

YVA-menettelyn soveltaminen yksittäistapauksissa

Soveltamisratkaisujen laatu ja yhtenäisyys 1994–2006

Ulla-Riitta Käyhkö
Ismo Pölönen
Elisabeth Grönlund

RAKENNETTU
YMPÄRISTÖ

YVA-menettelyn soveltaminen yksittäistapauksissa

Soveltamisratkaisujen laatu ja yhtenäisyys 1994–2006

**Ulla-Riitta Käyhkö
Ismo Pölönen
Elisabeth Grönlund**

Helsinki 2007

YMPÄRISTÖMINISTERIÖ

YMPÄRISTÖMINISTERIÖ
MILJÖMINISTERIET
MINISTRY OF THE ENVIRONMENT

SUOMEN YMPÄRISTÖ 18 | 2007

Ympäristöministeriö
Alueidenkäytön osasto

Taitto: Ainoliisa Miettinen

Kansikuvat: Studio Juha Sarkkinen (ylh. vas.), Antero Aaltonen (ylh. oik.)
Antero Aaltonen (vas. alh.), Tero Pajukallio (alh. oik.)

Julkaisu on saatavana vain internetistä:
www.ymparisto.fi/julkaisut

Helsinki 2007

ISBN 978-952-11-2695-6 (PDF)
ISSN 1796-1637 (verkkoj.)

ESIPUHE

1.9.2006 voimaan tulleen lakimuutoksen myötä toimivalta päättää ympäristövaikutusten arviointimenettelyn (YVA-menettely) soveltamisesta yksittäistapauksissa siirtyi ympäristöministeriöltä alueellisille ympäristökeskuksille. YVA-menettelystä yksittäistapauksissa tehtävien päätösten laadun ja yhtenäisyyden edistämiseksi ympäristöministeriö käynnisti syyskuussa 2005 kehittämishankkeen, jonka toteutuksesta on vastannut Joensuun yliopiston oikeustieteiden laitos. Tähän julkaisuun on koottu hankkeen yhteydessä laaditut keskeisimmät selvitykset.

Julkaisun tarkoituksena on systematisoida ja tulkita vuoden 2006 lakiuudistuksessa muuttunutta lainsäädäntöä yksittäistapauksissa sovellettavan YVA-menettelyn osalta. Lisäksi pyrkimyksenä on tuottaa tietoa ympäristöministeriön ja alueellisten ympäristökeskusten aikaisemmista päätös- ja lausuntokäytännöistä relevanttien harkintakriteerien ja YVA-menettelyn soveltamisharkintaan liittyvien kehittämistarpeiden tunnistamiseksi.

Julkaisun ovat laatineet hall. yo., FM Ulla-Riitta Käyhkö, HTL Ismo Pölönen ja hall. yo., FT Elisabeth Grönlund. Työn etenemistä on ohjannut Seija Rantakallio ympäristöministeriöstä ja Tapio Määttä Joensuun yliopistosta. Lisäksi työtä on ohjannut hankkeen ohjausryhmä, johon ovat kuuluneet Jorma Jantunen Uudenmaan ympäristökeskuksesta, Seija Savo Lounais-Suomen ympäristökeskuksesta, Arne Wahlgren Pohjois-Karjalan ympäristökeskuksesta, Pirkko Kekoni Suomen ympäristökeskuksesta sekä Jukka Matinvesi, Mauri Heikkonen ja Jukka Reinikainen ympäristöministeriöstä.

Helsingissä 12.6.2007

Seija Rantakallio

SISÄLLYS

Esipuhe	3
Julkaisun rakenne	7
I YVA-menettelyn tapauskohtaista soveltamista koskeva lainsäädäntö	9
1.1 Arviointivollisuuden määräytymisperusteet	9
1.1.1 Hankeluettelon perustuva YVA-menettely	9
1.1.2 Yksittäistapauksissa sovellettava YVA-menettely.....	10
1.2 Toimivalta päätettäessä arvioinnin tarpeesta yksittäistapauksissa ...	12
1.3 Soveltamista koskevan harkinnan vireille tulo	12
1.3.1 Milloin päätösmenettely on käynnistettävä?	12
1.3.2 YVA-menettelyn tarpeen selvittämisestä lupavaiheessa	14
1.4 Soveltamistarvetta koskevan päätösmenettelyn kulku	15
1.5 YVA-menettelyn soveltamistarvetta koskevan päätöksen perusteleva	17
1.6 Yksittäistapauksissa tehtävästä arvioinnista poikkeaminen	19
1.7 Muutoksenhaku arviointimenettelyn soveltamista koskevaan päätökseen	20
1.8 Yhteisvaikutusten ja hankekokonaisuuden huomioon ottaminen	22
1.9 Yhteenveto	27
2 Ympäristöministeriön päätösten ja lausuntojen analyysi	29
2.1 Johdanto	29
2.2 Eläinten pitohankkeet	30
2.2.1 Sikala-, kanala- ja kettutarhahankkeet	30
2.2.2 Päätelmiä eläintenpitoa koskevista päätöksistä ja lausunnoista ..	32
2.3 Luonnonvarojen otto ja käsittely	32
2.3.1 Kaivos- ja maa-aineksen ottohankkeet	33
2.3.2 Turvetuotanto- ja kunnostusojitushankkeet.....	34
2.3.3 Vesistö rakentaminen ja säännöstely.....	35
2.3.4 Päätelmiä luonnonvarojen ottohankkeita koskevista päätöksistä ja lausunnoista	36
2.4 Teollisuushankkeet	37
2.4.1 Metalliteollisuus	37
2.4.2 Metsäteollisuus	38
2.4.3 Kemian teollisuus	39
2.4.4 Päätelmiä teollisuushankkeita koskevista päätöksistä ja lausunnoista	39
2.5 Energian tuotanto	40
2.5.1 Voimalaitoshanke.....	40
2.5.2 Tuulivoimalat	41
2.5.3 Päätelmiä energiahankkeita koskevista päätöksistä ja lausunnoista	41
2.6 Energian siirto	42
2.6.1 Voimalinjat	42
2.6.2 Kaasuputket	43
2.6.3 Päätelmiä energiansiirtohankkeita koskevista päätöksistä ja lausunnoista	44
2.7 Liikennehankkeet	45

2.7.1	Tiehankkeet	45
2.7.2	Siltahankkeet	46
2.7.3	Ratahankkeet	47
2.7.4	Satamahankkeet	48
2.7.5	Kanava- ja väylähankkeet	48
2.7.6	Päätelmiä liikennehankkeita koskevista päätöksistä ja lausunnoista	49
2.8	Vesihuoltohankkeet	50
2.8.1	Vedenottamot	50
2.8.2	Jätevesihankkeet	51
2.8.3	Päätelmiä vesitaloushankkeita koskevista päätöksistä ja lausunnoista	51
2.9	Jätehuoltohankkeet	52
2.9.1	Jätteiden käsittelyhankkeet	52
2.9.1	Maa-alueiden puhdistushanke	53
2.8.3	Päätelmiä jätehuoltohankkeita koskevista päätöksistä ja lausunnoista	54
2.10	Yksittäiset hanketyypit	55
2.10.1	Monitoimikeskus	55
2.10.2	Moottoriurheilukeskus	55
2.10.3	Lentoaseman kiitotien pidennys	56
2.10.4	Varuskunnan kehittäminen	56
2.10.5	Uusjakotoimitus	56
2.10.6	Kauppakeskushankkeet	57
2.10.7	Asuintalojen rakentaminen saastuneelle alueelle	58
2.10.8	Korkean asuinkerrostalon rakentaminen	59
2.10.9	Pakastamolaitoksen rakentaminen	59
2.10.10	Päätelmiä yksittäisiä hankkeita koskevista päätöksistä ja lausunnoista	60
2.11	Yhteenvetoa ja johtopäätöksiä ympäristöministeriön päätöksistä ja lausunnoista	60
3	Alueellisten ympäristökeskusten lausuntojen analyysi	62
3.1	Johdanto	62
3.2	Etelä-Savon ympäristökeskus	62
3.3	Hämeen ympäristökeskus	63
3.4	Kaakkois-Suomen ympäristökeskus	66
3.5	Keski-Suomen ympäristökeskus	70
3.6	Lapin ympäristökeskus	72
3.7	Lounais-Suomen ympäristökeskus	75
3.8	Länsi-Suomen ympäristökeskus	81
3.9	Pirkanmaan ympäristökeskus	86
3.10	Pohjois-Karjalan ympäristökeskus	89
3.11	Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus	93
3.12	Pohjois-Savon ympäristökeskus	94
3.13	Uudenmaan ympäristökeskus	95
3.14	Yhteenvetoa ja johtopäätöksiä ympäristökeskusten lausuntokäytännöstä	102
4	Soveltamisharkinnan kehittämistarpeet	104
	Lähteet	106
	Kuvailulehti	107
	Presentationsblad	108
	Documentation page	109

Julkaisun rakenne

Julkaisun ensimmäisessä luvussa käsitellään ympäristövaikutusten arviointimenetystä annetussa laissa (468/1994, YVA-laki) ja asetuksessa (713/2006, YVA-asetus) YVA-menettelyn soveltamisharkinnalle asetettuja vaatimuksia ja siihen liittyvää oikeuskäytäntöä.¹ Tarkoituksena on määrittää YVA-menettelyn tapauskohtaista soveltamista koskeva oikeudellinen viitekehys.

Julkaisun toisessa luvussa analysoidaan ympäristöministeriön ajanjaksona 1.9.1994–31.5.2006 yksittäistapauksissa tekemiä YVA-menettelyn soveltamisratkaisuja. Pyrkimyksenä on tunnistaa ympäristöministeriön päätösten ja lausuntojen analysoinnin pohjalta ne pääasialliset kriteerit, joita ympäristöministeriö on käyttänyt YVA-menettelyn soveltamista koskevassa harkinnassa. Osuudessa esitetään keskeisimmät kriteerit hanketyypeittäin sekä kiinnitetään huomiota ratkaisujen perustelujen laatuun ja johdonmukaisuuteen.

Kolmannessa luvussa tarkastelun kohteena on alueellisten ympäristökeskusten ajanjaksona 1.9.1994–31.12.2005 antamat lausunnot YVA-menettelyn soveltamisesta. Lausuntoja analysoidaan erityisesti niiden laadun näkökulmasta. Neljännessä luvussa esitetään tiivistetysti ympäristövaikutusten arviointimenettelyn soveltamisharkinnan keskeisimmät kehittämistarpeet yksittäistapauksissa tehtävien YVA-päätösten laadun ja yhtenäisyyden kehittämiseksi.

¹ Tältä osin julkaisussa on hyödynnetty Joensuun, Jyväskylän ja Tampereen yliopistojen välisen tutkimushankkeen ”Ympäristövaikutusten arvioinnin vaikuttavuus” (2005–2008) tuloksia.

1 YVA-menettelyn tapauskohtaista soveltamista koskeva lainsäädäntö

1.1

Arviointivollisuuden määräytymisperusteet

Tiivistelmä: YVA-menettelyä sovelletaan hankkeisiin ja niiden muutoksiin hanketyypistä ja kokoluokasta riippuen joko suoraan YVA-asetuksen 6 §:n hankeluettelon perusteella tai tapauskohtaisen harkinnan pohjalta (yksittäistapauksissa sovellettava YVA). Arviointivollisuus arvioidaan yksittäistapauksissa YVA-lain 4.2 § ja 4.3 §:stä sekä YVA-asetuksen 7 §:stä ilmenevien harkintaperusteiden pohjalta. Arviointivollisuus syntyy lähtökohtaisesti silloin, kun toiminnasta aiheutuu todennäköisesti hankeluettelon hankkeiden vaikutuksiin rinnastettavia merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia.

1.1.1

Hankeluettelon perustuva YVA-menettely

Varsinaista ympäristövaikutusten arviointia edeltää vaihe, jossa arvioidaan YVA-menettelyn tarpeellisuus.² Menettelyn soveltamisalan kannalta keskeisenä lähtökohtana on YVA-direktiivin³ 2 artiklan 1 kohta, jonka mukaan jäsenvaltioiden toimenpiteiden on varmistettava, että ennen luvan myöntämistä *hankkeet, joilla on etenkin laatunsa, kokonsa ja sijaintinsa vuoksi todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia*, alistetaan lupamenettelyyn⁴ ja että niiden vaikutukset arvioidaan. Direktiivin 2 artiklan 1 kohdan perusvelvoitetta on pidetty Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen käytännössä direktiivin päätavoitteena.⁵

YVA-menettelyä sovelletaan Suomessa YVA-direktiiviin pohjautuen hanketyypistä ja kokoluokasta riippuen joko suoraan YVA-asetuksen 6 §:n hankeluettelon perusteella tai tapauskohtaisen harkinnan pohjalta (yksittäistapauksissa sovellettava YVA). Hankeluettelon perustuvasta arvioinnista säädetään YVA-lain 4.1 §:ssä. Säännöksessä edellytetään, että menettelyä sovelletaan ”hankkeisiin ja niiden muutoksiin, joista Suomea velvoittavan kansainvälisen sopimuksen täytäntöönpaneminen edellyttää arviointia taikka joista saattaa aiheutua merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia Suomen luonnon ja muun ympäristön erityispiirteiden vuoksi.”

² YVA-menettelyn soveltamista koskevassa komission (2001) oppaassa tätä vaihetta kutsutaan seulonaksi (*screening*). Seulonta on määritelty oppaassa seuraavasti: ”The process by which a decision is taken on whether or not EIA is required for a particular Project.”

³ Neuvoston direktiivi tiettyjen julkisten ja yksityisten hankkeiden ympäristövaikutusten arvioinnista 85/337/ETY, jota muutettiin direktiiveillä 97/11/EY ja 2003/35/EY.

⁴ Direktiivin 1 artiklan 2 kohdan mukaan ”luvalla” tarkoitetaan ”toimivaltaisen viranomaisen tai viranomaisten päätöstä, joka oikeuttaa hankkeen toteuttajan ryhtymään hankkeen toteuttamiseen.”

⁵ Ks. esim. asia C-287/98 (*Linster*, kohta 52).

Hankeluettelo perustuu pääosiltaan YVA-direktiiviin ja -yleissopimukseen⁶. Luettelo on kuitenkin liitetty myös hankkeita, joita on pidetty Suomen luonnon erityispiirteiden ja kestokyvyn sekä hankkeiden ympäristövaikutuksista saatujen kokemusten pohjalta ja ennakkovalvontaan liittyvistä syistä tarpeellisina. Hankeluetteloon kuuluu myös hankkeita, joita Suomessa ei ilmeisesti koskaan toteuteta, mutta jotka on sisällytetty asetukseen YVA-direktiivin ja -yleissopimuksen takia.⁷

YVAA 6 §:n tarkastelu osoittaa, että arviointikynnys on asetettu hankeluettelossa useiden hanketyyppien osalta huomattavan korkealle. Esimerkiksi käyvät sikalahankkeet, joiden osalta arviointi on tehtävä hankeluetteloon perustuen vasta silloin, kun sikalassa kasvatetaan yli 3000 sikaa (paino yli 30 kg/sika) tai 900 emakkoa. Tältä osin arviointikynnyksen tasoa ilmentää myös se, että sikalahankkeiden ympäristövaikutusten luonteesta ja ennakkolisesta kontrolloimistarpeesta johtuen ympäristöluvan hakemisvelvollisuus laukeaa jo 60 täysikasvuisella emakolla tai 210 lihasiialla.⁸ Instrumentti on siis tarkoitettu ensisijaisesti suurhankkeiden ympäristövaikutusten hallintakeinoksi.

1.1.2

Yksittäistapauksissa sovellettava YVA-menettely

Lainsäädäntöön ei ole mahdollista ennakolta kirjata riittävän yksiselitteisesti kaikkia niitä hankkeita, joilla saattaa olla merkittäviä haitallisia vaikutuksia. Tästä syystä YVA-lainsäädäntöön on sisällytetty säännökset yksittäistapauksissa sovellettavasta arvioinnista, joka tehdään erillisen menettelyn soveltamistarvetta koskevan päätöksen pohjalta. Kyseessä on oikeusharkintainen ratkaisu. Päätös on tehtävä YVA-lain ja YVA-asetuksen säännöksiä soveltaen ja niiden määrittämässä puitteissa. YVA-lain 4.2 §:n mukaan arviointimenettelyä ”sovelletaan lisäksi yksittäistapauksessa sellaiseen hankkeeseen tai jo toteutetun hankkeen muuhunkin kuin 1 momentissa tarkoitettuun olennaiseen muutokseen, joka todennäköisesti aiheuttaa laadultaan ja laajuudeltaan, myös eri hankkeiden yhteisvaikutukset huomioon ottaen, 1 momentissa tarkoitettujen hankkeiden vaikutuksiin rinnastettavia merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia.”

YVA-lain 4.3 §:n nojalla harkittaessa vaikutusten merkittävyyttä tapauskohtaisesti on sen lisäksi mitä lain 4.2 §:ssä säädetään otettava huomioon hankkeen ominaisuudet ja sijainti sekä vaikutusten luonne. YVA-asetuksen 7 § sisältää luettelon niistä hankkeen ominaisuuksiin, sijaintiin ja vaikutusten luonteeseen liittyvistä tekijöistä (harkintaperusteista), joita tulee erityisesti tarkastella harkittaessa arviointimenettelyn soveltamista yksittäistapauksessa. (ks. taulukko 1.)

⁶ Espoossa v. 1991 allekirjoitettu yleissopimus valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten arvioinnista, SopS 67/1997.

⁷ Ks. HE 319/1993 vp. 15.

⁸ Ks. Ympäristönsuojelulain (86/2000) 28 § ja ympäristönsuojeluasetuksen (169/2000) 1 §:n 11 kohdan a alakohta.

Taulukko I. YVA-asetuksen 7 §:n mukaiset harkintaperusteet.

- 1) hankkeen ominaisuudet**, kuten
- a) hankkeen koko
 - b) yhteisvaikutus muiden hankkeiden kanssa
 - c) luonnonvarojen käyttö
 - d) jätteiden muodostuminen
 - e) pilaantuminen ja muut haitat
 - f) onnettomuusriskit ottaen erityisesti huomioon käytettävät aineet ja tekniikat
- 2) hankkeen sijainti**, kuten
- a) nykyinen maankäyttö
 - b) alueen luonnonvarojen suhteellinen runsaus, laatu ja uudistumiskyky
 - c) luonnon sietokyky, ottaen erityisesti huomioon
 - kosteikot
 - rannikkoalueet
 - vuoristo- ja metsäalueet
 - luonnon- ja maisemansuojelualueet
 - lain nojalla luokitellut tai suojellut alueet
 - alueet, joilla yhteisön lainsäädännössä vahvistetut ympäristön tilaa kuvaavat ohjeavot on jo ylitetty
 - tiheään asutut alueet
 - historiallisesti, kulttuurisesti tai arkeologisesti merkittävät alueet
- 3) vaikutusten luonne**, kuten
- a) vaikutusalueen laajuus ottaen huomioon vaikutuksen kohteena olevan väestön määrä
 - b) valtioiden rajat ylittävä vaikutus
 - c) vaikutuksen suuruus ja monitahoisuus
 - d) vaikutuksen todennäköisyys
 - e) vaikutuksen kesto, toistuvuus ja palautuvuus

Yksittäistapauksissa tehtävän YVA:n piiriin kuuluvat hankkeet voivat olla hanketyypiltään erilaisia tai samantyyppisiä mutta pienempiä kuin hankeluettelon hankkeet.⁹ Mitään hanketyyppejä ei ole ennalta poissuljettu arviointimenettelyn piiristä. Arvioitaessa YVA-lain 4.2 §:n kautta menettelyn piiriin kuuluvien hankkeiden alaa on syytä huomioida myös ”hankkeen” laeva määritelmä YVA-lainsäädännössä. Hankkeella tarkoitetaan rakennustyön tai muun laitoksen tai suunnitelman toteuttamista sekä muuta luonnonympäristöön ja maisemaan kajoamista mukaan lukien maaperän luonnonvarojen hyödyntäminen (YVA-direktiivin 1 artiklan 2 kohta).¹⁰ Määritelmä yhdessä YVA-direktiivin soveltamisalaa koskevan oikeuskäytännön kanssa osoittaa, että YVA-lainsäädännön soveltamisaläsäännöksiä on tulkittava laajasti ja menettelyn piiriin kuuluu potentiaalisesti hyvin monenlaisia toimintoja.¹¹

⁹ HE 319/1993 vp. s. 15.

¹⁰ Ks. myös tapaus C-127/02 (*Waddenzee ym.*, kohdat 23–27), jossa käytiin rajanvetoa siitä, voiko sydän-simpukoiden mekaaninen pyynti olla luontodirektiivin (92/43/ETY) mukainen hanke. Tähän EYTI vastasi myöntävästi perustellen kantaansa sillä, että tällainen toiminta kuuluu myös YVA-direktiivissä tarkoitettuun hankkeen käsitteeseen.

¹¹ Yhteisöjen tuomioistuin on usein korostanut, että direktiivin soveltamisala on laaja ja tarkoitus monimuotoinen. Ks. esim. asia C-72/95 (*Kraaijeveld*, kohdat 31 ja 39) ja asia C-227/01 (*Komissio vs. Espanjan kuningaskunta*, kohta 46).

1.2

Toimivalta päätettäessä arvioinnin tarpeesta yksittäistapauksissa

Tiivistelmä: Päätöksen arviointimenettelyn soveltamisesta yksittäistapauksessa tekee alueellinen ympäristökeskus. Ydinenergialaissa tarkoitettuja ydinlaitoksia koskevien hankkeiden osalta tapauskohtaista arviointia koskeva päätöstoimivalta kuuluu kuitenkin kauppa- ja teollisuusministeriölle.

1.9.2006 voimaan tulleen lakimuutoksen myötä toimivalta päättää arviointimenettelyn soveltamisesta yksittäistapauksissa siirtyi ympäristöministeriöltä alueellisille ympäristökeskuksille. Ydinenergialaissa (990/1987) tarkoitettuja ydinlaitoksia koskevien hankkeiden osalta toimivalta on edelleen kuitenkin kauppa- ja teollisuusministeriöllä. Toimivallan siirron ohella järjestelmä muuttui siten, että nykytilanteessa ympäristökeskus antaa päätöksen YVA-lain 6.1 §:n perusteella myös silloin, kun soveltamisharkinnassa päädytään arviointimenettelyn soveltamatta jättämiseen. Aikaisemmin ympäristöministeriö antoi päätöksen sijasta lausunnon, mikäli se päättyi harkinnassaan siihen, ettei hankkeeseen sovelleta arviointimenettelyä. Lausuntoja antoivat myös alueelliset ympäristökeskukset.¹²

Lakimuutoksen yhteydessä YVA-lakiin sisällytettiin myös säännös niitä tilanteita varten, joissa hanke sijoittuu useamman alueellisen ympäristökeskuksen toimialueelle tai alueellinen ympäristökeskus vastaa itse hankkeen suunnittelusta tai toteuttamisesta. Uuden YVA-lain 6.2 §:n nojalla tällaisissa tapauksissa ympäristöministeriö päättää toimivaltaisesta ympäristökeskuksesta. Kyseiseen päätökseen ei voi hakea muutosta valittamalla.

1.3

Soveltamista koskevan harkinnan vireille tulo

1.3.1

Milloin päätösmenettely on käynnistettävä?

Tiivistelmä: Tapauskohtaisen YVA-menettelyn soveltamistarvetta koskeva päätös tulisi tehdä hankesuunnittelun varhaisessa vaiheessa ottaen huomioon soveltamisharkintaa varten tarvittavien tietojen saatavuus. Päätösmenttely käynnistyy joko alueellisen ympäristökeskuksen omasta aloitteesta tai muiden tahojen esityksestä. Päätös on syytä tehdä aina, kun YVA-lain 4 §:ssä tarkoitettujen merkittävien haitallisten ympäristövaikutusten aiheutumista voidaan pitää mahdollisena.

YVA-lain 8.1 §:ssä arviointimenettely ohjataan aloittamaan suunnittelun mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ottaen hankkeen muu valmistelu huomioon. Näin ollen myös menettelyn soveltamistarvetta koskeva päätös tulisi tehdä suunnittelun aikaisessa vaiheessa, mikäli soveltamisharkintaa varten on saatavilla riittävät tiedot. Päätösmenttely käynnistyy joko alueellisen ympäristökeskuksen omasta aloitteesta tai muiden tahojen, kuten hankevastaavien, kansalaisjärjestöjen ja muiden viran-

¹² Muutoksen taustalla oli osaltaan yleisempi kehitys ympäristölainsäädännössä ja -hallinnossa siirtää toimivaltaa päätösasioissa ympäristöministeriöltä ympäristökeskuksille. Päätösasioita koskevaa toimivaltaa on siirretty ministeriöltä alueellisille ympäristökeskuksille myös esimerkiksi maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) sekä ympäristönsuojelulain (86/2000) mukaisissa asioissa. Lisäksi uudistuksella pyrittiin välttämään toimivallan jakoon liittyviä oikeudellisia epäselvyyksiä ja päällekkäistä työtä sekä lisäämään hallinnon sujuvuutta. Ks. HE 210/2005 vp. s. 4-5.

omaisten esitysten pohjalta.¹³ Minkä hyvänsä ympäristökeskukselle tehdyn aloitteen käsittely ei kuitenkaan edellytä päätösmenettelyä. Hallituksen esityksestä ilmenee, että soveltamisharkinnan käynnistämiseksi lähtökohtana on *perusteltu esitys*.¹⁴ Tämä viittaa ns. poissulkevan tulkinnan mahdollisuuteen eli lain soveltaja voi päätyä harkinnassaan siihen, ettei päätösmenettelyä ole tarpeen aloittaa, mikäli arviointivelvollisuus ei tule esimerkiksi hankkeen koon, luonteen ja sijaintipaikan vuoksi selvästikään kysymykseen.

Poissulkevan tulkinnan mahdollisuus liittyy osaltaan aikaisempaan oikeuskäytäntöön, jossa hallintotuomioistuimet eivät ole saattaneet menettelyn soveltamistarvekysymystä yhteysviranomaisen (ja sitä kautta ympäristöministeriön) arvioitavaksi, mikäli asiakirjojen pohjalta on ollut ilmeistä, ettei YVA-menettely voi tulla asiassa kysymykseen.¹⁵ Esimerkiksi tapauksessa *KHO 30.12.2003 t. 3431* kooltaan 6,3 m³ olevaa polttouunilaitosta ei pidetty arviointia edellyttävänä hankkeena.

KHO 30.12.2003 t. 3431: Toimenpidelupaa koskevassa valitusasiassa hallinto-oikeus pysytti rakennuslautakunnan myöntämän toimenpideluvan ja katsoi muun ohella, ettei broilerikanojen kasvatustoiminnassa kuolleiden kanojen hävittämiseen rakennettu polttouunilaitos ollut arviointimenettelyä edellyttävä hanke. Sovelletuna oikeusohjeena hallinto-oikeus mainitsi YVA-lain 4 §:n. Viitaten muun ohella hallinto-oikeuden perusteluihin korkein hallinto-oikeus pysytti hallinto-oikeuden päätöksen.

Päätösmenttelyn käynnistämiskynnystä voisi määrittää käytännössä osaltaan se, missä määrin toiminnan laajuus vastaa hankeluettelon hankkeiden kokoluokkaa. Mitä lähempänä hankkeen koko on hankeluettelossa tarkoitettujen hankkeiden kokoa, sitä herkemmin päätösmenttely tulisi käynnistää. Toisaalta sekä soveltamistarvetta koskevan päätöksen tarvetta että varsinaista arviointivelvollisuutta arvioitaessa on otettava huomioon myös alueen ympäristön herkkyys, eri hankkeista aiheutuvat yhteisvaikutukset ja muut YVA-asetuksen 7 §:stä ilmenevät harkintaperusteet, sillä toiminnoilla voi olla koostaan riippumatta laatunsa tai sijaintinsa vuoksi merkittäviä ympäristövaikutuksia.

Tämä tuodaan esiin myös Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen ratkaisussa C-392/96 (*komissio vs. Irlanti*, kohta 66), jossa tuomioistuin totesi, että "[k]ooltaan vähäiselläkin hankkeella voi itse asiassa olla merkittäviä ympäristövaikutuksia, jos hanke sijaitsee alueella, jossa direktiivin 3 artiklassa mainitut eläimet ja kasvit, maaperä, vesi, ilmasto tai kulttuuriperintö eivät kestä vähäisiäkään muutoksia."

Ottaen huomioon myös Euroopan yhteisön perustamissopimukseen 174 artiklan 2 kohtaan kirjattu ennalta varautumisen periaate, päätösmenttelyn käynnistämiskynnystä on syytä pitää matalana. Lähtökohtana voidaan pitää merkittävien haitallisten ympäristövaikutusten aiheutumismahdollisuutta. Arviointimenettelyn soveltamistarve tulisi punnita aina, kun merkittävien haitallisten ympäristövaikutusten syntyminen jääminen ei ole selvää.

¹³ Tiedon kulkua on pyritty edistämään YVA-lain 16.3 §:ään kirjatulla viranomaisten yhteistyövelvoitteella. Säännöksen mukaan valtion ja kuntien viranomaisten on oltava keskenään yhteistyössä YVA-laissa säädetyn arviointimenettelyn toteuttamiseksi ja sovittamiseksi hanketta koskevien muiden lakien mukaisiin menettelyihin.

¹⁴ Ks. HE 210/2005 vp. s. 9.

¹⁵ Myös esim. *Hahto* (2003 s. 2) viittaa esityksessään siihen, että hallinto-oikeudella on YVA-lain 17 §:stä ja YVA-lain järjestelmästä johtuen velvollisuus saattaa arviointivelvollisuus yhteysviranomaisen tutkittavaksi silloin, kun se ei ole ilmeisen tarpeetonta. Lähtökohtana on ollut merkittävien haitallisten ympäristövaikutusten aiheutumismahdollisuus.

YVA-menettelyn tarpeen selvittämisestä lupavaiheessa

Tiivistelmä: Lupaviranomaisilla on velvollisuus saattaa arviointimenettelyn tarve alueellisen ympäristökeskuksen tutkittavaksi ennen päätöksen tekemistä, mikäli merkittävien haitallisten ympäristövaikutusten syntymistä voidaan pitää mahdollisena eikä päätöstä YVA-menettelyn soveltamistarpeesta ole aiemmin tehty.

Kuten edellä todettiin, YVA-menettelyn soveltamistarvetta koskeva päätös tulisi tehdä hankesuunnittelun aikaisessa vaiheessa ottaen huomioon soveltamisharkinnan kannalta tarpeellisten tietojen saatavuus. Arvioinnin tarpeen varhainen selvittäminen on yleensä myös hankkeesta vastaavan etujen mukaista, sillä mikäli arviointimenettelyn tarpeellisuutta koskeva päätösmenettely käynnistyy vasta lupaharkintavaiheessa, viranomainen ei voi tehdä päätöstä ennen kuin arviointimenettelyn soveltamisen tarve on esikysymyksenä ratkaistu. Soveltamistarpeen selvittämisellä voi siis olla prosessia lykkäävä vaikutus.

Lupaviranomaisilla on YVA-lain 6 ja 13 §:t huomioon ottaen velvollisuus saattaa arviointimenettelyn tarve alueellisen ympäristökeskuksen tutkittavaksi, mikäli YVA-laissa tarkoitettujen merkittävien haitallisten ympäristövaikutusten syntymistä voidaan pitää mahdollisena eikä päätöstä soveltamistarpeesta ole aiemmin tehty.¹⁶ Aikaisempi oikeuskäytäntö (VHAO 26.9.2002, nro 02/0181/3) huomioon ottaen sama koskenee myös hallintotuomioistuimia. Kysymys on kuitenkin hieman tulkinnanvarainen, sillä hallintotuomioistuimet eivät ole enää oikeusvaikutuksellisin tavoin sidoksissa YVAL 6 §:n mukaisen ratkaisun tehneen viranomaisen (aikaisemmin ympäristöministeriö) kantaan.¹⁷

Vaasan hallinto-oikeuden päätöksessä VHAO 26.9.2002, nro 02/0181/3 viitattiin siihen, että YVA-lain 17.2 § turvaa asianosaiselle mahdollisuuden vielä valitusvaiheessa saada arviointimenettelyn tarve tutkituksi, ellei sitä ole jo tapahtunut. Päätöksen mukaan ”Hallinto-oikeudella on tällöin sama velvollisuus kuin lupaviranomaisella hankkia tarvittaessa harkinnanvaraisen arviointimenettelyn tarpeellisuudesta lausunto asianomaiselta viranomaiselta eli ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain 6 §:n 2 momentin ja vesilain 16 luvun 1a §:n 2 momentin perusteella yhteysviranomaiselta.”

Arvioinnin tarpeen selvittämisvelvollisuuden kannalta mielenkiintoisena voidaan pitää myös tapausta KHO 18.2.2000 t. 313 (ATK), jossa rakennuslautakunta oli tehnyt arviointimenettelyn soveltumisen osalta poissulkevan tulkinnan, mikä johti myöhemmin lupapäätöksen kumoamiseen ja asian palauttamiseen uuteen käsittelyyn. Lautakunnan olisi tullut saattaa arviointimenettelyn soveltamista koskeva asia ympäristökeskuksen harkittavaksi. Ratkaisu osoittaa, että arvioinnin tarpeen harkinta voi edellyttää erityisasiantuntemusta. Epäselvissä tapauksissa lupaviranomaisen tulisi aina selvittää alueellisen ympäristökeskuksen kanta soveltamiskysymykseen ennen päätöksen tekemistä.

KHO 18.2.2000 t. 313 (ATK): Rakennuslautakunta oli myöntänyt luvan supermarketin ja raskastavaravaraston saneeraamiseen ja laajentamiseen hypermarketiksi sekä tontilla olevien pihatoimintojen uudistamiseen ja laajentamiseen. Lautakunta katsoi päätöksessään, että kysymyksessä olevasta hankkeesta voi aiheutua enintään joitakin haitallisia, mutta ei merkittäviä haitallisia vaikutuksia

¹⁶ Lupaviranomaisten on virallisperiaatteen mukaisesti valvottava, että kaikki tarvittavat selvitykset tehdään ennen päätöksen tekemistä.

¹⁷ Ks. oikeustilan muutoksesta tältä osin jakso 1.7.

yhdyskuntarakenteeseen. Laajennushanke ei ollut lautakunnan mielestä rinnastettavissa YVA-asetuksen 5 §:ssä mainittuihin hankkeisiin. Lautakunta katsoi, ettei epätietoisuutta arviointimenettelyn tarpeellisuudesta ollut. Lääninoikeus kumosi lautakunnan päätöksen ja palautti asian lautakunnan uudelleen käsiteltäväksi. Korkein hallinto-oikeus pysytti lääninoikeuden päätöksen lopputuloksen kiinnittäen huomiota siihen, että YVA-lain 2 §:n 1 kohdan mukaan YVA-laissa ympäristövaikutuksilla tarkoitetaan hankkeen tai toiminnan välittömiä ja välillisiä vaikutuksia muun muassa ihmisten elinoloihin ja yhdyskuntarakenteeseen. Hanke on KHO:n mukaan laadultaan ja laajuudeltaan sellainen jo toteutetun hankkeen muutos, johon arviointimenettely on voinut YVA-lain 4.2 §:n nojalla tulla sovellettavaksi. Korkein hallinto-oikeus katsoi, että rakennuslautakunnalta oli rakennuslupahakemusta käsitellessään puuttunut toimivalta päättää menettelyn tarpeellisuudesta. Sen olisi tullut saattaa kysymys arviointimenettelyn tarpeellisuudesta alueellisen ympäristökeskuksen harkittavaksi.

Arvioinnin tarpeen selvittämiseen liittyy myös vesilain (264/1961, muut. 470/1994) lupahakemusasioita koskeva erityissäännös (16:1a.2), jonka mukaan ympäristölupavirasto voi ennen hakemuksen tiedoksiantamista pyytää yhteysviranomaiselta lausunnon arviointimenettelyn tarpeellisuudesta. Säännöstä pidettiin tarpeellisena tilanteissa, joissa lupavirasto pitäisi mahdollisena, että hankkeen haitalliset ympäristövaikutukset muodostuvat merkittäviksi.¹⁸ Vaikka säännöksessä käytetään sanamuotoa "voi pyytää", kyseessä on YVA-lain 13 § huomioon ottaen velvollisuus, mikäli tapauskohtaisesta arviointivelvollisuudesta on epäselvyyttä. Säännöstä on siis luettava osana laajempaa systematiikkaa. Myös viittausta lausunnotmenettelyyn on tulkittava sanamuodosta poikkeavalla tavalla. Uudistetun YVA-järjestelmän näkökulmasta alueellisen ympäristökeskuksen on annettava lausunnon sijaan päätös, mikäli ympäristölupavirasto kysyy ympäristökeskuksen kantaa YVA-menettelyn soveltamiskysymykseen.

1.4

Soveltamistarvetta koskevan päätösmenettelyn kulku

Tiivistelmä: YVA-menettelyn soveltamista koskeva päätös on tehtävä viipymättä, viimeistään kuitenkin kuukauden kuluessa siitä, kun ympäristökeskus on saanut hankkeesta riittävät tiedot. Ennen päätöksentekoa arviointimenettelyn tarpeesta on oltava riittävästi yhteydessä asianomaisiin viranomaisiin ja hankkeesta vastaavalle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi asiassa. Päätös on annettava todisteellisesti tiedoksi hankkeesta vastaavalle ja lähetettävä tiedoksi asianomaisille viranomaisille. Päätöksestä on lisäksi tiedotettava viipymättä kuuluttamalla ja se on julkaistava sähköisesti. YVA-lainsäädäntöön ei ole kirjattu selvitysvastuun jakautumista hankkeesta vastaavan ja viranomaisen kesken YVA-menettelyn soveltamisharkintavaiheessa. Hallintolain 31 §:n nojalla ympäristökeskuksen on kuitenkin huolehdittava siitä, että päätös perustuu riittäviin selvityksiin. Hankkeesta vastaavalta voidaan puolestaan selvilläolovelvollisuuteen perustuen edellyttää, että se toimittaa ympäristökeskukselle soveltamisharkinnan kannalta tarpeellisia tietoja, kuten tiedot suunnitellun hankkeen koosta ja sijainnista sekä selvitystä päästöjen luonteesta ja määrästä.

YVA-lainsäädäntö on pyritty laatimaan siten, ettei menettelyn tarvetta koskeva päätöksentekoprosessi viivytäisi kohtuuttomasti hankkeiden suunnittelua. YVA-

¹⁸ HE 319/1993 vp. s. 23.

lain 6.1 §:n mukaan menettelyn soveltamista koskeva päätös on tehtävä viipymättä, viimeistään kuitenkin kuukauden kuluessa siitä, kun ympäristökeskus on saanut hankkeesta riittävät tiedot. Säännöksessä myös edellytetään, että ennen päätöksen tekemistä arviointimenettelyn tarpeesta on käytävä riittävät neuvottelut asianomaisten viranomaisten kesken ja hankkeesta vastaavalle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi asiassa. Asianomaisia viranomaisia ovat hankkeen luonteesta ja laajuudesta riippuen esimerkiksi lupaviranomaiset, hankkeen vaikutusalueen kuntien ympäristöviranomaiset, kaavoituksesta vastaavat viranomaiset ja asiantuntijaviranomaiset. Keskustelujen käyminen voi olla tarpeen myös ympäristöministeriön kanssa. Aluekeskusten ja ympäristöministeriön välisen yhteydenpidon tarve korostuu valtakunnallisesti merkittävien hankkeiden, kuten esimerkiksi liikennehankkeiden ja puolustusvoimien hankkeiden sekä uusien hanketyyppien kohdalla.¹⁹

YVA-lain 6.1 §:n nojalla arviointimenettelyn soveltamista koskeva päätös on annettava tiedoksi hankkeesta vastaavalle siten kuin hallintolain (434/2003) 60 §:ssä säädetään (todisteellinen tiedoksianto esimerkiksi saantotodistusta vastaan). Lisäksi päätöksestä on tiedotettava viipymättä kuuluttamalla vähintään 14 päivän ajan hankkeen todennäköisen vaikutusalueen kuntien ilmoitustauluilla siten kuin julkisista kuulutuksista annetussa laissa (34/1925) säädetään. Säännöksessä myös edellytetään, että päätös on julkaistava sähköisesti ja lähetettävä tiedoksi asianomaisille viranomaisille. Käytännössä sähköinen tiedottaminen merkitsee sitä, että päätös asetetaan nähtäville ympäristöhallinnon internet -sivuille (www.ymparisto.fi).

YVA-lainsäädännössä ei ole säädetty soveltamisharkinnassa tarvittavien tietojen hankkimisvastuun jakautumisesta hankkeesta vastaavan ja viranomaisen kesken. Selvitysvelvollisuuskysymykseen on kuitenkin saatavissa tulkinta-apua hallintolain 31 §:stä ilmenevästä *virallisperiaatteesta* ja ympäristöoikeuden yleisistä opeista (*hankkeesta vastaavan selvilläolovelvollisuus*). Virallisperiaate huomioon ottaen alueellisen ympäristökeskuksen on varmistettava, että päätös perustuu riittäviin selvityksiin hankkimalla tietoja asian ratkaisemiseksi. Tämä ei kuitenkaan merkitse, että ympäristökeskuksen olisi itse hankittava kaikki tarvittavat tiedot.²⁰ YVA-menettelyn soveltamisharkinnan kannalta viranomaisen selvitysvastuun laajuutta on suhteutettava erityisesti hankkeesta vastaavan yleiseen velvollisuuteen olla selvillä toimintansa ympäristövaikutuksista.²¹ Selvilläolovelvollisuuteen nojautuen hankkeesta vastaavalta voidaan edellyttää, että se toimittaa ympäristökeskukselle soveltamisharkinnan kannalta tarpeellisia tietoja, kuten tiedot suunnitellun hankkeen koosta ja sijainnista sekä selvitystä päästöjen luonteesta ja määrästä. Tietojen toimittamisvelvollisuuden laajuuteen vaikuttaa hankesuunnittelun vaihe ja tietojen saatavuus. Hankkeen varhaisesta vaiheesta johtuvat tietopuutteet on otettava huomioon soveltamisharkinnassa.²²

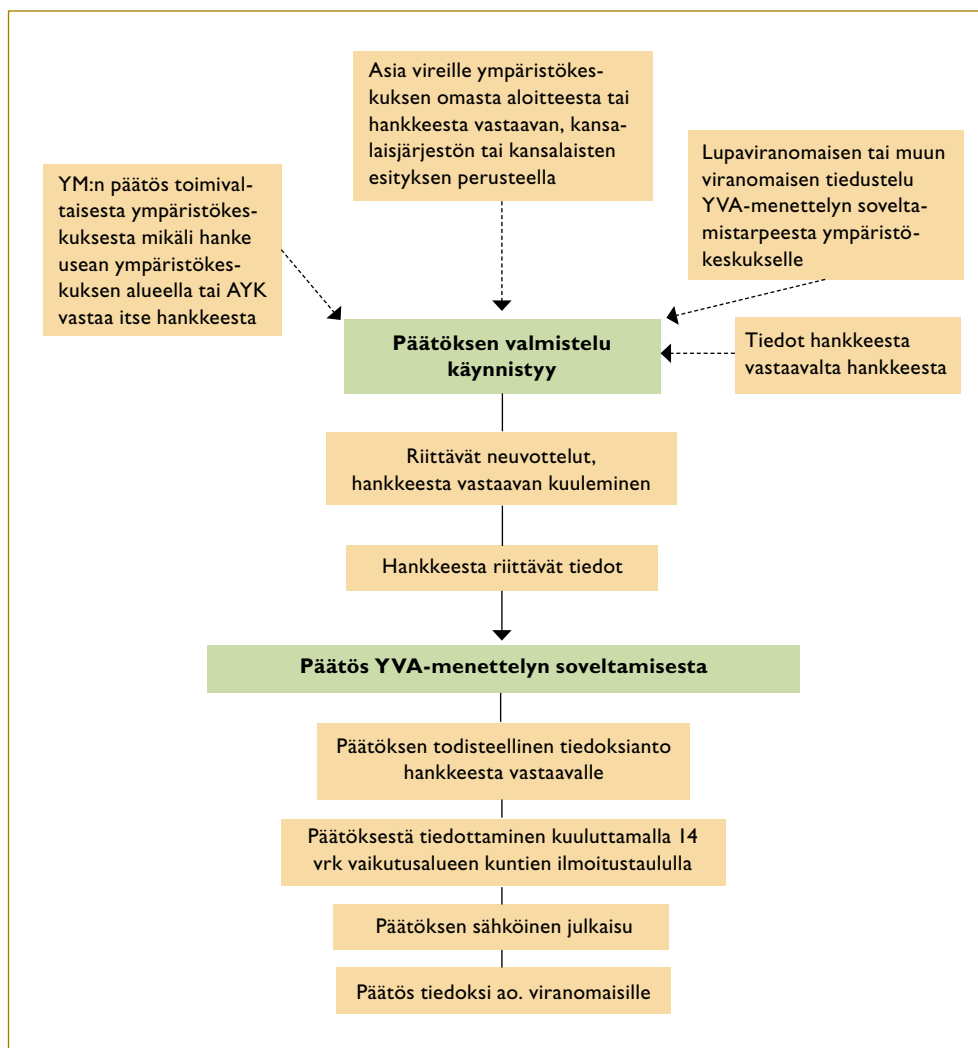
¹⁹ HE 210/2005 vp.

²⁰ Ks. myös *Kumpula* teoksessa *Kuusiniemi* ym. 2001 s. 1197 (päivettyä osoitteessa: <http://www.wsoypro.fi/>) ja *Niemivuo – Keravuori* 2003 s. 259–261.

²¹ Yleinen selvilläolovelvollisuus ilmenee lukuisista ympäristölakien säännöksistä, kuten YVA-lain 25 §:stä, jätelain (1072/1993) 51 §:stä, geeniteknikkalain (377/1995) 9 §:stä, maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 9 §:stä, ympäristönsuojelulain 5 §:stä sekä viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain (200/2005) 3 §:stä. Esimerkiksi ympäristönsuojelulain 5 §:n mukaan toiminnanharjoittajan on oltava riittävästi selvillä toimintansa ympäristövaikutuksista, ympäristöriskeistä ja haitallisten vaikutusten vähentämismahdollisuuksista. Lain mukainen selvilläolovelvollisuus on laaja ja se koskee kaikkia toiminnanharjoittajia riippumatta lain ennakkovalvonnan laajuudesta. Velvollisuuden laajuus ratkaistaan yksittäistapauksittain ja laajuus suhteutetaan muun muassa toiminnan vaikutusalueen maankäyttömuotoon. Selvilläolovelvollisuus merkitsee käytännössä esimerkiksi sitä, että toiminnanharjoittaja voidaan velvoittaa selvittämään toimintansa ympäristövaikutuksia epäiltyjen ympäristöhaittojen perusteella. Ks. YSL 84 § sekä lain 5 §:n ja 84 §:n yksityiskohtaiset perustelut. HE 84/1999 vp.

²² Ks. myös komission seulontaopas (komissio 2001), jonka mukaan ”information can only be requested if the developer can reasonably be expected to have it at the stage in the development of the project that has been reached [...] Where there are gaps and uncertainties these will be identified and taken into account.”

Ympäristökeskuksen päätös arviointimenettelyn soveltamisesta (YVA-lain 6 §)

I.5

YVA-menettelyn soveltamistarvetta koskevan päätöksen perusteleminen

Tiivistelmä: Päätös YVA-menettelyn tarpeesta tehdään ennakkoselvityksen pohjalta, jossa nojaututaan YVA-lain 4.2 ja 4.3 §:stä sekä YVA-asetuksen 7:stä ilmeneviin harkintaperusteisiin. Päätöksen perusteluissa on ilmoitettava, mitkä seikat ja selvitykset ovat vaikuttaneet YVA-menettelyn soveltamista tai soveltamatta jättämistä koskevaan ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset.

YVA-menettelyn soveltamistarvetta koskevan päätöksen perusteluvollisuuden osalta lähtökohtana on hallintolain 45.1 §, jonka mukaan päätös on perusteltava. Perusteluissa on ilmoitettava, mitkä seikat ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset. YVA-lain järjestelmässä soveltamisharkinta tulee perustaa ensisijaisesti YVA-lain 4.2 ja 4.3 §:stä sekä YVA-asetuksen 7 §:stä ilmeneviin harkintaperusteisiin.

Päätöksen perusteluvollisuutta on korostettu myös Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä. Tapaus *C-87/02 (komissio vs. Italia)* koski YVA-direktiivin liitteeseen II kuuluvan tierakennushankkeen arviointivelvollisuuden selvittämistä. Tapauksessa EYTI hyväksyi komission väitteen siitä, ettei kansallisen hallintoviranomaisen tekemää, arviointimenettelyn suorittamatta jättämistä koskevaa päätöstä ollut perusteltu riittävän täsmällisesti. Ratkaisu osoittaa, että kielteisestä soveltamis päätöksestä on ilmentävä kaikki sellaiset seikat, joiden perusteella voidaan valvoa, että arviointimenettelyn soveltamatta jättäminen perustuu asianmukaiseen ennakkoselvitykseen.

C-87/02 (komissio vs. Italia): Tuomioistuinkäsittelyn taustalla oli komission päätelmä siitä, että kehätietä koskevassa rakennushankeasiassa (Lotto zero) ei ollut luotettavasti selvitetty, oliko hanke arviointivelvollinen. Päätös olla suorittamatta YVA-direktiivin 5–10 artiklan mukaista ympäristövaikutusten arviointia olisi pitänyt komission mukaan selkeästi ja täsmällisesti perustella. EYTI hyväksyi komission väitteen katsoen, että asetus, jossa päätetään arviointimenettelyn soveltamatta jättämisestä on vain suppeasti perusteltu ja siinä tyydytään viittaamaan koordinoitukomitean puoltavaan lausuntoon. Kyseinen lausunto, joka ilmenee koordinoitukomitean 22.10.1999 pitämän kokouksen käsikirjoitetusta pöytäkirjasta, muodostuu yhdestä lauseesta, jolla ilmaistaan puoltava kanta ja todetaan, että muodostaessaan tämän kantansa komitealla oli käytettävissään 6.7.1999 annettu insinöörilausunto nro 8634. Tuomioistuin katsoi, että tämä lausunto ei ollut lausunto kyseessä olevan hankkeen ympäristövaikutuksista, vaan ainoastaan veden käyttöä koskeva lupa. Muun muassa tällä perusteella tuomioistuin katsoi, että ennakkoselvitystä sen ratkaisemiseksi, onko Lotto zero -hankkeesta suoritettava ympäristövaikutusten arviointi, ei ollut toteutettu ja että komission vaatimusten mukainen jäsenyysselvointien noudattamatta jättäminen oli näytetty toteen. Lopuksi ratkaisussa tähdennettiin, että toimivaltaisen kansallisen viranomaisen päätöksen, jonka mukaan hankkeen laatu ei edellytä ympäristövaikutusten arviointia, on sisällettävä tai siihen on liitettävä kaikki sellaiset seikat, joiden perusteella voidaan valvoa, että se perustuu asianmukaiseen YVA-direktiivin vaatimukset täyttävään ennakkoselvitykseen. Muun ohella näillä perusteilla EYTI antoi tuomion, jonka mukaan Italian tasavalta ei ollut noudattanut YVA-direktiivin 4 artiklan 2 kohdan mukaisia velvoitteitaan, koska Regione Abruzzo ei ollut tarkistanut, olisiko kehätietä koskevasta rakennushankkeesta, joka kuuluu direktiivin liitteessä II lueteltujen hankkeiden joukkoon, suoritettava direktiivin 5–10 artiklan mukainen ympäristövaikutusten arviointi.²³

Tapauskohtaista arviointivelvollisuutta koskevan päätöksen perusteluvollisuutta sivusi osittain myös tapaus *C-435/97 (WWF)*. Asiassa oli kysymys hankkeesta, jossa haluttiin tehdä sotilastarkoituksiin, urheiluilmailuun sekä rajoitetusti myös siviilitarkoituksiin käytetystä lentokentästä reittiliikenteeseen sekä charter- ja rahtilentoihin kaupallisesti käytettävä lentokenttä. Ratkaisun kohdasta 48 ilmenee, että kansallisten tuomioistuinten tehtävänä on tarkastaa, ovatko toimivaltaiset viranomaiset suorittamansa tapauskohtaisen tutkimuksen perusteella oikealla tavalla ja direktiivin mukaisesti arvioineet hankkeen ympäristövaikutusten merkittävyyttä.

²³ Vastaavasti tapauksessa *C-83/03 (komissio vs. Italia)* EYTI katsoi, ettei Italian tasavalta ollut noudattanut YVA-direktiivin 4 artiklan 2 kohdan mukaisia velvoitteitaan, koska aluehallinto ei ollut varmistanut asianmukaisesti, oliko huvivienesataman rakentamista Fossacesiaan koskeva rakennushanke, joka kuului tyypiltään direktiivin liitteessä II olevaan luetteloon, luonteeltaan sellainen, että se edellytti ympäristövaikutusten arviointimenettelyn aloittamista.

C-435/97 (WWF): Ratkaisussa Euroopan yhteisöjen tuomioistuin muun ohella katsoi, että YVA-direktiivin 4 artiklan 2 kohtaa ja 2 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että niissä jäsenvaltiolle ei anneta oikeutta rajata kansallisen säädöksen tai kyseisen hankkeen tapauskohtaisen tutkimuksen perusteella menettelyn ulkopuolelle tiettyä hanketta kuten sellaisen lentokentän uudistamista, jonka nousu- ja laskukiitorata on pituudeltaan alle 2 100 metriä, paitsi jos kokonaisarvioinnin perusteella on voitu katsoa, että näiden hankeluokkien kokonaisuudella tai tietyllä hankkeella ei todennäköisesti ole merkittäviä ympäristövaikutuksia. Kansallisen tuomioistuimen on EYTI:n mukaan selvitettävä, ovatko toimivaltaiset viranomaiset suorittamansa tapauskohtaisen tutkimuksen perusteella oikealla tavalla ja direktiivin mukaisesti arvioineet hankkeen ympäristövaikutusten merkittävyyttä. Ratkaisussa tuomioistuin totesi myös, että YVA-direktiivin 1 artiklan 4 kohtaa on tulkittava siten, että direktiivin soveltamisalaan kuuluu lentokenttä, jota voidaan samanaikaisesti käyttää sekä siviili- että sotilastarkoituksiin, mutta jota pääasiallisesti käytetään kaupallisesti.²⁴

1.6

Yksittäistapauksissa tehtävästä arvioinnista poikkeaminen

Tiivistelmä: Yksittäistapauksissa tehtävästä arvioinnista voidaan poiketa, mikäli muun lain mukainen (arviointi)prosessi vastaa YVA-lain vaatimuksia ympäristövaikutusten selvittämisestä, tiedottamisesta ja eri tahojen osallistumisesta. Poikkeamismahdollisuus ei koske kansainvälistä arviointimenettelyä. Poikkeamiskysymyksen ratkaisee yhteysviranomainen ennen hankkeen toteuttamista koskevan lupa- tai vastaavan päätöksen tekemistä.

Suomen YVA-järjestelmässä pyritään edistämään arviointimenettelyn ja muiden lakien edellyttämien selvitysten ja kuulemisten yhteensovittamista. YVA-lain 5.1 §:n mukaan yhteysviranomaisen, kaavaa laativan kunnan tai maakunnan liiton ja hankkeesta vastaavan on oltava riittävässä yhteistyössä YVA-menettelyn ja kaavoituksen yhteensovittamiseksi. YVA-lain 5.2 §:n nojalla menettelyn suorittamisesta voidaan YVA-lain 4.2 §:ssä tarkoitettujen hankkeiden tai toteutettujen hankkeiden muutosten osalta poiketa, mikäli vaikutukset on selvitetty muun lain mukaisessa menettelyssä YVA-laissa edellytetyllä tavalla ja selvityksistä on kuultu kaikkia niitä, joiden oloihin tai etuihin hanke saattaa vaikuttaa sekä yhteisöjä ja säätiöitä, joiden toimialaa hankkeen vaikutukset saattavat koskea. Lisäksi poikkeamisen edellytyksenä on, ettei hankkeella ole YVA-lain 14.3 §:ssä tarkoitettuja todennäköisesti toisen valtion lainkäyttövaltaan kuuluvalla alueella ilmeneviä merkittäviä ympäristövaikutuksia. Näissä tapauksissa YVA on aina suoritettava.²⁵ Huomionarvoista on, että säännöksessä tarkoitettu poikkeamismahdollisuus koskee vain yksittäistapauksissa tehtävää arviointia.

Hallituksen esityksen pohjalta poikkeaminen YVA-lain 5.2 §:n nojalla voisi tulla kysymykseen esimerkiksi silloin, kun hanke olisi suunniteltu yksityiskohtaisen kaavoituksen yhteydessä ja kaavan laatimisprosessi vastaisi YVA-lain vaatimuksia ympäristövaikutusten selvittämisestä, tiedottamisesta ja eri tahojen osallistumisesta.²⁶ Itäsalmen liikekeskuksen YVA-velvollisuutta koskeva ympäristöministeriön lausunto

²⁴ Asiassa sovellettiin alkuperäistä YVA-direktiiviä (85/337/ETY), jonka 1 artiklan 4 kohdassa säädettiin, ettei direktiivi koske maanpuolustusta palvelevia hankkeita. Kyseessä oli poikkeus direktiivissä säädettyyn yleiseen sääntöön ympäristövaikutusten ennakoarvioinnista, mistä johtuen EYTI tulkitsi säännöstä suppeasti.

²⁵ Ks. HE 319/1993 vp. s. 15.

²⁶ Ks. HE 319/1993 vp. s. 15.

(15.4.2003, Dnro 7/5239/2001) liittyi säännöksessä tarkoitettuun poikkeamiseen. Arvioidessaan liikekeskushankkeen arviointivelvollisuutta ympäristöministeriö katsoi, että hankkeen ympäristövaikutuksia oli selvitetty riittävässä määrin maankäyttö- ja rakennuslain mukaisessa kaavoitusmenettelyssä (asemakaavamuutoksen valmistelun yhteydessä). Ministeriö katsoi poikkeamisen edellytysten täyttyneen asiassa myös kuulemisen osalta.

Ympäristöministeriön lausunto ympäristövaikutusten arviointimenettelyn tarpeesta (15.4.2003, Dnro 7/5239/2001): Ympäristöministeriö katsoi, että Itäsalmen keskustan asemakaavaehdotuksen mahdollistama liikekeskus todennäköisesti aiheuttaa laadultaan ja laajuudeltaan YVA-lain 4.1 §:ssä tarkoitettujen hankkeiden vaikutuksiin rinnastettavia merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia. Ministeriön mukaan maankäyttö- ja rakennuslain mukaisessa kaavoitusmenettelyssä tehdyt selvitykset oli kuitenkin tehty YVA-laissa edellytetyllä tavalla ja selvityksistä oli kuultu kaikkia niitä, joiden oloihin ja etuihin hanke saattaa vaikuttaa. Tällä perusteella ympäristöministeriö katsoi, ettei hankkeeseen sovelleta YVA-lain mukaista arviointimenettelyä.

YVA-lain 5.2 §:n sanamuodon ja sen perustelujen valossa *poikkeamiskysymyksen ratkaisee yhteysviranomainen*. Säännöksen mukaan yhteysviranomainen arvioi tarvittaessa muun lain mukaisten selvitysten ja kuulemisten riittävyyden ennen hankkeen toteuttamista koskevan lupa- tai vastaavan päätöksen tekemistä. Muutoin laissa ei säädetä poikkeamista koskevasta menettelystä. Johdonmukainen järjestys poikkeamisasiassa on se, että ennen poikkeamiskysymyksen arvioimista alueellisen ympäristökeskuksen tulee olla päättänyt menettelyn soveltamistarpeesta. Mikäli muun lain mukainen arviointi on tehty ennen kuin soveltamisasia on alueellisen ympäristökeskuksen ratkaistavana, YVA-lain 6 §:n mukainen soveltamispäätös voi sisältää myös poikkeamisratkaisun. Tällöin päätöksessä otetaan kantaa sekä YVA-menettelyn soveltamistarpeeseen että poikkeamisen edellytysten täyttymiseen. Poikkeamissäännöstä sovellettaessa on syytä huomioida, että yhteysviranomainen arvioi YVA-lain systematiikassa muun lain mukaisen menettelyn riittävyyttä sen päätyttyä. YVA-lainsäädäntö ei siis mahdollista, että viranomainen voisi etukäteen sitovasti päättää YVA-menettelyn korvaamisesta muulla menettelyllä, kuten kaavoituksella.

1.7

Muutoksenhaku arviointimenettelyn soveltamista koskevaan päätökseen

Tiivistelmä: Hankevastaava voi valittaa soveltamispäätöksestä hallinto-oikeuteen ja edelleen korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Muilla tahoilla, kuten hankkeen läheisyydessä asuvilla, ei ole suoraa valitusmahdollisuutta soveltamistarvetta koskevasta päätöksestä. Muut kuin hankkeesta vastaava voivat kuitenkin saattaa päätöksen lainmukaisuuden tuomioistuimen tutkittavaksi samassa yhteydessä kuin hankkeen lupa- tai sitä vastaavasta päätöksestä valitetaan edellyttäen, että heillä on valitusoikeus asiassa.

Arviointimenettelyn soveltamisen tarvetta koskeva päätös on valituskelpoinen asiaratkaisu, josta hankkeesta vastaava voi YVA-lain 19.1 §:n nojalla valittaa suoraan hallinto-oikeuteen²⁷ ja edelleen korkeimpaan hallinto-oikeuteen hallintolainkäyt-

²⁷ Alueellisen ympäristökeskuksen päätöksestä valitetaan hallintolainkäyttölain 12.1 §:n perusteella siihen hallinto-oikeuteen, jonka tuomiopiirissä ympäristökeskuksen toimialue sijaitsee. Jollei tätä perustetta voida käyttää, valitus tehdään sille hallinto-oikeudelle, jonka tuomiopiirissä alueellisen ympäristökeskuksen päätoimipaikka sijaitsee. Näin ollen hankkeesta vastaavan muutoksenhaku ohjautuu käytännössä lähes aina siihen hallinto-oikeuteen, jonka tuomiopiirissä hanke tai pääosa siitä sijaitsee. YmVM 3/2006 vp.

tölain mukaisesti. Alueellisella ympäristökeskuksella on puolestaan oikeus hakea hallinto- ja oikeuskäytännön yhtenäisyyden turvaamiseksi valittamalla muutosta hallinto-oikeuden päätökseen, jolla hallinto-oikeus on kumonnut alueellisen ympäristökeskuksen soveltamispäätöksen (YVA-lain 19.2 §).

Muut kuin hankkeesta vastaava, kuten hankkeen lähistöllä asuvat tai rekisteröidyt yhdistykset, eivät voi hakea päätökseen muutosta erikseen. YVA-lain 19.3 §:n nojalla he saavat kuitenkin hakea muutosta menettelyn soveltamatta jättämistä koskevaan päätökseen samassa järjestyksessä ja yhteydessä kuin hanketta koskevasta muun lain mukaisen lupa-asian ratkaisusta tai hankkeen toteuttamisen kannalta muusta olennaisesta päätöksestä valitetaan edellyttäen, että heillä on valitusoikeus asiassa.

Toisin sanoen erityislainsäädännön nojalla valittamaan oikeutetut tahot voivat saattaa päätöksen lainmukaisuuden tuomioistuimen tutkittavaksi lupa- tai sitä vastaavaa päätöstä koskevan valituksen yhteydessä. Esimerkiksi ympäristölupa-asiaissa ne tahot, joilla on ympäristönsuojelulain 97 §:n nojalla valitusoikeus ympäristölupapäätöksestä, voivat ympäristölupavalituksen yhteydessä hakea muutosta myös alueellisen ympäristökeskuksen tekemään, menettelyn soveltamatta jättämistä koskevaan päätökseen.

Ennen YVA-lain viimeisintä muutosta muilla kuin hankevastaavilla ei ollut kansallisen oikeuden nojalla tehokkaita oikeudellisia keinoja kielteisen ratkaisun (tuolloin ympäristöministeriön lausunnon) kumoamiseen tai muuttamiseen tuomioistuimessa. Ratkaisussa *KHO 2003:40* korkein hallinto-oikeus katsoi, ettei sillä ollut toimivaltaa arvioida, onko ympäristöministeriö harkinnassaan soveltanut YVA-lain 4.2 §:ää lainmukaisesti ja kumota tämän perusteella ympäristölupaa. Tapauskohtaista arviointivelvollisuutta koskevan muutoksenhaun osalta lakimuutoksella muutettiin siis oikeustilaa ja pyrittiin korjaamaan muutoksenhakumahdollisuuden liittyvä epätasapaino.²⁸

Toisin kuin muilla tahoilla hankkeesta vastaavalla oli aikaisemminkin valitusmahdollisuus menettelyn soveltamista koskevasta päätöksestä. Turvetuotantohanketta koskevassa tapauksessa *KHO 3.7.1996 t. 2256 (ATK)* hankkeesta vastaava valitti YVA-lain 19 §:n nojalla tapauskohtaista YVA:aa koskevasta ympäristöministeriön päätöksestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen katsoen, ettei YVA-lain mukainen menettely ollut tarpeen. Turvetuotannon vaikutukset olivat yhtiön mukaan pääasiassa vesistövaikutuksia, jotka tulisivat riittävästi selvitettyiksi jo hanketta koskevassa viireillä olevassa vesioikeudellisessa lupamenettelyssä. Korkein hallinto-oikeus pysytti ympäristöministeriön päätöksen katsoen YVA-lain 4.2 §:ssä säädettyjen edellytysten täyttyvän. Tapauksessa *KHO 18.2.2000 t. 312 (ATK)* ympäristöministeriö oli edellyttänyt päätöksessään arviointimenettelyn soveltamista supermarketin saneeraamis- ja laajentamishankkeeseen sillä perusteella, että hankkeella oli todennäköisesti merkittäviä haitallisia YVA-lain 2.1 §:ssä tarkoitettuja välittömiä ja välillisiä vaikutuksia yhdyskuntarakenteeseen sekä ihmisten elinoloihin. Korkein hallinto-oikeus pysytti ministeriön päätöksen pitäen ministeriön esittämiä arviointivelvollisuuden perusteita lainmukaisina.

KHO 3.7.1996 t. 2256 (ATK): Korkeimman hallinto-oikeuden mukaan ministeriö oli voinut määrätä ympäristövaikutusten arviointimenettelyn sovellettavaksi turvetuotantohanketta koskevassa yksittäistapauksessa, eikä ministeriön päätös loukannut yhtiön oikeutta. Ottaen huomioon hankkeen laadun, laajuuden, turvetuotannon yleisistä vesistövaikutuksista ennestään olevan tiedon, hankkeen sijainnin jo perustettuihin ja vielä suunnitteilla oleviin luonnonsuojelualueisiin nähden sekä muun turvetuotantoalueiden ympäristöä koskevan selvityksen, kor-

²⁸ Aikaisemmasta oikeustilasta yksittäistapauksissa tehtävän arviointimenettelyn osalta ks. laajemmin *Kumpulainen* (teoksessa *Kuusiniemi* ym.) 2001, s. 511–516, *Pölonen* 2004, s. 69–79 ja *Pölonen – Määttä* 2004, 18–24.

kein hallinto-oikeus katsoi, että hankkeesta todennäköisesti aiheutuu YVA-lain 4.2 §:ssä tarkoitettuja merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia. Ne saattoivat KHO:n mukaan ilmetä YVA-lain 2 §:ssä tarkoitettuina viihtyvyysvaikutuksina, vaikutuksina vesiin, kasvillisuuteen, eliöihin, eliöiden keskinäisiin vuorovaikutussuhteisiin ja luonnon monimuotoisuuteen sekä maisemavaikutuksina.

KHO 18.2.2000 t. 312 (ATK): Ympäristöministeriö oli päättänyt, että kauppakeskuksen laajentamis- ja rakentamishankkeeseen sovelletaan ympäristövaikutusten arviointimenettelyä. Ympäristöministeriön mukaan laajennushanke tarkoitti hankkeen olennaista muutosta. Hanke lisäisi liikenteen määrää alueella ja samalla kaupunkiseudun palvelurakenne muuttuisi ja kaupunkikeskustan elinvoimaisuus heikkenisi. Hankkeella oli siten ministeriön mukaan todennäköisesti merkittäviä haitallisia YVAL 2.1 §:ssä tarkoitettuja välittömiä ja välillisiä vaikutuksia yhdyskuntarakenteeseen sekä ihmisten elinoloihin. Kyseessä oli YVA-lain 4.2 §:ssä tarkoitettu toteutetun hankkeen olennainen muutos, joka todennäköisesti aiheuttaisi laadultaan ja laajuudeltaan, myös eri hankkeiden yhteisvaikutukset huomioon ottaen YVA-asetuksen 5 §:ssä lueteltujen hankkeiden vaikutuksiin rinnastettavia merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia. Yhtiö valitti päätöksestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen katsoen, ettei hanke edellyttänyt YVA-lain mukaista arviointia. Yhtiön mukaan ajatus siitä, että palveluja tuottava rakentaminen olisi YVA-laissa tarkoitettuihin, suuriin teollisuus- tai infrastruktuurihankkeisiin rinnastettava, merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia aiheuttava hanke, on vaikeasti ymmärrettävä. Yhtiö toi myös esiin, että vaaditussa YVA-menettelyssä tulotaisiin käytännössä pitkälti tekemän samantyyppiset selvitykset kuin mitä oli jo aikaisemmin tehty. Arviointimenettely siten ainoastaan tarpeettomasti viivästyttäisi hankkeen toteuttamista, jolla oli yhtiölle huomattava taloudellinen merkitys. Korkeimman hallinto-oikeus katsoi, että ympäristöministeriö oli voinut päätöksessään mainituilla perusteilla päättää, että hankkeeseen sovelletaan YVA-menettelyä.

1.8

Yhteisvaikutusten ja hankekokonaisuuden huomioon ottaminen

Tiivistelmä: *Eri hankkeista aiheutuvat yhteisvaikutukset on yksi keskeisistä kriteereistä, joka on otettava erityisesti huomioon harkittaessa arviointimenettelyn soveltamista yksittäistapauksessa. Yhteisvaikutuksia arviotaessa tarkastellaan niitä vaikutuksia, joita hanke aiheuttaa yhdessä muiden jo toteutettujen, olemassa olevien ja näköpiirissä olevien hankkeiden kanssa. Arvioinnille on yhteisvaikutuskriteerin kautta vahva peruste esimerkiksi silloin, kun hanke on lähellä hankeluettelon rajaa ja toiminnan vaikutusalueelle kohdistuu hankkeen aiheuttamien ympäristövaikutusten kanssa samanlaatuisia vaikutuksia muista hankkeista tai saman hankekokonaisuuden muista osista. Arviointia on edellytettävä lähitökohtaisesti myös silloin, kun arviointivelvollinen (pitkittäis)hanke on jaettu pienempiin, toisiaan seuraaviin osuuksiin.*

Haitallinen ympäristökuormitus on usein peräisin monista eri päästölähteistä. Ympäristölakien soveltamisen kannalta tämä merkitsee muun muassa sitä, että hankkeen toteuttaminen ei saata olla vielä yksistään tarkasteltuna kiellettyä, mutta kun otetaan huomioon muiden toimintojen vaikutukset, luvanmyöntämiseen tunnusmerkistö täyttyy. Vastaavasti yhteisvaikutukset on otettava huomioon eri ympäristölakien mukaisissa vaikutusten arvioinneissa ja ne osaltaan vaikuttavat myös arviointivelvollisuuksien syntymiseen.

YVA-lainsäädännössä ”yhteisvaikutus muiden hankkeiden kanssa” on kirjattu yhdeksi niistä kriteereistä, joka on otettava erityisesti huomioon harkittaessa arviointimenettelyn soveltamista yksittäistapauksessa.²⁹ Yhteisvaikutuksen käsitettä ei ole lainsäädännössä määritelty. Eri hankkeista aiheutuvista yhteisvaikutuksista voidaan puhua ainakin kahdessa, soveltamisharkinnan kannalta relevantissa merkityksessä. Yhteisvaikutukset voivat olla luonteeltaan *kumulatiivisia*, jolloin vaikutukset johtuvat useamman toiminnan samanlaatuisista päästöistä (esimerkiksi melu, joka aiheutuu useista eri hankkeista). *Synergiset vaikutukset* aiheutuvat (tai voimistuvat) puolestaan siitä syystä, että kaksi erilaista joko yhdestä tai useammasta lähteestä olevaa päästöä vaikuttavat yhtäaikaisesti kohteessa.³⁰ Esimerkiksi rikkidioksidin ja leijuvan pölyn on katsottu vahvistavan yhdessä esiintyessään toistensa vaikutuksia.³¹

Komission oppaassa kumuloituvilla vaikutuksilla (*cumulative impacts*) viitataan myös vaikutuksiin, jotka hanke aiheuttaa yhdessä näköpiirissä olevien hankkeiden (*foreseeable actions*) kanssa.³² Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen käytännössä ei ole kuitenkaan vahvistettu, että YVA-direktiivissä tarkoitettua yhteisvaikutus-käsitettä tulisi tulkita oppaan mukaisesti.

Eri hankkeista aiheutuviin yhteisvaikutuksiin otetaan kantaa tapauksessa KHO 2003:40. Vaikka ratkaisu on menettelyllisessä mielessä YVA-lain muutoksen (458/2006) myötä vanhentunut, siitä voidaan kuitenkin saada johtoa arviointikynnyksen tasoon ja yhteisvaikutuskriteerin huomioon ottamiseen etenkin eläinsuojahankkeiden osalta. Ratkaisun valossa arvioinnin edellyttämiseksi on vahvat perusteet, mikäli hankeluettelon rajaa lähellä olevan hankkeen vaikutusten luonteeseen ja voimakkuuteen liittyy epävarmuuksia ja hankkeen vaikutusalueelle kohdistuu samanlaatuisia ympäristövaikutuksia.

KHO 2003:40: Ympäristökeskus oli myöntänyt 850 emakon sikalalle ympäristöluvan. Sikalan sijoituspaikan läheisyydessä, noin 300 metrin päässä oli jo entuudestaan lihotussikala, jossa voitiin pitää 1 000 sikaa. Korkein hallinto-oikeus katsoi, että sikaloista muodostuvan hankekokonaisuuden myötä saattoi, etenkin kun otetaan huomioon myös tuotannossa syntyvä lanta, ainakin vesistöjä kuormittavien ravinnepäästöjen määrä lisääntyä huomattavasti. Sikaloiden haitalliset ympäristövaikutukset olivat keskenään samanlaatuisia. Hakemuksen johdosta antamassaan lausunnossa ympäristöministeriö oli kuitenkin katsonut, että hanke ja alueella jo oleva viljely sekä eläintenpito eivät yhdessäkään asianmukaisesti hoidettuina todennäköisesti aiheuta merkittäviä ympäristövaikutuksia. Korkein hallinto-oikeus totesi 850 emakon sikalan olevan lähellä hankeluettelon hankkeille asetettua rajaa (900 emakkoa). Lisäksi se tähdensi, että yhteisvaikutukset on otettava huomioon arvioitaessa tapauskohtaisesti arviointivelvollisuutta. KHO myös katsoi, ettei suurten nykyaikaisten sikaloiden ympäristövaikutuksista ole Suomessa vielä sanottavasti kokemuksia. Näistä syistä asiassa olisi ollut kor-

²⁹ Ks. YVA-direktiivin 4 artiklan 3 kohta ja liite III sekä YVA-lain 4.2 § ja YVA-asetuksen 7 §:n 1 kohdan b alakohta.

³⁰ Ks. Komissio 1999 s. 7. Yhteisvaikutusten arvioimiseen liittyy läheisesti myös hankkeen välillisten vaikutusten arviointi. Välillisillä vaikutuksilla viitataan vaikutuksiin, jotka eivät aiheudu suoraan hankkeesta, vaan syntyvät hankkeen aiheuttamien (monipolvisten) kausaaliketjujen kautta. Ks. Komissio 1999 s. 6.

³¹ Ks. *Kuusiniemi* 1992 s. 224 lähteineen.

³² Komissio 1999 s. 7.

³³ Ks. myös asia C-121/03 (*komissio vs. Espanja*), joka koski komission väitteitä arviointimenettelyn puuttumisesta Espanjan Baix Terin alueen kasvatussikaloiden osalta. EYTL:n mukaan komissio oli antanut useita täsmällisiä esimerkkejä sikaloista, joista olisi pitänyt tehdä YVA-direktiivin mukainen arviointi. Tuomioistuin yhtyi komission näkemykseen siitä, että ”vaikka näiden sikaloiden rakentamis- tai muutoshankkeet kuuluivatkin direktiivin 85/337 liitteeseen II, sellaisena kuin se oli alkuperäisessä versiossaan, niiden ympäristövaikutuksista olisi ollut saman direktiivin 2 artiklan 1 kohdan nojalla tehtävä ennakoarviointi, kun otetaan huomioon niiden luonne.” Tuomioistuimen mukaan useiden sikaloiden koko, niiden maantieteellinen sijainti Espanjan viranomaisten direktiivin 91/676 nojalla vuonna 1998 pilaantumisalttiiksi julistamalla vyöhykkeellä, niiden suhteellisen suuri lukumäärä samalla vyöhykkeellä ja tällaisiin kasvatussikaloihin liittyvät erityiset haitat edellyttivät arviointien suorittamista. Kun otettiin huomioon myös se, ettei Espanjan hallitus ollut vedonnut mihinkään ennakoarviointimenettelyyn, joka olisi suoritettu kyseessä olevissa kasvatussikaloissa ennen 14.3.1999, tuomioistuin hyväksyi YVA-direktiivin alkuperäisen version rikkomista koskevat komission väitteet.

keimman hallinto-oikeuden mukaan perusteet edellyttää tapauskohtaista ympäristövaikutusten arviointimenettelyä suoritettavaksi.³³ Korkein hallinto-oikeus kuitenkin katsoi, ettei sillä ollut YVA-lain 6 ja 19 §:t huomioon ottaen toimivaltaa puuttua ympäristöministeriön tekemään arviointimenettelyn soveltamatta jättämisestä koskevaan ratkaisuun. Myönnettyä ympäristölupaa ei siten voitu arviointimenettelyn puuttumisen perusteella kumota.

Tapauksessa *KHO 2003:40* sikaloiden välillä oli tuotannollinen ja osin myös omistuksellinen yhteys. YVA-direktiivin tavoitteisto huomioon ottaen yhteisvaikutuskriteeriä on tulkittava kuitenkin siten, että eri hankkeista aiheutuvat vaikutukset on otettava soveltamisharkinnassa kokonaisuutena huomioon riippumatta siitä, liittyvätkö hankkeet esimerkiksi tuotannollisesti, teknisesti taikka omistussuhteiden osalta toisiinsa.

Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen ratkaisukäytännössä yhteisvaikutusten huomioon ottamiseen liittyi tapaus *C-392/96 (komissio vs. Irlanti)*. Ratkaisu osoittaa, ettei jäsenmaan käyttämä seulentajärjestelmä saa johtaa siihen, että direktiivin mukainen arviointivelvollisuus on kierrettävissä pilkkomalla hankkeita pienempiin osiin. Irlannissa voitiin toteuttaa muun muassa metsityshankkeita lähekkäin ilman, että niiden ympäristövaikutuksia tutkitaan, jos useat hankkeiden toteuttajat suorittavat ne eikä kukaan heistä ylitä 70 hehtaarin rajaa kolmessa vuodessa. Irlannin katsottiin ylittäneen direktiivissä asetetut harkintavallan rajat osaltaan siitä syystä, että se oli vahvistanut hankkeiden kokoa koskevan arviointiperusteiden varmistumatta siitä, ettei säännösten tarkoitus jää toteutumatta hankkeiden pilkkomisen vuoksi.

C-392/96 (komissio vs. Irlanti): Päätöstä edelsi komission kanne, jossa Irlannin väitettiin panneen direktiivin 4 artiklan 2 kohta virheellisesti täytäntöön vahvistamalla direktiivin vastaiset rajat muun muassa direktiivin liitteen II metsitys-, maanraivaus- ja turpeenottohankkeille.³⁴ Komission mukaan hankkeilla, jotka eivät ylittäneet Irlannin lainsäädännössä vahvistettuja rajoja, saattoi olla merkittäviä ympäristövaikutuksia vaikutusalueen herkkyyden ja useiden erillisten hankkeiden yhteisvaikutusten vuoksi. Irlannin lainsäädännössä ei otettu komission mukaan huomioon hankkeiden yhteisvaikutuksia.³⁵ Rajoja koskevan komission väitteen osalta EYTI ensinnäkin muistutti, että vaikka direktiivin 4 artiklan 2 kohdan toisessa alakohdassa on annettu harkintavaltaa, sitä rajoittaa 2 artiklan 1 kohta, koska siinä asetetaan velvoite arvioida sellaisten hankkeiden ympäristövaikutukset, joilla etenkin laatunsa, kokonsa tai sijaintinsa vuoksi todennäköisesti on merkittäviä ympäristövaikutuksia. Jäsenvaltio, joka vahvistaa arviointiperusteet ja/tai rajat ottaen huomioon ainoastaan hankkeiden koon, mutta ei niiden laatua tai sijaintia, ylittää YVA-direktiivin 2 artiklan 1 kohdan ja 4 artiklan 2 kohdan nojalla sille kuuluvan harkintavallan rajat. Yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että komissio oli esittänyt useita vakuuttavia esimerkkejä hankkeista, joita on tarkasteltu yksinomaan niiden koon puolesta, mutta joilla on laatunsa tai sijaintinsa vuoksi kuitenkin todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia. Huomattavin esimerkki oli metsitys, koska se merkitsi aktiivisilla peittosuoalueilla toteutettuna laatunsa ja sijaintinsa vuoksi soiden ekosysteemin tuhoutumista sekä sellaisten alkuperäisten ja harvinaisten biotooppien menettämistä, joilla on suuri tieteellinen merkitys. Tällaisena se saattoi aiheuttaa myös vesistöjen happa-

³⁴ Metsitys- ja maanraivaushankkeet mainittiin alkuperäisen direktiivin liitteen II kohdan d alakohdassa: "Metsitys, mikäli se voi aiheuttaa haitallisia ekologisia muutoksia ja maan raivaus sen käyttötarkoituksen muuttamiseksi". "Turpeenotto" oli puolestaan mainittu 2 kohdan a alakohdassa.

³⁵ Esimerkiksi luonnonperintöön kuuluvaksi alueeksi esitetty alue voitiin metsittää ilman ympäristövaikutusten arviointia silloin, kun useat hankkeiden toteuttajat suorittavat metsitykset eikä kukaan heistä ylitä 70 hehtaarin rajaa kolmessa vuodessa.

moitumista ja rehevöitymistä. Tuomioistuin piti perusteettomana Irlannin selitystä, jonka mukaan muu ympäristönsuojelua koskeva lainsäädäntö, kuten Habitats Regulations, tekisi tarpeettomaksi velvollisuuden arvioida ympäristön kannalta herkillä alueilla suoritettavia metsitys-, maanraivaus- tai turpeenottohankkeita. Direktiivissä ei nimittäin mitenkään suljeta sen soveltamisalan ulkopuolelle alueita, joita suojellaan muulta kannalta muiden yhteisölähtöisten säännösten mukaisesti. Koska Irlanti oli vahvistanut rajat ottaen huomioon ainoastaan metsitys-, maanotto- ja turpeennostohankkeiden koon, mutta ei niiden laatua tai sijaintia, se oli ylittänyt direktiivin 2 artiklan 1 kohdan ja 4 artiklan 2 kohdan nojalla sille kuuluvan harkintavallan rajat. Harkintavallan rajojen ylittyminen ilmeni kyseisten hankeluokkien osalta myös sillä perusteella, että Irlanti oli vahvistanut hankkeiden kokoa koskevan arviointiperusteen varmistumatta siitä, ettei säännösten tarkoitus jää toteutumatta hankkeiden pilkkomisen vuoksi.

Myös EYTI:n ratkaisu C-227/01 (*Komissio vs. Espanjan kuningaskunta*) liittyi hankkeiden pilkkomiseen ja hankekokonaisuuden vaikutusten huomioon ottamiseen. Päätös viittaa siihen, että arvioinnin edellyttämiselle on vahva peruste silloin, kun direktiivin liitteen I hanke toteutetaan osissa. Ratkaisu myös vahvistaa EYTI:n aikaisempaa linjausta siitä, että YVA-direktiivin soveltamisalasäännöksiä on tulkittava laajasti ja, että tulkinnoissa on otettava huomioon eri kieliversioiden ilmaisuista riippumatta erityisesti direktiivin tarkoitusperä.

Tapauksessa C-227/01 (*Komissio vs. Espanjan kuningaskunta*) arvioitiin sitä, olivatko Espanjan viranomaiset soveltaneet virheellisesti YVA-direktiiviä, koska ne eivät olleet määränneet etukäteen tutkittavaksi "Välimeren käytävä" nimiseen hankkeeseen kuuluvan hankkeen (rautatielinja) ympäristövaikutuksia. Asiassa Espanjan hallitus väitti, ettei kysymyksessä ollut uuden pitkän rataosuuden rakentaminen, jolla olisi merkittäviä ympäristövaikutuksia. Sen mukaan aloitetuissa töissä oli kyse ainoastaan jo olemassa olevan rautatielinjan parantamisesta jakamalla alkuperäinen yksi raide eri reiteille. Lisäksi Espanjan hallitus katsoi, etteivät direktiivin liitteessä I olevan 7 kohdan soveltamisen edellytykset täyty, koska kyseessä oleva hanke ei koske kaukoliikennettä, vaan ainoastaan naapuripaikkakuntien välistä, 13,2 kilometrin pituista osuutta. Tältä osin EYTI toi esiin, että hanke oli osa Valencian ja Tarragonan välistä 251 kilometrin pituista rautatielinjaa, joka kuuluu "Välimeren käytävä" -hankkeeseen, jolla yhdistetään Espanjan Levante-niminen alue Kataloniaan ja Ranskan rajaan. EYTI tähdensi, että hyväksymällä Espanjan hallituksen perustelut todennäköisesti vaarannettaisiin vakavasti YVA-direktiivin tehokas vaikutus, koska kyseessä olevat kansalliset viranomaiset voisivat jakaa kaukoliikennettä koskevan hankkeen vähämerkityksisiin toisiaan seuraaviin osuuksiin ja siten välttää kyseisen direktiivin säännösten soveltamiselta sekä koko hankkeen että kyseisestä jakamisesta syntyneiden osuuksien osalta. EYTI ei hyväksynyt Espanjan hallituksen perusteluita, vaan katsoi, että kysymyksessä on direktiivin liitteessä I tarkoitettu hanke, jolla on todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia.³⁶

Suomalaisessa ratkaisukäytännössä hankekokonaisuuskysymykseen otettiin kantaa tapauksessa KHO 2004:123. Asiassa hallinto-oikeus katsoi, että kallion louhinnan ja sen liittännäistoimintojen ympäristövaikutukset olisi tullut selvittää jäteaseman laajentamisen YVA-menettelyssä. Valituskirjelmässään kaupunginhallitus perusteli hallinto-oikeuden päätöksen kumoamisvaatimusta muun muassa sillä, ettei lou-

³⁶ Ratkaisussa EYTI päätyi myös arvioimaan konkreettisesti hankkeen vaikutuksia. Sen mukaan oli kiistatonta, että hanke oli omiaan aiheuttamaan uusia huomattavia haittoja johtuen jo pelkästään rautatielinjan muutostöistä, joilla mahdollistetaan liikennöinti 220 kilometriin tunnissa yltävillä nopeuksilla.

hintahanke ollut YVA-asetuksen 6 §:n perustella arviointivelvollinen. Hankkeiden erillisyyden osalta kaupunginhallitus toi myös esiin, että jätteiden loppusijoituspaikan mahdollinen rakentaminen ajoittuu aikaisintaan vuoteen 2006, kun taas A Oy tarvitsee kiviainekset välittömästi. Vastaavasti yhtiö A Oy toi esiin, että kyseessä on erillinen hanke ja viittasi siihen, ettei laajeneminen ollut varmaa. Yhtiön mukaan kysymys jäteaseman laajenuksesta ratkaistaan myöhemmin omassa ympäristölupamenettelyssään, jota ennen on tullut suorittaa YVA-menettely. Korkein hallinto-oikeus kumosi hallinto-oikeuden päätöksen kaupunginhallituksen ja yhtiön valituksista katsoen, että kalliolouhinnalle oli voitu myöntää ympäristölupa ilman, että sen vaikutuksia olisi arvioitu hallinto-oikeuden päätöksen antamisajankohtana vireillä olleessa arviointimenettelyssä. KHO piti valittajien näkemyksiin yhtyen toimintoja erillisinä ja katsoi, että kiviainesten ottaminen aiotulta alueelta oli mahdollista riippumatta siitä, laajennettiin samaa louhinta-alueita vuoden 2007 jälkeen kaatopaikkatoimintaan.

KHO 2004:123: Ympäristökeskus oli myöntänyt A Oy:lle ympäristönsuojelulain mukaisen ympäristöluvan kalliionlouhintaa ja kiviaineksen murskaamista sekä asfalttiasemaa varten. Louhinta-alueita oli tarkoitus käyttää louhinta-, murskaus- ja asfalttiasematoiminnan päätyttyä kaatopaikan jätetäyttöön. Hallinto-oikeuden mukaan louhinta, jolle A Oy oli hakenut lupaa sisältyi M:n jäteaseman laajentamiseen ja oli osa jäteaseman laajentamisen toteuttamista. Tämän takia kalliionlouhinnalle ei voitu myöntää ympäristölupaa ennen kuin myös louhinnan ympäristövaikutukset on selvitetty ja arvioitu hallinto-oikeuden päätöksen antohetkellä vireillä olleessa jäteaseman ympäristövaikutusten arviointimenettelyssä. Ottaen huomioon sen, että A Oy:n kalliionlouhinta, murskaamo ja asfalttiasema muodostivat ympäristönsuojeluasetuksen (169/2000) 2 §:n mukaisen toimintakokonaisuuden, myös A Oy:n hakemukseen sisältyvän murskaamon ja asfalttiaseman ympäristövaikutukset tuli hallinto-oikeuden mukaan selvittää ja arvioida M:n jäteaseman ympäristövaikutusten arviointimenettelyssä. Korkein hallinto-oikeus ei yhtynyt hallinto-oikeuden näkemykseen. Ottaen huomioon A Oy:n hankkeeseen ja M:n kaatopaikkahankkeen laajentamiseen kuuluvien toimintojen erillisyyden, jonka vuoksi kiviainesten ottaminen oli mahdollista riippumatta siitä, laajennetaanko samaa louhinta-alueita vuoden 2007 jälkeen kaatopaikkatoimintaan vai ei, kaatopaikan mahdollinen myöhempi laajentaminen louhitulle alueelle ei ollut riittävä peruste pitää kalliionlouhintaa oheistoimintoinen osana jäteasematoimintaa. Korkein hallinto-oikeus totesi kalliionlouhintaa ja jäteasematoimintaa harjoittavien olevan eri toiminnanharjoittajia eikä se katsonut toimintojen muodostavan YSA 2 §:ssä tarkoitettua pääasiallisesta toiminnasta ja sitä palvelevasta toiminnasta koostuvaa teknistä ja taloudellista kokonaisuutta. Yhtiön kalliionlouhintahanke ei siten, ottaen huomioon YVA-asetuksen 6 §:n 2 kohdan b) alakohta, edellyttänyt YVA-laissa tarkoitettua arviointia. KHO:n mukaan ympäristölupa-asiaa ei muutoinkaan voida, niin kuin hallinto-oikeus oli lausunut, palauttaa käsiteltäväksi ympäristökeskukseen toista hanketta koskevaan ympäristövaikutusten arviointimenettelyyn, vaan ympäristölupa-asia on käsiteltävä ympäristönsuojelulain mukaisessa lupamenettelyssä, jossa luvan myöntämisen edellytykset selvitetään. Hallinto-oikeuden päätös kumottiin ja asia palautettiin hallinto-oikeudelle uudelleen käsiteltäväksi.

Asiassa ratkaisevaksi muodostui se, oliko kalliionlouhinta katsottava osaksi kaatopaikan laajentamishanketta vai itsenäiseksi hankkeeksi. Kun louhinta katsottiin erilliseksi hankkeeksi, kaatopaikan laajennushankkeen YVA-menettelyllä, jossa sinänsä tuli ottaa huomioon myös louhintahankkeen ympäristövaikutukset, ei voinut olla louhintahankkeen ympäristölupaprosessia lykkäävää vaikutusta. Ratkaisun merkitystä

arvioitaessa on syytä huomioida, ettei siinä arvioitu kalliolouhinnan ja sen liittännäis-toimien arviointivelvollisuutta YVA-lain 4.2 §:n perusteella.³⁷ YVA-asetuksen 6 §:n ra- ja-arvot alittavan hankkeen arviointivelvollisuus voi syntyä yhteisvaikutus-kriteerin kautta, vaikka muut toiminnot eivät kuuluisi samaan hankekokonaisuuteen.

1.9

Yhteenvedo

Ympäristövaikutusten arviointimenettelyä sovelletaan hankkeisiin ja niiden muu- toksiin hanketyypistä ja kokoluokasta riippuen joko suoraan YVA-asetuksen 6 §:n hankeluettelon perusteella tai tapauskohtaisen harkinnan pohjalta (yksittäistä- pauksissa sovellettava YVA). Arviointivelvollisuus määrittyy yksittäistapauksissa YVA-lain 4.2 § ja 4.3 §:stä sekä YVA-asetuksen 7 §:stä ilmenevien harkintaperusteiden pohjalta. Arviointivelvollisuus syntyy lähtökohtaisesti silloin, kun toiminnasta aiheutuu todennäköisesti hankeluettelon hankkeiden vaikutuksiin rinnastettavia merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia. Yksittäistapauksissa tehtävän YVA:n piiriin kuuluvat hankkeet voivat olla hanketyypiltään erilaisia tai samantyyppisiä mutta pienempiä kuin hankeluettelon hankkeet.

1.9.2006 voimaan tulleen lakimuutoksen myötä toimivalta päättää arviointimenet- telyn soveltamisesta yksittäistapauksissa siirtyi ympäristöministeriöltä alueellisille ympäristökeskuksille. Ydinenergialaissa tarkoitettuja ydinlaitoksia koskevien hank- keiden osalta tapauskohtaista arviointia koskeva päätöstoimivalta kuuluu kuitenkin kauppa- ja teollisuusministeriölle. Soveltamistarvetta koskeva päätös tulee tehdä hankesuunnittelun varhaisessa vaiheessa ottaen huomioon soveltamisharkintaa var- ten tarvittavien tietojen saatavuus. Päätösmenettelyn käynnistämiskynnystä on syytä pitää matalana. Päätösmenttely on käynnistettävä lähtökohtaisesti aina, kun merkit- tävien haitallisten ympäristövaikutusten aiheutumista voidaan pitää mahdollisena.

Päätösmenttely käynnistyy joko alueellisen ympäristökeskuksen omasta aloit- teesta tai muiden tahojen, kuten hankevastaavan tai kansalaisten esityksestä. Asia voi tulla vireille myös lupaviranomaisen tiedustelun kautta. Lupaviranomaisilla on velvollisuus saattaa arviointimenettelyn tarve alueellisen ympäristökeskuksen tutkit- tavaksi ennen päätöksen tekemistä, mikäli merkittävien haitallisten ympäristövaiku- tusten syntymistä voidaan pitää mahdollisena eikä päätöstä ole aiemmin tehty.

YVA-lainsäädäntö on pyritty laatimaan siten, ettei menettelyn tarvetta koskeva päätöksentekoprosessi viivyttäisi kohtuuttomasti hankkeiden toteuttamista. Menet- telyn soveltamista koskeva päätös on tehtävä viipymättä, viimeistään kuitenkin kuu- kauden kuluessa siitä, kun ympäristökeskus on saanut hankkeesta riittävät tiedot. Ennen päätöksentekoa arviointimenettelyn tarpeesta on oltava riittävästi yhteydessä muihin viranomaisiin ja hankkeesta vastaavalle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi asiassa. Päätös on annettava todisteellisesti tiedoksi hankkeesta vastaavalle ja lähe- tettävä tiedoksi myös asianomaisille viranomaisille. Päätöksestä on lisäksi tiedotet- tava viipymättä kuuluttamalla ja se on julkaistava sähköisesti (asetettava nähtäville ympäristöhallinnon internet-sivuille).

YVA-lainsäädäntöön ei ole kirjattu selvitysvastuun jakautumisesta hankkeesta vastaavan ja viranomaisen kesken arviointimenettelyn soveltamisharkintavaiheessa. Hallintolain 31 §:n nojalla ympäristökeskuksen on kuitenkin huolehdittava siitä, että päätös perustuu riittäviin selvityksiin. Hankkeesta vastaavalta voidaan puolestaan selvilläolovelvollisuuteen perustuen edellyttää, että se toimittaa ympäristökeskuk-

³⁷ Tähän liittyen ympäristökeskus toteaa korkeimmalle hallinto-oikeudelle toimittamassaan lausunnossa, ettei louhintahankkeesta ole tehty esitystä ympäristöministeriölle eikä vaikutusarvioinnin tarpeellisuudesta oltu neuvoteltu ympäristökeskuksen ja ympäristöministeriön kesken.

selle soveltamisharkinnan kannalta tarpeellisia tietoja, kuten tiedot suunnitellun hankkeen koosta ja sijainnista sekä selvitystä päästöjen luonteesta ja määrästä.

YVA-menettelyn soveltamistarvetta koskeva päätös on hallintolain mukaisesti perusteltava. Päätöksen perusteluissa on ilmoitettava, mitkä seikat ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset. YVA-lain järjestelmässä soveltamisharkinta tulee perustaa ensisijaisesti YVA-lain 4.2 ja 4.3 §:stä sekä YVA-asetuksen 7 §:stä ilmeneviin harkintaperusteisiin. Päätöksestä tulee ilmetä kaikki sellaiset seikat, joiden perusteella voidaan valvoa, että soveltamisratkaisu perustuu asianmukaiseen ennakkoselvitykseen.

Arviointimenettelyn soveltamisen tarvetta koskeva päätös on valituskelpoinen asiaratkaisu, josta hankkeesta vastaava voi valittaa suoraan hallinto-oikeuteen ja edelleen korkeimpaan hallinto-oikeuteen hallintolainkäyttölain mukaisesti. Muilla tahoilla, kuten hankkeen läheisyydessä asuvilla, ei ole suoraa valitusmahdollisuutta päätöksestä. Muut kuin hankkeesta vastaava voivat kuitenkin saattaa päätöksen lainmukaisuuden tuomioistuimen tutkittavaksi samassa yhteydessä kuin hankkeen lupa- tai sitä vastaavasta päätöksestä valitetaan edellyttäen, että heillä on valitusoikeus asiassa. Esimerkiksi ympäristölupa-asiassa ne tahot, joilla on valitusoikeus ympäristölupapäätöksestä, voivat lupavalituksen yhteydessä hakea muutosta myös alueellisen ympäristökeskuksen tekemään, menettelyn soveltamatta jättämistä koskevaan päätökseen.

Haitallinen ympäristökuormitus on usein peräisin monista eri päästölähteistä. Eri hankkeista aiheutuvat yhteisvaikutukset on yksi keskeisistä kriteereistä, joka on otettava erityisesti huomioon harkittaessa arviointimenettelyn soveltamista yksittäistapauksessa. Arviointivelvollisuus voi syntyä yhteisvaikutus-kriteerin perusteella esimerkiksi silloin, kun hanke on lähellä hankeluettelon rajaa ja toiminnan vaikutusalueelle kohdistuu hankkeen aiheuttamien ympäristövaikutusten kanssa samanlaatuja vaikutuksia muista hankkeista. Yhteisvaikutus-kriteerin merkitys korostuu niissä tapauksissa, joissa yksi merkittäviä vaikutuksia aiheuttava hankekokonaisuus toteutetaan useammassa osissa. YVA-menettelyä on lähtökohtaisesti edellytettävä, mikäli arviointivelvollinen hanke on jaettu pienempiin, toisiaan seuraaviin osuuksiin.

2 Ympäristöministeriön päätösten ja lausuntojen analyysi

2.1

Johdanto

Tämän osuuden tarkoituksena on tuottaa empiiristä tietoa ympäristöministeriön käyttämistä, ympäristövaikutusten arviointimenettelyn soveltamista koskevista harkintaperusteista. Osuuden tarkoituksena on myös tunnistaa soveltamiskäytäntöihin, erityisesti ratkaisujen perusteluihin liittyviä kehittämistarpeita. Osuus perustuu ympäristöministeriön tutkimusryhmälle toimittamaan aineistoon, joka koostuu YVA-menettelyn soveltamistarpeesta yksittäistapauksissa annetuista päätöksistä ja lausunnoista ajanjaksolla 1.9.1994–31.5.2006 (yhteensä 58 päätöstä ja 42 lausuntoa). Ympäristöministeriö on antanut päätöksen niissä tapauksissa, joissa se on edellyttänyt arviointimenettelyn tekemistä. Lausunto on puolestaan annettu silloin, kun hankkeen ei ole katsottu kuuluvan YVA-menettelyn soveltamisalan piiriin.

Teksti koostuu hanketyyppikohtaisista jaksoista, joiden alussa on esitetty kutakin hanketyyppiä vastaava YVA-asetuksen hankeluettelon kohta, mikäli kyseessä on hankeluettelossa mainittu hanke. Tarkastellussa aineistossa on sekä alkuperäisen YVA-asetuksen (792/1994) että vuonna 1999 annetun YVA-asetuksen (268/1999) voimassaoloaikana annettuja lausuntoja. Analysoidut lausunnot ja päätökset on yksilöity kunkin jakson alussa, jonka jälkeen on tiivistetysti esitetty ympäristöministeriön käyttämät keskeisimmät harkintakriteerit kyseisen hanketyypin osalta. Tämän jälkeen jaksossa esitetään kuvaus tapauksista ja ympäristöministeriön soveltamisharkinnasta. Kunkin pääjakson lopussa on esitetty päätelmiä ministeriön päätöksistä ja lausunnoista niiden laadun näkökulmasta. Pyrkimyksenä on ollut tunnistaa soveltamiskäytäntöihin liittyviä kehittämistarpeita ja siksi päätelmäjaksoissa lähempään tarkasteluun on otettu erityisesti ne päätökset ja lausunnot, joiden perusteluissa on havaittu puutteita. Jaksojen alussa olevaan taulukkoon on merkitty ”sov.”, mikäli hankkeeseen on sovellettu arviointimenettelyä. Niiden tapausta osalta, joissa ympäristöministeriö on päättänyt YVA-menettelyn soveltamatta jättämiseen, taulukossa on merkintä ”ei sov.”.

Osuutta hyödynnettäessä on otettava huomioon, että relevantit harkintakriteerit määräytyvät kunkin hankkeen ja sen sijoituspaikan erityispiirteiden pohjalta eikä uusien hankkeiden arviointivelvollisuutta harkittaessa voida nojautua yksin aikaisempia tapauksia koskevaan käytäntöön. Soveltamisharkinnan perustana tulee käyttää ensisijaisesti YVA-lainsäädännössä mainittuja harkintakriteerejä. Soveltamisharkinnan lähtökohdan muodostavat YVA-lain 4.2 §:ssä ja 4.3 §:ssä sekä YVA-asetuksen 7 §:ssä määritetyt harkintaperusteet (ks. tarkemmin arviointivelvollisuuden oikeudellisista määräytymisperusteista jakso 1.1). Selvitystä käytettäessä on myös huomioitava, että osa päätöksistä ja lausunnoista on annettu ennen vuoden 1999 YVA-lainsäädännön uudistusta, jolloin soveltamisharkinnassa huomioon otettavista kriteereistä oli säädetty selvästi suppeammin.

2.2

Eläinten pito Hankkeet

- 1) Eläinten pito: kanalat ja sikalat, joissa kasvatetaan yli a) 85 000 kananpoikaa tai 60 000 kanaa, b) 3000 sikaa (paino yli 30 kg/sika) tai c) 900 emakkoa (YVA-asetus 268/1999)

2.2.1

Sikala-, kanala- ja kettutarhahankkeet

Hanketyyppi	Sijainti	Päätös/lausunto	Diaarinro.	Ratkaisu
Sikalahanke	Hollola	22.12.2000	I/5529/2000	ei sov.
Sikalahanke	Hauho	11.1.2001	I/5529/2000	ei sov.
Sikalahanke	Padasjoki	18.1.2001	I/5529/2000	ei sov.
Sikalahanke, yhdistelmäsikalan laajennus	Vampula	3.7.2003	YM3/47/2003	sov.
Kanalahanke	Alastaro	12.5.2005	YMI/47/2005	sov.
Kettutarha	Evijärvi	24.3.2006	YM I/47/2006	sov.
Kettutarha	Kortesjärvi	24.3.2006	YM 2/47/2006	sov.

Ympäristöministeriön käyttämät keskeisimmät harkintakriteerit: hankkeen koko, sijainti, hankkeen vaikutukset asutukseen, alueen vesiensuojeluun ja liikenteeseen, sekä hankkeen yhteisvaikutukset muiden hankkeiden kanssa.

Eläintenpitoon liittyvistä hankkeista ympäristöministeriö on antanut kolme lausuntoa ja neljä päätöstä. Perustettavat sikalahankkeet, joihin YVA-menettelyä ei sovellettu (Hollola, Hauho, Padasjoki) olivat kaikki kooltaan noin 850 emakon tuotantoyksikköjä, eivätkä siten YVA-asetuksen 6 §:n 1 kohdan hankeluettelon mukaisia YVA-menettelyä vaativia hankkeita, joiden kokoraja on yli 900 emakkoa. Hankkeiden koko oli kuitenkin hyvin lähellä hankeluettelon rajaa. Lausunnoissa merkittävin YVA-menettelyn soveltamatta jättämisen perustelu oli hankkeiden sijainti, sillä kaikki kolme sikalaa sijaitsivat harvaan asutulla maaseudulla, eikä niiden läheisyydessä ollut asutusta tai muita häiriintyviä kohteita. Lausunnoissa eläinten pito ja siihen liittyvä toiminta katsottiin hankealueilla tavanomaiseksi elinkeinotoiminnaksi. Kaikilla kolmella sikalalla katsottiin olevan riittävästi peltoalaa lietalannan levitykseen, eikä niiden läheisyydessä sijainnut tärkeitä pohjavesi-, suojelu- tai kulttuurihistoriallisesti arvokkaita alueita. Hankkeista aiheutuvaa ajoneuvoliikenteen lisäystä ei myöskään voitu pitää niin merkittävänä, että hankkeilta olisi edellytetty YVA-menettelyä.

Yhdistelmäsikalan laajennushankkeessa Vampulassa olemassa olevaan 850 emakon sikalaa haluttiin laajentaa 3000 lihasikaa ja 150 emakolla. Laajennuksen jälkeen sikalassa tulisi olemaan noin 3150 siitossikaa ja 1000 emakkoa. Sikalan tuotanto tulisi olemaan 10 000 porsasta ja 10 000 lihasikaa vuodessa. Päätöksessä YVA-menettelyn tarpeellisuutta perusteltiin hankkeen suurella koolla ja laajalla vaikutusalueella. Jo olemassa oleva sikala ja laajentamishanke yhdessä saisivat aikaan tuntuvia ympäristövaikutuksia ja ne olisivat luonteeltaan verrattavissa asetuksessa mainittujen hankkeiden vaikutuksiin. Sikalassa tehtäisiin muutoksia ilmastointi- ja lietalannan-separointijärjestelmiin, mutta muutosten merkitykset ympäristövaikutuksiin olivat epäselviä. Lietalannan erotuksessa syntyvän lietenesteen levitykseen varatut pellot sijaitsivat aivan joen rannassa, minkä vuoksi myös joen pilaantumisriski olisi olemassa. Hankkeen vaikutuksia pohjaveteen ei nähty merkittävänä, mutta laajeneva sikala lisäisi väistämättä myös liikennettä ja melua alueella. Hankkeen yhteisvaiku-

tukset alueen muun maankäytön kanssa saattaisivat myös olla huomattavia, joten hankkeen mahdolliset vaikutukset katsottiin olevan rinnastettavissa YVA-asetuksen 6 §:n hankkeiden vaikutuksiin.

Myös kanalan rakentamishankkeeseen Alastarolla edellytettiin sovellettavan YVA-menettelyä. Hanke olisi kooltaan hieman hankeluettelon kokorajaa pienempi (59 500 kanaa, hankeluettelon raja 60 000 kanaa) ja kanala oli määrä rakentaa tilalle, jossa oli jo vastaavan kokoinen kanala. Hankealue sijaitsi harvaan asutulla maatalousvaltaisella alueella, jonka läheisyydessä oli myös muita maatalouselinkeinonharjoittajia (muun muassa kalkkunahalleja ja toinen sikala). Hanke ei siten juurikaan muuttaisi maisemallisia olosuhteita. Hankealueen läheisyydessä ei ollut luonnonarvoiltaan herkkiä kohteita eikä alue ollut pohjavesialuetta. Kanalasta aiheutuvat haitat syntyisivät lähinnä kanalasta ja lannanlevityksestä lähtevästä hajusta, sekä kanalan toiminnan aiheuttamasta liikenteestä. Hankkeeseen katsottiin olevan syytä soveltaa YVA-menettelyä, sillä hankkeen koko oli erittäin lähellä hankeluettelon kokorajaa, ja yhdessä samalla tilalla sijaitsevan toisen kanalan kanssa uusi hanke voisi saada aikaan YVA-lain 7 §:ssä tarkoitettuja yhteisvaikutuksia. Lausunnossa todettiin, että vaikka hankevastaava on ilmoittanut kanojen määräksi YVA-asetuksen rajaa pienemmän lukumäärän, voi kanojen lukumäärä kuitenkin jossakin määrin vaihdella, jolloin myös hankkeesta syntyvän lannan määrä ja ravinnesisältö vaihtelisivat, ja kun olisi mahdollista että joissakin erityisolissa kahden toisistaan sinänsä erillisiksi luettavien kanaloiden haju vahvistuu jonkin verran, olisi kysymyksessä näiden kanaloiden yhteisvaikutus. Hankkeen vaikutusten katsottiinkin vastaavan YVA-lain tarkoittamien hankkeiden vaikutuksia.

Botnia Fox Oy:n yhteiskettutarhahankkeessa (Evijärvi) ympäristöministeriö katsoi, että hankkeeseen tuli soveltaa YVA-menettelyä. Hankesuunnitelma käsitti 9600 ketulle rakennettavan varjotalon, jonka arvioitiin tuottavan noin 4800 m³ lantaa vuodessa. Suunniteltu turkistarha-alue ei sijainnut tärkeällä pohjavesialueella. Lähimpään asutukseen oli matkaa yli kaksi kilometriä. Varsinaisella hankealueella ei ollut tiedossa luontoarvoiltaan erityisen herkkiä kohteita, mutta Länsi-Suomen ympäristökeskuksen arvion mukaan ammoniakkipäästöt ilmaan saattaisivat merkittävästi vaikuttaa lähialueen metsien kasvuun ja puuston kuntoon. Ympäristöhaittoja katsottiin myös syntyvän lannan ja virtsan hajusta sekä rehu- ja lantakuljetuksien melusta. Lanta oli suunniteltu välivarastoitavaksi umpisäiliöön, josta se toimitettaisiin alustavien suunnitelmien mukaan kompostoitavaksi muualla. Virtsa tulitisiin ohjaamaan vesitiiviiltä alustalta joko kemialliseen puhdistukseen tai suoraan umpisäiliöön, josta se toimitetaan käsiteltäväksi muualla. Nahkominen oli tarkoitus tapahtua muualla kuin hankealueella.

Ympäristöministeriö hyödynsi kettutarhan vaikutusten merkittävyyden arvioinnissa kasvatuseläimiä varten laadittua eläinyksikkötaulukkoa (Pikasikaraportti, ympäristöministeriö 19.6.2001). Ministeriön mukaan ”eläinyksikkötaulukon perusteella (mm. Pikasikaraportti, ympäristöministeriö 19.6.2001) siitosnaaraskettu vastaa 1,2-kertaisesti lihasikaa. Lihasiialle YVA-asetus määrää YVA-menettelyn, kun sikoja on yli 3000 kpl. Botnia Fox Oy:n hankkeessa tämä raja ylitetään yli kolminkertaisesti”. Ottaen huomioon hankkeen koon ja sijainnin, lannan määrän sekä muun toiminnasta syntyvän jätteen käsittelyn sekä hankkeesta aiheutuvan kuormituksen, ympäristöministeriö katsoi hankkeen edellyttävän YVA-menettelyä.

Ympäristöministeriö edellytti arviointia myös toisessa Botnia Fox Oy:n kettutarhahankkeessa (Kortesjärvi). Hankesuunnitelma käsitti 7700 ketulle rakennettavan varjotalon. Ketut tulisivat tuottamaan vuodessa noin 3850 m³ lantaa. Suunnittelualueella oli jo toiminnassa oleva 4500–5000 siitosketun turkistarha. Suunniteltu turkistarha ei sijainnut tärkeällä pohjavesialueella. Lähimpään asutukseen oli matkaa noin 1 km. Alueella ei ollut tiedossa luontoarvoiltaan erityisen herkkiä kohteita. Eläinyksikkötaulukon pohjalta laskettuna hankkeen katsottiin ylittävän yli kaksinkertaisesti

hankeluettelon raja-arvon (kasvatussikaloiden raja-arvoon suhteutettuna). Muutoin ministeriö edellytti arviointia samoilla perusteilla kuin Evijärven tarhahankkeessa.

2.2.2

Päätelmiä eläintenpitoa koskevista päätöksistä ja lausunnoista

Kaikki eläintenpitoa koskevat lausunnot ja päätökset on tehty 2000-luvulla, jolloin niihin on sovellettu vuonna 1999 muutettua YVA-asetuksen 6 §:n 1c kohdan eläinmäärien rajoja. Sikalahankkeissa, joihin YVA-menettelyä ei sovellettu, jäivät emakkomäärät vain 50 eläintä alle asetuksen soveltamisrajan. Hankeluettelon rajan ollessa näin lähellä, menettelyn soveltamatta jättämistä koskevien ratkaisujen tulisi olla hyvin ja laajastikin perusteltuja. Erityisesti Hauhon sikalahankkeen kohdalla lopputulos olisi tullut perustella yksityiskohtaisemmin, sillä 300 metrin päässä suunnitellusta sikalasta sijaitisi jo 1000 eläimen lihotussikala. Sikaloista muodostuvan hankekokonaisuuden (ja erityisesti hankkeista syntyvän lannan) vaikutuksesta vesistöjä kuormittavien ravinnepäästöjen määrä saattoi lisääntyä huomattavasti, mutta yhteisvaikutuksia ei oltu arvioitu ympäristöministeriön lausunnoissa. Tapausta koskevassa korkeimman hallinto-oikeuden päätöksestä *KHO 2003:40* tuomioistuin katsoi, että asiassa olisi ollut perusteet soveltaa YVA-menettelyä. Arvioidessaan ympäristövaikutusten voimakkuutta ja laatua korkein hallinto-oikeus kiinnitti huomioita yhteisvaikutusten lisäksi siihen, ettei suurten nykyaikaisten sikaloiden ympäristövaikutuksista ole Suomessa vielä sanottavasti kokemuksia. (tapauksesta laajemmin ks. jakso 1.8)

Kettutarhahankkeiden osalta merkillepantavaa on, että ympäristöministeriö hyödynsi hankkeen vaikutusten merkittävyyden arvioimisessa ns. eläinyksikkötaulukkoa (Pikasikaraportti, ympäristöministeriö 19.6.2001). Taulukkoon perustuvien laskelmien avulla pyrittiin arvioimaan sitä, onko hanke rinnastettavissa hankeluettelon muihin eläinsuojahankkeisiin. Vertailukohtana käytetään kasvatussijoille asetettua 3000 sian rajaa. Taulukon perusteita ja sen hyödyntämistapaa olisi ollut tarvetta selostaa laajemmin. Nyt ympäristöministeriön päätöksistä ei esimerkiksi ilmene, missä suhteessa yksi siitosnaaraskettu vastaa 1,2-kertaisesti lihasikaa.

2.3

Luonnonvarojen otto ja käsittely

- 8) suurimittainen metallimalmien ja muiden kaivoskivennäisten louhinta, rikastaminen ja käsittely
- 17) yli 200 hehtaarin laajuinen, yhtenäiseksi katsottavan alueen metsä-, suo- tai kosteikkoluonnon pysyväisluonteinen muuttaminen toteuttamalla uudisojituksia tai kuivattamalla ojittamattomia suo- ja kosteikkoalueita, poistamalla puusto pysyvästi tai uudistamalla alue Suomen luontaiseen lajistoon kuulumattomilla puulajeilla. (YVA-asetus 792/1994)
- 2) luonnonvarojen otto ja käsittely: a) metallimalmien tai muiden kaivoskivennäisten louhinta, rikastaminen ja käsittely, kun irrotettavan aineksen kokonaismäärä on vähintään 550 000 tonnia vuodessa tai avokaivokset, joiden pinta-ala on yli 25 hehtaaria; b) kiven, soran tai hiekan otto, kun louhinta- tai kaivualueen pinta-ala on yli 25 hehtaaria tai otettava ainesmäärä on vähintään 200 000 kiintokuutiometriä vuodessa; c) asbestin louhinta tai laitokset, jotka käsittelevät ja muuntavat asbestia tai asbestia sisältäviä tuotteita; d) turvetuotanto, kun yhtenäiseksi katsottava tuotantopinta-ala on yli 150 hehtaaria; e) yli 200 hehtaarin laajuinen, yhtenäiseksi katsottavan alueen metsä-, suo- tai kosteikkoluonnon pysyväisluonteinen muuttaminen toteuttamalla uudisojituksia tai kuivattamalla ojittamattomia suo- ja kosteikkoalueita, poistamalla puusto pysyvästi tai uudistamalla alue Suomen luontaiseen lajistoon kuulumattomilla puulajeilla. (YVA-asetus 268/1999)

2.3.1

Kaivos- ja maa-aineksen ottohankkeet

Hanketyyppi	Sijainti	Päätös/lausunto	Diaarinro.	Ratkaisu
Kalliolouhinta	Nurmijärvi	16.9.1994	12/5731/94	ei sov.
Merihiekan nosto	Pietarsaari	31.1.1995	29/5731/94	ei sov.
Maa-ainesten otto	Kangasala	23.10.1995	20/5731/95	ei sov.
Maa-ainesten otto	Alastaro	24.4.2006	YM1/5721/2006	ei sov.
Kaivoshanke	Kuhmo	11.1.2002	6/5721/2001	sov.

Ympäristöministeriön käyttämät keskeisimmät harkintakriteerit: hankkeen sijainti ja hankkeen vaikutukset luontoon, harjualueen geologiseen edustavuuteen, maisemakuvaan, alueen pohjavesioloihin sekä alueen asukkaiden elinoloihin.

Ympäristöministeriö on edellyttänyt YVA-menettelyä yhdeltä kaivoshankkeelta vuonna 2002. Kuhmoon suunniteltu kaivoshanke oli kooltaan hankeluettelon kaivoksia pienempi, mutta keskeinen harkintakriteeri oli kaivoksen sijainti. Hankkeella katsottiin olevan mahdollisia suoria ja epäsuoria vaikutuksia lähellä asuvien ihmisten terveyteen, elinoloihin ja viihtyvyyteen. Hankeen vaikutukset lähialueen uima- ja juomavesiin olivat selvittämättä, kuten myös hankkeen vaikutukset muuhun elinkeinotoiminnanharjoittamiseen. Kaivoshankkeesta syntyvällä sivukivellä katsottiin olevan merkittäviä maisemavaikutuksia ja kaivostoiminnan vaikutukset toiminta-alueen harvinaiseen ja herkkään kasvillisuuteen nähtiin huomattavina. Lisäksi hanke sijaitsee lähellä Natura 2000 -aluetta, johon kohdistuvia vaikutuksia oli myös syytä arvioida YVA-menettelyssä.

Merihiekan nostohankkeen (Pietarsaari), maa-ainesten ottohankkeen (Kangasalan Vehoniemenharju) ja kalliolouhintahankkeen (Nurmijärvi) osalta ympäristöministeriö katsoi, etteivät nämä olleet rinnastettavissa hankeluettelon hankkeisiin, sillä ne olivat kooltaan pienempiä ja niiden vaikutusalueet eivät olleet erityisen laajoja. Suurimmat ympäristövaikutukset kohdistuisivat alueiden luonnonarvoihin, maisemaan, liikenneturvallisuuteen sekä vaikutuksiin lähialueiden asukkaille ja pohjaveteen. Lausunnoissa YVA-menettelyä ei katsottu tarpeelliseksi, sillä hankkeiden aiheuttamat vaikutukset olivat jo pääosin tiedossa, eikä YVA-menettely siten toisi juurikaan uutta tietoa hankkeiden vaikutuksista³⁸. Hankkeiden ei myöskään katsottu laajuudeltaan ja laadultaan ylittävän YVA-lain tarkoittamaa arviointikynnystä. Lausunnoissa kuitenkin korostettiin, että kaivos- ja maa-aineshankkeissa on erityisesti kiinnitettävä huomioita hankkeen toteutustapaan, mahdollisiin vaihtoehtoihin sekä ympäristövaikutusten seurantaan.

Ympäristöministeriö katsoi myös Alastaron maa-ainesottohankkeen osalta, ettei hankkeeseen sovelleta YVA-menettelyä. Ympäristöministeriön lausunnon perusteissa todetaan, että kysymyksessä on jo toteutetun hankkeen laajennus. Ottamisuunnitelma perustuu alueelle laadittuun maa-ainestenoton yleissuunnitelmaan. Yleissuunnitelman mukainen lopputilanne verrattuna alueella olevien maa-ainesten ottamislupien mukaiseen lopputilanteeseen parantaisi maa-ainesten oton jälkeistä maisemakuvaa. Lausunnoissa todetaan myös, että verrattuna voimassa olevien ottamislupien mukaiseen lopputilanteeseen, yleissuunnitelman mukaisella maa-ainesten ottamisella ei todennäköisesti ole vaikutusta harjualueen geologisen edustavuuden, maisemakuvan taikka alueen pohjavesiolojen säilymiseen. Ympäristöministeriön mukaan hankkeen todennäköiset vaikutukset, myös harjualueen eri hankkeiden yhteisvaikutukset huomioon ottaen, eivät olleet laadultaan ja laajuudeltaan rinnastettavissa asetuksen hankeluettelon tarkoittamien hankkeiden vaikutuksiin.

³⁸ Katso perustelutavan ongelmallisuudesta päätelmäjäksosta 2.3.4.

2.3.2

Turvetuotanto- ja kunnostusojitushankkeet

Hanketyyppi	Sijainti	Päätös/lausunto	Diaarinro.	Ratkaisu
Turvetuotanto	Luumäki	11.11.1994	1/5739/94	ei sov.
Turvetuotanto	Yli-li	15.3.1995	5/574/95	sov.
Turvetuotanto	Ilomantsi	16.6.1995	7/574/95	sov.
Turvetuotanto	Ranua	19.11.1999	2/574/99	sov.
Kunnostusojitus	Mustasaari	17.9.1996	7/5714/96	ei sov.

Ympäristöministeriön käyttämät keskeisimmät harkintakriteerit: hankkeen koko ja merkitys hankealueen luonnonarvoille ja luonnontilalle sekä lähialueille kohdistuvat vesistövaikutukset.

Ympäristöministeriö on antanut vuosina 1994–1995 kaksi ja vuonna 1999 yhden päätöksen YVA-menettelyn soveltamisesta turvetuotantohankkeisiin (Koivusuon ja Ruosmesuon (Ilomantsi), Nuolisuon (Ranua) ja Isterinsuon (Yli-li) turvetuotantohankkeet), joihin oli sovellettava YVA-menettelyä. Lisäksi ympäristöministeriö on antanut vuonna 1994 yhden lausunnon turvetuotantohankkeeseen (Luumäen Säkki-, Leppi- ja Korpisuon turvetuotantohanke) ja vuonna 1996 yhden lausunnon kunnostusojitushankkeeseen (Mustasaaren kunnostusojitushanke), joihin ei sovellettu YVA-menettelyä. Turvetuotantohankkeet, joilta YVA-menettelyä veloitettiin, arvioitiin muuttavan alueensa luonnonoloja merkittävästi. Suunnitellut tuotantohankkeet Ilomantsissa ja Ranualla olisivat kooltaan huomattavan suuria ja suoalueet olivat pääosin luonnontilaisia. Myös Yli-Iin Isterinsuo oli pääosin luonnontilainen. Koon ohella hankealueiden sijainti oli merkittävä harkintakriteeri, sillä kaikkien kolmen hankkeen läheisyydessä oli luonnonarvoiltaan merkittäviä suojelukohteita tai Natura 2000 -alueita, joiden suojeluarvojen säilyttämismahdollisuuksien selvittämisen katsottiin edellyttävän YVA-menettelyä. Turvetuotantohankkeilla voi olla merkittäviä vesistövaikutuksia, joiden huomioimista hankkeiden toteutuksessa ympäristöministeriö on päätöksissään edellyttänyt. Kaikissa niissä hankkeissa, joilta YVA-menettelyä edellytettiin, turvetuotannon aloittamisen ennakoitiin lisäävän alueen vesistökuormitusta ja muuttavan alueen ympäristöä. Päätöksissä korostettiin mahdollisten vaihtoehtoisten toimintamallien harkintaa, ja huomioitiin hankealueiden virkistys- ja ulkoilukäyttöön sekä maisemaan kohdistuvia vaikutuksia. Ilomantsin turvetuotantohankkeesta annetussa päätöksessä todettiin myös, että hankkeesta saattaisi syntyä valtioiden rajat ylittäviä vaikutuksia.

Luumäen turvetuotantohankkeelta ei edellytetty YVA-menettelyä, sillä se oli kooltaan Yli-Iin, Ilomantsin ja Ranuan hankkeita pienempi ja lausunnossa todettiin, ettei YVA-menettelyn katsottu tuovan juurikaan lisätietoa päätöksentekoon³⁹.

Mustasaaren kunnostusojitushankkeessa yhteysviranomaisen oli esittänyt, että hankkeeseen sovellettaisiin YVA-menettelyä hankealueen erityisten luonnonarvojen vuoksi. Suunniteltu toimenpidealue oli ollut noin 430 hehtaaria ja vanhoja ojia suunniteltiin perattavaksi noin 135 km. Ympäristökeskus totesi esityksessään, että hanke koskettaa valtioneuvoston hyväksymää rantojensuojeluohjelman aluetta ja luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeitä maankohoamisrannikon biotooppeja. Suunnitelma-alueella on myös asuttu merikotkareviiri. Ympäristöministeriö päätyi soveltamisharkinnassaan siihen, ettei hanke edellytä YVA-menettelyä. Se perusteli menettelyn soveltamatta jättämistä muun ohella sillä, että perattavien ojien määrää oli vähennetty luonnoltaan arvokkaimmilla alueilla ympäristökeskuksen soveltamisesityksen tekemisen jälkeen käytyjen neuvottelujen pohjalta. Lausunnossa viitattiin lisäksi yhteiseen maastokatselmukseen, jonka yhteydessä oli todettu, ettei hankkeesta

³⁹ Katso perustelutavan ongelmallisuudesta päätelmäajaksosta 2.3.4.

vastaavalla ole estettä jättää tärkeimpien kluuvijärvien rantatasoilla ja rehevissä korvissa olevia vanhoja ojia kunnostusojituksen ulkopuolelle. Katselmuksessa oli myös todettu, ettei hankkeesta vastaava kaiva uusia tai perkaa vanhoja ojia rantojensuojelualueelle. Näin ollen alkuperäistä suunnitelmaa oli ympäristöministeriön mukaan muutettu ympäristövaikutusten kannalta myönteiseen suuntaan. Edelleen ympäristöministeriö katsoi, että hankkeesta ”ei ilmeisesti myöskään aiheudu merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia Björköbyn maisemansuojelualueelle tai merikotkan pesinnälle, mikäli kotkan pesimämahdollisuudet ja pesimärauha taataan.” Lausunto sisälsi myös ohjeita, joilla hankkeesta vastaava voisi lieventää hankkeen haitallisia ympäristövaikutuksia.⁴⁰

2.3.3

Vesistörakentaminen ja säännöstely

14) patoturvallisuuslain (413/84) 9 §:n 2 momentissa tarkoitettut padot, sekä yli 10 km²:n laajuiset tekoaltaat ja vesistön säännöstelyhankkeet, jos vesistön keskivirtaama on yli 20 m³/s ja virtaama- ja vedenkorkeusolosuhteet muuttuvat olennaisesti lähtötilanteeseen nähden. (YVA-asetus 792/1994)

3) vesistön rakentaminen ja säännöstely:

a) patoturvallisuuslain (413/1984) 9 §:n 2 momentissa tarkoitettut padot; b) tekoaltaat kun padottu tai varastoitu uusi vesimäärä tai vesimäärän lisäys on yli 10 miljoonaa kuutiometriä; c) vesistön säännöstelyhankkeet, jos vesistön keskivirtaama on yli 20 kuutiometriä sekunnissa ja virtaama- tai vedenkorkeusolosuhteet muuttuvat olennaisesti lähtötilanteeseen nähden; d) veden siirto vesistöalueelta toiselle siirrettävän vesimäärän ylittäessä 3 kuutiometriä sekunnissa; e) tulvasuojeluhankkeet, joiden hyötiala on vähintään 1000 hehtaaria. (YVA-asetus 268/1999)

Hanketyyppi	Sijainti	Päätös/lausunto	Diaarinro.	Ratkaisu
Virtaamajaon muutos	Kymijoki	12.3.1996	12/574/95	ei sov.
Tulvasuojelu	Kokemäenjoki	3.3.1997	6/413/95	sov.
Tulvasuojelu	Porvoonjoki	15.3.1999	8/431/98	sov.
Tulvasuojelu	Tornionjoki	9.7.1999	5/431/98	sov.
Koskiperkaus	Valajaskoski	8.5.2001	6/431/2001	sov.

Ympäristöministeriön käyttämät keskeisimmät harkintakriteerit: hankkeen koko, vaikutusalueen laajuus, hankkeesta aiheutuvat maisemamuutokset sekä pysyväisvaikutukset kalakantojen ja muiden eliöiden elinolosuhteisiin.

Ympäristöministeriö on edellyttänyt YVA-menettelyn soveltamista kolmeen tulvasuojeluhankkeeseen (Kokemäenjoen keskiosan ja Loimijoen tulvasuojeluhanke, Porvoonjoen keskiosan tulvasuojelu ja Torniojokisuun tulvasuojelu) ja yhteen perkaushankkeeseen (Valajaskoski). Kymijoen virtaamajaon muuttamishankkeelta ei edellytetty YVA-menettelyä. Harkinnassa tärkeimpiä kriteereitä olivat hankkeiden koko ja vaikutusalueen laajuus, sillä hankkeet, joihin YVA-menettelyä tuli soveltaa, aiheuttaisivat alueillaan merkittäviä ympäristömuutoksia. Hankkeet muuttaisivat merkittäväillä kulttuurimaisema- ja taaja-asutusalueilla alueiden maisemia olennaisesti ja pysyvästi, ja hankkeilla olisi myös merkittäviä vaikutuksia alueilla esiintyvien eliöiden elinolosuhteisiin. Vesistöjen ruoppaaminen ja perkaaminen samentaisivat merkittävästi jokien vettä ainakin töiden ajaksi ja saattaisivat myöhemminkin muuttaa vesistöolosuhteita ja jokien virtaamia. Hankkeista aiheutuvat olosuhdemuutokset

⁴⁰ Katso lausunnosta ilmenevän perustelutavan ongelmallisuudesta päätelmäjakso 2.3.4.

saattaisivat siis merkittävästi heikentää kalakantoja ja vähentää lintujen pesimäpaikkoja. Myös ruoppausmassojen huomattavalla määrällä oli merkitystä. Päätöksissä ruoppausmassat rinnastettiin kiven, soran tai hiekan ottoon (vuoden 1999 hankelutetelora ja 200 000 kiintokuutiometriä), sillä hankkeissa ruopattavilla määrillä saattaisi syntyä merkittäviä kasvillisuus-, kalasto-, linnusto- ja maisemavaikutuksia.

Suunniteltu Kymijoen virtaamajoen muutoshanke oli kooltaan pienempi, eikä sen aiheuttamien muutoksien katsottu olevan oleellisia, vaikkakin huomattavia. Hankkeen seurauksena syntynyttä vedenkorkeuden vaihtelua ei katsottu merkittäväksi vallinneeseen tilaan verrattuna, ja jokialue, johon vaikutukset kohdistuisivat olisi melko lyhyt, joten haitalliset vaikutukset olisivat lähinnä paikallisia⁴¹.

2.3.4

Päätelmiä luonnonvarojen ottohankkeita koskevista päätöksistä ja lausunnoista

Kaivos- ja maa-aineksen ottohankkeita koskevat lausunnot olivat vuonna 2006 annettua lausuntoa (Alastaro) lukuun ottamatta varsin lyhyitä ja niissä käytettiin osin YVA-lainsäädäntöön kuulumattomia harkintaperusteita. Tämänkaltaisia olivat muun muassa perustelut, joissa todettiin, ettei erillisen YVA-menettelyn soveltaminen toisi merkittävää uutta ympäristönsuojelun tai viranomaisneuvotteluiden kannalta (Nurmijärvi 1994, Kangasala 1995). Arviointimenettelyä on YVA-lain 4.2 §:n perusteella edellytettävä, mikäli hankkeella on todennäköisesti hankelutetelun hankkeiden vaikutuksiin rinnastettavia ympäristövaikutuksia riippumatta siitä, mikä on päätöksen tekvän viranomaisen arvio YVA-menettelyn tuomasta lisäarvosta. Kyseinen perustelu on ongelmallinen myös siitä syystä, että YVA-menettelyn (muun muassa siihen liittyvän vaihtoehtotarkastelun ja kansalaisosallistumisen) kautta saatavia hyötyjä on hyvin hankala etukäteen ennakoita.

Lisäksi lausunnoista puuttui soveltamisharkinnan kannalta tärkeitä seikkoja, muun muassa maa- tai kiviaineksen ottamisalueen pinta-ala tai irrotettavan aineksen määrä (Nurmijärvi 1994, Kangasala 1995). Rantojensuojelualueella tehtävää merihiekan nostoa koskevan hankkeen lausunnossa oli erityistä, että ympäristöministeriö esitti erillisen tutkimusprojektin perustamista, jonka tehtävänä olisi seurata ja arvioida syntyviä ympäristövaikutuksia (Pietarsaari 1995).

Luumäen turvetuotantohankkeen osalta huomionarvoista on, ettei lausunnossa mainittu tuotantoalueiden pinta-alaa. YVA-menettelyn soveltamatta jättämisen perusteet näyttäisivät olleen myös osin lakiin perustumattomia, sillä lausunnossa katsotaan, ettei YVA-menettely toisi todennäköisesti merkittävää uutta ympäristönsuojelun tai viranomaisneuvotteluiden kannalta. Lausunnon perustelut olivat lisäksi hieman epämääräiset siltä osin kuin niissä on pidetty tärkeänä, että ”YVA-lain periaatetta hankealueiden monikäyttöarvojen selvittämiseksi noudatetaan”. Lausunnossa esitetyn periaatteen sisältö jää epäselväksi kun huomioidaan, ettei YVA-lakiin ole kirjattu kyseistä periaatetta.

Mustasaaren kunnostusojitushanketta koskeva lausunto (1996) herättää kysymyksen siitä, miten haittojen lieventämistoimet voidaan ottaa huomioon soveltamisharkinnassa. Tapauksessa ympäristöministeriö, alueellinen ympäristökeskus ja hankkeesta vastaava kävivät neuvotteluja hankkeen ympäristöllisesti kriittisistä kohdista ja haittojen lieventämistoimista. YVA-menettelyn soveltamatta jättämistä perusteltiin muun muassa maastokatselmuksessa todetuilla haittojen lieventämissuunnitelmilla, joiden toimivuudesta ei liene ollut hankkeen potentiaalisten merkittävien vaikutusten moninaisuus ja vaikutusalueen haavoittuvuus huomioon ottaen riittävää varmuutta. Lausunto viittaa siihen, että ympäristöministeriö antoi soveltamisharkinnassaan painoarvoa haittojen lieventämistoimille YVA-lainsäädännön vastaisella tavalla.

⁴¹ Katso perustelutavan ongelmallisuudesta päätelmäjäksosta 2.3.4.

YVA-lain järjestelmässä lähtökohtana on, että tarvittavia haittojen välttämisen- ja lieventämismahdollisuuksia arvioidaan vasta varsinaisessa YVA-menettelyssä, jolloin myös kansalaiset voivat osallistua tarvittavien lieventämistoimien määrittelyprosessiin. Mikäli arviointikynnys muutoin ylittyy, menettelyä ei tulisi jättää soveltamatta täsmentymättömien tai vaikuttavuudeltaan epävarmojen haittojen lieventämismahdollisuuksien olemassaolon perusteella. Alueellisen ympäristökeskuksen soveltamisesityksessä mainitut ja osaltaan myös ministeriön lausunnosta ilmenevät asianhaarat antavat viitteitä siitä, että asiassa olisi ollut perusteet edellyttää YVA-menettelyä.

Suuret vesistöarakentamistoimet aiheuttavat usein pitkäaikaisia tai pysyviä ympäristömuutoksia sekä vesiekosysteemille että rantahabitaateille. Tämä selittää osaltaan sitä, että viidestä ympäristöministeriön käsittelemästä vesistöarakentamishankkeesta neljään tuli soveltaa YVA-menettelyä. Perustelujen osalta Torniojokisuun tulvasuojeluhanketta koskeva päätös on kattavin, johtuen Torniojoen luontoarvoista ja sen rajajokiluonteesta. Merkillepantavaa on, että hankkeeseen liittyvässä Lapin ympäristökeskuksen lausunnossa katsottiin, ettei YVA-menettely olisi tarpeen, koska hankkeen vaihtoehtoja oli ympäristökeskuksen mielestä jo riittävästi tarkasteltu ja myös selvilläolovelvollisuus oli riittävässä määrin toteutettu. Ympäristöministeriö ei yhtynyt ympäristökeskuksen kantaan, vaan edellytti arviointimenettelyn tekemistä hankkeen merkittävien ympäristövaikutusten vuoksi.

Kokemäenjoen vesistöarakentamisen yhteydessä Lounais-Suomen ympäristökeskus oli antanut lausunnon, ettei YVA-menettelyn soveltaminen olisi tarpeen, sillä hankkeen ympäristövaikutukset oli selvitetty jo aikaisemmassa suunnitteluvaiheessa. Päätöksessään ympäristöministeriö totesi, että arviointimenettelyä on sovellettava, vaikka hankkeen vaikutuksia on arvioitu aikaisemmin, sillä arviointia ei ole tehty YVA-lain 5 §:n tarkoittamalla tavalla muun lain mukaisessa menettelyssä.

Kymijoen virtaamajakoa koskevan ympäristöministeriön lausunnon perustelut olivat niukat. Asiassa Itä-Uudenmaan ja Kymenlaakson liitto sekä Ruotsinpyhtään kunta olivat esittäneet YVA-menettelyn soveltamista hankkeeseen. Kyseisen lausunnon osalta huomiota herätti myös vaikutusten merkittävyyteen liittyvän käsitteistön epä johdonmukainen käyttö. Hankkeen aiheuttamien muutoksien katsottiin olevan ”huomattavia, mutta ei oleellisia”.

2.4

Teollisuushankkeet

2.4.1

Metalliteollisuus

- 3) valimot tai sulatot, joiden tuotanto on vuodessa vähintään 5 000 tonnia sekä rauta- ja terästehtaat, sintraamot ja rautalejeerinkien valmistuslaitokset sekä muita kuin rautametalleja jalostavat metallitehtaat tai pasutuslaitokset (YVA-asetus 792/1994)

Hanketyyppi	Sijainti	Päätös/lausunto	Diaarinro.	Ratkaisu
Valimohanke	Pietarsaari	15.2.1996	7/45/95	ei sov.
Terästehtaan laajennus	Tornio	12.3.1996	3/44/96	sov.

Ympäristöministeriön käyttämät keskeisimmät harkintakriteerit: hankkeen luonne ja sen aiheuttamat päästövaikutukset.

Ympäristöministeriön päätöksissä ja lausunnoissa oli kaksi metalliteollisuuden hanketta, joista Pietarsaaren valimohankkeeseen ei sovellettu YVA-menettelyä. Sen sijaan Tornion terästehtaiden laajennushanke, jolloin tehtaan tuotannon määrä kaksinkertaistui, katsottiin sellaiseksi jo toteutetun hankkeen olennaiseksi muutokseksi, että sen vaikutukset olivat verrattavissa hankeluettelon hankkeiden ympäristövaikutuksiin. Hankkeesta katsottiin aiheutuvan pitkäaikaisia vaikutuksia alueen ilman ja veden laatuun, ja niiden yhteisvaikutuksia pidettiin merkittävänä. Ilman kohonneet epäpuhtauspitoisuudet, terästuotantotoiminnasta vapautuvien raskasmetallien vaikutukset eliöihin sekä rehevöitymistä aiheuttavan kuormituksen lisääntyminen nähtiin vaikutuksina, joita oli syytä arvioida ennakkoon. Hankkeella oli myös valtioiden rajat ylittäviä päästövaikutuksia⁴². Hankkeen vuoksi alueella oli tehtävä huomattavia maansiirtotöitä, jotka saivat aikaan maisemavaikutuksia, joita pidettiin myös merkittävänä haittavaikutuksina.

YVA-menettelyä ei katsottu välttämättömäksi Pietarsaaren valimohankkeen muutokseen, joka kasvatti tehtaan tuotantomäärää noin 80 %:lla, kun tehtaan laitteisto samalla uusittiin niin että, syntyvän lietteen määrä väheni olennaisesti. Tuotantoliikenteestä johtuvia hiukkaspäästöjä ja kasvanutta meluhaittaa ei katsottu niin merkittäviksi, että ne olisivat edellyttäneet YVA-menettelyä. Lausunnossa todettiin että hankkeen ympäristövaikutukset ja niiden ehkäisemiseksi tehtävät toimet voitaisiin riittävästi selvittää ympäristölupamenettelyssä⁴³.

2.4.2

Metsäteollisuus

7) massa-, paperi- tai kartonkitehdas (YVA-asetus 792/1994)

Hanketyyppi	Sijainti	Päätös/lausunto	Diaarinro.	Ratkaisu
Paperikonehanke ja voimalaitoshanke	Oulu	31.3.1995	2/44/95	ei sov.
Kartonkitehtaan tuotannon nostaminen	Tampere	14.5.1996	8/431/95	ei sov.

Ympäristöministeriön käyttämät keskeisimmät harkintakriteerit: hankkeet ominaisuudet, päästöjen lisääntymisen suuruusluokka, hankkeen sijainti.

Metsäteollisuuden hankkeista ympäristöministeriö on antanut kaksi lausuntoa, ettei YVA-menettely ole tarpeen. Tampereen kartonkitehtaan hankkeessa tehtaan tuotantomäärää suunniteltiin lisäävän olennaisesti. Lausunnossa kuitenkin todettiin, että saatujen tietojen perusteella muutos ei aiheuttaisi niin merkittäviä ympäristövaikutuksia, että muutoshanke olisi ollut rinnastettavissa hankeluettelon hankkeisiin. Kyseisessä hankkeessa merkittävimmät ympäristövaikutukset kohdistuvat jätevesien puhdistukseen, johon liittyvät mahdolliset haittavaikutukset pyrittäisiin minimoimaan yrityksen ympäristöluvan lupamääräyksissä⁴⁴. Hankkeen jätemäärän kasvua ei katsottu merkittäväksi, ja tehtaan päästöt ilmaan lisääntyisivät noin 10 %, mitä ei myöskään pidetty merkittävänä muutoksena. Hankkeesta syntyviä meluhaittoja oli selvitetty jo aiemmin eikä hankkeesta johtuvaa liikenteen lisäästä pidetty huomattavana, joten YVA-menettelyn ei katsottu juurikaan tuovan uutta tietoa⁴⁵. Myöskään tehtaan käyttämien kemikaalien käyttöön ja varastointiin liittyneiden riskien ja haitallisten ympäristövaikutuksien ei katsottu lisääntyvän merkittävässä määrin.

⁴² YVA-yleissopimus (SopS 67/1997) nykyään voimassa, päätös annettu kuitenkin ennen sopimuksen voimaantuloa.

⁴³ Katso perustelutavan ongelmallisuudesta päätelmäjäksosta 2.4.4.

⁴⁴ Katso perustelutavan ongelmallisuudesta päätelmäjäksosta 2.4.4.

⁴⁵ Katso perustelutavan ongelmallisuudesta päätelmäjäksosta 2.4.4.

Oulun paperikonehankkeessa paperitehtaan tuotantoa laajennettiin yhdellä paperikoneella. Hanke lisäisi paperintuotantoa kaksinkertaiseksi ja sen aiheuttama ympäristökuormitus kohdistuisi lähinnä jätevesivaikutuksiin. Paperitehtaan jätevedet puhdistettaisiin tehokkaasti kemiallis-mekaanisesti, eikä jätevesipäästöjen lisäys koko tehtaan jätevesipäästöt huomioon ottaen olisi kovin merkittävä. Paperikonehanke ja sen yhteydessä tehtävä voimalaitoksen polttoainekattilan vaihto suurempaan eivät ympäristöministeriön mukaan yhdessäkään aiheuttaisi YVA-hankeluettelon hankkeisiin verrattavia ympäristövaikutuksia. Perusteluina olivat hankkeen sijainti jo teollistuneella alueella, ja vain vähäinen päästöjen lisäys.

2.4.3

Kemian teollisuus

- 6) kemianteollisuus ja mineraalituotteiden valmistus: a) raakaöljynjalostamot; b) laitokset, jotka kaasuttavat tai nesteyttävät öljyliusketta, kivihiiltä tai turvetta vähintään 500 tonnia päivässä; c) tekokuituja valmistavat tehtaot; d) liuottimia tai liuottimia sisältäviä aineita käyttävät laitokset, joiden liuottimien käyttö on vähintään 1 000 tonnia vuodessa; e) kemikaalilain (744/1989) 32 §:ssä tarkoitetut terveydelle ja ympäristölle vaarallisia kemikaaleja laajamittaisesti valmistavat tehtaot; f) mineraalivillaa tai sementtiä valmistavat tehtaot. (YVA-asetus 268/1999)

Hanketyyppi	Sijainti	Päätös/lausunto	Diaarinro.	Ratkaisu
Bioetanolitehdas	Savonlinna/Punkaharju	7.11.2005	YM2/461/2005	sov.

Ympäristöministeriön käyttämät keskeisimmät harkintakriteerit: hankkeen koko ja sen mahdolliset vaikutukset ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen.

Ympäristöministeriö katsoi, että Suomen ensimmäiseen bioetanolitehtaaseen tuli soveltaa YVA-menettelyä. Hanketta oli suunniteltu melko lähellä asutusaluetta, jolle saattaisi kohdistua bioetanolin valmistuksesta johtuvia haju- ja meluhaittoja vähentäen siten alueen viihtyisyyttä. Lisäksi hanke kasvattaisi alueen liikennettä aiheuttaen mahdollista pölyämistä ja melua, ja bioetanolin kuljetuksiin liittyisi aina onnettomuusriski. Kyseessä olisi kooltaan ja vaikutuksiltaan merkittävä hanke, ja sen vaikutukset voitiin rinnastaa hankeluettelossa mainittujen hankkeiden vaikutuksiin. Päätöksessä todettiin, että valmistettava tuote on terveydelle haitallista ja sen kuljettamiseen liittyvät onnettomuusriskit tarvitsisivat tarkempaa tarkastelua olemassa oleva yhdyskuntarakenne huomioon ottaen.

2.4.4

Päätelmiä teollisuushankkeita koskevista päätöksistä ja lausunnoista

Pietarsaaren valimohankkeen lausunnon perustelut olivat laajuudeltaan niukat ottaen huomioon, että kyseisen valimon tuotanto nousisi 10 000 tonnista vuodessa 18 000 tonniin vuodessa, joten laajennushankkeen koko ylitti hankeluettelon raja-arvon (vuoden 1994 YVAA 5 §:n 3 kohdan mukainen hankeraja valimoille oli 5 000 tonnia vuodessa). Nykyisin arviointivelvollisuus syntyisi vastaavissa tilanteissa suoraan hankeluettelon perusteella. YVA-lainsäädäntöön (YVAL 4.1 § ja YVAA 6 §) kirjattiin 1.9.2006 voimaan tulleen uudistuksen yhteydessä, että arviointimenettelyä sovelletaan aina sellaisiin hankkeiden muutoksiin, jotka vastaavat kooltaan hankeluettelon hankkeita. Lakimuutoksen taustalla oli Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen ratkaisu C-431/92 (*Großkrotzenburg*), jossa arviointivelvollisia katsottiin olevan YVA-direktiivin liitteen I pohjalta myös jo olemassa olevien toimintojen laajennushankkeet, jos laajennus (esimerkiksi kapasiteettilisäys) ylittää hankeluettelon raja-arvon.

Pietarsaaren valimohanketta koskeva lausunto oli ongelmallinen myös perustelujen sisällön osalta. Lausunnon mukaan hankkeen ympäristövaikutukset ja niiden ehkäisemiseksi tehtävät toimet voitiin riittävästi selvittää ympäristölupamenettelyssä. Hankkeen ympäristölupavelvollisuus ei ole lainmukainen harkintaperuste arvioitaessa hankkeen YVA-lain mukaista arviointivelvollisuutta. Toista metalliteollisuushanketta (Tornion terästehtaiden laajennus) koskeva päätös oli hyvin perustelu.

Kahdesta käsitellystä metsäteollisuuden hankkeesta molemmat olivat sellaisia, joihin sovellettiin vuoden 1994 YVA-asetuksen hankeluettelo, johon ei sisältynyt tuotantorajoja. Molemmissa tapauksissa tuotannon oli arvioitu nousevan lähes kaksinkertaiseksi. Tampereen kartonkitehtaan kohdalla tuotannon nousu ylittää vuoden 1999 YVA-asetuksen hankerajan. Oulun paperikonehankkeen lausunnossa ei tuotannonlisäysmäärää mainita. Molemmissa tapauksissa ministeriö katsoi, että jätevesien tarkastelu tulee tehtäväksi ympäristöluvan yhteydessä. Ympäristölupa ei kuitenkaan korvaa YVA-lain mukaista menettelyä eikä hankkeen ympäristölupavelvollisuus ole lainsäädäntöön perustuva kriteeri, joka tulisi ottaa huomioon harkinnassa.

2.5

Energian tuotanto

2.5.1

Voimalaitoshanke

2) kattila- ja voimalaitokset, joiden suurin polttoaineteho on yli 300 MW (YVA-asetus 792/1994)

Hanketyyppi	Sijainti	Päätös/lausunto	Diaarinro.	Ratkaisu
Paperikone- ja voimalaitoshanke	Oulu	31.3.1995	2/44/95	ei sov.

Ympäristöministeriön käyttämät keskeisimmät harkintakriteerit: hankkeen sijainti ja päästöjen lisäyksen suuruusluokka.

Ympäristöministeriön on antanut yhden voimalaitoshankkeisiin rinnastettavan lausunnon, jonka perusteella YVA-menettelyä ei katsottu tarpeelliseksi Oulun voimalaitoshankkeessa, jossa paperikoneen laajennuksen yhteydessä samalla tuotantoalueella laajennettaisiin voimalaitosta vaihtamalla kiinteän polttoaineen kattila teholtaan suuremmaksi. Kattilan pääpolttoaineina käytettäisiin puujätettä ja turvetta, ja kattilan tuotantoteho kasvaisi vaihdon myötä noin 50 %:lla, jolloin myös voimalaitoksen hiukkaspäästöt kasvaisivat. Hanke lisäisi myös jonkin verran liikennettä alueella. Voimalaitos sijaitsi teollistuneella alueella, eikä tehtaan päästöjen kasvua voitu ympäristöministeriön mukaan pitää merkittävänä, sillä päästöjen lisääntymistä pystyttäisiin vähentämään kehittyneemmällä tekniikalla, eikä uusilla päästöillä katsottu olevan merkittävää vaikutusta alueen ilmanlaatuun. Yhtenä tärkeimpänä harkintakriteerinä YVA-menettelyn soveltamatta jättämiselle voidaan pitää hankkeen sijaintia tehdasalueella. Hankkeen aiheuttamat hiukkaspäästöt kasvaisivat vain hie-man ja uuden kattilan lisäämää tuhkan ja liikenteen määrää ei voitu pitää niin merkittävinä, että vaikutukset olisivat olleet rinnastettavissa hankeluettelon hankkeiden ympäristövaikutuksiin. Hankkeen ei myöskään katsottu saavan aikaan merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia yhdessä muidenkaan alueen hankkeiden kanssa.

2.5.2

Tuulivoimalat

Hanketyyppi	Sijainti	Päätös/lausunto	Diaarinro.	Ratkaisu
Tuulivoimala	Muonio	21.6.1999	6/722/98	ei sov.
Tuulivoimala	Kokkola	15.1.2001	3/5724/2000	sov.
Tuulivoimala	Hanko	11.1.2002	5/5724/2001	sov.
Tuulivoimala	Dragsfjärd	3.10.2002	YM3/5724/2002	sov.
Tuulivoimala	Pori	5.9.2003	YM3/5724/2003	sov.
Tuulivoimala	Simo	4.7.2003	YM4/5724/2003	sov.
Tuulivoimala	Helsinki	18.6.2004	YM2/5724/2004	sov.
Tuulivoimala	Pyhtää	7.12.2004	YM3/5724/2004	ei sov.
Tuulivoimala	Korppoo	30.12.2004		ei sov.
Tuulivoimala	Oulunsalo/Hailuoto	4.2.2005	YM6/5724/2004	sov.

Ympäristöministeriön käyttämät keskeisimmät harkintakriteerit: hankkeen koko, sijainti ja sen vaikutukset alueen maankäyttöön, alueen eliöstöön, erityisesti linnustoon sekä melu- ja maisemavaikutukset.

Ympäristöministeriön päätöksissä ja lausunnoissa hankkeen koko ja sen sijainti ovat olleet keskeisimpiä harkintakriteereitä arvioitaessa tuulivoimalahankkeiden YVA-velvollisuutta. Tuulivoimalahankkeilla voi olla merkittäviä vaikutuksia alueen maisemaan ja alueen maankäyttöön. Hankkeet, joilta YVA-menettelyä on edellytetty ovat olleet kooltaan suuria, voimalayksiköt rungoiltaan korkeita, ja kokonaisteholtaan pääosin yli 10 MW:n voimalahankkeita, joista suurimman arvioitu teho olisi jopa 300 MW (Kokkolan edustan merituulivoimalaitoshanke). Suurilla hankkeilla olisi väistämättä vaikutusta alueen kulttuurimaisemaan ja alueen virkistyskäyttöön, joihin kohdistuvia vaikutuksia on edellytetty arvioitavan YVA-menettelyissä (esimerkiksi Helsingin merialueen tuulivoimalapuisto, Simon tuulivoimalapuistohanke, Oulunsalon–Hailuodon merialueen tuulivoimalapuisto). Tuulivoimalahankkeiden vaikutukset ovat sekä lyhytaikaisia että pysyviä ja ne sitovat hankealueen muilta maankäyttömuodoilta. Rannikkoalueilla sijaitsevilta tuulivoimalahankkeilta on edellytetty YVA-menettelyä hankkeen sijaitessa lintujen muuttovirta-alueiden läheisyydessä (Porin tuulipuistohanke), sillä keskeisillä lintujen muuttoreiteillä sijaitsevat tuulivoimalat voisivat saada aikaan törmäysriskin. Myös hankkeiden meluvaikutukset on huomioitu arviointitarpeen harkinnassa, sillä tuulivoimaloiden melu laskee alueen virkistyskäyttörajoja ja viihtyisyyttä. YVA-menettely on katsottu tarpeelliseksi myös, kun hankealue on ollut lähellä suojelualueita tai kansallispuistoa (muun muassa Kokkolan edustan merituulivoimalaitoshanke, Dragsfjärdin tuulivoimalaitoshanke).

Ne hankkeet, joihin YVA-menettelyä ei ole edellytetty sovellettavan, ovat olleet kooltaan pienempiä, kokonaisteholtaan lähinnä alle 10 MW voimalahankkeita, ja siten myös vaikutusalueeltaan pienempiä (esimerkiksi Muonion Olostunturin ja Pyhtään Långön tuulivoimahankeet). Hankkeiden ei arvioitu muuttavan merkittävästi alueen maisemaa tai haittaavan niiden virkistyskäyttöä. Hankkeiden ei myöskään katsottu aiheuttavan suurta lintujen törmäysriskiä.

2.5.3

Päätelmiä energiahankkeita koskevista päätöksistä ja lausunnoista

Kymmenestä tässä käsitellystä tuulivoimahankeesta kolmesta on annettu lausunto YVA-menettelyn soveltamatta jättämisestä. Näistä kaksi hanketta sijaitsi saaristoalueella ja yksi tunturialueella. Molemmat maisematyypit ovat luonteeltaan avoimia ja siten herkkiä korkeiden rakennelmien maisemavaikutuksille. Erityisesti huomio kiin-

nittyy lausuntoon Pyhtään Långön tuulivoimalahankkeesta, johon Kaakkois-Suomen ympäristökeskus esitti YVA-menettelyn soveltamista, mutta ympäristöministeriö päätyi ratkaisussaan menettelyn soveltamatta jättämiseen. Ympäristökeskus piti hanketta arviointivelvollisena painottaen erityisesti hankkeen vaikutuksia maisemaan ja luonnon virkistyskäyttöön. Suunniteltu hankealue sijaitsi sisäsaariston ja avoimen merialueen rajavyöhykkeellä Itäisen Suomenlahden kansallispuiston läheisyydessä, jossa maiseman rakenteessa näkyy edustavalla tavalla sisäsaariston jyrkkä vaihtuminen avoimeksi merimaisemaksi. Tämänkaltaisessa maisemassa 70–90 m korkeat voimalarungot ja niiden roottorit näkyisivät kauas ja muuttaisivat maisemakuvaa pysyvästi. Ympäristökeskus oli katsonut lisäksi, että hankkeella olisi todennäköisesti merkittäviä haitallisia vaikutuksia alueen virkistyskäytölle.

Ympäristöministeriö yhtyi lausunnossaan näkemykseen, että hankkeella olisi todennäköisiä laajoja haitallisia maisemavaikutuksia ja todennäköisiä haitallisia vaikutuksia alueen virkistyskäytölle, mutta näitä vaikutuksia ei kuitenkaan pidetty merkittävän haitallisina, koska ne kohdistuisivat pääosin suuripiirteiseen ja avoimeen merimaisemaan. Lausunnossa ympäristöministeriö totesi myös, että hankealue ei edusta sellaista linnuston muuttoreitin kasaantumipaikkaa, jossa törmäysriskin voitaisiin katsoa olevan tavanomaista suurempi, ja koska kyseissä hankkeessa tuulivoimalat yhdistettäisiin valtakunnan verkkoon merikaapelilla, maanpäällisten voimajohtojen vaikutusta linnustoon ei syntyisi. Ympäristöministeriö ja ympäristökeskus tulkitsivat siis YVA-lain merkittävyys-kriteeriä toisistaan poikkeavalla tavalla. Ministeriö asetti tapauksessa arviointikynnyksen varsin korkealle.

2.6

Energian siirto

- 11) öljyn ja muiden nesteiden kuin veden ja jäteveden kaukokuljettamiseen tarkoitetut runkoputket, kaasun kaukokuljettamiseen tarkoitetut runkoputket, joiden halkaisija on vähintään 1 000 DN, sekä suuret raakavesi- ja jätevesitunnelit sekä vähintään 400 kV:n voimajohdot. (YVA-asetus 792/1994)
- 8) energian ja aineiden siirto sekä varastointi: a) öljyn tai muiden nesteiden kuin veden ja jäteveden kaukokuljettamiseen tarkoitetut runkoputket; b) kaasuputket, joiden halkaisija on yli DN 800 millimetriä ja pituus yli 40 kilometriä; c) vähintään 220 kilovoltin maanpäälliset voimajohdot, joiden pituus on yli 15 kilometriä; d) öljyn, petrokemian tuotteiden tai kemiallisten tuotteiden varastot, joissa näiden aineiden varastosäiliöiden tilavuus on yhteensä vähintään 50 000 kuutiometriä. (YVA-asetus 268/1999)

2.6.1

Voimalinjat

Hanketyyppi	Sijainti	Päätös/lausunto	Diaarinro.	Ratkaisu
Voimalinjahanke	Säkylä–Yläne	17.3.1998	5/5732/97	ei sov.
Voimajohto	Länsisalmi–Vuosaari	15.5.2006	YMI/5724/2006	sov.

Ympäristöministeriön käyttämät keskeisimmät harkintakriteerit: hankkeen koko, vaikutukset yhdyskuntarakenteeseen, maisemaan, virkistyskäyttöön, linnustoon, rakennuksiin ja kulttuuriympäristöön.

Ympäristöministeriö on antanut yhden lausunnon ja yhden päätöksen hankelutetun kokoa pienempään voimalinjahankkeeseen. Ensimmäinen harkittava hanke (Säkylä–Yläne) 110 kV:n voimalinja olisi 25 km pitkä eikä sen reittivaihtoehtoja ollut

varattu alueella voimassa oleviin kaavoihin. Hankkeen keskeisimmät ympäristövaikutukset kohdistuisivat kulttuurimaisemaan ja asutukseen. Tehdyissä maastokäynteissä oli selvinnyt, ettei kyseinen hanke aiheuttaisi sellaisia haitallisia vaikutuksia yhdyskuntarakenteeseen, rakennuksiin, maisemaan tai kulttuuriperintöön, että niitä voitaisiin pitää YVA-asetuksen hankeluettelon hankkeiden vaikutuksiin rinnastettavina haitallisina ympäristövaikutuksina.

Ympäristöministeriö edellytti arviointia Länsisalmi–Vuosaari väliseltä 400 kV:n ja viisi kilometriä pitkältä voimajohtohankkeelta. Suunniteltu hanke sijoittui Mustavuoren lehdon ja Östersundomin lintuvesien Natura 2000 -alueelle, Porvarinlahden–Mustavuoren luonnonsuojelualueelle sekä Västerkullan kartanon kulttuuriympäristöön. Hankealueen läheisyydessä oli myös Vuosaaren satamahanke. Vuonna 2006 tehdyn esiselvityksen perusteella Natura 2000 -alueella ja luonnonsuojelualueella voimajohto oli rakennettavissa siten, ettei olemassa oleva 30 metrin levyinen johtoaukea levenne. Luonnonsuojelualueelle olisi kuitenkin rakennettava yksi uusi pylvä. 400 kV:n voimajohtojen pylvät ovat rakenteeltaan 110 kV voimajohtojen pylväiden kaltaisia, mutta korkeudeltaan kuitenkin noin 30 % (5–9 m) korkeampia. Ympäristöministeriön mukaan hankkeella saattaisi olla merkittäviä haitallisia vaikutuksia alueen linnustoon ja kulttuuriympäristöön, ja hanke saattaisi edellyttää Natura-arvioinnin laatimista. Perusteluissa todettiin myös, että voimalinjahankkeen maisemavaikutusten luonne ja taso olisivat sidoksissa voimalinjan näkyvyyteen sekä maiseman ominaisuuksiin ja sietokykyyn. Voimalinjahankkeen uudet pylvät olisivat noin 5–9 metriä korkeampia kuin alueella jo sijaitsevat 110 kV:n pylvät, joten suunnitellulla voimalinjahankkeella katsottiin todennäköisesti olevan merkittäviä haitallisia vaikutuksia alueen maisemakuvaan ja virkistyskäyttöön. Päätöksessä todettiin myös että YVA-lain mukaisen arviointimenettelyn soveltaminen hankkeeseen lisää merkittävästi alueen asukkaiden tiedonsaantia ja osallistumismahdollisuuksia.

2.6.2

Kaasuputket

Hanketyyppi	Sijainti	Päätös/lausunto	Diaarinro.	Ratkaisu
Maakaasuputki	Helsinki	28.6.1998	3/5732/98	ei sov.
Maakaasuputki	Mäntsälä–Naantali	16.3.2001	2/5724/2000	sov.
Maakaasuputki	Viro–Suomi	17.2.2006	YMI/5521/2006	sov.

Keskeisimmät harkintakriteerit: hankkeen koko ja ominaisuudet, hankkeen rakentamisen aikaiset ja pysyvät muutokset alueen ympäristöön sekä nykyiseen ja tulevaan maankäyttöön.

Ympäristöministeriö on harkinnut kolmessa tapauksessa YVA-menettelyn soveltamista maakaasuputkihankkeisiin, joissa kahdessa on tehty soveltamispäätös, ja yhdessä YVA-menettelyn soveltamista ei katsottu tarpeelliseksi. Hankkeet, joihin YVA-menettely katsottiin tarpeelliseksi olisivat yli 200 km pitkiä putkia (Mäntsälä–Naantali, Viro–Suomi). Virosta Suomeen kulkeva Balticconnector -hanke ylittäisi valtakunnan rajat, joten hankkeeseen sovellettaisiin myös YVA-yleissopimusta (SopS 67/1997). Molemmissa hankkeissa kaasuputken halkaisija alittaisi hankeluettelon rajan (400–700 mm ja 500–700 mm), mutta hankkeilla katsottiin olevan merkittäviä vaikutuksia alueen luontoon ja maisemaan sekä luonnonvarojen käyttöön. Nämä vaikutukset ulottuisivat laajalle alueelle ja olisivat merkittäviä ja pysyviä. Erityisesti kaasuputkien rakentamisen aikaiset vaikutukset, lisääntyvä liikenne, maa-ainemassojen ja louheen sijoittamisesta aiheutuvat vaikutukset olisivat huomattavia ja pysyviä erityisesti metsäpeitteisessä maastossa, missä puut olisi kaadettava ja niiden kasvu estettävä koko kaasuputken matkalta. Kaasuputket aiheuttaisivat myös muita rajoituksia maankäytölle, sillä niiden päälle ei voitaisi rakentaa.

Kaasuputkihankkeissa oli huomioitu myös niiden vaikutukset hankealueiden luontotyyppeihin ja lajeihin, etenkin kosteikkoihin sekä purojen ja jokien ylityksiin. Balticconnector -hankkeessa kaasuputki oli suunniteltu sijoitettavaksi osittain merenpohjaan, jolloin sen aiheuttamat ympäristövaikutukset kohdistuisivat erityisesti rannikkovyöhykkeelle, sillä putken sijoittaminen edellyttäisi merenpohjan ruoppauksia ja täyttöjä. Ympäristöministeriö katsoi molempien hankkeiden osalta, että niiden aiheuttamat vaikutukset olivat rinnastettavissa hankeluettelon hankkeiden ympäristövaikutuksiin.

Helsingin Keskuspuiston maakaasuputkihankkeeseen YVA-menettelyn soveltamista ei katsottu tarpeelliseksi, sillä kaasuputki oli paksuudeltaan vain noin kymmenesosa hankeluettelon kokorajasta ja pituudeltaan melko lyhyt, noin 4 km, jolloin hankkeen vaikutusalue oli myös huomattavasti pienempi kuin kahdella edellä mainitulla hankkeella. Kaasuputki oli tarkoitus rakentaa puiston läpi kulkeväksi noudatellen kevyen liikenteen väyliä, jolloin puiston puustoa ei olisi tarvetta juurikaan kaataa. Väyliä voitaisiin myös käyttää putken kaivamisen aikaisena työalueena. Ympäristöministeriö katsoikin, ettei suunnitellulla kaasuputkihankkeella olisi merkittäviä ympäristöä muuttavia vaikutuksia, eikä hanketta siten voitu pitää arviointimenettelyä edellyttävänä hankkeena.

2.6.3

Päätelmiä energiansiirtohankkeita koskevista päätöksistä ja lausunnoista

Energiansiirtohankkeiden osalta huomioita herätti erityisesti Säkylä–Yläne välille suunnitellusta voimalinjahankkeesta annettu ympäristöministeriön lausunto. Lounais-Suomen ympäristökeskus oli tehnyt ympäristöministeriölle esityksen YVA-menettelyn soveltamisesta hankkeeseen. Esityksen perusteluissa korostettiin erityisesti voimajohdon kulkua kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden maisema-alueiden kautta. Ympäristökeskus painotti myös, että ilman YVA-menettelyä alueen maanomistajien ja muiden asianosaisten vaikuttamismahdollisuudet jäisivät heikoiksi voimajohdon eri linjausvaihtoehtoihin nähden. Hanke oli siirrettävään energiamäärään nähden suhteellisen pieni (100 kV), mutta pituudeltaan 25 km. Hanketta koskevassa ympäristöministeriön lausunnossa menettelyn soveltamista jättämistä perusteltiin niukasti. Lausunnossa mainittiin, etteivät hankkeen vaikutukset muun muassa yhdyskuntarakenteeseen, maisemaan tai kulttuuriperintöön ole haitallisuutensa puolesta sellaisia, että YVA-menettelyä olisi sovellettava. Siinä kuitenkin todettiin, että voimalinjahankkeen molemmissa päissä on ”ympäristön kannalta ongelmia” ja, että eri vaihtoehtojen ympäristövaikutukset on selvitettävä. Lausunnossa ei yksilöity edellä mainittuja ympäristön kannalta ongelmallisia seikkoja. Ympäristökeskuksen esityksessä mainitut seikat huomioon ottaen lausunnon lopputulosta olisi tullut tarvetta perustella laajemmin ja yksityiskohtaisemmin.

Liikennehankkeet

- 10) moottoriteiden, moottoriliikenneteiden, kaukoliikenteen rautateiden sekä lentokenttien rakentaminen, kun pääkiitorata on vähintään 2 100 metriä pitkä (YVA-asetus 792/1994)
- 9) liikenne: a) moottoriteiden tai moottoriliikenneteiden rakentaminen; b) neli- tai useampikaistaisen, vähintään 10 kilometrin pituisen yhtäjaksoisen uuden tien rakentaminen; c) tien uudelleenlinjaus tai leventäminen siten, että näin muodostuvan yhtäjaksoisen neli- tai useampikaistaisen tieosan pituudeksi tulee vähintään 10 kilometriä; d) kaukoliikenteen rautateiden rakentaminen; e) lentokenttien rakentaminen, kun pääkiitorata on vähintään 2 100 metriä pitkä; f) pääosin kauppamerenkulun käyttöön rakennettavat meriväylät, satamat, lastaus- tai purkulaiturit yli 1350 tonnin aluksille; g) yli 1350 tonnin aluksille rakennettavat kanavat, alusliikenteen sisävesiväylät tai satamat (YVA-asetus 268/1999)

Tiehankkeet

Hanketyyppi	Sijainti	Päätös/lausunto	Diaarinro.	Ratkaisu
Metsätie	Luhanka	20.9.1994	5/722/94	ei sov.
Valtatien parannus	Jämsä	30.11.1994	27/556/94	sov.
Valtatien parannus	Joroinen–Varkaus	24.1.1995	31/556/94	sov.
Maantien kehittäminen	Hämeenlinnanväylä–Vanha Lahdentie	28.2.1995	5/556/95	sov.
Kantatien parannus valtatieksi	Kanavuori–Orvasaari–Viisarinmäki	5.5.1995	12/556/95	sov.
Seututie	Lappi–Hinnerjoki	22.6.1995	28/556/94	ei sov.
Valtatien parannus	Harabacka–Koskenkylä	7.5.1996	11/556/96	sov.
Ohikulkutie	Kokkolan ohikulkutie	8.11.1996	17/556/96	sov.
Valtatien parannus	Kuopio–Vartiala	2.12.1996	16/556/96	sov.
Kehä I:n kehittäminen	Espoo	21.1.1997	19/556/96	sov.
Yleissuunnitelma valtatielle	Joutjärvi–Nastola	28.4.1997	18/556/96	sov.
Keskustatunnelihanke	Helsinki	14.8.1998	3,4,7/556/98	sov.
Saaristokatuhanke	Kuopio	26.8.2002	YM3/5529/2002	sov.
Ohitustiesuunnitelma	Savonlinna	10.2.2004	YMI/553/2004	ei sov.
Ohikulkutie	Kaarina	15.9.2005	YM2/553/2005	sov.

Ympäristöministeriön käyttämät keskeisimmät harkintakriteerit: hankkeen koko ja sijainti. Hankkeet kooltaan lähes moottoritiehankkeisiin rinnastettavia ja käyttäjämäärät suuria. Hankkeen vaikutukset kulttuurimaisemiin tai herkkiin ja merkittäviin luontokohteisiin sekä vaikutusalueen laajuus ja hankkeen vaikutukset yhdyskuntarakenteeseen ja alueen liikennejärjestelyihin.

Ympäristöministeriö on tehnyt tarkastelujakson aikana kaikkiaan 16 tiehankkeisiin liittyvää YVA-menettelyn soveltamispäätöstä ja -lausuntoa. Suurin osa hankkeista on ollut valtateiden parantamisia, mutta joukossa on ollut myös joitakin varsinaisia uusien teiden rakennushankkeita. Teiden parannushankkeiden kohdalla merkittävin kriteeri oli useimmiten hankkeiden koko, sillä suurin osa hankkeista, joilta

YVA-menettelyä oli edellytetty, olivat rinnastettavissa moottoritiehankkeisiin ja niiden parannettava tieosuus useita kilometrejä (yleensä yli 10 km). Toinen merkittävä harkintakriteeri on ollut hankkeiden sijainti. Useat tiehankkeet, joilta YVA-menettelyä oli edellytetty, sijaitsivat toteutuessaan lähellä merkittäviä kulttuurimaisemia, tai niiden suunnittelualueen läheisyydessä oli alueita, joilla oli huomattavia luonnonsuojelullisia tai luonnonmaisemallisia arvoja. Myös vaikutusalueen laajuus oli merkittävä harkintakriteeri, sillä useilla hankkeilla olisi toteutuessaan vaikutuksia alueen yhdyskuntarakenteen kehittymiseen ja ihmisten viihtyisyyteen. Merkittäviä kriteereitä tiehankkeiden osalta olivat myös hankkeen sijoittuminen pohjavesi- tai Natura 2000 -alueiden läheisyyteen tai täysin uuden maastoväylän avautuminen. Tiehankkeiden läheisyydessä sijaitsevat arvokkaat luontokohteet (esimerkiksi uhanalaisten tai harvinaisten lajien esiintymät) oli myös huomioitu YVA-velvollisuutta arvioitaessa. Uusien tiehankkeiden osalta merkittävimmät harkintakriteerit olivat hankkeiden koko, uuden väylän odotettu käyttäjämäärä sekä hankkeen sijoittuminen ennen käyttämättömälle alueelle. Myös liikennejärjestelyiden muutokset olivat merkittävä harkintakriteeri.

Tiehankkeet, joihin ei sovellettu YVA-menettelyä olivat kooltaan pienekköjä ja niiden liikennevirrat suhteellisen vähäisiä (esimerkiksi Onkisalons metsätie Luhanalla ja Seututie Lappi–Hinnerjoki). Lausunnoissa YVA-menettelyn soveltamatta jättämistä oli perustelut myös sillä, että hankesuunnitelmien ympäristövaikutusten katsottiin olevan lähinnä paikallisia⁴⁶ eikä hankealueilla sijaitsisi herkkiä alueita (esimerkiksi Yleissuunnitelman laatiminen valtatielle 12 välillä Joutjärvi–Nastola). Hankkeiden ei katsottu olevan verrattavissa hankeluettelossa mainittuihin tiehankkeisiin, tai hankkeen vaikutuksia oli arvioitu jo aiemmin⁴⁷ (esimerkiksi Savonlinnan ohitustiesuunnitelma).

2.7.2

Siltahankkeet

Hanketyyppi	Sijainti	Päätös/lausunto	Diaarinro.	Ratkaisu
Siltahanke	Tammisaari	28.2.1995	2/556/95	sov.
Ajoneuvoliikenteen lopetus linnan raunioilta ja korvaavien liikenneyhteyksien rakentaminen	Kajaani	27.3.1998	1/556/98	sov.
Kiinteä yhteys	Parainen–Nauvo	22.6.2000	6/553/2000	sov.
Lossin korvaaminen sillalla	Rymättylä	22.6.2000	2/553/2000	ei sov.
Läppäsilthanke	Rymättylä	15.8.2002	19/553/2001 ja 1/553/2002	ei sov.

Ympäristöministeriön käyttämät keskeisimmät harkintakriteerit: hankkeen sijainti sekä sen vaikutukset alueen maisemaan, luonnonoloihin, yhdyskuntarakenteeseen ja alueen liikennemääriin.

Siltahankkeita ei ole mainittu YVA-asetuksen hankeluettelossa, mutta ympäristöministeriö on kymmenen vuoden aikana käsitellyt yhteensä viisi siltahankkeisiin katsottavaa tai siltavaihtoehdon sisältänyttä hanketta. Soveltamispäätöksissä siltojen sijainti oli merkittävä harkintakriteeri. Siltahankkeet, jotka sijoittuisivat luonnonkauniisiin ja herkkiin ympäristöihin ja aiheuttaisivat merkittäviä maisemavaikutuksia olivat YVA-menettelyvelvollisia (kuten Tammisaaren Skåldön silta ja Parainen–Nauvo kiinteä yhteys), kun taas hankkeet, joihin YVA-menettelyä ei sovellettu, eivät juurikaan muuttaisi alueen maisemaa eikä hankealueiden läheisyydessä ollut mer-

⁴⁶ Katso perustelutavan ongelmallisuudesta päätelmäajaksosta 2.7.6.

⁴⁷ Katso perustelutavan ongelmallisuudesta päätelmäajaksosta 2.7.6.

kittäviä luonnonarvoja (Rymättylän Hämärönsalmen lossin korvaaminen sillalla ja Särkäsalmen läppäsiltahanke). Tammisaaren suunniteltu siltahanke sijoittuisi herkälle saaristoalueelle, jossa vesistö, jonka silta ylittäisi, oli osa tutkimuskohteena olevaa Project Aqua -aluetta. Päätöksessä todettiin, että alueen eliöyhteisöjen säilyminen luonnontilaisena ja ekologisesti monipuolisena oli tärkeää myös tutkimuksen onnistumisen kannalta.

Parainen–Nauvo kiinteä yhteys-hankkeen arviointivelvollisuuteen vaikutti myös hankkeen merkittävä koko ja erilaisten hankevaihtoehtojen keskinäinen vertailutarve. Keskeisiä harkintakriteereitä olivat myös siltojen aiheuttama vaikutus yhdyskuntarakenteeseen sekä liikennemäärien muutokset. Siltahankkeiden työnaikaisia (esimerkiksi ruoppauksesta tai maansiirrosta johtuvia) vaikutuksia ei pidetty niin merkittävänä, että ne yksin olisivat saaneet aikaan YVA-menettelyvelvollisuuden hankkeissa, joissa maisemavaikutukset olivat lähinnä paikallisia ja kun alueella ei ole ollut merkittäviä luonnonarvoja. Ajoneuvoliikenteen poistaminen Kajaanin linnan raunioilta ja korvaavien liikenneyhteyksien rakentamis-hankkeessa silta oli vain yksi vaihtoehto, mutta kaikilla aiotuilla muutoksilla katsottiin olevan niin merkittäviä vaikutuksia alueen ympäristöön ja ihmisten elinoloihin, ja viihtyvyyteen, että YVA-menettely katsottiin tarpeelliseksi.

2.7.3

Ratahankkeet

Hanketyyppi	Sijainti	Päätös/lausunto	Diaarinro.	Ratkaisu
Marja-rata	Helsinki–Vantaa	30.3.2000	3/553/2000	sov.
Metro/raideyhteys	Ruoholahti–Matinkylä	18.6.2003	YM5/553/2003	sov.
Rataosan parannus	Seinäjoki–Oulu	1.12.2004	YM9/553/2004)	sov.

Ympäristöministeriön käyttämät keskeisimmät harkintakriteerit: hankkeen koko, vaikutusalueen laajuus, hankkeen vaikutukset yhdyskuntarakenteeseen, maisemaan sekä luonnonoloihin.

Ympäristöministeriö on antanut kolme YVA-menettelyn soveltamispäätöstä, joissa kaikissa hankkeiden vaikutukset katsottiin olevan rinnastettavissa hankeluettelon hankkeisiin. Kaikki kolme hanketta olisivat kooltaan merkittäviä ja hankkeiden vaikutusalueet laajoja, ja esimerkiksi Ruoholahti–Matinkylä -metro/raidehankkeen vaikutukset kohdistuisivat suureen ihmismäärään. Kaikilla hankkeilla olisi vaikutusta hankealueensa yhdyskuntarakenteeseen, kaupunkikuvaan, maisemaan sekä alueen asukkaiden elinoloihin, joita kaikkia oli syytä arvioida tarkemmin. Pitkittäiset ratahankkeet vaikuttaisivat laajalle alueelle ja olisivat vaikutuksiltaan varsin pysyviä. Esimerkiksi Seinäjoki–Oulu rataosan parantamishankkeen katsottiin vaikuttavan alueen maankäyttöön. Lisäksi tämän hankkeen yhteydessä todettiin, että sen vaikutuksia maaperään, pohjavesiin, kasvillisuuteen sekä luonnonvarojen hyödyntämiseen olisi syytä arvioida tarkemmin. Myös Marja-radan vaikutukset hankealueen virkistyskäyttöön, pohjavesialueisiin, kulttuurimaisemaan sekä ihmisten viihtyisyyteen olivat merkittäviä harkintakriteereitä arvioitaessa YVA-menettelyn tarvetta.

2.7.4

Satamahankkeet

Hanketyyppi	Kunta	Päätös/lausunto	Diaarinro.	Soveltaminen
Sataman laajennushanke	Rauma	30.10.1995	24/556/95	sov.
Sataman laajennushanke	Turku	1.3.1996	8/556/96)	sov.
Sataman laajennushanke	Kotka	3.5.2005	YM1/553/2005)	sov.
Sataman laajennushanke	Hamina	23.9.2005	YM4/553/2005)	sov.

Ympäristöministeriön käyttämät keskeisimmät harkintakriteerit: hankkeen koko ja sen laajuus, hankkeen vaikutukset alueen luonnonvarojenkäyttöön, ihmisten elinoloihin sekä viihtyisyyteen.

Ympäristöministeriö on antanut neljä satamahankepäätöstä, kaikki sataman laajennushankkeita. Kaikki hankkeet olisivat kooltaan mittavia ja ne edellyttäisivät laajoja ruoppaus-, läjitys-, täyttö- ja rakennustöitä hankealueilla. Hankealueilla olisi tiedossa erilaisia toimintojen uudelleen järjestelyjä ja ne väistämättä lisääisivät alueen liikennemääriä. Osa hankkeista olisi myös hyvin pitkäkestoisia, esimerkiksi Kotkan Mussalon sataman laajennushankkeen toteutus ajoittuisi 15–20 vuoden ajalle. Kaikkien satamien laajennus saisi aikaan satamatoimintojen volyymin kasvua, mikä oli myös tärkeä peruste arviointikynnystä harkitessa. Lausunnoissa todettiin, että hankkeet olivat vaikutuksiltaan ja luonteiltaan verrattavissa hankeluettelon hankkeisiin ja ympäristöministeriön mukaan niiden vaikutuksia alueen ihmisten elinoloihin ja viihtyisyyteen sekä luonnonvarojen hyödyntämismahdollisuuksiin oli syytä arvioida tarkemmin.

2.7.5

Kanava- ja väylähankkeet

Hanketyyppi	Sijainti	Päätös/lausunto	Diaarinro.	Ratkaisu
Väylän ja satama-altaan ruoppaus	Kokkola	12.12.1994	7/439/94	ei sov.
Kanava- ja reitinparannushanke	Juankoski/Nilsjä	2.6.1998	5/556/98	sov.
Kanavahanke	Savitaipale	7.5.1999	2/556/98	sov.
Väylän syventäminen	Tornio	24.6.2004	2/5521/2004	sov.
Väylähanke	Naantali	4.4.2002	2/553/2002	ei sov.

Ympäristöministeriön käyttämät keskeisimmät harkintakriteerit: hankkeen sijainti, vaikutukset alueen luonnon- ja kulttuuriympäristöön, vaikutusalueen laajuus, hankkeen seurauksena lisääntyvät häiriöt (muun muassa melu ja liikenne) sekä rajat ylittävät ympäristövaikutukset.

Ympäristöministeriö on kymmenen vuoden aikana antanut kaksi kanavahankepäätöstä, yhden laivaväyläpäätöksen sekä kaksi laivaväylälausuntoa. Päätöksissä todettiin, että kanava- ja väylähankkeet aiheuttaisivat muutoksia hankealueensa ympäristöön etenkin ruoppaus- ja rakennustöiden vuoksi ja pitempiaikaisesti lisääntyvän liikenteen muodossa. Ruoppausmassojen epäiltiin sisältävän haitallisia aineita, joiden vaikutuksia alueen eliöstöön ja niiden elinolosuhteisiin oli syytä arvioida ennen hankkeiden aloittamista. Uusien vesireittien avaamisen (kuten Juankosken kanava- ja Savitaipaleen Orraintaipaleen kanavahankkeissa) ennakoitiin muuttavan hankealueiden maisemaa ja olosuhteita merkittävästi. Orraintaipaleen kanavan hankealue oli luonnontilainen ja rauhallinen, joten hankkeen aiheuttamat muutokset alueella olisivat huomattavia ja siten hanke katsottiin arviointivelvolliseksi. Tornion väylän lähistöllä sijaitisi arvokkaita luonnonsuojelukohteita ja hankkeen ruoppausmäärät olisivat suuria, jolloin vaikutusten laadun katsottiin olevan verrattavissa han-

keluettelon hankkeisiin. Tornion väylän vaikutukset ulottuisivat myös valtion rajojen ulkopuolelle, joten hankkeen vaikutuksia oli arvioitava myös YVA-yleissopimuksen (Sops 67/1997) mukaisesti.

Hankkeet, joihin YVA-menettelyä ei sovellettu (Naantalın ja Kokkolan väylähankkeet) olisivat kooltaan pienempiä ja hankkeiden vaikutukset lähinnä paikallisia. Molemmissa hankkeissa pääasialliset vaikutukset olisivat työnaikaisia ja niiden aiheuttamia linnustoon, kalastoon ja muuhun eliöstöön kohdistuvia vaikutuksia katsottiin pystyttävän vähentämään oikeilla työmenetelmillä ja oikealla ajoituksella. Naantalın väylähankkeessa suunnitellut muutokset olisivat melko vähäisiä väylän nykyiseen syvyyteen ja leveyteen nähden, eivätkä siten saaneet aikaan arviointivelvollisuutta. Hankkeen ei myöskään katsottu heikentävän merkittävästi alueen Natura 2000-verkoston luonnonarvoja.

2.7.6

Päätelmiä liikennehankkeita koskevista päätöksistä ja lausunnoista

Ympäristöministeriön tiehankkeista antamat päätökset ja lausunnot olivat varsin epäyhtenäisiä perusteluiltaan. Niukkimmin perusteltuja olivat 1990-luvun puolivälin päätökset ja lausunnot, joissa osassa lopputulosta ei perusteltu käytännössä lainkaan. (seututie Lappi–Hinnerjoki ja Luhangan metsätie). Vanhemmissa lausunnoissa YVA:n soveltamatta jättämistä on perusteltu usein myös sillä, ”ettei YVA-menettelyn soveltaminen todennäköisesti toisi uutta ympäristönsuojelun tai viranomaisneuvottelun kannalta.” Perustelu on ongelmallinen, sillä arviointimenettelyä on YVA-lain 4.2 §:n perusteella edellytettävä, mikäli hankkeella on todennäköisesti hankeluettelon hankkeiden vaikutuksiin rinnastettavia ympäristövaikutuksia riippumatta siitä, mikä on päätöksen tekevän viranomaisen arvio YVA-menettelyn tuomasta lisäarvosta.

Maantien oikaisuhankkeen (Asikkala kk–Hillilä–Viitaila) lausunnossa on todettu, että vaikkakin tielinjaus kulkee Päijänteen kansallispuiston ja valtakunnalliseen harjuohjelmaan kuuluvan maisema-alueen läpi, on hankkeen merkitys ”paikallinen”. Tältä osin on huomattava, että hankkeella voi olla vaikutusten paikallisesta luonteesta riippumatta YVA-laissa tarkoitettuja merkittäviä ympäristövaikutuksia esimerkiksi kohdealueen ympäristön herkkyuden vuoksi.

Toisaalta osa päätöksistä oli hyvin perusteltuja. Esimerkiksi Kehä I:n kehittämissuunnitelmaa (1997) ja Kuopion Saaristokatua (2002) koskevissa päätöksissä hankkeiden ympäristövaikutuksia oli tarkasteltu perusteellisesti ja monipuolisesti. Näissä päätöksissä oli tarkasteltu yksityiskohtaisesti hankkeiden vaikutuksia muun muassa yhdyskuntarakenteeseen, ihmisten terveyteen ja elinoloihin sekä luonnonympäristöön.

Hämmärönsalmen siltahankkeen osalta Lounais-Suomen ympäristökeskus oli esittänyt YVA-menettelyn soveltamista. Ympäristöministeriö päätyi kuitenkin menettelyn soveltamatta jättämiseen. Ympäristökeskus kiinnitti esityksessään huomioita siltavaihtojen alikulkukorkeuksiin ja niiden maisemavaikutuksiin. Suunniteltujen siltojen kokoero oli huomattava, alikulkukorkeudet vaihtelivat kahdeksasta metristä 21 metriin. Ympäristöministeriön lausunnon antamisajankohtana hankkeesta vastaava oli valinnut matalimman siltavaihtoehdon jatkosuunnittelun kohteeksi. Ympäristöministeriön ratkaisu YVA-menettelyn soveltamatta jättämisestä perustuikin juuri tiepiirin valitseman siltatyyppin matalaan rakenteeseen, sillä kyseisessä maisemassa sillan korkeuden katsottiin olevan huomattavin maisemaa muuttava elementti. Ympäristöministeriö kuitenkin totesi lausunnossaan, että YVA-menettelyn tarve on arvioitava uudelleen, mikäli tiepiiri päätyisi korkeaan siltavaihtoehtoon.

Kokkolan väylän ruoppaamishankkeesta vuonna 1994 annettu lausunto oli perusteluiltaan melko niukka eikä se perustunut kaikilta osin YVA-lainsäädäntöön. Lausunnossa todettiin muun muassa se, ettei YVA-menettelyn katsota tuovan uut-

ta tietoa haitallisten vaikutusten ennaltaehkäisyyn tai meriympäristön suojeluun. Lisäksi lausunnossa pidetään tärkeänä, että vesilain mukaisessa lupamenettelyssä noudatetaan YVA-lain periaatteita haitallisten ympäristövaikutusten ehkäisemiseksi. Ympäristöministeriö on nähtävästi katsonut, että hankkeen ympäristövaikutukset tulevat riittävästi selvitetyn vesilain mukaisessa lupamenettelyssä.

Naantalın väylähankkeessa (2002) ympäristöministeriö ei yhtynyt Lounais-Suomen ympäristökeskuksen näkemykseen YVA-menettelyn tarpeesta. Kyseessä oli 13 metrin väylän syventämistä 15,3 metriin. Esityksessään ympäristökeskus katsoi, että sedimentin tributyylitinapitoisuudet ovat satama-altaassa niin suuria, ettei ruoppausmassoja tulisi läjittää merialueelle. Ympäristöministeriön lausunnossa todettiin, että hankevastaavan antamien tietojen mukaan väyläalueen ruoppausmassat sijoitettaisiin 30 metrin syvyyteen, joten sedimenttien ja ruoppausmassojen paikallaan pysyminen olisi hyvin todennäköistä. Näin ollen ei syntyisi myöskään vaara sedimenttiaineksen uudelleen liettymisestä meriveteen. Lausunnossa kaikkien sijoitusalueiden todettiin sijaitsevan väyläalueella tai sen välittömässä läheisyydessä.

2.8

Vesihuoltohankkeet

15) pohjaveden otto, jos vuotuinen määrä on vähintään 3 miljoonaa m³ (YVA-asetus 792/1994)

10) vesihuolto: a) pohjaveden otto tai tekopohjaveden muodostaminen, jos sen vuotuinen määrä on vähintään 3 miljoonaa kuutiometriä; b) suuret raakavesi- tai jätevesitunnelit; c) yli 100 000 asukasvastineluvulle mitoitettut jätevesien käsittelylaitokset (YVA-asetus 268/1999)

2.8.1

Vedenottamot

Hanketyyppi	Sijainti	Päätös/lausunto	Diaarinro.	Ratkaisu
Pohjavedenottohanke	Salo, Halikko, Pertteli	13.11.1995	6/439/94	ei sov.
Vedenottamo/ pullottamohanke	Utsjoki	28.11.2003	13/431/2001	ei sov.

Ympäristöministeriön käyttämät keskeisimmät harkintakriteerit: hankkeen koko, vaikutukset alueen vesitasapainoon ja pohjaveden laatuun sekä kulttuuriperintöön.

Ympäristöministeriö on antanut kahteen pohjavedenvedenottamohankkeeseen lausunnon, ettei hankkeisiin sovelleta YVA-menettelyä. Kummassakin hankkeessa pohjaveden ottamismäärät jäivät selvästi alle hankeluettelon raja-arvojen. Salon, Halikon ja Perttelin pohjavedenottohankkeen arviointitarvetta harkittaessa oli huomioitu, ettei kyseinen vedenottamo merkittävästi pienentänyt alueen lähdevirtaamia eikä vaikuttanut alueen pohjaveden virtaussuuntiin tai korkeuteen siten, että se olisi vaikuttanut haitallisesti alueen luonnonolosuhteisiin. Myöskään pohjavedenottamon rakentamishankkeen vaikutuksia ei voitu rinnastaa YVA-lain tarkoitamiin merkittäviin ympäristövaikutuksiin. Sulaojan vedenottamo ja pullottamohanke sijoittuisi alueelle, jossa oli jo aikaisemmin ympäristöön vaikuttavia rakenteita ja toimintoja. Hankkeen ei myöskään katsottu aiheuttanut merkittäviä vaikutuksia alueen Natura 2000 -luontoarvoihin tai vaarantavan alueen henkistä kulttuuriperintöä, eikä sen katsottu muuttavan alueen vesitasapainoa siten, että sen vaikutukset olisivat olleet rinnastettavissa hankeluettelon kaltaisten hankkeiden haitallisiin vaikutuksiin.

2.8.2

Jätevesihankkeet

Hanketyyppi	Sijainti	Päätös/lausunto	Diariinro.	Ratkaisu
Jätevesihanke	Kuusamo	20.1.1997	11/431/96	sov.
Jätevesien käsittelylaitos	Kuusamo	23.8.2004	YM4/431/2004	sov.

Ympäristöministeriön käyttämät keskeisimmät harkintakriteerit: hankkeen vaikutukset alueen luontokohteisiin, vesistöihin ja vesistön käyttömuotoihin.

Ympäristöministeriö on antanut kaksi erillistä soveltamispäätöstä Kuusamon jätevesien käsittelylaitoshankkeeseen, sillä hankkeen toteutussuunnitelmiin oli tullut lisää vaihtoehtoja, joita ei oltu ensimmäisellä kerralla arvioitu. Hanke olisi alueellisesti merkittävä ja hankealueen lähellä sijaitsisi Natura 2000 -kohteita, joihin hankkeen vaikutukset saattaisivat ulottua. Jätevedenpuhdistamohankkeesta syntyviä vaikutuksia olisivat muun muassa puhdistamon ja putkilinjojen rakentaminen sekä puhdistamon purkuvesistöihin kohdistuvat vaikutukset. Vastaanottavan vesistön fosforipitoisuus nousisi kaikissa vaihtoehdoissa yli 20 %, joissakin jopa 320 %. Kaikilla hankkeen vaihtoehdoilla olisi mahdollisia haitallisia vaikutuksia myös vesistöjen eri käyttömuotoihin. Hankealueella vesistöillä ja luonnonarvoilla katsottiin olevan erityistä merkitystä, ja jätevedenpuhdistamohankkeen vaikutukset alueen herkkiin vesistöihin katsottiinkin laadultaan ja laajuudeltaan hankeluettelon hankkeiden vaikutuksiin rinnastettaviksi.

2.8.3

Päätelmiä vesitaloushankkeita koskevista päätöksistä ja lausunnoista

Lounais-Suomen ympäristökeskus esitti YVA-menettelyn soveltamista Salon, Halikon ja Perttelin pohjavedenottohankkeeseen. Ympäristökeskus korosti esityksessään, ettei vesilain katselmustoimitusta ole tarkoitettu sellaisenaan korvaamaan YVA-menettelyä ja, että kyseessä oli Lounais-Suomen merkittävin hanke alueen luonnonarvojen, erityisesti luonnon monimuotoisuuden kannalta. Hankealueella oli useita valtakunnallisiin suojeluohjelmiin kuuluvia kohteita. Näistä pohjavedenotto vaikuttaisi erityisesti lähteikkökohteisiin, joilla esiintyy runsaasti uhanalaisia lajeja. Ympäristökeskuksen esityksen kirjoittamisen aikana (elokuu 1995) olivat selvitykset virtaamamuutosten vaikutuksista vesistöihin ja eliöstään vielä kesken. Ympäristöministeriön lausunnosta päätellen nämä selvitykset eivät ilmeisesti olleet myöskään ympäristöministeriön käytössä lausunnon antamisajankohtana (marraskuu 1995). Lausunnossa todettiin, ettei asiasta ole esitetty selvitystä, jonka mukaan pohjavedenottamoiden ja niiden rakenteiden rakentamisesta aiheutuisi todennäköisesti hankeluettelon hankkeiden vaikutuksiin rinnastettavia merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia. Ympäristöministeriön perustelutapaa voidaan pitää ennalta varautumisen periaatteen näkökulmasta ongelmallisena. Tapauksessa ympäristöministeriö näytti edellyttävän todennäköisistä merkittävistä vaikutuksista näyttöä sen sijaan, että se olisi ottanut huomioon vaikutustietoja koskevan epävarmuuden arviointivelvollisuutta puoltavana seikkana. Tapauksessa olisi ollut perusteita pyytää lisäselvitystä, eli käytännössä lykätä ratkaisun tekemistä siihen saakka, kunnes asian kannalta oleelliset virtaamaselvitykset olisivat olleet valmiit.

Ympäristöministeriön antamasta kahdesta vedenottoa koskevasta lausunnosta erityisen mielenkiintoinen oli Utsjoen kunnan Sulaojan lähteen vedenotto- ja pullottamohanke. Hankkeen YVA-menettelyn soveltamista koskevassa harkinnassa otettiin huomioon sekä luontoarvot (alueella kaksi Natura 2000 -aluetta) sekä kyseisen lähteen asema muinaismuistolain suojaamana kiinteänä muinaisjäännettönä ja alkuperäiskansan pyhänä lähteenä. Hankesuunnitelma ei ollut vielä lausunnon

antamisajankohtana kovinkaan täsmentynyt. Lausunnossa mainittiin, ettei suunnitelman perusteella voitu arvioida hankkeen kaikkia ympäristövaikutuksia. Tämän vuoksi on epäselvää, oliko ympäristöministeriöllä käytettävissään riittävät tiedot arviointimenettelyn tarpeen arvioimiseksi.

2.9

Jätehuoltohankkeet

6) ongelmajätteiden polttolaitokset, jätteiden fysikaalis-kemialliset käsittelylaitokset ja kaatopaikat, yhdyskuntajätteiden polttolaitokset sekä sellaiset muut kaatopaikat, jotka on mitoitettu vähintään 20 000 tonnin vuotuiselle jätemäärälle. (YVA-asetus 792/1994)

II) jätehuolto:

a) ongelmajätteiden käsittelylaitokset, joihin ongelmajätteitä otetaan poltettavaksi, käsiteltäväksi fysikaalis-kemiallisesti tai sijoitettavaksi kaatopaikalle, sekä sellaiset biologiset käsittelylaitokset, jotka on mitoitettu vähintään 5000 tonnin vuotuiselle ongelmajättemäärälle; b) muiden jätteiden kuin ongelmajätteiden polttolaitokset tai fysikaalis-kemialliset käsittelylaitokset, joiden mitoitus on enemmän kuin 100 tonnia jätettä vuorokaudessa sekä biologiset käsittelylaitokset, jotka on mitoitettu vähintään 20 000 tonnin vuotuiselle jätemäärälle; c) yhdyskuntajätteiden tai -lietteiden kaatopaikat, jotka on mitoitettu vähintään 20 000 tonnin vuotuiselle jätemäärälle; d) muiden kuin a tai c kohdassa tarkoitettujen jätteiden kaatopaikat, jotka on mitoitettu vähintään 50 000 tonnin vuotuiselle jätemäärälle. (YVA-asetus 268/1999)

2.9.1

Jätteiden käsittelyhankkeet

Hanketyyppi	Sijainti	Päätös/lausunto	Diaarinro.	Ratkaisu
Jätteiden käsittelylaitos	Pietarsaari	26.2.1996	62/42/95	ei sov.
Sinkkitehtaan jätealueen laajennus ja käytön muutos	Kokkola	23.7.1996	32/42/96	sov.
Lietteen kompostointi- ja jätteen esikäsittelylaitoshanke	Joutseno	18.2.1997	57/42/96	sov.
Jätteen esikäsittelylaitoshanke	Anjalankoski	4.6.1998	20/42/96	sov.
Lietteen kompostointilaitos	Lempäälä	14.7.1998	14/42/98	sov.
Jätteen käsittelylaitos	Etelä-Karjala	24.11.1998	36/42/98	sov.
Jätteenkäsittelylaitos	Pori	3.9.2002	6/431/2002	ei sov.

Ympäristöministeriön käyttämät keskeisimmät harkintakriteerit: hankkeen koko ja sen vaikutukset alueen yhdyskuntarakenteeseen sekä alueen asukkaiden viihtyisyyteen ja elinoloihin.

Ympäristöministeriö on antanut viisi jätteenkäsittelylaitoksiin liittyvää päätöstä ja kaksi lausuntoa. Kokkolan sinkkitehtaan jätealuehankkeessa kyse oli ongelmajätteen tehdaskaatopaikan laajentamisesta, jolloin kaatopaikalla käsiteltävän jätteen määrä kasvasi 105 % aiemmasta. Tämä jätemäärän kasvu katsottiin YVA-lain tarkoittamaksi hankkeen olennaiseksi muutokseksi, johon tuli soveltaa YVA-menettelyä. Kaatopaikalla käsiteltävät jarsiitti- ja rikkijätteet ovat ongelmajätettä, joilla on samansuuntaisia haitallisia ympäristövaikutuksia, joita oli syytä arvioida ennakkoon. Päätöksessä merkittävä harkintakriteeri oli myös haitallisten vaikutusten hallinnan järjestäminen

tulevaisuudessa, sillä kaatopaikan käytöstä poistaminen ja jälkihoidon järjestäminen vaatisivat etukäteisarviointia ja suunnittelua.

Jätteen esikäsittelylaitoshankkeessa Anjalankoskella (4.6.1998) perustettaisiin jätteen optisen lajittelun ja palavan jätteen murskauslaitos olemassa olevan kaatopaikan yhteyteen. Perustettavan laitoksen yhteyteen suunniteltiin myös biojätteen ja lietteen käsittelylaitosta ja pilaantuneiden maamassojen kaatopaikkaa. Etelä-Karjalan jätteen käsittelylaitosalueelle perustettaisiin jätehuoltoalue, jossa biohajoava jäte kompostoitaisiin ja polttokelpoinen jäte jalostettaisiin jätepolttoaineeksi. Kummassakin laitoksissa käsiteltävän jätteen määrät olisivat pienempiä kuin YVA-hankeluettelon raja-arvot, mutta jätemäärät katsottiin kuitenkin sen verran suuriksi, että niillä saattaisi olla haitallisia ympäristövaikutuksia, joita oli syytä arvioida ennakkoon. Merkittävä harkintakriteeri kummassakin hankkeessa oli myös hankkeiden mahdolliset vaikutukset alueen jätehuollon infrastruktuuriin ja sen myöhempään kehittämiseen, ja siten myös alueen yhdyskuntarakenteeseen.

Lietteen kompostointihankkeissa (lietteen kompostointi- ja jätteen esikäsittelylaitoshanke (18.2.1997) ja lietteen kompostointilaitos Lempäälässä) harkintakriteereinä olivat edellä mainittujen kriteerien lisäksi myös välittömät ja välilliset vaikutukset ihmisten elinoloihin ja viihtyvyyteen, maaperään, veteen ja ilmaan. Lietteen kompostoinnista syntyvät hajuhaitat leviäisivät melko laajalle, minkä katsottiin voivan merkittävästi vähentää alueen asukkaiden viihtyisyyttä ja elinoloja. Myös lietteen kuljetuksesta ja jätevesien käsittelystä syntyvät vaikutukset olivat merkittäviä harkintakriteereitä.

Pietarsaaren jätteiden käsittelylaitoshankkeessa jätettä pelletoitaisiin jätepolttoaineeksi. Hankkeeseen ei sovellettu YVA-menettelyä, sillä laitoksen jätevedet käsiteltäisiin Pietarsaaren jäteveden puhdistamalla, metallijäte toimitettaisiin hyödynnettäväksi ja muut jätteet käsiteltäisiin kaupungin kaatopaikalla. Laitoksen energiantuotannosta syntyvillä 1 MW:n hakekattilan päästöillä ei myöskään katsottu olevan merkittäviä vaikutuksia alueen ilmanlaatuun. Laitoksen aiheuttamia melu- ja liikennehaittoja ei pidetty merkittävinä.

Porin Vesi Oy:n jätteenkäsittelylaitoshankkeen arviointitarvetta arvioitaessa hankkeen lopullinen toteutusvaihtoehto oli vielä avoinna. Tässä lausunnossa hankkeen koko oli merkittävin kriteeri soveltamispäätöksessä: mikäli hanke ylittäisi hankeluettelon raja-arvot, tulisi siihen soveltaa arviointimenettelyä⁴⁸.

2.9.2

Maa-alueen puhdistushanke

Hanketyyppi	Sijainti	Päätös/lausunto	Diaarinro.	Ratkaisu
Pilaantuneen maan puhdistushanke	Lempäälä	24.6.2002	YM24/42/2002	ei sov.

Ympäristöministeriön käyttämät keskeisimmät harkintakriteerit: hankkeen koko ja kertaluonteisuus

Kyseessä oli Lempäälän Hulauden kylässä sijaitsevien happotervaa sisältävien maa-alojen puhdistushanke. Happoterva oli syntynyt jäteöljyjen regenerointitoiminnan tuloksena vuosina 1956–1973. Hulauden pilaantuneiden maa-alueiden puhdistushankkeeseen ei todettu YVA-menettelyn soveltamistarvetta, sillä kyseessä oli pienmittakaavainen ja kertaluonteinen hanke. Hankkeen tarkoituksena oli ehkäistä kiinteyttämällä ja eristämällä haitallisten aineiden leviämistä pilaantuneelta alueelta ympäristöön. Ympäristöministeriön antamassa lausunnossa todettiin, että YVA-menettelyä sovelletaan teollisen mittakaavan jätelaitoksille, jollaisena kyseistä hanketta ei sen kertaluonteisuuden vuoksi voitu pitää. Lausunnossa todettiin myös että, mai-

⁴⁸ Katso perustelutavan ongelmallisuudesta päätelmäjäksosta 2.9.3.

den puhdistusvaatimukset huomioidaan ja siitä syntyviä ympäristö- ja terveyshaittoja voidaan ehkäistä ympäristöluvassa lupamääräyksillä⁴⁹.

2.9.3

Päätelmiä jätehuoltohankkeita koskevista päätöksistä ja lausunnoista

Lounais-Suomen ympäristökeskus oli esittänyt ympäristöministeriölle YVA-menettelyn soveltamista Porin Vesi Oy:n (Pori) jätteenkäsittelylaitoshankkeelle, jossa jo olemassa olevan laitoksen jätteenkäsittelyprosessiin suunniteltiin olennaista muutosta ja, jossa jätelietteen ja biojätteen käsittelymäärät kasvaisivat. Perusteluissaan ympäristökeskus korostaa, että suunnitelman mukaan uuden käsittelylaitoksen myötä puhdistamoalueen jätelietteenkäsittely muuttuisi ja laajentuisi oleellisesti. Ympäristöministeriö antoi asiasta lausunnon, jonka mukaan YVA-menettelyä ei sovelleta, jos suunnitellun laitoksen jätteenkäsittely ei ylitä YVA-asetuksen hankeluettelon raja-arvoa. Ympäristöministeriön ratkaisun ajankohtana hanke oli vielä hyvin keskeneräinen, muun muassa jätteenkäsittelyn prosessitekniikkaa ei oltu vielä valittu lopullisesti eikä todellisia käsiteltäviä jätemääriä ollut tiedossa. Tapaus herättää kysymyksen, onko ministeriöllä ollut riittäviä tietoja arviointivelvollisuuden arvioimiseksi. Asiassa olisi ehkä ollut tarvetta harkita monipuolisemmin hankkeen mahdollisia ympäristövaikutuksia eri harkintakriteerien pohjalta. Nyt ratkaisevan painoarvon näyttää saaneen hankkeen koko, jonka pohjalta ei yksin voida arvioida hankkeen YVA-velvollisuutta.

Toisena hieman ongelmallisena tapauksena voidaan pitää Hulauden (Lempäälä) happoterva-altaiden puhdistamishanketta koskevaa lausuntoa. Pirkanmaan ympäristökeskus oli esittänyt ympäristöministeriölle YVA-menettelyn soveltamista kyseiseen hankkeeseen, sillä kunnostuksen yhteydessä syntyvä jäte olisi ongelmajätettä sisältäen muun muassa lyijyä ja PCB-yhdisteitä, joilla on haitallisia vaikutuksia ympäristöön. Ottaen huomioon Pirkanmaan ympäristökeskuksen esittämät perustellut näkökohdat, ympäristöministeriön perustelut olivat melko suppeita ja osin myös lakiin perustumattomia. Ympäristöministeriö esitti eräänä perustelunaan sen, että YVA-menettelyyn ei ole tarvetta, koska maiden puhdistusvaatimukset huomioidaan ja ympäristö- ja terveyshaitat ehkäistään ympäristölupamääräyksin. Ministeriö katsoi, että selvitykset ja kuulemiset otetaan riittävästi huomioon ympäristöluvassa. Tältä osin perustelut eivät tukeudu YVA-lainsäädäntöön, sillä oikeusharkintaisessa soveltamistilanteessa ei voida antaa painoarvoa sille, kuuluuko hanke myös ympäristönsuojelulain mukaisen lupamenettelyn piiriin.

⁴⁹ Katso perustelutavan ongelmallisuudesta päätelmäajaksosta 2.9.3.

Yksittäiset hanketyypit

Monitoimikeskus

Hanketyyppi	Sijainti	Päätös/lausunto	Diainro.	Ratkaisu
Monitoimikeskushanke	Ylikiiminki	21.11.2003	YM7/553/2003	sov.

Ympäristöministeriön käyttämät keskeisimmät harkintakriteerit: hankkeen koko ja ominaisuudet, hankkeen aiheuttama melu ja vaikutukset lähialueiden asukkaiden viihtyisyyteen ja elinoloihin.

Ympäristöministeriö edellytti, että Ylikiimingin monitoimikeskushankkeeseen sovelletaan YVA-menettelyä. Monitoimikeskukseen oli tarkoitus sijoittaa harrasteilmailua palveleva lentokenttä, useita erilaisia moottoriurheiluratoja, 13 erilaista ampumarataa sekä palo- ja pelastustoimintaa palvelevia tiloja. Lentokentän pääkiitoradan pituudeksi oli suunniteltu 2000 metriä ja sivukiitoradan 800 metriä. Hanke olisi kooltaan ja vaikutuksiltaan merkittävä hanke, jonka vaikutusalue olisi laaja. Hankkeella tulisi olemaan vaikutuksia erityisesti lähialueen ihmisten elinoloihin sekä viihtyisyyteen, sillä hankkeen merkittävin haitta syntyisi melusta. Hankkeen vaikutukset kohdistuisivat lisäksi maaperään, vesiin, kasvillisuuteen, eliöihin, luonnon monimuotoisuuteen ja maisemaan sekä näiden keskinäisiin vuorovaikutussuhteisiin. Myös lisääntyvä liikenne tulisi aiheuttamaan haittaa. Hankkeen vaikutukset olisivat luonteeltaan pysyviä, ja ympäristöministeriön mukaan niitä oli arvioitava etukäteen.

Moottoriurheilukeskus

Hanketyyppi	Sijainti	Päätös/lausunto	Diainro.	Ratkaisu
Moottoriurheilukeskus	Luumäki	26.6.2000	5/553/2000	ei sov.

Ympäristöministeriön käyttämät keskeisimmät harkintakriteerit: hankkeen sijainti lähellä rauta- ja valtatieä, vaikutusalueen laajuus.

Kaakkois-Suomen ympäristökeskus esitti YVA-menettelyn soveltamista Somerharjun moottoriurheilukeskushankkeeseen. Moottoriurheilukeskusta oli tarkoitus käyttää moottoriharrastus- ja moottoriurheilutoimintaan (moottoripyörien road racing ja rata-autojen kilpailutoiminta) sekä julkisiin tapahtumiin. Ympäristökeskus katsoi esityksessään, että hanke aiheuttaisi todennäköisesti merkittäviä haitallisia vaikutuksia muun muassa harjuluontoon, pohjavesialueeseen sekä ihmisten elinoloihin ja viihtyisyyteen. Kyseessä oli maakunnallisesti merkittävä harjumuodostuma. Lisäksi moottorirata-alue sijoittui vedenhankintaan soveltuvaksi luokitellulle Somerharjun pohjavesialueelle (luokka II). Suunnitellun moottoriradan melualueella ja sen vaikutuspiirissä oli myös asutusta ja kesäasutusta. Harjoitus- ja kilpailutoiminnasta arviointiin aiheutuvan asutukselle meluhaittoja. Hankkeella saattoi ympäristökeskuksen mukaan olla myös merkittäviä sosiaalisia vaikutuksia. Lausunnossaan ympäristöministeriö yhtyi ympäristökeskuksen näkemys harjueen merkittävydestä. Sen mukaan hanke sijoittui ”Somerharjun harjueeseen, joka on I Salpausselän reunamuodoston Järvi-Suomen kaaren keskiosia edustava, geologisesti erittäin merkittävä ja maisemallisesti, biologisesti ja monikäytön kannalta merkittävä harjue.” Ministeriö kuitenkin katsoi, että hankkeen vaikutukset jäisivät paikallisiksi, ja, että huolellisella suunnittelulla haittoja voitaisiin edelleen vähentää. Pohjavesivaikutus-

ten osalta ministeriö toi esiin, että ne tulisivat selvitettyiksi ympäristölupamenettelyn yhteydessä. Myös meluvaikutusten osalta ministeriö viittasi haittojen lieventämismahdollisuuksiin. Meluvaikutuksia voitiin pienentää muun muassa hankkeen yleissuunnitelmassa esitetyillä meluvalleilla. Tältä osin ministeriö kiinnitti huomioita myös esiin, että hankkeen melualueet sijoittuivat osin samoille alueille rautatien ja valtatiealueiden kanssa. Laajemmin perustelematta näillä perusteilla ministeriö katsoi, ettei arviointimenettelyn soveltamiselle ollut tarvetta.

2.10.3

Lentoaseman kiitotien pidennys

Hanketyyppi	Sijainti	Päätös/lausunto	Diaarinro.	Ratkaisu
Lentoaseman kiitotien pidennyshanke	Vaasa	9.2.1995	26/556/94	ei sov.

YVA-menettelyä ei sovellettu Vaasan lentoaseman kiitotien pidennyshankkeeseen. Hankkeen merkittävin vaikutus olisi mahdollisesti lisääntyvä meluhaitta, jos lentoaseman käyttötiheys kasvaisi tulevaisuudessa. Hankkeesta käytössä olleet tiedot olivat vähäisiä, mutta ympäristöministeriö ei edellyttänyt hankkeelta YVA-menettelyä, vaan korosti lisäselvitysten tarvetta etenkin meluhaittojen osalta. YVA-menettelyn soveltamatta jättämisen perusteet eivät ilmene selvästi lausunnosta.

2.10.4

Varuskunnan kehittäminen

Hanketyyppi	Sijainti	Päätös/lausunto	Diaarinro.	Ratkaisu
Varuskunnan kehittäminen	Utti	28.11.2002	YM7/5239/2002	sov.

Ympäristöministeriön käyttämät keskeisimmät harkintakriteerit: hankkeen sijainti ja ominaisuudet, hankkeen mahdolliset vaikutukset pohjaveteen ja Natura 2000 -alueisiin sekä hankkeesta syntyvä meluhaitta.

Utin varuskunnan kehittämishankkeeseen annettu päätös oli kattava ja laajasti perusteltu. Utti on puolustusvoimien helikoptereiden päätukikohta ja helikopteritoiminnan on tarkoitus laajentua tällä vuosikymmenellä merkittävästi keskiraskaiden kuljetushelikoptereiden käyttöönoton myötä. Varuskunnan kehittämiseen liittyen on käynnistetty Utin päätukikohdan ympäristönsuojelun, yhdyskuntatekniikan ja alueen kehittämisohjelman laatiminen. Ympäristöministeriö katsoi, että lisääntyvä lentotoiminta ja lentopolttoainehuolto muodostaisivat merkittävän riskin pohjavesille, ja päätöksessä tärkeimpänä harkintakriteerinä olikin hankkeen sijainti merkittävällä pohjavesialueella. Hanke lisäisi pohjavedenpilaantumiskäsitteitä, sillä onnettomuustilanteissa pohjaveden palautuvuus on erittäin heikkoa ja mahdollinen vaikutusalue olisi laaja. Myös hankkeesta syntyviä meluvaikutuksia pidettiin merkittävänä, sillä hankkeesta syntyvää meluhaittaa ei todennäköisesti voitaisi kokonaan välttää ja se ulottuisi laajalle alueelle vähentäen alueen viihtyisyyttä. Hankkeen mahdollisia vaikutuksia lähialueiden Natura 2000 -alueisiin oli myös selvitettävä YVA-menettelyssä. Hanke olisi kooltaan merkittävä ja sen vaikutusalue olisi sen verran laaja, että sen vaikutuksien katsottiin olevan rinnastettavissa hankeluettelon hankkeiden vaikutuksiin, joten siihen tuli soveltaa YVA-menettelyä.

2.10.5

Uusjakotoimitus

Hanketyyppi	Sijainti	Päätös/lausunto	Diaarinro.	Ratkaisu
Uusjakotoimitus	Hailuoto	30.9.1996	14/5713/96	sov.

Ympäristöministeriön käyttämät keskeisimmät harkintakriteerit: hankkeen sijainti ja luonne, hankkeen vaikutukset alueen luontoarvoille.

Hankkeessa oli kyse uusjakotoimituksesta koko omaleimaisen Hailuodon kunnan alueella. Hailuodon saari on maankohoamisen muovaama ja luonnonoloiltaan poikkeuksellisen arvokas. Kolmannes saaresta kuuluu valtakunnallisiin suojeluohjelmiin, joiden alueelle tilusjärjestelyt myös ulottuisivat. Liitännäishankkeina Hailuodon metsäalueista noin 700 hehtaaria uudisojitettaisiin ja hankealueelle rakennettaisiin teitä. Ympäristöministeriö katsoi, että hankkeeseen tuli soveltaa YVA-menettelyä, sillä tilusjärjestelyistä, niihin liittyvistä ojituksista ja tienrakentamisista arvioitiin syntyvän haitallisia ympäristövaikutuksia. Hankkeella arvioitiin olevan haitallisia vaikutuksia saaren ainutlaatuiselle luontokokonaisuudelle ja maankohoamisalueelle sekä eri suojeluohjelma-alueiden luonnontilalle tai suojelun tarkoituksen toteutumiseksi. Uusjakohankkeen katsottiin myös vaikuttavan merkittäväällä tavalla Hailuodon omaleimaiseen kulttuurimaisemaan ja sosiaalisiin seikkoihin.

2.10.6

Kauppakeskushankkeet

Hanketyyppi	Sijainti	Päätös/lausunto	Diaarinro.	Ratkaisu
Kauppakortteli	Riihimäki	7.5.1997	18/5239/97	ei sov.
Kauppakeskus	Oulu	1.7.1998	1/59/98	sov.
Suurmyymälähanke	Oulu	3.5.1999	2/59/99	ei sov.
Liikekeskus	Itäsalmi	15.4.2003	7/5239/2001	ei sov.

Ympäristöministeriön käyttämät keskeisimmät harkintakriteerit: hankkeen koko, ominaisuudet, luonne ja sen välittömät ja välilliset vaikutukset yhdyskuntarakenteeseen ja ihmisten elinoloihin.

Oulun kauppakeskushanke käsittäisi supermarketin saneeraamisen ja lisärakentamisen hypermarket-tyyppiseksi liikerakennukseksi. Liikerakennus sijaitsisi noin 2,5 km etäisyydellä Oulun keskustasta ja rakennuksen kokonaiskerrosalaksi tulisi 16 169 m². Liikennesuunnitelmien mukaan liikenteen arvioitiin lisääntyvän noin kaksinkertaiseksi. Hankkeen välittömät ja välilliset keskeiset ympäristövaikutukset kohdistuisivat yhdyskuntarakenteeseen sekä ihmisten elinoloihin. Hankkeen välittömiä vaikutuksia olisivat esimerkiksi liikennemäärien tai kulkumuotojen jakautuminen uudelleen, ja välillisiä esimerkiksi lähipalvelujen heikkeneminen. Välilliset vaikutukset voisivat johtaa väestöryhmien eriarvoistumiseen, kotipalvelujen tarpeen lisääntymiseen sekä yksityisauton varassa toimivan kaupunkialueen osuuden kasvamiseen. Oli todennäköistä, suunniteltu hanke voisi merkittävästi haitata Oulun kaupungin palveluverkon säilymistä ja suunnitelmallista kehittämistä sekä vähentää keskustan kaupallista vetovoimaa. Kauppakeskuksen laajentaminen tarkoittaisi toteutetun hankkeen olennaista muutosta ja ympäristöministeriön mukaan hanke oli rinnastettavissa hankeluettelon hankkeisiin.

Oulun suurmyymälähankkeessa noin 700 m² elintarvikeliike laajennettaisiin uudeksi 1990 m² (+ taustatilat 550 m²) suuruiseksi elintarvikemyymäläksi. Samassa yhteydessä huonekaluliike muutettaisiin päivittäistavaraliikkeeksi. Hankkeeseen liittyisi myös sisäänkäynti-, autopaikointus- ja julkisivumuutoksia. Hanke sijoittuisi rakennuksiin, jotka olivat jo entuudestaan liikehuoneistoja, ja hankkeeseen liittyvät laajennukset olisivat pieniä ja lähinnä jäsentäisivät olemassa olevia tiloja uudelleen. Ympäristöministeriö katsoi, etteivät hankkeessa tehtävät muutokset olleet YVA-lain tarkoittamia olennaisia muutoksia ja ettei hanke todennäköisesti aiheuttaisi laadultaan ja laajuudeltaan, myös eri hankkeiden yhteisvaikutukset huomioon ottaen, YVA-asetuksen hankkeiden vaikutuksiin rinnastettavia merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia.

Riihimäen kauppakorttelihankkeeseen liittyi asemakaavaa varten tehty selvitys, jossa tarkasteltiin liikekeskuksen kaupallisia vaikutuksia alueella muun muassa ostovoiman siirtymätarkastelun avulla, sekä alueen liikennemääriä, liikenneverkkoa, kevyen liikenteen väylästä ja liikekeskuksen saavutettavuutta julkisilla kulkuvälineillä. Selvityksessä oli myös tarkasteltu hankkeen vaikutuksia alueen maisemaan, kaupunkikuvaan ja yhdyskuntarakenteeseen. Vaikka asemakaava oli suunniteltu eri kaupparyhmittymän suunnittelemissa kaupansuurhankkeita varten, olivat selvitykset relevantteja myös kyseessä olevan hankkeen kannalta. Hankkeen sijainnista ja sen luonteesta johtuen sillä arvioitiin olevan vaikutuksia ihmisten elinoloihin, yhdyskuntarakenteeseen, maisemaan ja kaupunkikuvaan, mutta ei juurikaan muita merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia. Ympäristöministeriö katsoi, että suunnitellun kaupakeskuksen vaikutuksia oli selvitetty riittävästi asemakaavan laatimisen yhteydessä eikä hankkeeseen sen vuoksi sovellettu YVA-menettelyä.

Itäsalmen liikekeskusta koskevan lausunnon taustalla oli Sipoon puolesta – För Sibbo r.y. tekemä esitys YVA-menettelyn soveltamisesta Itäsalmen liikekeskushankkeeseen. Uudenmaan ympäristökeskus oli aiemmin antanut lausunnon, ettei ympäristövaikutusten arviointimenettelyä tulisi soveltaa hankkeeseen, koska sen vaikutukset oli selvitetty muun lain mukaisessa menettelyssä YVA-laissa edellytetyllä tavalla ja selvityksistä on kuultu kaikkia, joiden oloihin tai etuihin hanke saattaa vaikuttaa. Ympäristökeskus oli katsonut, että tehdyt selvitykset olivat monilta osin perusteellisempia kuin ympäristövaikutusten arviointimenettelyissä tehdyt selvitykset. Antamassaan lausunnossa ympäristöministeriö totesi, että hanke todennäköisesti aiheuttaisi laadultaan ja laajuudeltaan YVA-lain 4 §:n 1 momentissa tarkoitettujen hankkeiden vaikutuksiin rinnastettavia merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia. Se kuitenkin yhtyi ympäristökeskuksen näkemykseen siitä, että Itäsalmen liikekeskuksen rakentamisen vaikutukset oli selvitetty maankäyttö- ja rakennuslain mukaisessa kaavoitusmenettelyssä YVA-laissa edellytetyllä tavalla, ja tehdyt vaikutus selvitykset vastasivat vaihtoehtojen tarkastelun sekä kattavuuden ja sisällön osalta YVA-lainsäädännön vaatimuksia. Kaavoitusmenettelyssä oli myös kuultu kaikkia niitä, joiden oloihin ja etuihin hanke saattaisi vaikuttaa. Näin ollen hankkeelta ei edellytetty YVA-menettelyä.

2.10.7

Asuintalojen rakentaminen saastuneelle alueelle

Hanketyyppi	Sijainti	Päätös/lausunto	Diaarinro.	Ratkaisu
Rakentamishanke	Helsinki	16.9.1996	1/5279/96	ei sov.

Ympäristöministeriön käyttämät keskeisimmät harkintakriteerit: Hankkeen vaikutukset oli arvioitu riittävästi ympäristölupalain mukaisessa menettelyssä.⁵⁰

Hankkeessa Herttoniemenrannan saastunut maa-alue kunnostettaisiin ja otettaisiin asuinkäyttöön. Maaperän puhdistustoimet olisivat tarpeellisia, jotta maaperän saastumisen aiheuttaneet yhdisteet eivät aiheuttaisi haittaa tai vaaraa ympäristölle tai terveydelle. Maaperän puhdistaminen ja käsittely täyttäisivät jätehuoltolain mukaiset ympäristönsuojelun vaatimukset. Ympäristöministeriö katsoi, että kyseiseen kunnostushankkeeseen ei ollut tarpeen soveltaa ympäristövaikutusten arviointimenettelyä, sillä hankkeen vaikutukset oli riittävästi selvitetty ympäristölupamenettelylain mukaisessa lupamenettelyssä ja alue on kunnostettu lupapäätöksessä tarkoitettulla tavalla. Ympäristöministeriö katsoi myös, ettei YVA-menettely ollut tarpeellinen Herttoniemenrannan asemakaavan kuuluvan Tuorinniemen mökkikylän kulttuurihistoriallisten arvojen selvittämiseksi, vaan ne selvitettäisiin riittävästi

⁵⁰ Katso perustelutavan ongelmallisuudesta päätelmäjakso 2.11.

asemakaavan vahvistamisen ja samasta asiasta tehdyn rakennussuojeluvalituksen tutkimisen yhteydessä.⁵¹

2.10.8

Korkean asuinkerrostalon rakentaminen

Hanketyyppi	Sijainti	Päätös/lausunto	Diaarinro.	Ratkaisu
Rakennushanke	Espoo	27.1.1997	1/554/96	ei sov.

Ympäristöministeriön käyttämät keskeisimmät harkintakriteerit: hankkeen koko ja luonne sekä ympäristövaikutusten merkittävyys.

Hankkeessa asuinkerrostalo rakennettaisiin muuten jo lähes rakennetun alueen rakentamattomalle tontille. Rakennuslupaa myönnettäessä oli selvitetty, että rakennus soveltuu paikalle ja se olisi muodoltaan sopusuhtainen ja ympäristöön soveltuva. Rakennuksen korkeutta oli käsitelty asemakaavassa. Alueelle vahvistettu asemakaava oli varsin laaja-alainen kokonaisuus ja kaavaa laadittaessa sen ympäristöllisiä vaikutuksia oli selvitetty yhdyskuntarakenteen, kaupunkikuvan ja maiseman osalta. Meritornin rakentamisella olisi vaikutuksia tornin lähialueen asukkaiden viihtyvyyteen, kaupunkikuvaan ja maisemaan, jotka olisivat merkitykseltään selvästi paikallisia. Koska hankkeessa oli kyse voimassa olevan asemakaavan mukaisesti toteutettavasta asuinkerrostalosta, joka ei käyttötarkoituksensa puolesta aiheuttaisi merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia, ei hankkeen todennäköisiä vaikutuksia voitu laajuudeltaan ja laadultaan rinnastaa hankeluettelon hankkeiden aiheuttamiin ympäristövaikutuksiin.

2.10.9

Pakastamolaitoksen rakentaminen

Hanketyyppi	Sijainti	Päätös/lausunto	Diaarinro.	Ratkaisu
Pakastamolaitoshanke	Tuusula	21.6.1999	2/722/99	ei sov.

Ympäristöministeriön käyttämät keskeisimmät harkintakriteerit: hankkeen koko ja vaikutusalueen laajuus.

Kyseessä oli pakastamolaitoshanke, joka edellyttäisi 239 000 m³ kallioulouhintoja. Hankkeeseen liittyvä louhinta- ja kaivuualue jäisi selvästi YVA-asetuksessa mainitun 25 hehtaarin alle. Hanke olisi tarkoitus toteuttaa vaiheittain, joten vuotuinen louhintamäärä jäisi alle 200 000 kiintokuutiometrin. Lausunnossa ympäristöministeriö totesi lisäksi, että YVA-asetuksen maa-ainesten ottamista käsittävä hankeluettelon kohta on tarkoitettu sovellettavaksi maa-ainelain mukaiseen kiviaineksen ottoon, eikä kyseistä kohtaa ole siten tarkoitettu sovellettavaksi suoraan muuhun rakentamiseen välittömästi liittyvään louhintaan. Ympäristöministeriön mukaan hankkeen todennäköiset ympäristövaikutukset olivat pääosin paikallisia eivätkä ne olleet rinnastettavissa YVA-asetuksen hankkeiden merkittäviin haitallisiin ympäristövaikutuksiin. Näin ollen YVA-menettely ei tullut sovellettavaksi hankkeeseen, vaan hankkeen ympäristövaikutukset olisi selvitettävä hankkeen vaatimissa lupamenettelyissä ja mahdollisen kaavamuutoksen yhteydessä⁵².

⁵¹ Katso perustelutavan ongelmallisuudesta yhteenvetoa ja johtopäätöksiä-jaksosta 2.11.

⁵² Katso perustelutavan ongelmallisuudesta yhteenvetoa ja johtopäätöksiä-jaksosta 2.11.

Päätelmiä yksittäisiä hankkeita koskevista päätöksistä ja lausunnoista

Kaakkois-Suomen ympäristökeskus oli katsonut, että Luumäen Somerharjun moottoriurheilukeskushankkeeseen olisi pitänyt soveltaa YVA-menettelyä. Lausunnossaan ympäristöministeriö yhtyi ympäristökeskuksen näkemykseen harjualueen merkittävyydestä. Kyseessä oli geologisesti erittäin merkittävä ja maisemallisesti, biologisesti ja monikäytön kannalta merkittävä harjualue. Ympäristöministeriö kuitenkin katsoi, että hankkeen vaikutukset jäisivät paikallisiksi, ja, että huolellisella suunnittelulla haittoja voitaisiin edelleen vähentää. Perustelujen valossa paikallisuus-argumentti näyttää saaneen asiassa ylimitoitettun painoarvon. Vaikka tietyn hankkeen ympäristövaikutukset olisivatkin ”vain paikallisia”, ne voivat silti olla merkittäviä ympäristövaikutuksia alueen erityislaatuisuuden vuoksi. Lausunnon perustelut ovat kyseenalaisia myös haittojen lieventämistoimenpiteiden huomioon ottamisen osalta. YVA-lain järjestelmässä lähtökohtana on, että tarvittavia haittojen välttämisen- ja lieventämismahdollisuuksia arvioidaan vasta varsinaisessa YVA-menettelyssä, jolloin myös yleisö voi osallistua tarvittavien lieventämistoimien määrittelyprosessiin. Arviointimenettelyä ei voida jättää soveltamatta täsmentymättömien tai vaikuttavuudeltaan epävarmojen haittojen lieventämismahdollisuuksien olemassaolon perusteella.

Vaasan lentokentän kiitoradan pidennys-hanketta koskevan lausunnon ongelmana oli erityisesti se, ettei siitä ilmennyt YVA-menettelyn soveltamatta jättämisen perusteet. Ministeriö korosti lausunnossaan lisäselvitysten tarvetta myöhemmässä suunnitteluvaiheessa. Lausunnosta ilmenevät näkökohdat hankkeen kokoluokasta (olennainen muutos), lentoliikenteen ja raskaamman koneiston käyttämisen mahdollisesta lisääntymisestä sekä erityisesti vaikutustietoihin liittyvistä puutteista antoivat viitteitä siitä, että asiassa olisi ollut perusteet edellyttää arviointimenettelyä.

Itäsalmen liikekeskuksen osalta kyse oli YVA-lain 5.2 §:n mukaisesta poikkeamisesta. Ympäristöministeriö totesi ensin hankkeen aiheuttavan hankeluettelon hankkeiden vaikutuksiin rinnastettavia vaikutuksia. Arviointia ei kuitenkaan edellytetty, koska liikekeskuksen rakentamisen vaikutukset oli selvitetty maankäyttö- ja rakennuslain mukaisessa kaavoitusmenettelyssä YVA-laissa edellytetyllä tavalla. Myös kuulemisen osalta kaavoitus täytti YVA-lainsäädännön vaatimukset. Merkillepantavaa on, että alueellinen ympäristökeskus oli arvioinut poikkeussäännöksen soveltuvan tilanteeseen ennen kuin toimivaltainen viranomainen (ympäristöministeriö) oli katsonut hankkeen kuuluvan lähtökohtaisesti arviointimenettelyn piiriin. Menettelyä ei voida pitää sinänsä YVA-lainsäädännön vastaisena (poikkeamista koskevasta menettelystä ks. jakso 1.6). Loogisempaa kuitenkin olisi, että poikkeamisharkinta tehdään vasta sen jälkeen kun toimivaltainen viranomainen on ratkaissut menettelyn soveltamiskysymyksen.

2.11

Yhteenvetoa ja johtopäätöksiä ympäristöministeriön päätöksistä ja lausunnoista

Ympäristöministeriön päätösten ja lausuntojen laadussa on nähtävissä selvä ajallinen kehitys. YVA-menettelyn käyttöönoton alkuvuosina päätökset ja lausunnot olivat perusteluiltaan selvästi niukempia ja ratkaisujen lopputuloksia perusteltiin melko usein myös YVA-lainsäädäntöön kuulumattomilla perusteilla. Perustelujen tyyppilisin ongelma liittyi argumenttiin, ettei YVA-menettelyä tarvita, sillä hankkeen vaikutuksia tullaan arvioimaan tai on jo riittävästi arvioitu muiden lakien, kuten ympäristönsuojelulain tai vesilain, mukaisissa menettelyissä. Vastaavasti YVA-menettelyn soveltamat-

ta jättämistä perusteltiin paikoin sillä, ettei erillisen YVA-menettelyn soveltaminen toisi ”merkittävää uutta ympäristönsuojelun tai viranomaisneuvotteluiden kannalta”. YVA-lain nojalla arviointimenettelyä on edellytettävä aina, mikäli hankkeella on todennäköisesti hankeluettelon hankkeiden vaikutuksiin rinnastettavia merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia riippumatta siitä, mikä on arvioinnin ennakoitu lisäarvo hankkeen suunnittelun tai päätöksenteon kannalta. Kyseinen perustelu on ongelmallinen myös siitä syystä, että YVA-menettelyn (muun muassa siihen liittyvän vaihtoehtotarkastelun ja laajan kansalaisosallistumisen) kautta saatavia hyötyjä voi olla hyvin hankala ennalta arvioida.

Ympäristöministeriön soveltamisratkaisut ovat perustuneet viime vuosina pääsääntöisesti ympäristövaikutusten monipuoliseen punnintaan. Toisaalta sekä 1990-luvun että 2000-luvun tapauksissa on ollut paikoin puutteita eri hankkeista aiheutuvien yhteisvaikutusten ja hankkeen suunnitellun sijainnin huomioon ottamisessa. Hankkeen koko ja vaikutusalueen laajuus näytti saaneen harkintaperusteena hieman ylimitoitettua painoarvoa vaikutusten merkittävyyden kokonaisarvioinnin kustannuksella. Joissakin tapauksissa ympäristöministeriö on ottanut arviointivelvollisuutta arvioidessaan huomioon myös myöhemmin toteutettavat haittojen lieventämistoimet, joiden toimivuudesta ei liene ollut soveltamisharkintavaiheessa selvyyttä. Mikäli arviointikynnys muutoin ylittyy, menettelyä ei tulisi jättää soveltamatta täsmentymättömien tai vaikuttavuudeltaan epävarmojen haittojen lieventämismahdollisuuksien olemassaolon perusteella. YVA-lain järjestelmässä lähtökohtana on, että tarvittavia haittojen välttämisen- ja lieventämismahdollisuuksia arvioidaan vasta varsinaisessa YVA-menettelyssä, jolloin myös yleisö voi osallistua tarvittavien lieventämistoimien määrittelyprosessiin.

Kaiken kaikkiaan ympäristöministeriön päätökset ja lausunnot viittasivat siihen, että ympäristöministeriö on pitänyt kynnystä alistaa hankkeita arviointimenettelyyn korkealla. Aineisto sisälsi tapauksia, joissa olisi ilmeisesti ollut perusteet edellyttää arviointimenettelyn tekemistä.⁵³ Ratkaisujen perustelujen pohjalta arvioituna menettelyyn on alistettu lähinnä ne hankkeet, joiden arviointivelvollisuudelle on ollut selvät perusteet. Mikäli hankkeen vaikutusten merkittävyydestä on ollut epäselvyyttä, tämä näyttää johtaneen pikemminkin menettelyn soveltamatta jättämiseen kuin arviointivelvollisuuteen. Puutteita merkityksellisten epävarmuuksien huomioon ottamisessa ilmeni lähinnä alkuvuosien tapauksissa, mutta myös muutamissa 2000-luvun lausunnoissa. Korkeaa arviointikynnystä ilmentää analysoidun aineiston ohella myös arviointiin alistettujen hankkeiden lukumäärä kun otetaan huomioon YVA-lain ympäristövaikutus-käsitteen laajuus ja se, ettei Suomen järjestelmässä mitään hanketyyppejä ole ennalta poissuljettu arviointimenettelyn piiristä.⁵⁴ Yksittäistapauksissa tehtävän arvioinnin piiriin kuuluvat hankkeet voivat olla hanketyypiltään erilaisia tai samantyyppisiä, mutta pienempiä kuin hankeluettelon hankkeet.

⁵³ Yksiselitteisten päätelmien tekemistä arviointikynnuksesta vaikeuttaa kuitenkin se, että lausunnoissa esitetyt tiedot hankkeesta ja sen vaikutusalueen ympäristöstä ovat olleet paikoin niukkoja. Korkeaa arviointikynnystä ilmentävistä tapauksista mainittakoon Vaasan lentokentän kiitoradan pidennystä (9.2.1995, Dnro: 26/556/94), Salon, Halikon ja Perttelin pohjavedenottoa (13.11.1995, Dnro: 6/439/94), Mustasaaren kunnostusojitusta (17.9.1996, Dnro: 7/5714/96), Somerharjun moottoriurheilukeskusta (26.6.2000, Dnro: 5/553/2000), Hauhon sikalahanketta (11.1.2001, Dnro: 1/5529/2000) ja Pyhtään Långön tuulivoimalahanketta (7.12.2004, Dnro: YM3/5724/2004) koskevat ympäristöministeriön lausunnot.

⁵⁴ Vuosina 1994–2005 annettiin noin viisi soveltamis päätöstä vuosittain.

3 Alueellisten ympäristökeskusten lausuntojen analyysi

3.1

Johdanto

Ennen YVA-lain muutosta (458/2006) alueelliset ympäristökeskukset antoivat ympäristöministeriön ohella lausuntoja siitä, ettei hankkeeseen sovelleta ympäristövaikutusten arviointimenettelyä. Toimivalta YVA-menettelyn soveltamatta jättämistä koskevien lausuntojen antamiseen perustui YVA-lain (468/1994) 6.2 §:ään. Tässä luvussa tarkastellaan ympäristökeskusten ajanjaksona 1.9.1994–31.12.2005 (yhteensä 218 kpl) antamia lausuntoja erityisesti niiden laadun näkökulmasta. Aineistoista puuttuu osa ympäristökeskusten antamista lausunnoista, etenkin sellaisia, jotka on annettu lupalausuntojen yhteydessä.

Ympäristökeskusten lausuntojen antamiskäytännön dokumentoimiseksi ja kokonaiskuvan saamiseksi tässä luvussa kuvataan lähes kaikki analysoidut lausunnot. Tarkastelussa kiinnitetään huomiota hankkeen ja sen vaikutusalueen ympäristön kuvaukseen, toimintojen ennakoituihin ympäristövaikutuksiin sekä lausuntojen perusteluista ilmeneviin harkintakriteereihin. Lausuntoja käsitellään ympäristökeskuksittain aakkosellisessa järjestyksessä. Kunkin ympäristökeskuksen lausunnot tarkastellaan hanketyypeittäin siten, että ensimmäisenä on käsitelty se hanketyyppi, johon liittyviä lausuntoja on annettu eniten kyseisessä ympäristökeskuksessa, sitten toiseksi eniten jne. Jaksojen lopussa esitetään lyhyesti kokoavia näkökohtia ja päätelmiä kyseisen ympäristökeskuksen antamista lausunnoista erityisesti niiden laadun näkökulmasta. Luvun viimeiseen jaksoon on koottu havaintoja ja päätelmiä lausuntojen antamiskäytännöstä sekä ympäristökeskusten käytäntöihin liittyvistä kehittämistarpeista. Analysoitujen lausuntojen yksilöidyt tiedot löytyvät kunkin jakson lopusta.

3.2

Etelä-Savon ympäristökeskus

Aineistossa oli kaksi Etelä-Savon ympäristökeskuksen antamaa lausuntoa vuosilta 1999 ja 2002. Vuonna 2002 annetussa 110 kV:n voimajohtohanketta koskevassa lausunnossa hanke ja sen ennakoituvat ympäristövaikutukset oli kuvattu selkeästi. Hankkeen välittömässä vaikutuspiirissä todettiin olevan maisemallisesti arvokas maisema-alue ja lehtoalue. Hankkeen merkittävimpiä vaikutuksia arvioitiin olevan metsä- ja viljelymaan menettäminen sekä rakentamisesta aiheutuvat häiriöt. Nämä vaikutukset katsottiin kuitenkin sen verran vähämerkityksellisiksi, ettei hankkeelta edellytetty YVA-menettelyä.

Suurensuonojan virtaussuunnan muuttamishankkeen johdosta annetussa lausunnossa (1999) hanke ja sen vaikutukset oli kuvattu kattavasti. Hankkeessa Suurisuo-alueen vesien laskusuuntaa suunniteltiin muutettavaksi Immolanjärven ohi Unterniskanjokeen. Laskusuunnan muuttamisella pyrittiin pysäyttämään Immolanjärven rehevöitymiskehitys. Suurisuo-alueella ei sijannut sellaisia luonnon- ja

maisemansuojelualueita, joihin hankkeen toteuttamisella olisi ollut vaikutusta. Joen yläjuoksun pituus on noin 10 km ja uusi liittymäkohta tulisi Suomen puolelle lähelle Venäjän rajaa, jossa joki laskee Vuokseen. Hankkeella arvioitiin olevan vaikutuksia muun muassa veden virtausnopeuksiin ja veden laatuun. Hankkeen mahdolliset haitalliset vaikutukset kohdistuisivat lähinnä Unterniskanjoen varrelle, joen yläjuoksulla lähinnä joen virtaamaan ja liittymiskohdan jälkeen veden laatuun. Osana hanketta alueelle oli tarkoitus rakentaa pohjapato ja lasketusallas, joilla pyrittäisiin vähentämään Suurisuonojaan kohdistuvaa kuormitusta. Hankkeen vaikutuksia ei pidetty niin merkittävinä, että hankkeelta olisi edellytetty YVA-menettelyä. Lausunossa ei selvitetty hankkeen mahdollisia vaikutuksia joen veden laatuun Venäjän puolella.

- Etelä-Savon ympäristökeskuksen lausunnot sisälsivät selkeät hankekuvaukset ja melko laaja-alaiset arviot hankkeiden ympäristövaikutuksista. Suurisuonojan virtaussuunnan muuttamishanketta koskevassa lausuntoon olisi ollut kuitenkin syytä sisällyttää myös arvio mahdollisista rajat ylittävistä vaikutuksista.

Etelä-Savon ympäristökeskuksen antamat lausunnot:

Fingrid Oyj, 110 kV voimajohtohanke välillä Huutokoski–Varkaus 8.8.2002

Imatran kaupunki, Suurisuonojan virtaussuunnan muuttaminen Immalanjärven Laitilanlahdesta Unterniskanjokeen, Imatra 1.6.1999

3.3

Hämeen ympäristökeskus

Hämeen ympäristökeskuksen osalta aineisto kattoi 11 lausuntoa, joista neljä oli annettu jätehuoltohankkeisiin (biokaasulaitoshanke Forssassa, biojätteen ja lietteiden kompostointilaitoksen laajennushanke Forssassa, Kiimasuon saastuneen maan stabilointi sekä jätteenkäsittelylaitos Tampereella). Biokaasulaitoshankkeeseen annettu lausunto (2005) oli melko kattava ja hanke kuvattiin siinä hyvin. Etelä-Suomen multaravinne suunnitteli laitostekonaisuuteensa anaerobiseen käsittelyyn perustuvaa biokaasulaitosta biojätteen ja lietemäisten jätteiden käsittelyyn. Lisäksi hankesuunnitelma sisälsi hygieniasointiyksikön eläinperäisten jätteiden esikäsittelyä varten. Biokaasulaitoksen kapasiteetiksi oli suunniteltu 30 000 t/v ja hygieniasointiyksikön 20 000 t/v, jonka ei kuitenkaan arvioitu lisäävän yhtiön kokonaiskapasiteettia. Kolme vuotta aiemmin oli toteutettu kyseisen jätteenkäsittelyalueen laajentamishankkeiden YVA-menettely, jossa kehittämissuunnitelmien perustana oli ollut biojätteen ja lietteen käsittelykapasiteetin laajennus noin 30 000–40 000 tonniin vuodessa, ja käsittelyvaihtoehtoina jätteiden kompostointi tai mädätys. Ympäristökeskus katsoi, että kyseissä YVA-menettelyssä oli selvitetty riittävästi biojätteen ja lietteen anaerobiseen käsittelyyn perustuvan laitoksen ympäristövaikutuksia hankkeen vaikutusalueella, joten uusi YVA-menettely ei ollut tarpeen.

Hämeen ympäristökeskus oli antanut myös toisen lausunnon saman yrityksen biojätteen ja lietteiden kompostointilaitoksen laajennushankkeeseen vuonna 2003. Lausunto oli kattava ja siinä hanke ja sen vaikutukset kuvattiin hyvin. Hankealue sijaitsi kaatopaikkatoimintaan kaavoitetulla alueella, josta lähin asutus sijaitsi hieman alle kilometrin päässä. Hankealue ei olisi pohjavesialuetta. Merkittävimmän mahdollisen hankkeen ympäristöhaitan arvioitiin syntyvän hajusta. Erityisesti jälki-kompostoinnista saattaisi syntyä hajuhaittaa, tosin vain ajoittain ja lyhytkestoisesti. Hankkeen koon muutosta ei pidetty erityisen suurena ja laitoksen sijaintia pidettiin toimintaan sopivana, sillä hajuhaitalle altistuva väestömäärä olisi melko vähäinen, joten muutoshankkeeseen ei katsottu tarpeelliseksi soveltaa YVA-menettelyä.

Kiimasuon saastuneiden maiden stabilointihanke (1999) tulkittiin ympäristökeskuksen lausunnossa jätteen sijoittamiseksi kaatopaikalle. Lyhyessä lausunnossa ei kuvattu hanketta ja ainoa esitetty peruste YVA-menettelyn soveltamatta jättämiselle oli hankkeen koko. Lausuntoa ei voida pitää perustelujen osalta riittävänä, sillä se ei sisällä varsinaista tapauskohtaisen arviointivelvollisuuden arviointia hankkeen ympäristövaikutusten perusteella, vaan lähinnä hankeluettelon tulkinnan.

Neljännessä jätteenkäsittelylaitoshankkeeseen annetussa lausunnossa (jätteenkäsittelylaitos Tampereella 1996) ei kerrottu hankkeen kokoa, eikä muitakaan tietoja hankkeesta tai sen vaikutuksista ympäristöön. Lausunnossa todettiin vain, että saatujen tietojen perusteella hankkeeseen ei katsota tarpeelliseksi YVA-menettelyn soveltamista.

Hämeen ympäristökeskus on antanut kolme lausuntoa maa-aineksenottamishankkeisiin (Härkäniemenkylän soranottohanke Kärkölässä 2004, maa-ainesten otto Hollolassa 2001 sekä maa-ainesten otto Lopella 1999). Härkäniemenkylässä oli entuudestaan 10,2 hehtaarin maa-aineksenotto alue, johon oli maa-aineslupa. Aluetta haluttiin laajentaa noin 10 hehtaarilla, josta otettaisiin arviolta 445 000 m³ soraa, jolloin vuotuiseksi ottomääräksi tulisi noin 174 000 m³. Ottoalueet sijaitsisivat muutaman kilometrin päässä taajaman haja-asutusalueelta ja olisivat I-luokan pohjavesialueita. Ottoalueen läheisyyteen asennetusta vesipohjaputkesta otetutussa näytteessä oli havaittu alumiinia 340 µg/l, kun talousveden raja-arvo on 200 µg/l. Soranoton on todettu nostavan pohjaveden alumiinipitoisuutta, joten lausunnossa todettiin, että mikäli uusintanäytteessä havaittaisiin alumiinipitoisuuden nousua, ei laajennusalueella maa-ainestenotto tulisi lainkaan kysymykseen. Muutoin hanketta ei pidetty YVA-lain tarkoittamana hankkeena. Lausunnosta ei ilmene selkeästi YVA-menettelyn soveltamatta jättämisen perusteet.

Toinen maa-ainekseen ottoon liittyvä lausunto oli hyvin lyhyt. Kyseessä oli Hollolan kunnan alueella tapahtuvat maa-aineksen otto. Lausunnosta ei selvinnyt hankkeen koko eikä päätöstä perusteltu, muutoin kuin ”hankkeen asiakirjoista saamansa selvityksen perusteella ympäristökeskus katsoo, että sillä ei ole edellytyksiä esittää ympäristöministeriölle, että kyseiseen maa-ainesten ottamishankkeeseen sovellettaisiin harkinnanvaraista YVA-menettelyä”.

Myös Lopen maa-ainesten ottohankkeeseen annettu lausunto oli lyhyt. Hankkeessa oli kyse maa-ainesten otosta 10 vuoden aikana 1,9 miljoonaa kiintokuutiometriä ja kaivualueen pinta-ala 22,5 hehtaaria. Ympäristökeskus oli neuvotellut asiasta ympäristöministeriön kanssa, johon viitaten ympäristökeskus totesi, ettei YVA-menettely ollut tarpeen hankkeen kohdalla. Neuvotteluissa oli selvinnyt, ettei kyseistä hanketta olisi tarkoitus aloittaa vielä lähivuosina, joten arviointimenettelyn tarpeellisuus olisi selvitettävä uudelleen mahdollisten muuttuneiden olosuhteiden vuoksi oton tullessa ajankohtaiseksi.

Hämeen ympäristökeskuksessa on annettu kaksi eläinsuojahankelausuntoa (lihasikalan laajennushanke Hauholla ja odotussonniaseman rakentaminen Hollolassa). Lihasikalan laajennushankkeeseen annetussa lausunnossa (2004) hanke oli kuvattu kattavasti, keskeisimmät käytetyt harkintakriteerit olivat hankkeesta aiheutuva hajuhaitta ja lietteen määrä. Hankkeessa sikojen määrää suunniteltiin lisättävän 200 sialla 1050 siasta 1250 lihasikaan. Sikalan lähinaapurissa sijaitsi toinen sikala, jossa oli 850 emakkoa ja 150 siitossikaa. Hankkeessa sikojen määrä lisääntyisi noin 20 % kuten myös lietteenmäärä. Sikaloiden yhteenlasketun lietteenmäärä lisääntyisi noin 5 %. Sikojen määränlisäyksestä syntyvää hajuhaittaa ei pidetty niin suurena, ettei sitä olisi hallittu ilmastoinnilla. Myöskään pelloille levitettävän lietteenmäärän kasvua ei pidetty niin merkittävänä, että siitä syntyvä hajuhaitta olisi oleellisesti lisääntynyt. Ympäristökeskus katsoikin, ettei 200 sian laajennuksesta aiheutuvia vaikutuksia voitu rinnastaa YVA-lain tarkoittamien hankkeiden vaikutuksiin.

Hollolan odotussonniasemahanketta ei myöskään katsottu YVA-lain tarkoittamaksi hankkeeksi. Hankkeeseen annettu lausunto vuodelta 2000 oli lyhyt eikä siinä kuvattu hankkeen ympäristövaikutuksia. Hankkeessa rakennettaisiin 400 sonnin odotussonniasema silloisen sonniaseman alueelle. Lausunnossa todettiin, että "jos sonniaseman rakentaminen toteutetaan suunnitellulla tavalla, asemalla syntyvä lanta käytetään selvitysten mukaan, ja jos hankkeen ympäristövaikutukset selvitetään ja tarkastellaan yhtenäisesti – mukaan lukien vesistövaikutukset – ympäristösuojelulain edellyttämällä tavalla, ei erillistä YVA-menettelyä tarvita".

Lisäksi Hämeen ympäristökeskus on antanut lausunnot yhteen voimajohtohankkeeseen (110 kV:n sähköjohto välillä Kalliola-Kytölä 1996) ja yhteen tiehankkeeseen (valtatie 9 parantamishanke välillä Orivesi-Längelmäki 1995). Voimajohtohankkeen lausunnossa ympäristökeskus totesi ympäristöministeriön ilmoittaneen, että kyseiselle hankkeelle ei tarvitse tehdä YVA-menettelyä. Lausunnossa ympäristökeskus kuitenkin pyysi hankevastaavalta erillistä selvitystä hankkeen vaikutuksista maisemaan ja asutukseen, selvityksen alueen muista hankkeista ja alueen kaavatilanteesta sekä hankkeen sopeutumisesta siihen.

Tiehankkeessa valtatie 9 parannettaisiin välillä Orivesi-Längelmäki noin kahdenkymmenen kilometrin matkalta, josta oikaisujen pituus olisi noin kahdeksan kilometriä. Enimmillään oikaisut poikkeaisivat 600 metrin etäisyydelle silloisesta tielinjasta. Suunnittelun yhteydessä oli tehty selvityksiä muun muassa tielinjausalueen kulttuurimaisemista ja kulttuurihistoriallisista kohteista, kasvillisuudesta ja eläimistöstä. Lausunnon perusteluissa ympäristökeskus muun ohella katsoi, ettei YVA-menettely ilmeisesti toisi hankkeesta sellaista lisäinformaatiota, jolla olisi päätöksenteon kannalta oleellista merkitystä. Kyseinen perustelu on ongelmallinen, sillä YVA-menettelyn kautta saatavien tietojen hyödyntämismahdollisuuksien arvioiminen ei liity YVA-lainsäädäntöön kirjattuihin harkintaperusteisiin.

- Hämeen ympäristökeskuksen antamat lausunnot ovat olleet laadultaan melko vaihtelevia. Osa lausunnoista sisälsi selkeitä puutteita sekä hankekuvauksen että lausuntojen lopputuloksen perustelujen osalta. Osa oli puolestaan kattavasti perusteltu. Myös 2000-luvulla annetuissa lausunnoissa ilmeni paikoin lopputuloksen perusteluihin liittyviä puutteita. Lausuntojen sanamuodot viittaavat siihen, ettei lausunnoissa ole aina julkilausuttu niitä ympäristökeskuksen käytössä olleita tietoja, joihin harkinta on perustunut. Kyse ei siis ole välttämättä siitä, että ratkaisut olisivat perustuneet puutteelliseen ennakkoselvitykseen, vaan puute näyttäisi olevan pikemminkin harkinnan perusteena olevien tietojen kirjaamisessa.

Hämeen ympäristökeskuksen antamat lausunnot:

Etelä-Suomen Multaravinne Oy, Biokaasulaitoshanke, Forssa 8.11.2005

Karkkula Maatalousyhtymä, lihasikalan laajennus, Hauho 7.12.2004

Metsähallitus Morenia, Härkäniemenkylän soranottohanke, Kärkölä 15.7.2004

Etelä-Suomen multaravinne Oy, biojätteen ja lietteiden kompostointilaitoksen laajennushanke, Forssa 16.7.2003

Kuusistonmetsän tila, maa-ainesten otto, Hollola 8.5.2001

Osuuskunta Kotieläinjalostuskeskus, odotussonniaseman rakentaminen, Hollola 15.2.2000

Lohja Rudus Oy Ab, maa-ainesten otto, Loppi 27.12.1999

Loimi-Hämeen Jätehuolto Oy, Kiimasuon saastuneen maan stabilointi, Forssa 17.11.1999

Lahti Energia, 110 kV:n sähköjohto välillä Kalliola-Kytölä 7.8.1996

Pirkanmaan jätehuolto Oy, jätteenkäsittelylaitos, Tampere 15.5.1996

Hämeen tiepiiri, valtatie 9 parantamishanke välillä Orivesi-Längelmäki 13.6.1995

Kaakkois-Suomen ympäristökeskus

Kaakkois-Suomen ympäristökeskuksen osalta aineisto kattoi 16 lausuntoa vuosilta 2001–2005. Näistä neljä oli annettu sellu- ja paperitehtaiden kehittämishankkeisiin (sellutehtaan lipeälinjan muutoshanke Kotkassa, Kuusankosken tehtaiden kehittämishankkeet, Anjalankosken tehtaiden kehityshanke sekä Joutsenon BCTMP-tehtaan kapasiteetin laajennushanke) ja yksi paperiteollisuuden läheisesti liittyvän lateksitehtaan tuotantokapasiteetin laajentamishankkeeseen (Haminan tehtaan laajennus). Sellutehtaan lipeälinjan muutoshankkeen lausunnossa (2005) hanke kuvattiin hyvin ja hankkeen ympäristövaikutuksia kuvattiin melko kattavasti. Hankkeen ensimmäisessä vaiheessa vanhat soodakattilat ja turbiinit oli tarkoitus korvata uusilla, jolloin tehtaan tuotantokapasiteetti ei vielä juurikaan nousisi. Toisessa vaiheessa haihduttamot, kaustistamo ja meesauunit korvattaisiin uusilla ja kuitulinjan pullonkauloja avarrettaisiin, jolloin tehtaan tuotantokapasiteetin arvioitiin nousevan tasosta 360 000 t/a tasolle 440 000 t/a. Toisen vaiheen toteutusajataulu ei vielä ollut tiedossa, hanke toteutuisi kuitenkin vasta vuosien kuluttua.

Ensimmäisessä vaiheessa vaihdettavat vanhat soodakattilat aiheuttavat valtaosan tehtaan ilmanpäästöistä, joten kattiloiden korvaaminen BAT-tekniikan mukaisella laitteistolla vähentäisi merkittävästi ilmanpäästöjä, etenkin hiukkaspäästöjä. Uusittavat osastot eivät aiheuttaisi merkittäviä päästöjä veteen ja uudistuksen myötä tehtaan energiatehokkuus paranisi merkittävästi. Toisessa vaiheessa tehtävien uudistusten myötä häiriöpäästöjen hallinta parantuisi ja kalkkikierron fosforikuorma vesistöön vähenisi. Tuotantokapasiteetin nousun myötä kokonaispäästöt saattaisivat kasvaa jonkin verran, vaikka ominaispäästöt pienenisivät paremman tekniikan seurauksena. Myös fossiilisten polttoaineiden kulutus vähenisi. Molempiin vaiheisiin liittyvät uudet rakennukset tulisivat hieman lähemmäksi asutusta, mutta rakennuksissa ei olisi merkittäviä melua ulospäin aiheuttavia laitteita. Hanke katsottiin olemassa olevan hankkeen muutoshankkeeksi, josta ei, huomioon ottaen hankkeen ominaisuudet, sijainnin sekä vaikutusten luonteen, todennäköisesti aiheutunut YVA-laissa tarkoitettuja merkittäviä haitallisia vaikutuksia.

Kuusankosken tehtaiden kehittämishankkeen lausunnossa (2005) sekä hanke että sen ympäristövaikutukset kuvattiin kattavasti. Hankkeessa tehtaiden tuotantokapasiteetti kasvaisi aiemmasta tasosta noin 110 tonnia vuorokaudessa, kun sulffaattisellutehtaan vanha talteenottolinja korvattaisiin uudella linjalla (hankeluettelon rajanarvo 200 t/vrk). Vaikka tehtaan tuotantotaso nousisi, pysyisivät tehtaan päästöt ilman samalla tasolla, ja uudistustoimenpiteiden jälkeen tehtaan aiheuttamat haitalliset ympäristövaikutukset vähenisivät uuden tekniikan myötä. Hankkeelta ei edellytetty YVA-menettelyä.

Anjalankosken tehtaiden kehittämishankkeesta annetussa lausunnossa (2005) tuotannon kasvun arvioitiin olevan noin 50 000 t/a (135 t/vrk), joten muutos alittaisi hankeluettelon raja-arvon (200 t/vrk). Lausunnossa hanke oli kuvattu hyvin lyhyesti eikä sen aiheuttamia ympäristövaikutuksia ollut erikseen arvioitu. Lausunnossa todettiin lyhyesti, että ottaen huomioon hankkeen ominaisuudet, sijainti ja vaikutusten luonne, hankkeen ei katsota aiheuttavan YVA-lain tarkoittamia merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia.

M-Real Oyj:n BCTMP-tehtaan kapasiteetin laajennushankkeen lausunnossa (2002) hanke ja hankkeen vaikutukset oli kuvattu hyvin. Hankkeessa olemassa olevan tehtaan viereen rakennettaisiin uusi BCTMP-massalinja tehdasalueeksi kaavoitetulle alueelle. Uuden linjan ansiosta tehtaan valkaistun kemimekaanisen massan tuotantokapasiteetti kasvaisi noin 86 %, mikä olisi noin 17 % koko tehdasintegraatin tuotannosta. Hankkeen toteutuksessa meluntorjunta tullaan huomioimaan sijoittamalla meluisat laitteet sisätiloihin äänenvaimennuksin. Hankkeen aiheuttama puunkuljetusten li-

säys hoidettaisiin kokonaisuudessaan junakuljetuksin, ja puunkäsittelyssä syntyvä kuori myytäisiin polttoaineeksi ja kuituperäinen jäte toimitettaisiin hyötykäyttöön. Uusi linja lisäisi tehtaan jätevesien määrää noin 3 prosenttia, mikä kuitenkin mahtuisi tehtaan puhdistuskapasiteetin rajoihin. Tehtaan primäärilietemäärä lisääntyisi noin 1500 tonnia vuodessa, mikä käsiteltäisiin edelleen silloisen käytännön mukaisesti. Uusi massalinja ei juurikaan lisäisi ilmanpäästöjä, joten kokonaisuudessaan hankkeen vaikutuksia ei katsottu niin merkittäviksi, että uusi linja olisi vaatinut YVA-menettelyä.

Dow Suomi Oy:n Haminan tehtaiden laajennushankkeessa (2005) styreeni-butadienilateksi (SB-lateksi) -tuotantoa nostettaisiin noin 100 000 tonnia vuodessa. Hankkeesta annettu lausunto oli erittäin kattava ja päätös hyvin perusteltu. Lateksia käytetään paperi- ja kartonkiteollisuudessa paperin päällyksenä ja se on ympäristölle ja terveydelle vaaraton, lähes hajuton aine. Hankealue sijaitsi satama- ja teollisuusalueella, jonka läheisyydessä ei ollut häiriintyviä kohteita tai arvokkaita luonnonsuojelualueita. Tuotantokapasiteetin noston ei arvioitu muuttavan oleellisesti tehtaan toimintaa. Hanke lisäisi kemikaali- ja muuta liikennettä tehtaalle, mutta lisäliikenteen osuutta ei katsottu merkittäväksi. Laitoksen päästöjen ei ennakoitu kasvavan merkittävästi, kuten ei myöskään vuotuisen jätemäärän. Näillä perusteilla hankkeesta syntyviä vaikutuksia ei pidetty YVA-lain tarkoittamien hankkeiden vaikutuksiin rinnastettavina.

Kaakkois-Suomen ympäristökeskus on antanut kaksi sementtiteollisuushankkeeseen liittyvää lausuntoa (Finnsementti Oy:n tehdasmuutoshanke 2005 ja saman yrityksen sementtiterminaalihanke 2004). Tehdasmuutoshankkeeseen annetussa lausunnossa hanke oli kuvattu kattavasti. Hankkeessa kaksi vanhaa sementtiuunia korvattaisiin yhdellä uudella BAT-tekniikan täyttävällä tuotantoyksiköllä, joka sisältäisi esilämmitystornin, varsinaisen polttouunin ja jäähdyttäjän. Tehdas sijaitsee teollisuusalueella suuren kalkkivilouhoksen läheisyydessä, joten muutoshanke ei vaikuttaisi alueen maankäyttöön tai rakennettuun ympäristöön merkittävästi. Uusi tuotantoyksikkö olisi vanhoja yksiköjä energiatehokkaampi ja samalla vähentäisi hiilidioksidin ominaispäästöjä. Myös ominaispäästöpolyn määrä alenisi ja Nox-päästöt puolittuisivat. Muutosten ei siten katsottu aiheuttavan YVA-lain tarkoittamia haitallisia ympäristövaikutuksia.

Toinen saman yrityksen suunnittelema hanke oli uuden sementtiaseman rakentaminen höyryvoimalaitoksen ja jätevedenpuhdistamon läheisyyteen teollisuustoiminnalle kaavoitetulla alueella. Lausunnossa hanke ja sen sijainti oli kuvattu lyhyesti, eikä hankkeen ympäristövaikutuksia juurikaan arvioitu. Uusi sementtiterminaali koostuisi laiturista, vastaanottoasemasta, sementtisiiloista, toimistosta sekä autojen huuhtelupaikasta. Laituri rakennettaisiin olemassa olleen satama-altaan pohjoisreunaan, jolloin ruopattaisiin pois aikaisemmin louhittuun satama-altaaseen valuneet massat. Laituri rakennettaisiin massiivibetonirakenteiseksi ja rakennettaessa hyödynnettäisiin osittain 1960-luvulla rakennettuja laituriperustuksia. Lausunnossa ei arvioitu lainkaan ruoppauksen tai laiturin rakentamisesta aiheutuvia vesistövaikutuksia. Sementtiterminaali lisäisi satama-alueen alusliikennettä 40–100 laivakäynnillä vuodessa ja säiliöautoliikennettä 5000–10 000 säiliöautolastillista. Laivakuljetuksissa käytettäisiin olemassa olevia meriväyliä ja maantiekuljetuksissa pääväyliä. Lausunnossa liikenteen lisäyksen vaikutuksia ei arvioitu. Hanketta ei pidetty niin merkittävänä, että siihen olisi tarvinnut soveltaa YVA-menettelyä.

Myllykosken Vamy Oy:n voimalaitoshankkeessa (2003) höyryä, sähköä ja kaukolämpöä tuottavan voimalan kierrätyspolttoaineiden käyttöä lisättäisiin yhdessä kattilassa 25 000 tonnista (71 t/vrk) noin 40 000 tonniin (114 t/vrk). Lausunnossa hanke oli kuvattu kattavasti ja sen ympäristövaikutuksia oli kuvattu jonkin verran. Hankkeessa oli kyse olemassa olevan voimalaitoksen polttoainejakauman muutoksesta, joten se ei muuttaisi voimalaitoksen aluetta tai sen maankäyttöä. Hankkeessa

kierrätyspolttoaineen (REF1 -syntypaikkalajiteltu yhdyskuntajäte) ja kierrätyspuun käyttöä lisättäisiin 15 000 tonnia vuodessa eli noin 43 tonnia vuorokaudessa, jolloin poltosta saatava energiaosuus kasvaisi 10 %:sta 14 %:iin kattilan tuottamasta energiamäärästä ja 7 %:sta 10 %:n voimalaitoksen tuottamasta kokonaisenergiämäärästä. Muutosta ei pidetty merkittävänä, sillä polttojakauman muutos ei aiheuttaisi merkittäviä muutoksia laitoksen päästöihin. Hankkeelta ei edellytetty YVA-menettelyä.

Kaakkois-Suomen ympäristökeskuksessa on annettu kaksi eläinsuojahankkeisiin liittyvää lausuntoa (emakkosikalahanke Luumäellä 2001 ja porsastuotantosikalahanke Parikkalassa 2001). Kummassakin perustettavassa sikalassa emakkojen määrä olisi yhteensä 850, joten se alitti YVA-asetuksen hankeluettelon raja-arvon. Luumäkeen perustettava sikalan lausunnossa hanke oli kuvattu melko kattavasti, mutta lausunto oli hankkeen ympäristövaikutusten kuvausten kannalta hieman sekava. Hankealueen läheisyydessä ei olisi asutusta (lähin asutus 800 metrin päässä) eikä sikala sijaitsisi pohjavesialueella. Lähin järvi sijaitsisi reilun kilometrin päässä. Suunnitellut lietteen etäsäiliöt sijaitsisivat riittävällä etäisyydellä asutuksesta ja lietteen levitykseen tarkoitettu peltopinta-ala katsottiin riittäväksi. Lausunnon lopussa todettiin, että ympäristölupaehdoissa "tulee ottaa huomioon hankkeesta ympäristölle tai asutukselle aiheutuvien mahdollisten haitallisten vaikutusten lieventäminen (mm. etäsäiliöiden hajuhaittojen eliminoiminen rakenteellisin keinoin, lannanlevitysuunnitelma, korvaavat levityspeltoalat pohjavesialueella tai asutuksen lähellä sijaitseville peltokuvioille)".

Parikkalan sikalahankkeesta annettu lausunto oli kattavampi ja siinä oli informatiivinen yhteenveto. Sikalan sijainniksi oli valittu syrjäinen kohde, josta lähimpään asutukseen olisi matkaa noin kilometri. Sikala ei sijaitsisi pohjavesialueella, ja lähimmän pohjavesialueen reuna sijaitsisi noin 1,4 kilometrin päässä sikalasta. Lausunnossa todettiin, että tyypillisimmät sikalatoiminnasta aiheutuvat haitat ovat päästöt vesiin ja ilmaan sekä liikenteen aiheuttama melu. Päästöjä ja hajuhaittaa aiheuttaisivat lannan käsittely ja levitys, ja hajuhaittaa syntyisi myös sikalan ilmanvaihtoista ja lietteen varastoinnista. Lannanlevitykseen varattaisiin yhteensä 350 hehtaaria peltopinta-alaa, jotka eivät pääosin sijaitsisi tärkeillä pohjavesialueilla eikä taajan asutuksen lähellä. Hankkeella ei myöskään ollut merkittäviä vaikutuksia suojeltuihin luontokohteisiin, kulttuurihistoriallisesti arvokkaisiin alueisiin tai tiedossa olleisiin muinaisjäänkösiin. Sikalan ei katsottu aiheuttavan YVA-lain mukaisia ympäristövaikutuksia.

Kaakkois-Suomen ympäristökeskuksessa oli annettu yksi jätevedenpuhdistamolausunto (jätevesien käsittelyn keskittäminen Mussalon laajennettavalle jätevedenpuhdistamolle 2005). Annettu lausunto oli kattava, hanke ja sen ympäristövaikutukset oli kuvattu hyvin. Hankkeessa toinen jäteveden puhdistamo poistettaisiin käytöstä, ja Kotkan jätevedet johdettaisiin Mussalon jäteveden puhdistamolle. Puhdistamoa saneerattaisiin ja laajennettaisiin samalla kun rakennettaisiin tarvittava siirtoviemäri. Muutoksen seurauksena käytöstä poistuisi yhteensä viisi purkupaikkaa. Jäteveden puhdistamon mitoitussarvo muuttuisi hankkeen myötä 87 720 asukasvastineluvulla. Yli 100 000 asukasvastineluvulle mitoitettuihin jätevesienpuhdistuslaitoksiin tulee soveltaa YVA-menettelyä YVA-asetuksen (268/1999) hankeluettelon perusteella. Laajennushanke sijaitsisi Mussalon sataman välittömässä läheisyydessä teollisuusalueeksi kaavoitetulla alueella, jossa ei olisi erityisiä ympäristön tai luonnon arvo kohteita. Puhdistamontoiminnan tyypillisimmät ympäristövaikutuksia ovat kuormituspäästöt veteen ja lietteen käsittelystä aiheutuvat päästöt ilmaan. Rakentamisen aikaiset vaikutukset kohdistuisivat lähinnä Mussalon puhdistamon alueelle sekä siirtoviemäriinjauksen alueelle. Siirtoviemäriin vaikutuksia luontoon, Natura 2000- ja pohjavesialueisiin, maisemaan, rakennettuun ympäristöön sekä ihmisten elinoloihin oli selvitetty erillisen ympäristöselvityksen yhteydessä. Kahden eri puhdistamon yhdistämisellä saataisiin aikaan entistä parempi puhdistusteho ja viiden purkupaikan poistumisella arvioitiin olevan huomattava vesiensuojellinen vaikutus. Jätevesi-

en kokonaisuorimituksen ei ennakoitu lisääntyvän, eikä lietteen käsittelymäärissä tapahtuvaa muutosta (muutos lisäisi lietemäärää noin 17 %) pidetty lausunnossa merkittävänä. Hankkeen vaikutuksia ei katsottu YVA-lain tarkoittamien hankkeiden vaikutuksiin rinnastettavina.

Kaakkois-Suomessa on annettu myös yksi voimajohtolausunto vuodelta 2003. Voimajohdon koko ei ilmennyt lausunnosta. Uusi voimajohto oli tarkoitus sijoittaa olemassa olevalle johtokadulle siten, että maisemallinen yleisilme ei juurikaan muuttuisi. Voimajohdon läheisyydessä olisi joissakin kohdin asutusta, johon kohdistuvaa haittaa pystyttäisiin vähentämään yhteispylväillä, jolloin muutosta aiheutuisi vain pylväiden korkeuden suhteen. Alueella ei ollut merkittäviä luontokohteita. Lausunnon antoaikaan linjalle haettiin vielä myös vaihtoehtoisia reittejä.

Yksi lausunto oli annettu myös tiehankkeesta vuodelta 2003. Kyseessä oli valtatie 15 parantaminen välillä Kotka–Kouvola, jolloin tietä parannettaisiin lähes koko matkaltaan ohituskaistoilla ja eritasoliittymillä tai T-liittymillä. Ohituskaistojen osuus olisi noin 30–50 % tiejaksosta, jotka paikoin saattaisivat olla kohdakkain tienvarren maankäytölle kohdistuvien haittojen vähentämiseksi. Annettu lausunto oli lyhyt, eikä siinä tuotu esiin hankkeesta aiheutuvia ympäristövaikutuksia. Lausunnossa todettiin, ettei hanketta pidetty YVA-lain tarkoittamana hankkeena.

Näiden lisäksi Kaakkois-Suomen ympäristökeskuksessa on annettu lausunnot rata-tason nostamishankkeeseen (rataosan tasonnosto välillä Hakosilta–Vainikkala 2003), venesatamahankkeeseen (UPM-Kymmene Oyj:n venesatama Sudensalmen alueella 2003) sekä golfkenttähankkeeseen (Iitin golfhanke 2002). Ratatason nostohankkeesta annetussa lausunnossa hanke ja sen vaikutukset kuvattiin melko lyhyesti. Hankkeessa ratalinjaan suuntautuvien toimenpiteiden arvioitiin kohdistuvan suurimmaksi osaksi ratapenkereeseen, eikä sen vaikutuksia ympäristöön pidetty merkittävänä. Paikoin hankealueesta oli jo tehty luontoselvityksiä. Lausunnossa todettiin, ettei hanke ollut YVA-lain tarkoittama hanke. UPM-Kymmene Oyj:n venesatamahankelausunto oli vastaus yksityisille henkilöille, jotka kysyivät YVA-menettelyn soveltamista kyseiseen hankkeeseen. Alueelle oli tekeillä osayleiskaava ja myöhemmin myös ranta-asemakaavaa, jossa selvitetäisiin tarkemmin venevalkaman/rantautumispaikan sijoittumista ja vaikutuksia. Lausunnossa ei juurikaan kerrottu hankkeesta tai sen vaikutuksista. Hankkeen koosta todettiin, että kyseessä olisi suhteellisen pieni hanke, johon ei sovelleta YVA-menettelyä.

Myöskään golfkenttähankkeelta ei edellytetty YVA-menettelyä. Hanke muuttaisi alueen maisemakuvaa kesäaikaan viljelysmaisemasta golfkentäksi, mutta maiseman rakenne ja maisematilojen avoimuus säilyisivät ennallaan. Lausunnossa todettiin, että muutosta ei voitu pitää maiseman kannalta merkittävänä haitallisina. Ympäristökeskus arvioi, että golfkentällä käytettävät lannoite ja torjunta-ainemäärät olisivat enintään samansuuruisia kuin peltoviljelyssä, joten vesistövaikutuksissa ei tulisi olemaan eroa. Ympäristökeskuksen mukaan hankkeen vaikutuksia ei muutoinkaan voitu rinnastaa YVA-lain tarkoittamien hankkeiden vaikutuksiin.

- Kaakkois-Suomen ympäristökeskuksen lausunnot olivat pääsääntöisesti perusteellisia ja niistä ilmenivät hyvin YVA-menettelyn soveltamatta jättämisen perusteet. Anjalankosken tehtaiden kehittämisen ja valtatie 15 parantamisen osalta hanketta ja sen vaikutuksia olisi tosin ollut tarvetta tarkastella laajemmin.

Kaakkois-Suomen ympäristökeskuksen antamat lausunnot:

Sunila Oy, sellutehtaan lipeälinjan muutoshanke, Kotka 9.12.2005

UMP-Kymmene Oyj, Kuusankoskentehtaiden kehittämishankkeet, Kuusankoski 20.10.2005

Stora Enso Oyj, Anjalankosken tehtaiden kehityshanke, Anjalankoski 7.10.2005

Finnsementti Oy, tehdasmuutoshanke, Lappeenranta 31.8.2005

Kotkan Vesi, Kotkan ja Anjalankosken jätevesien käsittelyn keskittäminen Mussalon laajennettavalle jätevedenpuhdistamolle sekä siirtolinjan rakentaminen Anjalankoskelta Kotkaan, 21.3.2005
Dow Suomi Oy, Haminan tehtaan laajennus, Hamina 21.1.2005
Finnsementti Oy, sementtiterminaalihanke, Kotka 18.5.2004
Ratahallintokeskus, rataosan tasonnosto välillä Hakosilta–Vainikkala 1.12.2003
Vamy Oy, voimalaitoksen jäteperäisen polttoaineiden lisäyshanke, Myllykoski 29.9.2003
Fingrid Oyj, voimansiirtojohto välille Luukkala–Yllykkälä, 11.7.2003
Leena ja Pekka Tikka, UPM-Kymmenen Oyj:n venesatama Sudensalmen alueelle 20.5.2003
Tiehallinto, valtatie 15 parantaminen välillä Kotka–Kouvola 23.1.2003
M-Real Oyj, BCTMP-tehtaan kapasiteetin laajennushanke, Joutseno 5.12.2002
Iitti Golf Oy, Iitin golfhanke, Iitti 6.9.2002
Emo-Karjala Oy, emakkosikalahanke, Luumäki 26.6.2001
Parikkalan yhteissikala, porsastuotantosikalahanke, Parikkala 15.6.2001

3.5

Keski-Suomen ympäristökeskus

Aineistossa oli Keski-Suomen ympäristökeskuksen antamia lausuntoja yhteensä seitsemän kappaletta. Näistä kolme oli annettu paperiteollisuuden erilaisiin hankkeisiin (massanvalmistuksen uudistamishanke Äänekoskella, Jämsänkosken tehtaan kehittämishanke sekä Kaipolan paperikonehanke). Massanvalmistuksen uudistamishankkeen johdosta annetussa lausunnossa (2003) viitattiin hankekuvauksen osalta lausuntopyyntöön. Tältä osin lausunto olisi voinut olla informatiivisempi. Hankkeen ympäristövaikutuksia on kuitenkin kuvattu melko kattavasti. Hankkeella ennakoitiin olevan liikennettä lisääviä vaikutuksia puutavaran, hakkeen ja lopputuotteiden kuljetuksen vuoksi. Hanke lisäisi noin 70 % junakuljetuksia ja 20 % autokuljetuksia. Hanke olisi tarkoitus sijoittaa silloiselle tehdasalueelle osin vanhojen tehdasrakennusten tilalle. Tuotanto perustuisi pitkälti suljettuihin käsittelyihin, joista aiheutuvia päästöjä pidettiin vähäisinä. Ympäristökeskus katsoi, että saamiensa selvitysten perusteella (joita ei kaikkia lausunnossa julkilausuttu) hankkeen ympäristövaikutukset eivät muodostuisi niin merkittäviksi, että hankkeeseen tulisi soveltaa YVA-menettelyä.

Jämsänkosken tehtaan kehittämishankkeeseen annetussa lausunnossa (2001) hanke ja hankkeen aiheuttamat vaikutukset oli kuvattu hyvin. Hankkeessa tehtaan kapasiteettia olisi tarkoitus nostaa 110 000 tonnilla seitsemän vuoden kuluessa lähinnä kunnostamalla ja tehostamalla silloisia paperikoneita sekä nostamalla automaatioastetta. Samalla myös kaoliinin käyttö korvattaisiin kalkilla. Hankkeen ympäristövaikutukset olisivat vähäisiä, sillä hankkeen ansiosta ilmapäästöt vähenisivät viidessä vuodessa, kuten myös loppusijoitettavan kaatopaikkajätteen määrä. Tehtaan käyttövesi- ja jätevesimäärät eivät juurikaan muuttuisi, eikä fosforin ja typen päästömäärissä tapahtuisi muutoksia. Kiintoainepäästö saattaisi kasvaa korkeintaan 10 % ja COD-päästöt kasvaisivat hieman. Voimalaitoksen meluhaitan arvioitiin vähenevän muutoin kuin kuljetusten osalta, joka lisääntyisi noin 29 %:lla. Ympäristökeskus katsoi, ettei hankkeen vaikutuksia voitu rinnastaa YVA-lain tarkoittamien hankkeiden haitallisiin ympäristövaikutuksiin.

Kaipolan paperikonehankkeen (vuodelta 1994) lausunnossa hanketta ei juurikaan kuvattu. Lausunnossa todettiin, että hankkeella tulisi olemaan huomattavia vaikutuksia voimalaitoksesta pääseviin ilmapäästöihin, kun raskaan polttoöljyn käyttöä lisättäisiin. Hanke lisäisi myös tehtaan jätemääriä. Vesistökuormituksen päästöt olisivat pienempiä ja siten vähämerkityksellisiä. Lausunnon mukaan ”kun (fosfori)pit

oisuuslisäykset eivät ole suuret ja jätevesien laskuluvan ehdot joka tapauksessa käsitellään uudelleen jatkolupahakemusta käsiteltäessä on ympäristökeskus katsonut, ettei YVA-menettely ole tarpeen. Uuden tuotantolinjan aiheuttama melu, liikenteen lisääntyminen ja niistä aiheutuvat haitat tulevat esille ympäristölupamenettelyssä". Lausunnossa YVA-menettelyn soveltamatta jättämistä perustellaan hankkeen ympäristölupavelvollisuudella, mikä ei ole YVA-lainsäädännön mukainen harkintaperuste. Hankekuvauksen suppeus ja lausunnon perustelutapa selittyy osaltaan sen antamisajankohdalla, sillä tuolloin YVA-menettelystä ei ollut vielä juurikaan kokemuksia.

Keski-Suomen ympäristökeskus on antanut kaksi lausunto 110 kV voimajohtohankkeisiin. Lausunnot olivat lyhyitä eikä niissä juurikaan kuvattu hankkeita tai hankealueita. Tehtyjä päätöksiä ei juurikaan perustella. Kangasvuori–Metsä Serla Kangas hankkeesta annetussa lausunnossa (vuodelta 2000) todetaan, ettei hanke ole YVA-lain mukainen arviointimenettelyä edellyttävä hanke, mutta hanketta toteutettaessa on otettava huomioon johdon rakentamisen ja sen käytön vaikutukset alueen asukkaille, missä linja kulkee asutuksen sivuitse, sekä hankkeen vaikutukset pohjavesiin ja maisemaan. Lisäksi lausunnossa tuodaan esille, että pylväsrakenteiden valinnassa tulisi huomioida kaupunkimaisema. Eerolanlahden voimajohtohankkeessa lausunto (2004) oli annettu muutoshankkeeseen, jossa yhtä johtopylvästä siirrettäisiin olemassa olevalta johtokadulta uuden voimalinjan rakentamisen yhteydessä. Muutoin uusi voimalinja rakennettaisiin samalle johtokadulle. Yhden pylvään siirto tapahtuisi Natura 2000 -verkostoehdotukseen sisältyneellä alueella, mutta siirto olisi vähäinen ja pylvästä siirrettäisiin kauemmaksi Eerolanlahden lintuvesialueen arvokkaimmilla osa-alueilta. Hankkeelta ei edellytetty YVA-menettelyä, mutta lausunnossa todettiin, että linja tulee toteuttaa maisemaan ja luonnonarvoihin sopeutuvalla tavalla. Lähtökohtana tuli pitää puisten pylväsrakenteiden käyttämistä, johtojen lintuestepallojen asentamista, johtokadun raivauksen minimointia sekä rakennustöiden ajoittamista lintujen pesimäajan ulkopuolelle.

Lisäksi Keski-Suomessa on annettu yksi lausunto soranottamiseen (Iloskankaan soranottoalue) sekä yksi lausunto tien/sillan parantamishankkeeseen (valtatie 4 parantaminen). Soranottoalueen lausunnossa (2003) hanke oli kuvattu melko hyvin, mutta soveltamisharkinnan lopputulosta perusteltiin niukasti. Iloskankaan soranotto alueen laajuus olisi 20,35 hehtaaria ja soranottomäärä 113 000 m³ vuodessa. Lausunnon perusteluissa todettiin, ettei hanke ollut YVA-asetuksen mukainen hanke. Lausunnon mukaan harkinnanvaraisen YVA-menettelyn soveltamista oli harkittu huomioon ottaen hankkeen ominaisuudet, sijainti ja vaikutusten luonne, mutta hankkeen muutos ei ollut vaikutuksiltaan YVA-lain tarkoittamien hankkeiden vaikutuksiin rinnastettava. Hankkeen ominaisuuksia, sijaintia tai vaikutusten luonnetta ei lausunnossa kuitenkaan kuvattu.

Valtatien 4 parantamishanke koski vanhan sillan korvaamista uudella sillalla. Lausunnossa (vuodelta 1996) soveltamisharkinnan lopputulosta perusteltiin seuraavasti: "ottaen huomioon kyseisen siltahankkeen sijoittuminen jo olemassa olevaan siltamaastokäytävään, sillan kokonaisvapaa-aukon laajentuminen sekä hankekokonaisuudesta, suunnittelualueesta ja sen ympäristöstä asiakirjoista ja muutoin saatu selvitys, ympäristökeskus katsoi, ettei hanke aiheuttanut laadultaan tai laajuudeltaan YVA-lain tarkoittamien hankkeiden vaikutuksiin rinnastettavia vaikutuksia".

- Keski-Suomen ympäristökeskuksen antamat lausunnot olivat laadun osalta melko vaihtelevia. Lausuntojen laadussa on nähtävissä selkeä ajallinen kehitys. YVA-menettelyn käyttöönoton alkuvuosina hankekuvaukset ja perustelut olivat niukkoja. Viime vuosina lausuntojen laatu on parantanut, sekä hankekuvaus että soveltamisharkinnan lopputuloksen perustelut on esitetty pääsääntöisesti selkeästi.

Keski-Suomen ympäristökeskuksen antamat lausunnot:

Jyväskylän Energia Oy, 110 kV:n voimajohdon suunnittelu Eerolanlahden alueella
27.10.2004

Teppa Gummerus, Iloskankaan soranottoalue 19.5.2003

M-Real Oyj, massanvalmistuksen uudistamishanke, Äänekoski 7.1.2003

UMP Kymmene Oyj, tehtaan kehityssuunnitelma 2000–2005, Jämsänkoski 12.2.2001

Jyväskylän Energia Oy, 110 kV:n voimajohto välille Kangasvuori–Metsä Serla kangas
4.4.2000

Keski-Suomen tiepiiri, valtatie 4 parantaminen Hännilänsalmen sillan kohdalla ra-
kentamalla uusi silta, Viitasaari 11.10.1996

Yhtyneet Paperitehtaan Oy, Kaipolan paperikonehanke, Valkeakoski 28.10.1994

3.6

Lapin ympäristökeskus

Lapin ympäristökeskuksen osalta aineistossa oli 15 lausuntoa. Näistä neljä oli annettu voimajohtohankkeisiin (voimajohto välille Niesa–Kolarin kirkonkylä, 110 kV voimajohto Ylläksen alueelle, 110 kV voimajohto välillä Oinaanvaara–Vitikanaapa ja 110 kV voimajohto välille Kittilänjärvi–Elijärvi). Niesa–Kolarin kirkonkylä välistä voimajohtohanketta koskevassa lausunnossa (2005) hanke ja hankealue kuvattiin kattavasti. Voimajohdon pituus olisi 11,6 km ja se aiottaisiin rakentaa pääosin 45 kV:n johdon rinnalle, jolloin vapaata tilaa tarvittaisiin 34 metriä ja johtokatu levenisi 18 metriä. Kokonaan uutta johtoa olisi tarkoitus rakentaa osiin, joissa voimajohto kiertää asutusta. Hankealue oli kaavassa merkitty maa- ja metsätalousvaltaiseksi alueeksi, jota voitaisiin käyttää myös muihin käyttötarkoituksiin. Seutukaavassa oleva voimajohdon linjaus poikkeaisi aiotusta neljä kilometriä. Hankealueella ei olisi suojelualueita ja hanketta varten tehty ympäristöselvitys katsottiin kattavuudeltaan riittäväksi ja tuloksiltaan perustelluksi. Lausunnossa todettiin, että selvityksen toimenpide-ehdotukset ja -suositukset on syytä ottaa huomioon hanketta toteutettaessa, mutta muutoin hankkeen ei katsottu aiheuttavan YVA-lain tarkoittamien hankkeiden kaltaisia haitallisia ympäristövaikutuksia.

Myös Ylläksen alueen voimajohtohankkeesta annettu lausunto (2003) oli hyvin perusteltu. Ympäristökeskuksella ei ollut tiedossa uhanalaisia kasveja, sieniä eikä eläimiä linjauksella tai sen välittömässä läheisyydessä. Merkittävimmät haitat, joita hankkeesta aiheutuisi, kohdistuisivat maisemaan, mutta koska linjauksen reitti ei ollut topografialtaan erityisen vaikea, ei sitä pidetty maisemallisesti ongelmallisena. Oinaanvaara–Vitikanaapa (1997) ja Kittilänjärvi–Elijärvi (1996) voimajohtohankkeista annetut vanhemmat lausunnot olivat sen sijaan hyvin lyhyitä, eikä niissä kuvattu hankkeita eikä niiden vaikutuksia. Lausunnoissa todettiin, etteivät hankkeet olleet YVA-lain tarkoittamia hankkeita.

Ossauskosken vesivoimalaitoksen tehonnostohankkeesta annettu lausunto (2005) oli erittäin kattava. Lausunnossa hankkeen ominaisuudet, hankkeen sijainti ja vaikutusten luonne oli kuvattu erillisissä kappaleissa perusteellisesti. Ossauskosken voimalaitos sijaitsee Kemijoessa ja hankkeessa vesivoimalaitoksen maksimitehoa haluttiin nostaa 93 MW:sta 132 MW:iin ja vuosienergian tuotantoa 454 GWh:sta 496 GWh:iin. Tämä tehonlisäys saavutettaisiin juoksupyörien siipien muotoilulla, minkä seurauksena koneiston kautta voitaisiin ajaa suurempi virtaama. Suunnittelun tehonnoston seurauksena vedenpinta nousisi enimmillään 56 cm Ossauskosken alakanavan suulla. Vedenpinnan korkeuden muutos vähenisi alajuoksulle päin eikä muutosta enää ilmenisi noin 22 km:n päässä. Hankkeen merkittävimmät ympäristövaikutukset kohdistuisivat erityisesti rantavyöhykkeeseen sekä ranta- ja vesieliöyhteisöihin, tosin hankealueella ei juurikaan esiintyisi luonnontilaisia rantoja. Virtaaman ja vedenkorkeuden vaihtelu saattaisivat aiheuttaa haittoja vesistön virkistyskäytölle, vaikka

säännöstelyllä voitaisiinkin helpottaa kevättulvia ja vähentää tulvien ja jääpatojen aiheuttamia vahinkoja. Tehonnostohankkeella ei arvioitu olevan merkittäviä vaikutuksia kesä- tai talviaikaiseen virkistyskäyttöön, ainoastaan virtausnopeuksien kasvu saattaisi jossain määrin haitata seisovilla pyydyksillä tapahtuvaa kalastusta. Hankkeen vaikutusalueella on joitakin sortumaherkkiä rantoja, mutta vesirajan tuntumaan tehdyillä kivi- tai soraverhoilulla eroosiovaikutusta voitaisiin vähentää. Nämä rannansuojaukset eivät tulisi suurissa määrin vaikuttamaan alueen kulttuurimaisemaan, sillä suurin osa rantaviivasta on jo suojattu eroosion välttämiseksi. Hankealueella sijaitseville kiinteistöille kohdistuvat vaikutukset arvioitiin pieniksi. Vaikutusalue olisi kokonaisuudessaan tulvauhan alaista aluetta, jolla ei ole erityisarvoja. Alueen ympäristö on jo pitkään ollut säännöstelyn vaikutusten alaisena, joten ympäristökeskus ei pitänyt hankkeesta aiheutuvia virtaama- ja vedenkorkeusmuutoksia siinä määrin oleellisina, että YVA-menettelyn soveltamiskynnys olisi ylittynyt.

Lapin ympäristökeskuksessa on annettu yksi lausunto Outokumpu Chrome Oy:n kaivoksen laajentamissuunnitelmahankkeesta Kemissä vuonna 1996. Lausunnossa hanke kuvattiin lyhyesti, mutta sen ympäristövaikutuksista käsiteltiin monipuolisesti. Hankkeessa kaivoksen tuotantoa haluttiin laajentaa yli 100 %:lla ja aloittaa maanalainen louhinta. Hankkeesta ei aiheutuisi merkittäviä lisäyksiä päästöissä ilmaan ja veteen. Sivunkiven louhinta loppuisi siirryttäessä maanalaiseen louhintaan eikä muissakaan jätemäärissä tapahtuisi merkittäviä muutoksia. Kuorma-autokuljetukset vähenisivät maanalaisen louhinnan yhteydessä eikä hankkeen energiankäytössä tapahtuisi muutoksia. Avolouhinnan loppuminen pienentäisi käytettävää räjähdysainemäärää ja vähentäisi melua ja tärinää. Hankkeen ei katsottukaan aiheuttavan sellaisia merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia, että hankkeeseen olisi tullut soveltaa YVA-menettelyä.

Tuulivoimalahankkeeseen (Ajoksen tuulivoimalapuisto) annettu lausunto vuodelta 2005 oli myös erittäin kattava. Lausunnossa hanke ja sen sijainti oli kuvattu kattavasti ja hankkeen vaikutusten luonnetta ja merkittävyyttä arvioitu erillisissä kappaleissa. Hankkeessa oli suunnitteilla yksitoista kolmen megawatin tuulivoimalaa (yhteensä 33 MW), joiden suurin korkeus olisi noin 140 metriä. Hankealue sijaitisi noin seitsemän kilometriä mantereelta ulostyöntyvän Ajoksen nimen kärjessä, jossa kaksi voimaloista sijoittuisi mantereelle, kuusi mantereen läheiselle merialueelle keinosaarille ja kolme aallonmurtajille. Niemessä on asutusta, luonnonsuojeluun varattu Natura 2000 -alue ja niemen kärjessä teollisuusalue, jossa on syväsatama. Lähin asutustaajama sijaitisi noin 2 km:n päässä hankkeesta ja alle kilometrin etäisyydellä sijaitisi kahdeksan kesäasuntoa. Hankealueen läheisyydessä sijaitsee myös kolme pienempää tuulivoimalaa, joten hankealueen maisemassa esiintyy suurimittakaavaisia elementtejä. Hankkeen maisemavaikutusta ei pidettykään merkittävänä, sillä maisemallista häiriövaikutusta lieventää myös jo entuudestaan suuria rakenteita sisältävä satama-alue. Melun ohjearvojen arvioitiin ylittyvän ainoastaan hankealueen sisällä, läheisellä nuotiopaikalla sekä muutaman loma-asunnon alueella. Vilkumisefektiä saattaisi esiintyä satunnaisesti lähimmillä loma-asunnoilla. Voimalat eivät sijoittuisi merkittävälle lintujen muuttoreille, mutta niemen kärkeen jatkettava voimalinja saattaisi lisätä lintujen törmäysriskiä, jota kuitenkin voitaisiin vähentää linjojen näkyvyyttä parantavilla rakenteilla. Hankkeella ei arvioitu olevan kielteisiä vaikutuksia alueen luontotyyppisiin, kun täsmäsijoituksella varmistettaisiin ettei merkittävien lajien esiintymiä tuhota. Hankkeen ei myöskään katsottu vaarantavan alueen Natura 2000 -arvoja, sillä ainoastaan voimalan ääni ja varjo ulottuisivat suojelualueelle. Hankkeesta saattaisi olla haittaa kalastukselle lähivuosien aikana, mutta tilanteen arvioitiin tasoittuvan joidenkin vuosien kuluessa. Lausunnossa todettiin, että huomioon ottaen hankealueen sijainti teollisuusalueen vieressä, lähimmät häiriintyvät kohteet, alueen kaavoitusmenettelyt sekä tehdyt selvitykset ja vaikutusarvioinnit tuulivoimalahankkeelta ei edellytetty YVA-menettelyä. Lausunto ilmentää

Lapin ympäristökeskuksen korkeahkoa arviointikynnystä tuulivoimalahankkeiden osalta. Ottaen huomioon muun muassa hankkeen koon sekä sen, ettei Suomessa ole vielä sanottavasti kokemuksia vastaavatyypisistä hankkeista, tapauksessa olisi ilmeisesti ollut perusteita edellyttää YVA-menettelyä.

Sumisaaren mittausmasto ja tuulivoimalaitoshankkeesta annetussa lausunnossa (2000) hanke ja hankealue on kuvattu lyhyesti, eikä sen ympäristövaikutuksia oltu juurikaan arvioitu. Hankealueelle olisi tarkoitus rakentaa vuoden ajaksi tuuliolosuhteiden selvittämiseksi vaijeriharuksin tuettu 50 metriä korkea teräsristikkomasto. Hankkeen toisessa vaiheessa olisi tarkoitus rakentaa 1–1,65 MW:n tuulivoimala, mikäli tuuliolosuhteet olisivat riittävät. Voimalan sähkö johdettaisiin maakaapelilla valtakunnanverkkoon eikä alueelle rakennettaisi muita rakennuksia. Sumisaari on viljelyskäytössä oleva saari, jossa sijaitsee muutamia loma-asuntoja. Alue on valtakunnallisesti merkittävä kulttuurihistoriallinen ympäristö ja saaren eteläpuoleinen alue on syksyisin vesilintujen ruokailualue. Lausunnossa ei arvioitu hankkeen vaikutuksia näihin seikkoihin, vaan todettiin että 'tuulimittauksista ja myöhemmin mahdollisesti rakennettavasta tuulivoimalaitoksesta ei ympäristökeskuksen käsityksen mukaan aiheudu niin merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia, että hanke olisi verrattavissa YVA-lain tarkoitamiin hankkeisiin'.

Kemin kierrätysterminaalihankkeesta annetussa lausunnossa (2003) hanke on kuvattu kattavasti ja soveltamisharkinnan perusteet ilmenivät selkeästi. Kierrätysterminaalien tarkoituksena olisi palvella terästehtaiden romuraaka-aineiden kierrätystä. Terminaali rakennettaisiin Kemiin Ajoksen kaupunginosan satama-alueen välittömään läheisyyteen, satama- ja teollisuustoimintaan painottuneelle alueelle. Terminaalissa tultaisiin käsittelemään metalliromua ja metallipitoista jätettä sekä alkulajiteltua rakennusjätettä, puuta, paperia, pahvia ja muovia vuodessa noin 200 000 tonnia. Käsitelty materiaali toimitetaan teollisuuden raaka-aineiksi, jatkokäsittelyyn muille laitoksille tai hyötykäyttöön. Terminaalien toimintoja olisivat materiaalien vastaanotto, välivarastointi, esikäsittely ja tuotteistaminen sekä tuotteiden lastaus ja lähettäminen. Lisäksi terminaalissa olisi tarkoitus ottaa vastaan metallipitoisia liuoksia, akkuja ja muiden ongelmajätteiden pieneriä, jotka toimitetaan edelleen käsiteltäväksi muualle. Hankkeen keskeisimmät ympäristövaikutukset olisivat metalliromun murskauksen ja liikenteen aiheuttamat melupäästöt sekä päästöt ilmaan. Näiden vaikutusten ennakointiin olevan pääasiassa paikallisia, rajoittuen lähinnä toiminta-alueelle. Terminaalien vaikutuksesta alueen raskaan liikenteen määrän arvioitiin kasvavan noin 21 %. Ympäristökeskus katsoi, ettei kierrätysterminaalialia voitu pitää ongelmajätteiden käsittelylaitoksena, vaan niiden esikäsittelynä, ja ainoastaan murskaus katsottiin jätteiden fysikaalis-kemialliseksi käsittelyksi, jonka osalta YVA-asetuksen hanke-luettelon raja-arvot eivät ylittyneet. Lausunnossa keskeisimmät perustelut siitä, ettei hankkeeseen sovelleta YVA-menettelyä olivat hankkeen pääasiallinen luonne (vastaanotto, lajittelu ja välivarastointi), sijoittuminen teollisuusalueelle syväsataman välittömän läheisyyteen sekä kierrätysterminaalialia koskevat selvitykset. Lausunnossa todettiin, että terminaalien materiaalivirtojen suurehko määrä on otettu huomioon harkinnassa, mutta siihen liittyvät liikennemäärät eivät kuitenkaan merkittävästi lisää alueen liikennöintiä.

- Aineistoon kuuluneet Lapin ympäristökeskuksen antamat lausunnot olivat pääsääntöisesti tasokkaasti perusteltuja sisältäen selkeän hankekuvauksen ja monipuolisen erittelyn niistä seikoista, joiden perusteella hanketta ei tarvinnut ympäristökeskuksen mielestä alistaa ympäristövaikutusten arviointimenettelyyn. Aineistossa oli kuitenkin myös muutamia lausuntoja, joissa lopputulosta olisi ollut tarvetta perustella laajemmin. Lausunnot antoivat myös viitteitä siitä, että ympäristökeskus on pitänyt arviointikynnystä korkealla. Harkintakriteerit olivat sinänsä kauttaaltaan lakiin perustuvia.

Lapin ympäristökeskukset antamat lausunnot:

Tornionlaakson Sähkö Oy, 110 kV voimajohto välille Niesa–Kolarin kirkonkylä 5.10.2005
Kemijoki Oy, Ossauskosken vesivoimalaitoksen tehonnostohanke, Rovaniemi 10.3.2005
WinTuuli Oy, tuulivoimalapuisto, Ajos 9.3.2005
Tornionlaakson Sähkö Oy, 110 kV voimajohto Ylläksen alueelle 30.10.2003
Savaterro Oy, pilaantuneiden maa-alueiden puhdistaminen siirrettävällä laitteistolla Holstinharjun kaatopaikalle, Kemi 10.03.2003
Kuusankoski Oy, kierrätysterminaali, Kemi 27.8.2003
Timo Karjalainen, lentoasema- ja vesilentopaikkahanke, Inarin kirkonkylä 10.9.2003
Kemin satama, Ajoksen syväsataman muutoshanke, 12.6.2002
Lapin tiepiiri, Ylläksen maisematien yleissuunnitelma, Kolari 26.4.2002
Ulla Romppainen & muita yksityishenkilöitä, Sumisaaren mittaustasmo ja tuulivoimalaitos, Tornio 4.9.2000
Rovakaira Oy, 110 kV voimajohto välillä Oinaanvaara–Vitikanaapa 17.4.1997
PVO-Engineering Oy, 110 kV voimajohto välille Kittilänjärvi–Elijärvi 20.9.1996
Simon Turvejaloste Oy, Varesaavan turvetuotantohanke, Ranua ja Simo 29.10.1996
Outokumpu Chrome Oy, kaivoksen laajentamissuunnitelma ja suunnitelma maanalaisen louhinnan aloittaminen, Kemi 20.5.1996
Outokumpu Chrome Oy/Outokumpu Polarit Oy, terästehtaiden laajennushanke, Tornio 11.1.1996

3.7

Lounais-Suomen ympäristökeskus

Lounais-Suomen ympäristökeskus oli antanut 55 kappaletta lausuntoja vuosilta 1994–2005. Eniten lausuntoja oli annettu voimajohtohankkeisiin, yhteensä kymmenen kappaletta (voimajohdon rakentaminen välille Riihikoski–Piltti 2002, voimajohdon rakentaminen välille Munttismäki–Karhunorko 2002, voimajohdon rakentaminen välille Arantila–Outokumpu Harjavalta tehtaaita 2000, sähköjohdon rakentaminen välille Suurila–Kyrö 2000, voimajohdon rakentaminen Naantalissa välille Motto-PM2 1999, sähköjohdon rakentaminen välille Aittaluoto–Noormarkku 1999, voimajohdon rakentaminen välille Kisko–Kitula 1998, voimajohdon rakentaminen Herralahti–Metallin ja Isosannan sähköaseman välille 1997, voimajohdon rakentaminen Aittaluoto–Metal-liteollisuus välille 1997 sekä voimajohdon rakentaminen välille Päivärinne–Vainiola 1997). Voimajohtohankkeet, joihin YVA-menettelyä ei ollut päätetty soveltaa olivat kaikki 110 kV:n voimajohtoja, ja niiden pituudet vaihtelivat 600 metristä 17 kilometriin. Kaikissa lausunnoissa ei ilmennyt voimajohdon pituutta. Voimajohtohankkeiden lausunnot eivät olleet erityisen kattavia, eikä niissä pääosin ilmennyt millaiseen kohteeseen tai ympäristöön voimajohto tulisi sijoitettavaksi. Lausuntoja ei ollut juurikaan perusteltu, vaan useimmat olivat lähinnä toteamuksia, ”ettei mainittu voimajohto aiheuta merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia”. Tärkein harkintakriteeri lausunnoissa oli hankkeiden koko, sillä 110 kV:n voimajohtoja ei rinnastettu YVA-asetuksen hankeluetteluun hankkeisiin (hankeluettelon raja 220 kV ja yli 15 km).

Lounais-Suomessa oli annettu myös useita louhintaan, kiven läjitykseen ja kaivos-toimintaan liittyviä lausuntoja (NCC-Roads Oy:n louhinta- ja murskaustoimintahanke Turun lentoaseman kiinteistöllä 2005, Kiskon Hyypiänmäen ja Suvisillan kaivoshanke 2004, Hundbanan sivukiven läjityshanke 2002, Norrllammalan kaivoshanke 2000, Matkusjoen avolouhoshanke 1998, Uudenkaupungin Pinipajun kivenlouhintahanke 1996, Taivassalon kivenlouhintahanke 1996). Suurin osa kallioulouhinta- ja kaivoshankelausunnoista oli hyvin perusteltuja. Ainoastaan Norrllammalan kaivoshankkeen

perusteluina käytettiin pelkästään hankkeen kokoa. Hundbanan sivukiven läjitys-aluehankkeeseen sovellettiin YVA-lain 27 §:n siirtymäsäännöstä, sillä toiminta oli saanut kaivoslain mukaisen luvan jo vuonna 1969. Muissa lausunnoissa hankkeet ja hankealueen ympäristön olosuhteet oli kuvattu perusteellisesti ja näissä lausunnoissa tärkeimmät harkintakriteerit olivat hankkeiden koko, sijainti ja sen vaikutukset lähiympäristöön. Useimmat kaivoshankkeista aiheutuvat haitat (melu, pöly, värinä) kohdistuivat kaivosalueelle ja sen lähistölle sekä kaivoskivennäisten kuljetusreiteille. Näissä kaivoshankkeissa lähialuilla ei ollut häiriintyviä kohteita. Arvioiduista kaivos-hankkeista ei myöskään ollut haittaa pohjavesille, eikä maisemallista haittaa koettu niin suureksi että se olisi edellyttänyt ympäristövaikutusten arviointia.

Lounais-Suomessa on annettu seitsemän jätteenkäsittelyhakkeisiin liittyvää lausuntoa ja yksi lausunto jätevedenjohtamishankkeesta (Hallavaaran jätteenkäsittelylaitoksen toiminnan laajentaminen 2004, Muinaistenmetsän kaatopaikan laajentaminen 2003, rakennusjätteen lajittelua ja kierrätystä Turussa 2003, Topinojan kompostointilaitos (Toppå komposteringsverksamhet) 2001, Hevossuon kaatopaikan laajentaminen 2001, Korvenmäen jäteaseman perustaminen 1995, Isosuon kaatopaikan laajennus 1995, Kemira Agro Oy:n ja Uudenkaupungin Hapönniemen jäteveden puhdistamo (1995)). Kaatopaikkoja koskevat ensimmäiset lausunnot olivat hyvin niukasti perusteltuja, mutta lausunnot ovat vuosien kuluessa laajentuneet. Isosuon kaatopaikan laajennushankkeeseen YVA-menettelyä ei sovellettu siirtymäsäännöksen vuoksi, muissa lausunnoissa pääasiallinen peruste, ettei YVA-menettelyä ole sovellettu, oli hankkeiden koko, sillä hankkeet olivat kooltaan hankeluettelon kokorajaa pienempiä.

Hallavaaran jätteenkäsittelylaitoksen toiminnan laajentamishankkeen, Muinaistenmetsän kaatopaikan laajentamishankkeen sekä rakennusjätteen lajittelu- ja kierrätys-hankkeen lausunnoissa perusteluina käytettiin hankeluetteloita: jos hanke toteutettaisiin ylittäisi hankeluettelon kokorajan, hankkeeseen tulisi soveltaa YVA-menettelyä, mutta jos kokoraja ei ylittyisi, ei hankkeisiin sovellettaisi YVA-menettelyä. Näissä lausunnoissa todettiin, että "toiminnan laatu, hankkeen sijainti sekä siihenastisesta toiminnasta saadut kokemukset huomioon ottaen toiminnasta ei aiheudu sellaisia todennäköisiä merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia, että tapauskohtainen YVA-lain soveltaminen tulisi kysymykseen". Harkinnassa on siis otettu huomioon aikaisempi tieto hanketyypille ominaisista vaikutuksista ja hankkeen sijainti, jotka olivat koon ohella merkittäviä harkintakriteereitä.

Lounais-Suomen ympäristökeskus on antanut viisi tiehankkeisiin liittyvää lausuntoa (Salon itäisen ohikulkutien rakentaminen 1998, Myllymäen yhdystien ja valtatie 8 toisen ajoradan rakentaminen Maskun kunnassa 1998, Valtatie 2 parantamishanke Pori-Ulvila 1997, Ämttöö-Poikeljärvi -tie 1995 sekä Lappi-Hinnerjoki -tie 1995). Viimeksi mainittuun hankkeeseen myös ympäristöministeriö on antanut lausunnon YVA-menettelyn soveltamatta jättämisestä (ks. jakso 2.7.1). Suurin osa lausunnoista oli hyvin lyhyitä, hankkeita kuvattiin hyvin lyhyesti eikä lopputulosta ollut juurikaan perusteltu. Tämä selittyy osaltaan lausuntojen antamisajankohdalla; kaikki lausunnot on annettu ennen vuoden 1999 lakiuudistusta, jossa harkintaperusteita täsmennettiin.

Lounais-Suomessa on annettu neljä lausuntoa erityyppisistä siltahankkeista, joita olivat Särkänsalmen siltapenkereen läppäsiltahanke 2001 (johon myös ympäristöministeriö on antanut lausunnon: Särkänsalmen läppäsiltahanke ks. jakso 2.7.2), lossien (5 kpl) korvaaminen silloilla Särkisalon, Nauvon, Houtskararin ja Taivassalon kunnissa, Merimaskun Kirkonsalmen sillan ja penkereen rakentaminen 2000 sekä lossien (6 kpl) korvaaminen silloilla Houtskararin, Paraisten, Dragsfjärdin ja Korppoon kunnissa 1998. Siltalausunnot olivat melko selkeästi perusteltuja. Myös siltahankkeiden osalta lausuntojen perustelut ovat laajentuneet ajan saatossa. Tärkeimmät harkintakriteerit ovat olleet sillan maisemavaikutukset ja sillan vaikutukset alueen luontoon ja yhdyskuntarakenteeseen. Lausunnoissa perusteltiin, ettei hankkeilta

edellytetty YVA-menettelyä, sillä niillä ei katsottu olevan merkittäviä vaikutuksia maisemaan tai alueen luonnon olosuhteisiin. Maisemavaikutusten lisäksi hankkeiden merkittävimpien vaikutusten ennakoitiin olevan pääosin rakentamisen aikaisia, ja siten lyhytkestoisia eikä hankkeita kokonaisuudessaan voitu rinnastaa YVA-asetuksen tarkoittamiin hankkeisiin. Arviointikynnys näytti olleen siltahankkeissa melko korkealla. Esimerkiksi Merimaskun Kirkonsalmen siltaa koskevassa lausunnossa hanke todettiin ”sijaintinsa, maiseman, kulttuurihistorian ja luonnonolojen kannalta vaativaksi”, mutta arviointikynnyksen ei katsottu ylittyvän.

Lounais-Suomessa on annettu yksi rautatiehankelausunto (Toijala–Turku rataosuuden sähköistäminen ja turvalaitejärjestelyt 1998). Siinä ei juurikaan kuvata hanketta eikä päätöstä olla soveltamatta YVA-menettelyä perustella muutoin kuin toteamalla ”ettei edellä mainittu hanke aiheuta YVA-laissa tarkoitettuja merkittäviä ympäristövaikutuksia”. Hankkeen sekä sen vaikutusten luonteen ja voimakkuuden lähempi kuvaus olisi ollut välttämätöntä lopputuloksen asianmukaisuuden arvioimiseksi.

Lounais-Suomessa on annettu kaksi lausuntoa vesistönruoppaushankkeisiin (Uudenkaupungin Hepokarin väylä ja satama-altaan ruoppaaminen 1998 sekä Naantalın sataman ruoppaus 1995). Lausunnot on annettu melko pian YVA-lain voimaantulon jälkeen ja niissä hankkeet kuvataan lyhyesti eikä tehtyjä päätöksiä oltu juurikaan perusteltu. Hankkeita ei katsottu kooltaan merkittäviksi, sillä Hepokarin väylä ja satama-altaan ruoppaushankkeessa seitsemän metrin syvyinen väylä muutettaisiin 8,5 metrin syvyiseksi väyläksi 4,1 kilometrin matkalta ja Naantalın sataman ruoppaushankkeessa väylää syvennettäisiin 6,9 metristä yhdeksään metriin noin 400 metrin matkalta.

Lounais-Suomessa on annettu kaksi tuulivoimalahankelausuntoa. Lausunnot ovat vuosilta 2004 (CWE Caring Wind Energy Oy Ab:n Korppoon tuulivoimalahanke) ja 2005 (Tuulivoimalahanke Porin Tahkoluodon alueelle). Lausunnoissa hankkeet oli kuvattu kattavasti ja tehty päätös perusteltu hyvin. Myös ympäristöministeriö on antanut lausuntonsa, ettei YVA-menettelyä sovelleta Korppoon tuulivoimalahankkeeseen (ks. jakso 2.5.2). Lausunnoissa keskeisimmät harkintakriteerit olivat hankkeiden koko ja niiden sijainti. Molemmat hankkeet olivat kooltaan melko pieniä ja niiden sijainti oli suotuisa. Tahkoluodon voimala koostuisi neljästä nimellisteholtaan 3–3,6 MW:n tuulimyllystä, joiden kokonaiskorkeus olisi 145–155 metriä. Voimalan sijaintialueeksi suunniteltiin teollisuusaluetta, jolla oli myös muuta teollista toimintaa sekä jo olemassa oleva neljän tuulivoimalan tuulipuisto, joten hankkeen ei merkittävästi katsottu muuttavan hankealueen maisemaa. Hankkeen ei myöskään katsottu merkittävästi kasvattavan hankealueen melutasoa eikä lapojen liikkeestä syntyvää varjoefektiä pidetty merkittävänä muutoksena alueen olosuhteissa. Hankealueesta lähin runsaampi linnuston pesimäalue sijaitsisi noin kahden kilometrin päässä, joten hankkeella ei myöskään katsottu olevan merkittäviä vaikutuksia alueen linnustoon. Kokonaisuudessaan Tahkoluodon voimalaa ei pidetty niin merkittävänä hankkeena, että sen vaikutukset olisivat olleet rinnastettavissa YVA-lain tarkoittamien hankkeiden vaikutuksiin. Korppoon tuulivoimalahankkeessa suunniteltiin kahta nimellisteholtaan 2 MW:n tuulimyllyn voimalaa, jossa myllyjen kokonaiskorkeus olisi noin 119 metriä. Myöskään Korppoon tuulivoimalan vaikutuksia alueen maisemaan, yhdyskuntarakenteeseen tai linnustoon ei pidetty niin merkittävänä, että hankkeelta olisi edellytetty YVA-menettelyä.

Lounais-Suomessa on annettu yksi sikalahankelausunto (sikaloiden laajennus Aurassa 2004). Lausunnossa hanke oli kuvattu kattavasti ja se oli selkeästi perusteltu. Lausunto annettiin kahden lähekkäin sijaitsevan sikalan laajennushankkeisiin, joissa toisessa 420 lihasian sikala haluttiin laajentaa 800 lihasian yksiköksi ja toinen 800 lihasian ja 200 emakon sikala 1300 lihasian ja 230 emakon yksiköksi. Laajennusten jälkeen sikaloissa olisi yhteensä 2100 lihasikapaikkaa ja 230 emakopaikkaa. Lausunnossa keskeisimmät harkintakriteerit olivat sikaloiden koko ja

niiden toiminnasta aiheutuvat päästöt vesiin ja ilmaan, hajuhaitat sekä kuljetuksista aiheutuvat häiriöt. Lausunnossa myös hankkeiden yhteisvaikutuksia oli arvioitu, sillä toiminnan vaikutukset kohdistuisivat samalle vaikutusalueelle. Sikojen määrä ei laajennusten jälkeen yhdessäkään ylittäisi hankeluettelon raja-arvoja. Sikalat sijaitsivat maaseudulla Aurajoen valtakunnallisesti arvokkaassa kulttuurimaisemassa, johon laajennushankkeilla ei kuitenkaan katsottu olevan vaikutusta. Sikalatoiminnat sijoittuisivat asemakaavoittamattomalle alueelle noin kahden kilometrin päähän kuntakeskuksesta, joten sikalatoiminnasta ja erityisesti lannanlevityksestä aiheutuisi ajoittain hajuhaittaa lähiympäristön asukkaille, koska levityspellot sijaitsisivat osin asutuksen läheisyydessä. Mahdollista ajoittaista hajuhaittaa ei kuitenkaan pidetty niin merkittävänä, että hankkeet olisivat edellyttäneet YVA-menettelyä. Sikalat ja lannanlevitykseen tarkoitettu pellot eivät sijaitsisi luokitellulla tai vedenhankinnan kannalta tärkeällä pohjavesialueella.

Lounais-Suomessa on annettu yksi lausunto lentokentän laajennushankkeesta (Porin lentoaseman kiitotien jatkaminen). Hankkeessa Porin lentoaseman toista kiitotietä lyhennettäisiin toisesta päästä 100 metriä ja jatkettaisiin toisesta päästä 350 metriä. Lisäksi kiitotien sektoriin rakennettaisiin uusi 750 metrin lähestymisvalolinja vanhan valolinjan tilalle. Muutokset olivat tarpeellisia läheisen ulkoilu- ja virkistysalueen puuston säilyttämisen ja lentoturvallisuuden vuoksi. Hanke ei muuttaisi lentoaseman liikennettä. Lausunnossa keskeisimpänä harkintakriteerinä pidettiin hankkeen kokoa, eikä hankkeen vaikutusten muutoinkaan katsottu vastaavan YVA-asetuksen hankeluettelon hankkeiden vaikutuksia.

Turvetuotantoalueen laajentamishankkeelta Mellilässä (2000) ei edellytetty YVA-menettelyä. Turvetuotantoaluetta haluttiin laajentaa 124 hehtaarilla olemassa olleen 172 hehtaarin tuotantoalueen lisäksi. Lausunnossa ei kuvattu hankealuetta eikä sen luonnonoloja. Lausunnossa ei myöskään esitetty tarkempia harkintakriteereitä vaan siinä todettiin, että ”ympäristökeskus katsoo, että edellä mainittu hanke ei aiheuta YVA-laissa tarkoitettuja merkittäviä ympäristövaikutuksia”. Lausunto ei siten sisältänyt riittäviä perusteluja sen arvioimiseksi, olisiko asiassa tullut soveltaa arviointimenettelyä.

Vesihuoltohankkeisiin liittyviä lausuntoja Lounais-Suomessa on annettu kaksi (lisäveden johtaminen Kokemäenjoesta Eurajokeen 1995 ja Virttaa–Littoinen syöttövesijohtohanke 1995). Molemmat lausunnot on annettu pian YVA-lain voimaantulon jälkeen, ne ovat hyvin lyhyitä eikä niistä tule ilmi käytettyjä harkintakriteereitä. Virttaa–Littoinen vesijohtolinja suunniteltiin sijoitettavaksi pääosin teiden varteen eikä sillä katsottu olevan sellaisia merkittäviä ympäristövaikutuksia, jotka edellyttäisivät YVA-menettelyä. Lisäveden johtamisella Kokemäenjoesta Eurajokeen ei myöskään katsottu olevan merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia.

Lisäksi Lounais-Suomen ympäristökeskus on antanut useita yksittäisiä lausuntoja eri tyyppisiin hankkeisiin. Näitä ovat olleet muun muassa golfkentän rakentamishanke Alastaron Virttaan kylässä, kalanviljelylaitoksien kehittämishanke Pyhämaalla, kukkatalon rakennuksen laajentaminen Raisiossa, Säkylänharjun harjoitusalueen laajentaminen, kalkkikivituotannon laajentamista koskeva hanke, Airiston vanhan itäväylän palauttamishanke, Turun kaukokylmälaitoshanke sekä Porin Kallonlahden satamanosan laajennus. Turun kaukokylmähankkeesta (1999) annetussa lausunnossa oli erittäin lyhyt hankekuvaus eikä arviointikriteereitä ollut perusteltu lainkaan. Porin Kalliolahden satamanlaajennushankelausunnossa (1997) hanke oli kuvattu kattavammin, mutta sen ympäristövaikutuksista ei esitetty juurikaan arvioita lausunnon lopputuloksen arvioimiseksi. Hankkeessa rakennettiin uutta laituria 170 metriä pohjoiseen ja 80 metriä etelään ja hanke edellytti ruoppauksia noin 80 000 m³.

Vuonna 2005 annetussa golf-kenttähankkeen lausunnossa hanke oli kuvattu kattavasti ja hankkeen mahdollisia vaikutuksia oli arvioitu perusteellisesti. Keskeisimmät harkintakriteerit olivat hankkeen sijainti ja sen vaikutukset alueen pohjaveteen, harju-

luontoon sekä alueen liikennemääriin. Hankkeen rakentaminen kohdistuisi pääosin kangasmetsään ja käytöstä poistettuun sorakuoppaan. Rakentamatta jäävän osuuden kuivasta kangasmetsästä arvioitiin säilyvän samantyyppisenä, ja kentän lannoitteiden käyttö tapahtuisi niillä alueilla, jolle rakennettaisiin pohjavesisuojaukset, jolloin hankkeesta ei aiheutuisi haitallisia vaikutuksia pohjavesien laadulle. Hanke sijoittuisi alueelle, jolla oli myös moottorirata, puolustusvoimien toimintaa, taimitarha, ulkoilu- ja virkistystoimintaa, vedenottamoita sekä tekopohjavesihankkeen imeytysalue. Golfkentän rakentaminen ei arvioitu vaikuttavan näiden toimintojen jo aiheuttamiin ympäristövaikutuksiin merkittävästi. Myöskään kentän käyttäjäliikenteen liikennemääriä ei arvioitu huomattavaksi eikä liikenteen vaikutusta siten merkittäväksi.

- Lounais-Suomen ympäristökeskuksen lausuntojen laatu on selvästi parantunut ajan saatossa, erityisesti viime vuosina. Hankkeet on kuvattu aikaisempaa kattavammin ja soveltamisharkinnan lopputulosten perustelut ovat olleet laaja-alaisempia. YVA-menettelyn käyttöönoton alkuvuosina menettelyn soveltamatta jättäminen oli perusteltu usein lähinnä toteamuksella, ettei hankkeesta aiheudu YVA-lainsäädännössä tarkoitettuja vaikutuksia. Hankekuvaukset olivat lyhyitä eikä lausunnon lopputulosta oltu juurikaan perusteltu hankkeiden ennakoitujen ympäristövaikutusten pohjalta. Arviointikynnyksen osalta huomiota herätti Merimaskun Kirkonsalmen siltaa koskeva lausunto, jossa hanke todettiin ”sijaintinsa, maiseman, kulttuurihistorian ja luonnonolojen kannalta vaativaksi”, mutta arviointikynnyksen ei katsottu ylittyvän.

Lounais-Suomen ympäristökeskuksen antamat lausunnot:

Heikki Simola, Turku, Alastaro Golf Oy, golfkentän rakentamishanke Alastaron Virtaan kylässä, 16.12.2005

St1 Finland Oy, Helsinki, Tuulivoimalahanke Porin Tahkoluodon alueelle, 28.11.2005

Fingrid Oyj, Helsinki, Merikaapeliyhteyden rakentaminen Uudenkaupungin meri-alueelle, 4.7.2005

NCC-Roads Oy, Turku, NCC-Roads Oy:n louhinta- ja murskaustoiminta Turun lentoaseman kiinteistöllä, 15.4.2005

Mannerlohi Oy, Uusikaupunki, Kalanviljelylaitoksien kehittämishanke Pyhämäalla, 2.2.2005

Vähä-Rahkan ja Antikaisen maatalousyhtymä, sikaloiden laajennus, Aura 21.12.2004

Satakierto Oy, Hallavaaran jätteenkäsittelylaitoksen toiminnan laajentaminen, 4.10.2004

CWE Caring Wind Energy Oy Ab, Korppoon tuulivoimalahanke

Miljökonsekvensbedömning och CWE Caring Wind Energy Ab's ansökan om bygglov, 10.9.2004

Omya Oy, Kiskon Hyypiänmäen ja Suvisillan kaivoshanke, 1.6.2004

Uudenkaupungin kaupunki, Muinaistenmetsän kaatopaikan laajentaminen, 17.12.2003

Suomen rakennusjätteen lajittelu- ja kierrätyskeskus Oy, Rakennusjätteen lajittelua ja kierrätystä Turussa, 30.9.2003

Saaristomeren merenkulkupiiri, ympäristövaikutusten arviointimenettelyn sekä luonnonsuojelulain 65 §:n mukaisen arvioinnintarpeellisuus Airiston vanhan itäväylän palauttamista koskevassa hankkeessa, 28.6.2002

Fortum Aluesiirto Oy, 110kV voimajohdon rakentaminen välille Riihikoski-Piltti, 26.6.2002

Turku Energia Oy, Turku Energia 110 kV voimajohdon rakentaminen välille Munttimäki-Karhunorko, 26.6.2002

Partek Nordkalk Oyj Abp, Hundbanan sivukiven läjityshanke, 28.2.2002

Turun tiepiiri, Särkängsalmen silta- ja penkereen läppäsiltahanke, 3.12.2001

Turun kaupungin jätelaitos, Topinojan kompostointilaitos, 6.11.2001

Miljökonsekvensbedömning, vid Toppå komposteringsverksamhet, 12.11.2001

Rauman kaupunki, Hevossuon kaatopaikan laajentaminen, 28.3.2001

Fingrid Oyj, 110 kV voimajohdon rakentaminen välille Arantila–Outokumpu Harjavalta tehtaata, 30.11.2000

Länsiverkot Oy, 110 kV voimajohdon rakentaminen välille Suurila–Kyrö, 31.10.2000

Pirilän kukkatalon, rakennuksen laajentaminen, Raisio, 23.8.2000

Puolustusvoimat/Porin prikaati, Säkyänharjun harjoitusalueen laajentaminen, 7.7.2000

OMYA Oy, Norrmlammalan kaivos- ja kaivoshanke, Västanfjärdin kunnassa, 09.6.2000

Kekkilä Oyj, Turvetuotantoalueen laajentaminen Mellilässä, 17.5.2000

Turun tiepiiri, Lossien korvaaminen silloilla, 5 lossia, Särkisalon, Nauvon, Houtskarinväylän ja Taivassalon kunnissa 28.1.2000

Fortum Power and Heat Oy, Turun kaukokylmälaitoshankkeessa, 22.6.1999

Länsiverkot Oy, 110 kV voimajohdon rakentaminen Naantalissa välille Motto-PM2, 20.5.1999

Omya Oy, Särkisalo, Kalkkikivituotannon laajentamista koskeva hanke, 30.3.1999

Länsiverkot Oy, 110 kV sähköjohdon rakentaminen välille Aittaluoto–Noormarkku, 5.1.1999

Partek-Nordkalk Oy Ab, Vampula, Matkusjoen avolouhos, 10.12.1998

Turun tiepiiri, Merimaskun Kirkonsalmen sillan ja penkereen rakentaminen, 9.9.1998

Uusikaupunki, Uudenkaupungin Hepokarin väylä ja satama-altaan ruoppaaminen, 16.6.1998

Tielaitos, Turun yksikkö, Salon Itäisen ohikulkutien yleissuunnitelman tarkistaminen, 12.6.1998

Turun tiepiiri, Lossien korvaaminen silloilla (6 lossia; Houtskarinväylän, Paraisten, Dragsfjärdin ja Korppoon kunnissa), 20.5.1998

Turun tiepiiri, Myllymäen yhdystien ja valtatie 8 toisen ajoradan rakentaminen Maskun kunnassa, 31.3.1998

Ratahallintokeskus, Toijala–Turku rataosuuden sähköistämisen ja turvalaitejärjestelyt, 2.4.1998

Länsiverkot Oy, 110 kV voimajohdon rakentaminen välille Kisko–Kitula, 3.3.1998

Porin kaupungin satama, Porin Kallonlahden satamanosan laajennus, 7.10.1997

Porin Energia, 110 kV voimajohdon rakentaminen Porissa Herralahti–Metallin ja Isosannan sähköaseman välille 8.9.1997

Länsi-Verkot Oy, 110 kV voimajohdon rakentaminen Porissa Aittaluoto–Metalliteollisuus välille, 8.9.1997

Turun tiepiiri, Valtatie 2 parantamishanke Pori–Ulvila, 30.05.1997

Mäntyluoto Works Oy, Väylän syventämishanke Porin Yyterissä, 15.4.1997

Länsiverkot Oy, 110 kV voimajohdon rakentaminen, Ulvila, välille Päivärinne–Vainioli, 14.02.1997

Ilmailulaitos, Porin lentoaseman kiitotien jatkaminen, 24.01.1997

Suomen Kiviteollisuus Oy, Uudenkaupungin Pinipajun kivenlouhintahanke, 17 ha, 1.000.000 m³, Uusikaupunki, 27.9.1996

Granicon Oy, Taivassalon kivenlouhinta, Kivenlouhinta 30/60 ha, 20.000 m³/v, Taivassalo, Helsinginranta, 27.9.1996

Turun Sataman, väylien ja satama-aldaiden ruoppaamista, ruoppausmassojen läjittämistä koskeva hanke, 28.8.1996

Ämttö–Poikeljärvi -tie (Porin pohjoisen satamatien jatke), Pori, 9.11.1995

Kemira Agro Oy:n ja Uudenkaupungin kaupungin Hápönniemen jäteveden puhdistamot, Uusikaupunki, 9.11.1995
Salon Seudun jätehuolto Oy, Korvenmäen jäteaseman perustaminen, Salo, 1.11.1995
Naantalın sataman ruoppaus, 30.8.1995
Raision Isosuon kaatopaikan laajennus, 8.6.1995
Lisäveden johtaminen Kokemäenjoesta Eurajokeen, 30.5.1995
Virttaa-Littoinen syöttövesijohtohanke, 21.3.1995
Lappi-Hinnerjoki -tie, 13.3.1995

3.8

Länsi-Suomen ympäristökeskus

Aineisto kattoi 26 Länsi-Suomen ympäristökeskuksen antamaa lausuntoja, joista suurin osa oli annettu vuosina 2005 ja 2004. Aineistosta puuttuvat lausunnot vuosilta 1996, 1997, 2000 ja 2001. Eniten Länsi-Suomessa on annettu lausuntoja eläinsuojahankkeisiin, yhteensä 10 kappaletta. Näistä seitsemän on annettu sikalahankkeisiin (Pirttikanta Oy:n sikalahanke 2005, Petra Backfältin sikalahanke 2005, Jonas Huldenin sikalahanke 2005, Lähde-Sikala Oy:n sikalahanke 2005, Manupork Oy:n sikalahanke 2005, Jussin Possu Ky:n sikalahanke 2004 sekä Pasi Anttilan sikalan laajennus 2004). Kaikki sikalahankkeisiin annetut lausunnot olivat melko lyhyitä. Lausunnoissa hankkeet oli kuvattu lyhyesti ja pääasiallisimmat harkintakriteerit olivat hankkeen koko ja sen sijainti. Osa hankkeista oli huomattavan suuria, esimerkiksi Lähde-Sikala Oy:n sikalahankkeessa suunniteltiin perustettavaksi 2912 lihasian sikala, Jonas Huldenin sikalahankkeessa 2960 lihasian sikala ja Manupork Oy:n sikalahankkeessa uusi 2999 lihasian sikala. Pasi Anttilan sikalahankkeessa kyse oli laajennushankkeesta, jossa jo olemassa olevaa 1500 lihasian sikalaa laajennettaisiin 2950 lihasialla. Petra Backfältin sikalahanke koski uutta 3000 lihasian sikalahanketta. Aineisto antaa viitteitä siitä, että sikalat on saatettu mitoittaa tietoisesti hieman pakollisen YVA-ajan alapuolelle. YVA-lain mukaan arviointimenettelyä tulee soveltaa sikaloihin, joissa kasvatetaan yli 3000 sikaa (paino yli 30 kg/sika) tai 900 emakkoa.

Tapauskohtaista arviointivelvollisuutta arvioitaessa huomiota tulisi kiinnittää erityisesti eri hankkeista aiheutuviin yhteisvaikutuksiin. Kyseinen harkintaperuste on eräissä Länsi-Suomen ympäristökeskuksen antamissa lausunnoissa otettu puutteellisesti huomioon. Tältä osin ongelmallisin tapaus on Petra Backfältin 3000 lihasian sikalahanke, jonka välittömässä läheisyydessä samalla tilalla sijaitsisi jo kaksi eri omistajien toiminnassa olevaa sikalaa, joille oli myönnetty ympäristöluvut 1200 lihasian ja 300 emakon pitoon. Lausunnoissa ei kuitenkaan arvioitu lainkaan olemassa olevien ja perustettavan sikalan yhteisvaikutuksia. Sikalan liettelanta välivarastoitaisiin kolmeen liettelantasäiliöön, josta se kokonaisuudessaan kuljetettaisiin lantaa vastaanottavaan laitokseen. Tämän vuoksi sikalatoiminnan kokonaisvaikutukset katsottiin jäävän ympäristön kannalta vähäisiksi. Sikala sijaitsisi harvaan asutulla maaseudulla, eikä sen välittömässä läheisyydessä olisi asutusta tai muita häiriintyviä kohteita. Sikalasta syntyvää hajuhaittaa ei lausunnoissa arvioitu lainkaan.

Puutteita oli havaittavissa myös Pasi Anttilan sikalahanketta koskevassa lausunnoissa, sillä siinä hanketta tai sen ympäristöä ei kuvattu juuri lainkaan. Ainoa lausunnoissa käytetty harkintakriteeri oli hankeluettelon kokoraja, sillä laajennus jäi 50 sikaa alle hankeluettelon rajan. Samalla tilalla oli jo 1500 lihasian sikala, joten sikojen yhteismäärä nousi laajennuksen jälkeen 4450 sikaan. Myös Manupork Oy:n 2999 lihasian sikalahanketta koskeva lausunto oli hyvin lyhyt, eikä soveltamisharkinnan lopputulosta ollut juurikaan perusteltu YVA-lainsäädännössä säädettyjen harkintakriteerien pohjalta. Erityisen ongelmallista lausunnoissa on, ettei siinä arvioitu sikalan läheisyydessä sijaisevien toisen sikalan ja uuden broilerikasvattamon ja perustetta-

van sikalan yhteisvaikutuksia. Sikalan sijoituspaikasta oli neuvoteltu etukäteen ja valittu paikka katsottiin vähiten haittaavaksi ympäristövaikutuksia ajatellen. Jonas Huldenin 2960 lihasian sikala sijaitsisi harvaan asutulla maaseudulla, jonka välittömässä läheisyydessä sijaitsisi toisen toiminnanharjoittajan 3000 lihasian sikala, mutta hankkeiden yhteisvaikutuksia ei lausunnossa ollut arvioitu. Lietelannan levitykseen tarkoitettut pellot katsottiin laskennallisesti riittäväksi, eivätkä ne sijanneet tärkeällä tai vedenottoon soveltuvalla pohjavesialueella. Soveltamisharkinnan lopputuloksen perusteluina sanottiin että "ottaen huomioon hankkeen koon ja sijainnin, lannan käsittelyn ja hankkeesta aiheutuvan kuormituksen yhteisviranomaisen katsoo, ettei kyseisessä eläinsuojahankkeessa sovelleta lakisäateistä ympäristövaikutusten arviointimenettelyä".

Lähde-Sika Oy:sta annetussa lausunnossa hanke oli kuvattu ja tehty päätös perusteltu edellä mainittuja lausuntoja hieman kattavammin. Kyseessä oli uusi 2912 lihasian sikalahanke, joka sijaitsi melko harvaan asutulla metsäisellä alueella. Hankealueen läheisyydessä ei ollut pohjavesialueita eikä luonnonsuojelualueita. Ympäristökeskus oli katsonut, että liotelannan levitykseen varattuja peltoja olisi riittävästi ja lausunnossa oli kuvattu lyhyesti liotelannansäiliöjärjestelmää. Edellä mainittuja hankkeita hieman pienempiä olivat Pirttikanta Oy:n 1672 lihasian sikalalaajennus sekä Jussin Possu Oy:n 988 lihasian sikala. Tärkeimmät harkintakriteerit näissä lausunnoissa olivat hankkeiden sijainti harvaanasutulla seudulla, riittävät liotelannanlevityspeltopinta-alat, joista ei katsottu olevan uhkaa pohjavedelle, sekä sikalatoimintaan liittyvät kuljetukset ja kuljetusreitit.

Muita eläinsuojahankkeita, joihin Länsi-Suomen ympäristökeskus oli antanut lausuntonsa, olivat kolme broilerikasvattamo (Harri Mäenpään broilerikasvattamo 2005, Ojanperän kasvatiskanalan broilerikanalahanke 2004 sekä Heikki Kiikan broilerihalli 2004). Annetut lausunnot olivat myös melko lyhyitä. Harri Mäenpään broilerikasvattamo suunniteltiin laajennettavaksi 60 000 eläimestä 120 000 eläimeen. Laajennushankkeen koko olisi lähellä hankeluettelon rajaa (85 000 kananpoikaa). Lausunnossa todetaan, että kasvattamon sijainti olisi asutukseen nähden ongelmallinen, sillä sen läheisyydessä olisi runsaasti asutusta eivätkä tarvittavat etäisyydet olisi riittäviä, joten hankkeet hajuhaitat voisivat olla asutuksen kannalta häiritseviä. Hankkeelta ei kuitenkaan edellytetty YVA-menettelyä, eikä päätöstä juurikaan perusteltu. Selittävinä tekijöinä todettiin, että "kasvattamo on kuitenkin jo sijoittunut alueelle" ja että laajennushankkeen mahdollisia ympäristövaikutuksia tullaan rajoittamaan asianmukaisin määräyksin hankkeen ympäristöluvista. Kyseiset arvioinnin soveltamatta jättämisenperustelut eivät ole YVA-lainsäädäntöön perustuvia. Laajennushankkeen huomattava koko, yhteisvaikutukset jo olemassa olevan kasvattamon kanssa sekä asutuksen läheisyys viittaavat siihen, että asiassa olisi ollut perusteet edellyttää YVA-menettelyä tehtäväksi.

Ojanperän kasvatiskanalan broilerikanalahankkeeseen annettu lausunto oli hyvin lyhyt, eikä siinä kuvattu hanketta tai sen sijaintia muutoin kuin eläinten lukumäärällä. Olemassa olevaa 43 000 broilerin kasvattamo laajennettaisiin yhteensä 84 900 broileriyksikköön. YVA-menettelyn soveltamatta jättämistä perusteltiin lyhyesti vastikään voimaan tulleella seutukaavalla ja seuraavalla virkkeellä: "ottaen huomioon saadut selvitykset, hankkeen koon, laadun, kaavoitustilanteen ja siihen liittyneet osallistumismahdollisuudet Länsi-Suomen ympäristökeskus katsoo, ettei hankkeeseen sovelleta lakisäateistä ympäristövaikutusten arviointia". Perustettava Heikki Kiikan broilerihalli olisi kooltaan 60 000 broilerin kasvattamo. Hankkeeseen annettu lausunto oli erittäin lyhyt eikä siinä kuvattu hanketta tai sen ympäristöä. Lausunnossa todettiin, että "ottaen huomioon hankkeen koko ja sijainti, lannan käsittely ja hankkeesta aiheutuva kuormitus ei YVA-menettelyä sovelleta hankkeeseen".

Länsi-Suomen ympäristökeskuksessa on annettu kolme kaatopaikkahankkeisiin liittyvää lausuntoa (jätteen kaasutuslaitos Pietarsaareissa, pilaantuneiden maiden

käsittely hyödyntämiskelpoiseksi Ähtärin kaatopaikan sulkemisen yhteydessä sekä metalliromun käsittelymäärän nostaminen Lapualla). Kaikki nämä lausunnot ovat vuodelta 2005. Jätteen kaasutuslaitoshankkeen lausunnossa hankkeen muutos on kuvattu teknisesti ja melko hyvin. Hankkeen toimintaa oli arvioitu jo aiemmissa YVA-menettelyissä, joten lausunnossa todettiin, että voimassa olevan ympäristöluvan, ympäristöministeriön kanssa käytyjen keskustelujen ja aikaisemmin tehtyjen arviointien perusteella, toiminnan laajentaminen ja muuttaminen ei edellyttänyt YVA-menettelyä.

Pilaantuneiden maiden käsittelyhankkeen lausunnossa hanke on kuvattu kattavasti. Kaatopaikalle oli tarkoitus ottaa vastaan pilaantuneita maa-aineksia ja teollisuuden sivutuotteita kaiken kaikkiaan korkeintaan 135 000 tonnia viiden vuoden aikana, jolloin jätteiden vuotuinen käsittelymäärä olisi 22 500 tonnia, mikä alittaisi YVA-hankelutetelossa olevan rajan 100 t/vrk (laskennallisesti 24 000 tonnia vuodessa). Kaatopaikalla järjestettäisiin pilaantuneiden maiden vastaanotto, välivarastointi, tarvittava käsittely sekä massojen käyttö rakentamisessa kaatopaikan sulkemistoiminnan aikana. Merkittävin harkintakriteeri oli hankkeen kertaluonteisuus. Lausunnossa todettiin, että suunnitelmaa koskevien materiaalien, tehtyjen tarkennusten sekä ympäristöministeriön kanssa käytyjen keskustelujen perusteella ympäristökeskus katsoo, ettei hanke edellytä YVA-menettelyä.

Metalliromun käsittelyhankkeesta annetussa lausunnossa hanke ja sen ennakoitujen ympäristövaikutukset oli kuvattu kattavasti. Hankkeessa käsiteltävän romun määrä nousisi 50 000 tonnista 80 000 tonniin vuodessa ilman, että laitoksen maksimikapasiteetti (25 t/h) nousisi. Laitoksen käyttöaikoja ei muutettu, vaan tuotantoa nostettiin murskaimen käyttötekniikkaa kehittämällä ja tehostamalla. Harkintakriteereitä olivat muun muassa hankkeesta aiheutuva melu, liikenne, ilmanpäästöt (pöly ja dieselin savukaasut) ja jätevedet, jotka mitkään eivät juurikaan lisääntyneet hankemuutoksen myötä. Hankealueen läheisyydessä ei ollut luonnonsuojelullisesti arvokkaita kohteita, eikä tärkeitä pohjavesialueita. Yrityksen jätteitä ei voitaisi enää aiemman käytännön mukaisesti hajasijoittaa useille eri yhdyskuntajätteiden kaatopaikoille, joten yritys oli perustamassa omaa kaatopaikkaa, jolle käynnistettiin erillinen YVA-menettely, jossa tarkasteltiin kaatopaikan liitännäisvaikutukset ja mahdolliset yhteisvaikutukset. Ympäristökeskus katsoi, ettei romun käsittelymäärän nostamishanke edellyttänyt YVA-menettelyä.

Länsi-Suomen ympäristökeskuksessa on annettu kaksi tiehankkeisiin liittyvää lausuntoa (valtatie 8 parantaminen välillä Kotiranta–Stormossen ja valtatie 18 parantaminen välillä Kiikku–Pultra). Molemmat lausunnot ovat vuodelta 2005. Kummassakin lausunnossa kyse oli valtateiden parantamisesta. Valtatie 18 kohdalla tieosuuden pituus olisi 5,5 km, jonka matkalta tietä levennettäisiin nelikaistaiseksi 10,5 metriä leveäksi valtatieasoiseksi tieksi. Lausunnossa todettiin, että ”tielinjauksen vaikutukset tullaan selvittämään suunnittelun yhteydessä tehtävällä luontoselvityksellä, ja suunnittelualueen pohjoispäässä sijaitsevalta metsäosuudelta selvitetään liito-oravien sekä muiden lajien, luontokohteiden ja muinaismuistojen esiintyminen ja niiden vaikutukset suunnitteluratkaisuihin. Työn yhteydessä arvioidaan myös vaikutukset läheiseen sijaitsevaan Natura 2000-alueeseen ja laaditaan tarvittaessa Natura-arviointi”. Lausunnossa todettiin, että yhteisviranomaisen katsoo, ettei kyseessä ole hanke, johon lakisäätöistä ympäristövaikutusten arviointia tulisi soveltaa.

Valtatie 8 parantamishankkeeseen annetusta lausunnosta ei tullut ilmi hankkeen koko, mutta hankkeen todettiin olevan pienempi kuin YVA-hankeluettelon hankkeiden kokoraja. Tämän hankkeen keskeisiä ympäristövaikutukset liittyivät asumiseen, virkistyskäyttöön, pohjavesialueeseen, maisemaan sekä läheisen lintuvesien suojeleluohjelman alueeseen. Lausunnossa todettiin, että, koska hankkeen tiesuunnitelma oli lausunnon antaikaan vahvistettu ja keskeiset ympäristönäkökohdat oli tuotu tiedoksi hankkeesta vastaavalle, ympäristökeskus katsoi, ettei kyseiseen hankkeeseen ollut

tarvetta soveltaa YVA-menettelyä, mutta mikäli hankkeen suunnittelu aloitettaisiin uudelleen, tulee YVA-menettelyn tarveharkinta uudelleen käsittelyyn.

Vuodelta 2003 oleva lausunto M-Real Oyj:n BCTMP-massalinjahankkeesta on annettu kahdessa erässä myöhemmin tulleiden muutosten vuoksi. Lausunnoissa hanke kuvattiin, mutta hankkeen ympäristövaikutuksia ei kuvattu juuri lainkaan. Hankkeessa toiminnassa olevan massatehtaan yhteyteen rakennettaisiin uusi massalinja. Harkintakriteereitä ei kerrota tarkemmin, mutta lausunnossa todetaan, ettei massatehtaan laajentaminen ole sellainen hanke, johon pitäisi soveltaa YVA-menettelyä. Perusteluina lausunnossa todettiin, että päätöksen perusteluiksi riittävät hyvin lausuntopyyntöön kirjoitetut arviot, sen täydennykset, muut tiedot hankkeen vaikutuksista ja niiden merkityksestä (näitä ei oltu kirjattu lausuntoon) sekä voimassa oleva ympäristölupa.

Vaskiluodon voimalaitoksen sähkötuotannon muutoshankkeessa (1995) voimalaitokseen hankittaisiin uusi 220 MW:n tehoinen turbiinilaitos, joka liitettäisiin käytössä olevaan kivihilikattilaan, jolloin kattilan sähköteho lisääntyisi noin 60 MW:lla. Samalla 430 MW:n raskasöljykattila liitettäisiin uudelleen 165 MW:n tehoiseen turbiinilaitokseen, jota aiottaisiin käyttää huippu- ja varavoiman tuottamiseen. Lausunnossa todettiin, ettei hankkeen volyymin muutosta voida pitää YVA-lain tarkoittamana olennaisena muutoksena, ja että hankkeen vaikutuksia on selvitetty muun lain mukaisessa menettelyssä. Näiden kriteerien katsottiin täyttyneen ympäristöluvan tarkistamisen ja voimalaitosjätteiden käsittelyratkaisun yhteydessä, jolloin kuultiin kaikkia niitä, joiden etuihin tai oloihin hanke saattoi vaikuttaa.

Lisäksi Länsi-Suomen ympäristökeskus on antanut lausuntoja muun muassa yhteen kaivoshankkeeseen (Ullavan Lätän litiumkaivos), tuulivoimalahankkeeseen (Luodon tuulivoimala), lentokentän kiitotienjatkamishankkeeseen (Seinäjoen lentoasema), voimajohtohankkeeseen (110 kV voimajohto välille Kristiinankaupunki-Kaskinen), turvetuotantoalueiden kuivatusvesien johtaminen (Korpisalonneva) sekä osayleiskaavaa (Niemistönmaan osayleiskaava) varten. Litiumkaivoshankkeessa irrotettavan maa-aineksen määrän keskiarvoksi tuli noin 365 000 tonnia vuodessa (hankeluettelon raja 550 000 tonnia). Lausunnossa ei kuvattu hankealuetta eikä hankkeen ympäristövaikutuksia, vaan todettiin, että kyseisestä hankkeesta ei koon, sijainnin ja ominaisuuksien perusteella todennäköisesti aiheudu laadultaan tai laajuudeltaan merkittäviä ympäristövaikutuksia.

Tuulivoimalahankkeessa (2005) rakennettiin 1 MW:n suuruinen voimala Fränsvikenin alueelle, joka lausunnossa mainitun selvityksen mukaan soveltuisi maiseman ja luonnonolojen puolesta melko huonosti tuulivoimalarakentamiseen. Asumisen ja virkistyskäytön kannalta alue sopisi tuulivoimalarakentamiseen tietyin varauksin. Hankevastaavalla oli hankkeeseen voimassa oleva rakennuslupa ja ympäristökeskus katsoi, ettei hankkeeseen sovellettu YVA-menettelyä, mutta jos alueelle tullaan suunnittelemaan lisää tuulivoimaloita, tulee tarveharkinta ottaa uudelleen käsittelyyn.

Seinäjoen lentokentän kiitotien jatkamishankkeessa (2005) 1540 metriä pitkää ja 30 metriä leveää kiitotietä jatkettaisiin 460 metrillä ja levennettäisiin 45 metriin. Lausunnossa hanke ja sen ympäristövaikutukset on kuvattu hyvin. Lentokentän merkittävimmät ympäristövaikutukset kohdistuisivat alueen yhdyskuntarakentamiseen, luonnonsuojelualueisiin, maisemaan ja pohjavesialueisiin. Myös lentokentän meluvaikutukset voisivat olla merkittäviä kuten mahdollinen kemikaalien käytöstä johtuvat onnettomuusriskikin. Hanke on huomioitu alueen kaavoissa, joten lähialueet on varattu teollisuusalueelle. Lentokentän läheisyydessä ei olisi Natura-alueita eikä muita merkittäviä luonnonsuojelualueita tai tärkeitä pohjavesialueita. Lentokentän jatko-osan maisemavaikutukset kohdistuisivat lähinnä suo-peltomaisemaan joen ranta-alueella ja kentän meluselvitys olisi uusittava hankkeen ympäristölupaa varten. Kiitotien jatkamishankkeella ei nähty olevan yhteisvaikutuksia muiden hankkeiden kuin olemassa olevan kentän kanssa.

Kristiinankaupunki–Kaskinen 110 kW:n voimajohtohankelausunnossa (2004) hanketta ja hankealuetta ei kuvata. Hankkeesta oli aiemmin laadittu ympäristöselvitys-luonnos, ja muuta materiaalia, joka oli alueellisen ympäristökeskuksen käytettävissä. Lausunnossa todettiin, että ”ottaen huomioon hankkeen koon, sijainnin ja vaikutusten luonne hankkeeseen ei sovelleta lakisääteistä ympäristövaikutusten arviointia”. Ympäristökeskus esitti lausunnossa, että voimalinjan kulkureittiä muutettaisiin alueen vanhojen metsien taitekohdassa kulkemaan vanhan voimalinjan länsipuolelle, jotta suojelullisesti arvokkaiden vanhojen metsien alue ei supistuisi.

Korpisalonnevan turvetuotantoalueiden kuivatusvesien johtamishankkeesta annetussa lausunnossa (1995) hanke ja sen ympäristövaikutukset on kuvattu melko hyvin. Hankkeessa turvetuotantoalueen loput 136 hehtaaria ojittamattomasta suo-alueesta ojittettaisiin. Hankkeen keskeisin vaikutus olisi kiintoaineen kulkeutuminen vesistöön, jota Korpisalonnevilla vähennettäisiin muun muassa laskeutusaltaiden ja sarkaojien lietetaskujen avulla. Turvetuotannon ohella suon alapuolisiin vesistöihin kohdistuu hajakuormituksen päästöjä ja turvetuotannon kuormitusosuuden katsottiin olevan vain noin 1–4 % eri kuormitustekijöistä, joten hankkeeseen ei katsottu olevan tarpeen soveltaa YVA-menettelyä.

- Länsi-Suomen ympäristökeskuksen lausuntojen osalta huomiota herättävät erityisesti suuret eläinsuojahankkeet, jotka on mitoitettu systemaattisesti hieman pakollisen YVA-rajan alapuolelle. Myös viime vuosina annetuissa lausunnoissa perustelut ovat olleet kauttaaltaan melko niukkoja. Usean hankkeen läheisyydessä on sijainnut muita eläinsuojia, joiden yhteisvaikutuksia ei ole lausunnoissa arvioitu. Ottaen huomioon muun ohella korkeimman hallinto-oikeuden argumentaation tapauksessa *KHO 2003:40* useissa tapauksissa (esimerkiksi Backfältin, Manupork Oy:n, Anttilan ja Huldenin sikalahankkeissa) olisi ilmeisesti ollut perusteet edellyttää ympäristövaikutusten arviointimenettelyä tehtäväksi. (ks. tapauksesta *KHO 2003:40* ja yhteisvaikutusten huomioonottamisvelvollisuudesta laajemmin jakso 1.8). Myös broilerikasvattamojen osalta lausuntojen perustelut olivat hankkeiden koot huomioon ottaen puutteellisia ja osin lakiin perustumattomia. Arviointimenettelyn soveltamatta jättämisestä oli perusteltu muun muassa yleisön osallistumismahdollisuuksilla kaavoituksen yhteydessä. Soveltamisharkinnan lopputuloksia on niukoista kuvauksista ja perusteluista johtuen hankala arvioida, mutta perusteita arviointimenettelyn edellyttämiselle näyttäisi olleen ainakin Mäenpään broilerikasvattamon osalta.

Soveltamisratkaisujen perusteluja ei oltu kytketty säännönmukaisesti YVA-lain-säädännöstä ilmeneviin harkintaperusteisiin. Painoarvoa näyttää saaneen muun muassa hankkeen ympäristövaikutusten arvioiminen muiden lakien mukaisten arviointien yhteydessä. Tältä osin on huomattava, että muiden lakien mukaiset arviointit ovat lähtökohtaisesti YVA-lain mukaista arviointia suppeampia, eivätkä ne korvaa menettelyä. Kokonaisuutena arvioiden Länsi-Suomen ympäristökeskuksen lausuntojen hankekuvaukset ja perustelut olivat joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta melko niukkoja. Erityisesti niiden hankkeiden osalta, joiden koko oli lähellä hankeluettelon rajaa, YVA-menettelyn soveltamatta jättäminen olisi ollut syytä perustella monipuolisemmin. Perustelujen niukkuutta selittänee osaltaan se, että lausunnon pyytäjällä (lupaviranomaisella) on ollut perustiedot hankkeesta. Tästä riippumatta lausunnon lopputuloksen kannalta relevantit seikat olisi ollut syytä kirjata perusteluina lausuntoon.

Länsi-Suomen ympäristökeskuksen lausunnot:

- Oy Alholmens Kraft Ab, jätteen kaasutuslaitos, Pietarsaari 7.12.2005
Pirttikanta Oy, sikalahanke, Isokyrö 23.11.2005
Petra Backfält, sikalahanke, Jepua 24.10.2005
Jonas Hulden, sikalahanke, Kruunupyy 24.10.2005
Ähtärin kaupunki, pilaantuneiden maiden ja teollisuuden sivutuotteiden käsittely
hyödyntämiskelpoiseksi Ähtärin kaatopaikan sulkemisen yhteydessä 20.10.2005
Keliber Resources Ltd Oy, Ullavan Längän litiumkaivos, Kaustinen 29.9.2005
Ab Larsmo Vindkraft Oy, Luodon tuulivoimala, Larsmo 29.9.2005
Vaasan tiepiiri, valtatie 8 parantaminen välillä Kotiranta–Stormossen, Mustasaari
13.9.2005
Jylhän Metalliroimu Oy, metalliromun käsittelymäärän nostaminen, Lapua
25.8.2005
Vaasan tiepiiri, valtatie 18 parantaminen välillä Kiikku–Pultra, Seinäjoki 8.7.2005
Lähde-Sikala Oy, sikalahanke, Vähäkyrö 23.3.2005
Seinäjoen lentoasema, Seinäjoen lentoaseman kiitotien jatkaminen, Pojanluoma
11.3.2005
Harri Mäenpää, broilerikasvattamo 28.1.2005
Manupork Oy, sikalahanke, Nurmo 5.1.2005
PVO Lämpövoima Oy, Lälbyn tuhka- ja tuhkakaatopaikka, Kristiinankaupunki 4.1.2005
Jussin Possu Ky, sikalahanke, Lapua, 11.5.2004
Ojanperän kasvatuskanalan broilerikanalahanke, Ilmajoki 11.3.2004
M-Real Oyj, 110 kV voimajohto välille Kristiinankaupunki–Kaskinen 12.2.2004
Pasi Anttila, sikalan laajennus, Kauhava 3.2.2004
Seinäjoen kaupunki, Niemistönmaan osayleiskaava, Seinäjoki 22.1.2004
Heikki Kiikka, broilerihalli, Ylistaro 19.1.2004
M-Real Oyj, BCTMP-massalinjahanke, Kaskinen 16.9.2003
Etelä-Pohjanmaan TE-keskus, turkistarhat ja pohjavesiensuojelu-esityskintahanke,
Seinäjoki 4.6.2002
Oy Metsä Botnia Ab ja Metsä-Serla Oy, sellulinja II jätevesien johtaminen mereen,
Kaskinen 17.4.1998
Vaskiluodon Voima Oy, Vaskiluodon voimalaitoksen sähkötuotannon muutokset,
12.7.1995
Vapo Oy, Korpisalonnevanturvetuotantoalueiden kuivatusvesien johtaminen Kruu-
nupyyntien ja Perhonjoen vesistöalueille, Vimpeli, elokuu 1995.

3.9

Pirkanmaan ympäristökeskus

Pirkanmaan ympäristökeskuksen osalta aineistossa oli mukana 8 lausuntoa vuosilta 1999–2001 ja vuodelta 2005. Voimajohtohanketta (Ylöjärvi–Elovaara, 2001) koskevassa lausunnossa hanke oli kuvattu melko hyvin ja mahdollisten eri vaihtoehtojen vaikutuksia alueen kulttuurimaisemaan, asukkaiden viihtyisyyteen sekä alueen luontoon on selvitetty lyhyelti. Lausunnossa todettiin, ettei 110 kV:n voimajohdon ympäristövaikutusten laajuus ja laatu olisi merkittäviä, että ne edellyttäisivät YVA-lain mukaista arviointimenettelyä. Lausunnossa hankevastaavalta edellytettiin, että hankkeen haitallisia vaikutuksia tulee lieventää hankkeen yksityiskohtaisessa jatkosuunnittelussa.

110 kV:n johtoverkon vahvistamishanketta (Naistenlahti–Alasjärvi–Kangasala, 1999) koskevassa lausunnossa hanke oli kuvattu melko hyvin. Hankkeessa johtoverkkoa vahvistettaisiin ja välille Naistenlahti–Hakametsä tehtäisiin uusi kaapelilinjaus, jonka pituus ei kuitenkaan selvinnyt lausunnosta. Hanke liittyisi Naistenlahden voi-

malaitoksen 70 MW:n sähkötehon lisäykseen ja vanhentuneiden kaapeleiden uusimiseen. Hankkeessa johtokatuojen linjaukset eivät muuttuisi, mutta joidenkin pylväiden paikat siirtyisivät kesemmälle ja paikoin ne uusittaisiin kokonaan. Melko lyhyessä lausunnossa todettiin, ettei hanke ehdotetulla linjauksella aiheuttaisi niin merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia, että hankkeelta edellytettäisiin YVA-menettelyä.

Myös johtoverkon vahvistamishanke välillä Naistenlahti–Ratina (2001) liittyi Naistenlahden voimalaitoksen sähkötehon lisäykseen. Hankelinja kulkisi rakennetulla kaupunkialueella noudattaen pääosin silloista maakaapelin linjausta. Lausunnossa hankkeen mahdolliset haitalliset vaikutukset oli eritelty ja niitä oli kuvattu lyhyesti. Keskeisimpiä harkintakriteereitä olivat hankkeen vaikutukset maisemaan, hankkeesta syntyvä meluhaitta sekä haitat yleisölle ja elinkeinotoiminnan harjoittajille. Maisemavaikutuksia hankkeesta ei syntyisi, jos hankkeen aikana kadunvarsipuuston juuriston vaurioituminen estettäisiin. Hankkeeseen ei liittynyt louhintaa ja lausunnossa edellytettiin, ettei rakennustöitä saanut tehdä yöaikaan. Pirkanmaan ympäristökeskus katsoi, etteivät hankkeen haitalliset ympäristövaikutukset olleet rinnastettavissa YVA-lain tarkoittamien hankkeiden vaikutuksiin.

Vuonna 2001 annettiin Pirkanmaalla myös lausunto Kyron kartonkitehtaan muutoshankkeelle. Lausunnossa hanke oli kuvattu kattavasti ja hankkeen mahdollisia ympäristövaikutuksia arvioitu melko hyvin. Hankkeessa Kyron tehtaan hiokkeen tuotantoa oli tarkoitus nostaa 185 tonnista 250 tonniin päivässä lisäämällä tehtaalle kolme hiomakonetta. Kartongin tuotantomäärä ei muuttuisi. Lausunnossa oli arvioitu hankkeen ominaisuuksiin, sijaintiin sekä luonteeseen liittyviä vaikutuksia. Hankkeella arvioitiin olevan vaikutuksia lähialueen vesistöön yhdessä olemassa olevan voimalan kanssa, tehtaan jäte- ja kuljetusmääriin sekä tehtaan ilmanpäästöihin. Hanke aiheuttaisi myös muutoksia koskimaisemaan ja lisäisi meluhaittaa, mutta näitä haittoja ei yhdessäkään pidetty niin merkittävänä, että ne olisivat olleet laajuudeltaan ja laadultaan rinnastettavissa YVA-lain tarkoittamien hankkeiden vaikutuksiin. Lausunnossa oli käytetty vertailuperustana ympäristöministeriön antamaa lausuntoa Takon Kartonkitehtaan tuotannon nostamishankkeeseen (14.5.1996, 8/431/95), jossa 80 000 tonnin hiokelisyshankkeelta ei edellytetty YVA-menettelyä (ks. jakso 2.4.2).

Vuonna 2005 Pirkanmaalla on annettu kaksi eläinsuojahankkeisiin (Rönnin tilan broilerikasvattamon rakentamishanke ja eläinsuojan laajennus) liittyvää lausuntoa. Kummatkin lausunnot olivat perusteluiltaan kattavia ja niissä hankkeet oli kuvattu yksityiskohtaisesti. Broilerikasvattamohankkeessa Rönnin tilalle rakennettiin uusi 58 000 broilerin kasvattamo silloisen 86 000 broilerin kasvattamon lisäksi. Tilan uusi kasvattamo olisi noin 70 % hankeluettelon mukaisen toiminnan laajuudesta. Lausunnossa todettiin, että hankeluettelon rajaa suppeamman hankkeen vaikutusten merkittävyyden arviointi ei perustunut vain hankkeen kokoon, vaan arvioinnissa huomioitiin Rönnin tilan kasvattamolaajennuksen sekä lannan varastoinnin ja levityksen muut ominaisuudet, sijainti ja vaikutusten luonne. Tilan läheisyydessä, noin 500 metrin päässä oli toiminnassa oleva sikala, kolme muuta asuinrakennusta sekä alle kilometrin päässä yhdeksän lomarakennusta. Hankkeen keskeisimpinä ympäristövaikutuksina pidettiin haju- ja vesistövaikutuksia. Myös yhteisvaikutuksiin kiinnitettiin erityistä huomiota. Sijainnin kannalta keskeisenä pidettiin etäisyyttä lähimpiin yksittäisiin asuinrakennuksiin ja rannan loma-asutukseen. Pirkanmaan ympäristökeskuksen mukaan kasvattamoiden hajujen yhteisvaikutukset tuotantorakennusten ympäristössä eivät olleet merkittäviä, koska asiasta saatujen hajuselvitysten mukaan tuotantorakennusten ilmanvaihdon haju rajoittuu suhteellisen suppealle alueelle. Tilan kasvattamoiden hajut saattaisivat voimistua ajoittain muutaman asunnon alueella, mutta rannan loma-asutukselle aiheutuva haitta todettiin lievemmäksi ja ilmeisesti merkittävyydeltään selkeästi vähäisemmäksi kuin hankkeen läheisyydessä sijaitsevan sikalan mahdolliset hajuhaitat. Lannan käsittelyn ja levityksen hajuhaitta olisi toistuvaa, mutta kestoltaan rajallista eikä lannan peltolevityksen vaikutuksia

vesistöön pidetty merkittävänä alueen reittivesistön tilan perusteella. Hankkeen ominaisuudet, sijainti ja vaikutusten luonne, sekä jo olemassa olleen kasvattamon toiminnasta aiheutuneet vaikutukset huomioon ottaen, uuden kasvattamon sijoittaminen suunnitellulle paikalle ei todennäköisesti merkittävästi lisännyt haitallisia ympäristövaikutuksia maatalousvaltaisella alueella.

Toinen vuoden 2005 eläinsuojaa koskeva lausunto oli annettu 300 lypsylehmän sekä 300 nuorkarjan eläimen eläinsuojahankkeelle, jossa olemassa olevaa toimintaa laajennettaisiin uuteen eläinsuojaan. Lausunnossa hanke oli kuvattu kattavasti ja hankkeen vaikutuksia arvioitu hyvin. Hankkeen merkittävimpinä ympäristövaikutuksina pidettiin hajuhaittaa sekä lannanlevityksestä mahdollisesti aiheutuvaa vesistöhaittaa. Hanke sijaitsisi maatalousvaltaisella haja-asutusalueella. Matkaa lähimpään asutukseen olisi 200–500 metriä. Pohjavesialueen rajalle tilasta olisi noin kilometri. Toiminnasta muodostuva lantamäärän arvioitiin olevan enintään 85 % hankelueteloraajan kanaloiden ja sikaloiden tuottamasta lantamäärästä. Lannan käsittely ja hyödyntäminen biokaasureaktorissa vähentäisi merkittävästi hajuhaittoja. Hanke ei vaikuttaisi merkittävästi peltomaiseman avoimuuteen. Hankkeen ei myöskään katsottu lisäävän ravinnekuormitusta verrattuna muuhun peltojen tarvitsemaan lannoitukseen. Eläinsuojan ei katsottu yksistään tai yhdessä olemassa olleen toiminnan kanssa todennäköisesti aiheuttavan merkittäviä ympäristövaikutuksia, jotka olisivat olleet rinnastettavissa YVA-hankeluettelon hankkeiden ympäristövaikutuksiin

Myös lietteen käsittelykentän laajennushankkeeseen annetussa lausunnossa (2005) hanke oli kuvattu kattavasti. Hankkeessa Aukeasuon lietteenkäsittelykenttää laajennettaisiin, jolloin vuosikapasiteetti laajenisi 18 450 tonnista 37 450 tonniin vuodessa (laajennus 19 000 tonnia). Laajennus olisi noin 95 % YVA-asetuksen hankeluettelon mukaisen toiminnan laajuudesta. Lausunnossa todettiin, että hankkeen keskeisimmät ympäristövaikutukset olisivat jätekuljetuksista syntyvä meluhaita alueen asukkaille, käsittelystä syntyvä hajuhaita, jätevesien vesistövaikutukset sekä näiden yhteisvaikutukset nykyisen toiminnan vastaavien vaikutusten kanssa. Lisäksi yhteisvaikutuksia vesistöön aiheutuisi kunnan suljetun kaatopaikan kanssa. Sijainnin kannalta keskeistä olisi käsittelykentän ja kuljetusreitit etäisyys lähimpiin yksittäisiin asuinrakennuksiin, jossa ei ollut laajaa asutusta. Hajuhaitta lähiympäristössä olisi toistuvaa, mutta kestoaltaan rajallista. Laajennuksen puhdistettujen jätevesien kuormitus vesistöön katsottiin vähäiseksi, eikä laajennuksen puhdistettujen jätevesien vaikutuksia tai koko toiminnan puhdistettujen jätevesien yhteisvaikutuksia vesistöön pidetty todennäköisesti merkittävänä. Hankkeen ominaisuudet, sijainti ja vaikutusten luonne sekä nykyisestä toiminnasta aiheutuvat ympäristövaikutukset huomioon ottaen laajennus ei ympäristökeskuksen mukaan todennäköisesti merkittävästi lisäisi haitallisia ympäristövaikutuksia alueella, mikäli alueen jätevedet käsiteltäisiin tehokkaasti eikä kuljetuksia tehtäisi yöaikaan.

- Kaiken kaikkiaan Pirkanmaan ympäristökeskuksen lausunnot olivat hankkeiden koot huomioon ottaen perusteellisia ja niistä ilmenivät selkeästi YVA-menettelyn soveltamatta jättämisen perusteet. Erityisesti vuoden 2005 lausunnoista ilmenivät yksityiskohtaisesti ne YVA-lainsäädäntöön perustuvat tekijät, joiden pohjalta hankkeiden ei katsottu edellyttävän arviointia.

Pirkanmaan ympäristökeskuksen lausunnot:

Rönnin tilan broilerikasvattamo, Broilerikasvattamon rakentamishanke, Pälkäne
7.7.2005

Mattila Sami, Eläinsuojan laajennus, Pälkäne 22.12.2005

Humuspehtoori Oy, Aukeasuon lietteenkäsittelykentän laajennus, Pälkäne
18.12.2005

M-Real Oyj, Kyro Kartonkitehtaan muutos, 17.9.2001

Johtotec Oy, 110 kV:n voimajohtohanke välillä Ylöjärvi–Elovaara, 6.6.2001
Tampereen sähkölaitos, 110 kV:n johtoverkon vahvistaminen välillä Naistenlahti–Ratina, 18.1.2001
Fortum Aluesiirto Oy, 110 kV:n voimajohtohanke välillä Ylöjärvi–Elovaara, 3.11.2000
Tampereen sähkölaitos, 110 kV:n johtoverkon vahvistaminen välillä Naistenlahti–Alasjärvi–Kangasala, 27.9.1999

3.10

Pohjois-Karjalan ympäristökeskus

Aineistoon kuului 18 Pohjois-Karjalan ympäristökeskuksen antamaa lausuntoa YVA-menettelyn soveltamatta jättämisestä. Aineistosta puuttuivat lausunnot vuosilta 1998 ja 1999. Lausunnoista kahdeksan oli annettu turvetuotantohankkeisiin liittyen (Suurisuon turvetuotantohanke Valtimolla, Iiksen- ja Linnansuon turvetuotantohanke Joensuussa ja Pyhäselässä, Linnansuon turvetuotantohanke Kontiolahdessa, Kyyrönsuon turvetuotantohanke Kontiolahdessa, Linnansuon turvetuotantohanke Tuupovaarassa, Enossa ja Kiihtelysvaarassa, Pärnänsuon turvetuotantoalueen kuivatusvesien johtamishanke sekä Valkeasuon turvetuotantoalueen kuivatusvesien johtamishanke). Neljään näistä YVA-lausunto oli annettu jo olemassa olevan hankkeen ympäristölupahakemukseen annetun lausunnon ohessa (Suurisuon, Iiksen- ja Linnansuon ja Kyyrönsuon hankkeet) ja kahteen hankkeiden vesioikeudellisen lupahakemuksen ohessa (Valkeasuon ja Pärnänsuon hankkeet). Kahteen hankkeeseen (Tuohtaansuon ja Linnansuon hankkeet) oli annettu lausunto pelkästään YVA-menettelyn tarpeellisuudesta.

Lupalausuntojen ohessa annetut YVA-lausunnot olivat hyvin lyhyitä, vain muutamman rivin mittaisia. Lausunnoissa hankkeet oli kuvattu kattavasti, mutta varsinaisia perusteluita YVA-menettelyn soveltamatta jättämisestä oli kirjattu niukalti. Iiksen- ja Linnansuon (2003) sekä Kyyrönsuon (2003) turvetuotantohankkeisiin annetuissa lausunnoissa käytettiin kaikissa samaa perustelua: ”kaikki tuotantolohkot ovat olleet tuotannossa jo useita vuosia eikä uusia alueita ole tulossa tuotantoon. Tiedossa ei ole sellaisia erityisiä syitä, joiden perusteella hanke tulisi määrätä YVA-menettelyyn”. Hankkeet olivat siis jo olemassa olevia hankkeita, joihin oli haettu ympäristösuojelulain mukaista lupaa.

Suurisuon hankkeessa vuodelta 2004 tuotantoala oli 147,8 hehtaaria, josta tuotannossa oli jo 79,7 hehtaaria. Aiemmin valmisteltua, mutta ei tuotannossa ollut tuotantoalaa oli 68,4 hehtaaria, jonka olisi määrä olla tuotannossa vuonna 2007. Ympäristökeskus katsoi, ettei tuotantoalueenlaajennus edellyttänyt YVA-lain mukaista menettelyä. Lausunnoissa todettiin, ettei ympäristökeskuksella ollut tiedossa sellaisia syitä, joiden perusteella hanke olisi tullut määrätä YVA-menettelyyn.

Pärnänsuon (1997) ja Valkeasuon tapauksissa molemmat suoalueet olivat jo pitkään olleet turvetuotannossa. Pärnänsuon turvetuotantoalueelta suo kuivatusvesiä oli aiemmin johdettu Elinjokeen joka laskee Rauanjokeen. Muutoshankkeessa 83,8 hehtaarin turvetuotantoalueelta kuivatusvesiä haluttiin johtaa myös suoraan Rauanjokeen, joka laskisi Lotokanjokea pitkin Pieneen Onkamoon ja siitä Pyhäselkään. Ympäristökeskuksen mukaan hankkeeseen ei tarvinnut soveltaa YVA-menettelyä, sillä kyseessä oli vanha turvetuotantoalue, jonka kuivatus oli aloitettu jo ennen YVA-lain voimaantuloa ja hankkeessa varsinaisia uusia alueita ei tullut kuivatettavaksi. Kuivatusvesien johtamista toista reittiä ei katsottu aiheuttavan YVA-lain tarkoittamien hankkeiden kaltaisia ympäristövaikutuksia.

Valkeasuon hankkeessa (1996) turvetuotantoalue oli ollut tuotannossa jo vuodesta 1973 ja tuotannossa olleiden soiden kokonaispinta-ala oli 1854 hehtaaria, josta tuotannosta vapautunutta aluetta oli tuolloin 584,8 hehtaaria. Uusi laajennusalue olisi laajuudeltaan 169,6 hehtaaria, mikä jakautuu viiteen eri kohteeseen. Tästä alueesta

noin 91 hehtaaria oli luonnontilaista suota. Pohjois-Karjalan ympäristökeskus ei katsonut YVA-menettelyä tarpeelliseksi, sillä uudesta tuotantoalueesta 78,6 hehtaaria oli jo entuudestaan metsäoijitettu.

Tuohaansuon (1997) hankkeessa uutta turvetuotantoaluetta olisi 351,9 hehtaaria. Ympäristökeskus oli arvioinut aluetta karttatarkastelun perusteella, eikä suoaluetta tai ympäristöä kuvattu lausunnossa tarkemmin. Lausunnossa todettiin, että kyseinen alue ei täytä YVA-asetuksen (792/1994) tarkoittamaa yli 200 hehtaarin laajuisen yhtenäiseksi katsottavan oijittamattoman metsä-, suo- tai kosteikkoalueen mittoja, sillä uusi tuotantoalue olisi kokonaisuudessa jo aiemmin metsäoijitettua aluetta. Hankkeesta ei myöskään katsottu aiheutuvan sellaisia YVA-asetuksessa säädettyjen hankkeiden vaikutuksiin rinnastettavia merkittäviä haitallisia vaikutuksia, että YVA-menettely olisi katsottu tarpeelliseksi. Hankkeen koko ja luonne huomioonottaen perustelut olivat varsin niukat. Lausunto ei sisällä riittävästi tietoja soveltamisratkaisun lopputuloksen asianmukaisuuden arvioimiseksi.

Linnansuolla uutta turvetuotantoaluetta olisi yhteensä 267 hehtaaria. Lausunnossa vuodelta 1997 ei kuvattu tarkemmin hankealueen luontoa eikä hankkeen toteutusta. Karttatarkastelun perusteella ympäristökeskus totesi, että uudesta tuotantoalueesta osa oli aiemmin metsäoijitettua, mutta osa oijittamatonta. Oijittamattomat alueet sijaitsivat Linnansuon eteläosassa. Lausunnosta ei tullut ilmi oijittamattoman alueen kokoa, mutta lausunnossa todettiin, ettei alue täytä YVA-asetuksen (792/1994) mittoja, eikä hanke ympäristökeskuksen arvion mukaan muutoinkaan aiheuttaisi YVA-lain tarkoittamiin hankkeisiin rinnastettavia merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia. Myös tämän lausunnon osalta soveltamatta jättämisestä olisi ollut syytä perustella laajemmin.

Pohjois-Karjalan ympäristökeskus on antanut viisi lausuntoa saman kaivosyrittäjän kaivoshankkeisiin. Näistä neljä on koskenut Horsmanahon Pehmytkiven kaivosaluetta, jota on laajennuttu vuodesta 2000 alkaen. Ensimmäisessä lausunto (2000) oli annettu kaivospiirin apualueen laajentamiseen, jonka pohjoispuoli tulisi läjitysalue- ja tiekäyttöön ja länsipuolinen alue vesienkäsittelyn lisäkapasiteetin rakentamista ja vesienjohtamista varten. Lausunnossa ympäristökeskus totesi, ettei hankealue laajennut siinä määrin, että louhoksen toiminnan ympäristövaikutusten arviointimenettely olisi ollut tarpeen. Lausunnosta ei kuvattu hankealuetta eikä laajentamisalueen suuruutta kerrottu. Toinen lausunto (2001) oli annettu louhoksen laajentamishankkeeseen. Tässä lausunnossa hanketta kuvattiin hieman kattavammin kuin ensimmäisessä. Olemassa olleen kaivoksen pinta-ala oli noin 20 hehtaaria, ja laajennettava alue olisi noin 3–4 hehtaaria, jolloin kaivoksen yhteenlaskettu pinta-ala jäisi alle YVA-asetuksessa (268/1999) säädetyn 25 hehtaarin rajan. Lausunnossa todettiin, että ”ympäristökeskuksen arvion mukaan laajennuksesta aiheutuvat mahdolliset ympäristövaikutukset voidaan käsitellä ympäristöluvan ja voimassa olevan vesiluvan perusteella”. Hankkeen koko huomioon ottaen ratkaisun perustelut ovat niukat ja osin lakiin perustumattomat. Muiden lakien mukaiset arvioinnit eivät korvaa YVAL:n mukaista arviointia.

Kolmas Pehmytkiven kaivosalueen lausunto vuodelta 2003 annettiin kaivospiirin apualueen laajentamiseen. Laajennuksen pinta-ala olisi noin 1,8 hehtaaria ja sitä tarvittaisiin sivukivikasan jyrkän reunan luiskaamiseen, joka ei olisi mahdollista olemassa olleen apualueen puitteissa. Apualueen laajennus ei lisäisi louhittavan ja läjättävän aineksen määrää eikä avolouhoksen kokoa. Lausunnossa todettiin, että ympäristökeskuksen näkemyksen mukaan suunniteltu apualueen laajennus ei merkinnyt toiminnan olennaista muutosta, joten hankkeeseen ei tarvinnut soveltaa YVA-menettelyä.

Viimeisin lausunto Pehmytkiven kaivosalueelle annettiin vuonna 2005. Kyseessä oli kaivospiirin muutos- ja laajennushanke. Lausunnossa ei tullut ilmi laajennusalueen suuruus, muutoin kuin, että laajennukset eivät ylittäneet YVA-asetuksen hankeluet-

telon pinta-alarajaa. Perustelut ovat niukat ja melko epäselvät. Lausunnon mukaan ”viime talvena käydyissä keskusteluissa on YVA-lakia tulkittu niin, ettei YVA-menettely ole tarpeen tiedossa olevien laajennusten yhteisvaikutuskin huomioonottaen. Kyse on jossain määrin tulkinnanvaraisesta päätelystä, mutta ratkaisevaa on se, että nykyisen laajuinen kaivostoiminta on osaksi alkanut jo paljon ennen YVA-lakia ja sen jälkeen aloitetut osat on jo vahvistettu olemassa olevassa ympäristöluvassa”.

Viides kaivostoimintaan liittyvä lausunto on annettu saman yrityksen Lipasvaaran kaivoksen muutoshankkeeseen vuonna 2001. Kaivospiiriä muutettaisiin lähinnä läjitysalueiden laajennustarpeiden vuoksi. Lausunnossa hanketta oli kuvattu riittävästi, mutta sen aiheuttamia ympäristövaikutuksia ei juurikaan kuvattu. Hankkeessa olemassa olleen avolouhoksen etelä-kaakkoispuolelle avattaisiin uusi avolouhos, jonka pinta-ala tulisi olemaan yhteensä 10–15 hehtaaria ja louhittavan kiviaineksen määrä enintään 200 000–300 000 t/a. Kaivostoiminnan vuoksi jouduttaisiin poistamaan pienehköjä määriä pintamaita. Hanke ei siis ylittänyt YVA-asetuksen rajoja, ja lausunnossa todettiin, ”ettei ympäristökeskuksella ollut tiedossa myöskään YVA-asetuksen 7 §:n mukaisia seikkoja, joiden perusteella tulisi harkita hankeluettelon rajat alittavan toiminnan ottamista YVA-menettelyn piiriin”.

Pohjois-Karjalan ympäristökeskus on antanut kaksi voimajohtohankkeisiin liittyvää lausuntoa (110 kV:n voimalinja välillä Partala–Vuonos 2002 ja 110 kV sähköjohto välillä Puhos–Lahdenkylä 1996). Partala–Vuonos voimalinjahankelausunnossa hanke ja sen ympäristövaikutuksia oli kuvattu kattavasti. Kyseinen 110 kV voimalinja olisi 13,3 km pitkä ja sitä varten olisi tehtävä 46 metriä leveä johtokatu. Hankevastaava oli jo tehnyt hankkeesta ympäristöselvityksen, jossa oli selvitetty hankkeen vaikutuksia ja niiden minimointimahdollisuuksia. Hankkeen merkittävimpiä ympäristövaikutuksia olisivat hankkeen vaikutukset maisemaan, pohjavesialueisiin, erilaisiin luontotyyppisiin sekä muihin arvokkaisiin elinympäristöihin. Tehdyssä selvityksessä oli otettu kantaa voimalinjan sijoittumiseen kolmessa kohdassa ja ehdotettu parempia sijoituskohteita. Ympäristökeskus katsoi, ettei hanke edellyttänyt YVA-menettelyä, mutta esitti että selvityksessä esitetyt voimalinjansiirrot olivat aiheellisia.

Puhos–Lahdenkylä voimalinja hankelausunnossa ei tullut esille voimalinjan pituutta. Tästäkin hankkeesta oli aiemmin tehty ympäristöselvitys, mikä oli kuitenkin ympäristökeskuksen mielestä puutteellinen. Hankkeen merkittävimmät vaikutukset kohdistuisivat luonto- ja kulttuuriympäristöön ja maisemaan. Hankealueella esiintyi esimerkiksi uhanalainen pihlajayökkösen esiintymä, jota ei oltu huomioitu jo tehdyssä selvityksessä. Hankkeelta ei edellytetty varsinaista YVA-menettelyä, mutta ympäristökeskus edellytti hankkeen varsinaisen suunnittelun yhteydessä tehtävää riittävän tarkkaa ja asiantuntevaan maastotyöhön perustuvaa selvitystä muun muassa kulttuurimaisemaan ja luonnonympäristöön kohdistuvista vaikutuksista. Lisäksi edellytettiin, että linja tulisi sijoittaa mahdollisimman vähäisin ympäristövaurion.

Lisäksi Pohjois-Karjalassa on annettu yksi lausunto tiehankkeeseen, siltahankkeeseen sekä junaratahankkeeseen. Hankkeeseen kantatie 70 (välillä Onkamo–Niirala) annettu lausunto vuodelta 1995 oli hyvin lyhyt. Lausunnosta hanketta tai sen ympäristövaikutuksia ei kuvattu, vaan todettiin, että kyseistä hanketta ei voida pitää hankeluettelon hankkeena, eikä ympäristökeskuksen mielestä arviointimenettelyä ole välttämätöntä toteuttaa.

Radanparantamishankkeeseen (välillä Luumäki–Joensuu) annetussa lausunnossa (2005) hanke oli kuvattu selkeästi. Radan parantaminen toteutettaisiin rakentamalla uutta rataa silloisen ratalinjan viereen noin kahdeksan kilometrin matkalla, josta noin kolmen kilometrin osuus rakennettaisiin silloisesta linjasta enimmillään 250 metriä eroavalle uudelle linjaukselle. Rakentamisen alle ei jäisi vakituisessa asuinkäytössä olevia asuntoja. Vaikka kyseessä olisi kaukoliikenteen ratahanke, hankkeessa oli ympäristökeskuksen mielestä kyse niin lyhyestä uuden radan rakentamisesta (3 km), ettei hanketta pidetty hankeluettelon mukaisena hankkeena. Lausunnossa to-

dettiin, että olemassa olevan tiedon perusteella hankkeesta ei aiheutunut merkittäviä ympäristövaikutuksia, eikä hankkeelle siten tarvinnut tehdä YVA-menettelyä. Hankeluettelon tulkinnan osalta on huomioitava, ettei radan pituuden pohjalta voida vielä suoraan päätellä, onko kyseessä hankeluettelon hanke. Lyhyehkö ratahankekin voi kuulua arviointimenettelyn piiriin suoraan hankeluettelon perusteella, mikäli yhteys on osa laajempaa kokonaisuutta. Tapauksessa C-227/01 (*Komissio vs. Espanjan kuningaskunta*) Euroopan yhteisöjen tuomioistuin tähdensi, että YVA-direktiivin sanamuodosta voidaan päätellä, että sen soveltamisala on laaja ja tarkoitus monimuotoinen. EYTI katsoi, että YVA-direktiivin liitteessä I olevaa 7 kohtaa (kaukoliikenteen rautatiet) on tulkittava siten, että se käsittää jo olemassa olevan rautatien jakamisen eri reiteille. Tapauksessa tuomioistuin päätyi siihen, että tarkasteltavana ollut rautatiehanke, joka koski 13,2 kilometrin pituista lisäraideyhteyttä ja joka oli osa ”Välimeren käytävä” -nimistä laajempaa rautatiehanketta, kuului järjestelmällisesti arvioitavien hankkeiden piiriin.

- Pohjois-Karjalan ympäristökeskuksen YVA-lausunnot ovat olleet perustelujen osalta melko niukkoja ja myös hankekuvaukset ovat sisältäneet paikoin puutteita. Varsinkin hankeluettelon rajaa lähellä olevissa hankkeissa soveltamisharkinnan lopputulos olisi kaivannut laajempia, YVA-lainsäädännön harkintakriteereihin pohjautuvia perusteluja. YVA-kannanottoja oli sisällytetty lupahakemuksia koskeviin lausuntoihin, mikä hankaloitti arviointimenettelyn soveltamatta jättämistä koskevien perusteiden hahmottamista. Pohjois-Karjalan ympäristökeskus näyttää pitäneen arviointikynnystä korkealla. Lausuntojen lopputulosten arvioiminen olisi tosin edellyttänyt paikoin laajempaa tietoa hankkeen erityispiirteistä ja alueen ympäristöstä.

Pohjois-Karjalan ympäristökeskuksen antamat lausunnot:

Mondo Minerals Oy, Pehmytkiven kaivospiirin laajennus, Polvijärvi 26.5.2005
 Ratahallintokeskus, radan parantamishanke välillä Luumäki–Joensuu 8.4.2005
 Vapo Oy, Suurisuon turvetuotantohanke, Valtimo 15.9.2004
 Vapo Oy, Iksensuon turvetuotantohanke, Joensuu ja Pyhäselkä 24.6.2003
 Mondo Minerals, Horsmanahon louhoksen kaivospiirin apualueen laajentaminen, Polvijärvi 16.6.2003
 Vapo Oy, Linnunsuon turvetuotantohanke, Kontiolahti 27.2.2003
 Vapo Oy, Kyyrönsuon turvetuotantohanke, Kontiolahti 26.2.2003
 Suomen Voimatekniikka Oy, 110 kV:n voimalinja välillä Partala–Vuonos 18.10.2002
 Mondo Minerals Oy, Horsmanahon Pehmytkiven kaivoksen laajennus, Polvijärvi 18.10.2001
 Mondo Minerals Oy, Lipasvaaran kaivospiirin muuttaminen, Polvijärvi 24.1.2001
 Mondo Minerals Oy, Horsmanahon kaivospiirin apualueen laajentaminen, Polvijärvi 18.2.2000
 Vapo Oy, Linnansuon turvetuotantohanke, Tuupovaara, Eno ja Kiihtelysvaara 22.1.1997
 Vapo Oy, Tuhtaansuon turvetuotantohanke, Kitee, Rääkkylä ja Tohmajärvi 12.5.1997
 Vapo Oy, Pärnänsuon turvetuotantoalueen kuivatusvesien johtaminen Rauanjokeen, Pieni-Onkamoon ja Pyhäselkään, Pyhäselkä 25.2.1997
 Vapo Oy, Valkeasuon turvetuotantoalueen laajentamishanke Tohmajärvi ja Kiihtelysvaara 28.10.1996
 Onergo Oy, 110 kV sähköjohto välille Puhos–Lahdenkylä 17.12.1996
 Savo-Karjalan tiepiiri, kantatie 70 välillä Onkamo–Niirala 3.7.1995
 Tielaitos, Ohtaansalmen sillan rakentaminen, Tuusniemi ja Outokumpu 11.1.1995

Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus

Pohjois-Pohjanmaa ympäristökeskuksen osalta aineistossa oli neljä lausuntoa. Lausunnoista kaksi oli annettu maa-aineksen ottohankkeisiin Vasikkasuon alueelle Haukiputaalla. Tuoreimmassa lausunnossa vuodelta 2005 hanke oli kuvattu kattavasti ja harkintakriteerit oli hyvin perusteltu. Hankkeessa Oulun autokuljetus Oy aikoo ottaa maa-aineksiä yhteensä 2 880 000 m³ viidentoista vuoden aikana neljältä eri tilalta. Hankkeen ottamisalueen pinta-ala olisi yhteensä 20,7 hehtaaria ja vuosittaiseksi ottamismääräksi tulisi laskennallisesti 192 000 m³. Vasikkasuonalueella on voimassa kallioalueen yleissuunnitelma, jota laadittaessa oli tarkasteltu maankäyttöön liittyviä tarpeita, maa-ainesten otto (kallio- ja maaperä), pohjaveden hyödyntämistä, luonnon monimuotoisuutta, retkeilyä ja ulkoilua, ympäristösuojelua sekä louhintaluonnon tulevia käyttömahdollisuuksia. Yleissuunnitelman laatimisen yhteydessä alueelle oli laadittu monipuolinen tarkkailuohjelma, jolla seurataan muun muassa pohjaveden pinnankorkeutta, pintavesien ja pumppausvesien virtaamia sekä laatua hankealueella ja melko lähellä sijainneella Natura 2000 -alueella. Samalla alueella oli useita muitakin maa-aineksen ottamishankkeita, joiden yhteisvaikutuksia tehdyllä yleissuunnitelmalla haluttiin minimoida. Hankealueen läheisyydessä ei ollut asutusta ja alue oli osoitettu jatkossakin maa-ainesten ottoalueeksi maakuntakaavassa, joten hankkeen ei arvioitu aiheuttavan ihmisiin kohdistuvia haitallisia vaikutuksia. Hanke ei sijainnut myöskään tärkeällä pohjavesialueella. Lausunnossa todettiin, että keskitetty kiviaineshuolto voitiin nähdä ympäristön kestävästä käytöstä perustelluksi. Ympäristökeskus katsoi, että merkittävästä koostaan huolimatta hanke ei aiheuttaisi YVA-lain tarkoittamia haitallisia vaikutuksia. Merkittävimmät perustelut olivat, että hanke vastasi sitä toimintaa, johon alue oli yleissuunnitelmassa osoitettu ja olemassa oleva tarkkailuohjelma tarjoaa tietoa toiminnan vaikutuksista hankealueella.

Samalle alueelle oli aiemmin annettu toinen lausunto vuonna 2000 kalliolouhintahankkeesta. Hankkeessa Lohja Rudus Oy Ab haki ympäristö lupaa kallionlouhinta- ja murskaustoiminnalle, johon sillä jo oli maa-ainelain mukainen lainvoimainen lupa. Tämän hankkeen louhintamäärä olisi noin 190 000 m³ vuodessa. Lausunnosta hanke ja alueen tuleva yleissuunnitelma kuvattiin hyvin, mutta lausunnossa ei juurikaan kerrottu käytettyjä harkintakriteereitä. Hankkeen koko olisi varsin lähellä hankeluettelon raja-arvoa, mutta koska hankealueen yleissuunnitelmaa oltiin jo tuolloin laatimassa, ei YVA-menettelyä katsottu tarpeelliseksi hankkeen ympäristölupaan myöntämisen yhteydessä. Lausunnossa todettiin, että ”tässä vaiheessa, kun alueelle on jo käynnissä laaja ottamistoiminta, on ensi arvoisen tärkeää laatia yleissuunnitelma, johon sisältyy suunnitelmalta vaadittava ympäristövaikutusten arviointi. Lopputuloksen kannalta huolellisesti laaditulla yleissuunnitelmalla on saavutettavissa jokseenkin sama vaikutusarviointi ja sen hyödyt tulevaisuuden maankäytön suunnittelulle ja alueen jälkikäytölle ovat jopa paremmat sen kohdistuessa laajemmalle alueelle kuin hanke-YVA”. Lausunnossa perustelut olisi ollut tarvetta sitoa tiiviimmin YVA-lainsäädäntöön kirjattuihin harkintaperusteisiin.

Raahen kaupungin sataman asemakaavaan annetussa lausunnossa (1998) hanke ja sen vaikutukset on kuvattu hyvin kattavasti. Hankkeessa Raahen sataman asemakaavan vahvistaminen kohdistuisi olemassa olleen sataman laajentamiseen. Satama on tavaramäärältään pieni satama, jonka liikenteen arvioitiin kasvavan 300 000 tonniin vuonna 2001. Laituri- ja lastausalueita kaavaluonnoksessa on noin 24 hehtaaria, josta rakennusoikeutta on varattu muun muassa satamavarastoille, sekä 8 hehtaaria täyttö- ja vesialueille. Kaavassa varataan myös rakennusoikeutta muulle satamaa tukevalle teollisuudelle noin 17 hehtaaria. Satamahankkeen kaltaisen hankkeen merkittävimmät ihmisiin kohdistuvat vaikutukset ovat hankkeesta syntyvä melu ja päästöt, jotka

voivat heikentää ihmisten elinoloja ja viihtyisyyttä. Raahen satama-alueen tiestö on jo olemassa olevaa eikä se kulje asutuksen läheltä. Hankkeesta aiheutuvien liikennemäärien ei odoteta kasvavan merkittävästi. Hankealueelle on tulossa myös uutta teollisuustoimintaa, mutta sen aiheuttamia mahdollisia ympäristöön kohdistuvia vaikutuksia ei lausunnon antoaikaan vielä tiedetty, ja lisäselvitykset näiden osalta todettiin tarpeellisiksi. Hankealueen läheisyydessä ei ollut luonnonsuojelualueita, muuta sen sijaan rantojensuojeluohjelman ja Natura 2000 mukainen suojelualuerajaus sijaitsi melko lähellä satamaa. Lähistöllä oli myös linnustoltaan arvokas kohde, mutta ympäristökeskus katsoi, etteivät kaavan aiheuttamat ennustettavat vaikutukset näihin luontokohteisiin olleet niin merkittäviä, että YVA-lain mukainen arviointikynnys ylittyisi. Hankkeella ei myöskään katsottu olevan vaikutusta saaristoalueen kalakan- taan eikä alueen maisemaan, sillä satama-alue oli voimakkaasti ihmisen muovaamaa ja rakentamaa aluetta. Hankkeen vaikutukset todettiin pienemmiksi kuin YVA-lain tarkoittamien hankkeiden vaikutukset.

- Aineistossa olleet Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen lausunnot olivat hankekuvauksiltaan laajoja ja sisälsivät keskeiset seikat arviointivelvollisuuden arvioimiseksi. Lausuntojen puutteena oli lähinnä se, etteivät YVA-menettelyn soveltamatta jättämisen perustelut nojautuneet kaikilta osin lainsäädäntöön kirjattuihin harkintaperusteisiin.

Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen antamat lausunnot:

Oulun Autokuljetus Oy, maa-ainestenottohanke Vasikkasuon alueella, Haukipudas
17.6.2005

Lohja Rudus Oy Ab, kalliolouhintahanke Vasikkasuon alueella, Haukipudas
21.8.2000

Matti Perkiö, Kemi-Tornio -talousalueen vesihuollon rakentamishanke 15.1.1999

Raahen kaupunki, sataman asemakaavahanke, Raahen 24.11.1998

3.12

Pohjois-Savon ympäristökeskus

Aineistossa oli kaksi Pohjois-Savon ympäristökeskuksen antamaa lausuntoa. Kotisuon ja Pitkälehdonsuon turvetuotantohanke vuodelta 2003 sekä Vuoteenharjun ja Muuratharjun tekopohjavesihankkeet vuodelta 1995. Kummatkin lausunnot olivat erittäin kattavia, ja niissä hankkeet ja hankkeiden ympäristövaikutukset kuvattiin hyvin. Kotisuon turvetuotantoalueen tuotantokelpoinen alue olisi 133,4 hehtaaria ja Pitkälehdonsuon 103,7 hehtaaria, joten kumpikaan suoalueista ei ylittänyt YVA-asetuksen (268/1999) hankeluettelon raja-arvoa. Suohankkeiden YVA-menettelyn tarpeen arvioinnissa käytetyt kriteerit olivat hankkeiden koko, yhteisvaikutus muiden hankkeiden kanssa, pilaantuminen ja muut haitat sekä hankkeiden sijainti. Kahden turvetuotantoalueen etäisyys toisistaan olisi lähimmillään 4,6 km. Alueiden väliin jäisi asuinalue, johon suoalueiden haitallisia yhteisvaikutuksia (melu ja pöly) kohdistuisi vain erityisissä poikkeustilanteissa. Suoalueiden kuivatusvedet johdettaisiin eri vesistöihin eivätkä suoalueiden kuljetusreitit olisi täysin yhtenäisiä. Näiden turvetuotantoalueiden läheisyydessä ei olisi muita ympäristövaikutuksiltaan merkityksellisiä hankkeita. Hankkeista aiheutuvan merkittävimmän haitan arvioitiin olevan alapuoliseen vesistöön kohdistuva kuormitus, mutta kummankaan suon läheisyydessä ei olisi kalastuksellisesti tai luonnonarvoiltaan merkittäviä vesistöjä. Kummankin suon kuivatusvedet käsiteltäisiin pintavalutuskentillä, jotka edustivat turvetuotannossa parasta käyttökelpoista tekniikkaa, eikä siten ollut oletettavissa, että suoalueet aiheuttaisivat erityistä vesistöjen pilaantumista. Kummankin tuotantoalueen läheisyydessä sijaitsisi vain yksi talo alle 500 metrin etäisyydellä. Merkittävää haittaa hankkeista

arvioitiin olevan alueen luonnontilaisuudelle, sillä molemmat suoalueet olivat pääosin ojittamattomia.

Maakuntakaavassa kummallekaan suolle ei ollut merkitty käyttötarkoitusta ja aiemassa seutukaavassa Kotisuo oli varattu turvetuotantoalueeksi ja Pitkänlehdonsuo suojelualueeksi, mutta valtion suojelualuehanketta ei oltu katsottu tarpeelliseksi suon reuna-alueilla aiemmin tehtyjen ojitusten vuoksi. Kumpikin suoalueella oli aikoinaan todettu suolinnustoltaan arvokkaiksi, mikä vuoksi ympäristökeskus edellyttikin erillisen ympäristöselvityksen tekemistä, jossa olisi esitettävä riittävän perusteellinen arvio tuotantoalueiden luonnonarvoista (kasvit, linnut, hyönteiset). Lausunnossa todettiin, ettei hankkeen ympäristölupahakemusta voida käsitellä ennen edellä mainittujen tietojen toimittamista, vaikka varsinaista YVA-menettelyä hankkeelta edellytettyään.

Vuoteenharjun ja Muuratharjun tekopohjavesihankkeisiin annetussa lausunnossa hankkeen kuvaus ja perustelut olivat erittäin kattavat. Kummatkin suurehkot harjualueet ovat merkittäviä pohjavesialueita, mutta niiden luonnollinen pohjaveden muodostuminen ei riittänyt täyttämään Jyväskylän kaupungin vedentarvetta, jonka vuoksi olisi turvauduttava tekopohjaveteen. Tekopohjavettä saataisiin pumppaamalla vesistöstä hyvälaatuisia raakavettä imeytysalueille (8–10 kpl), joissa vesi suihkutettaisiin luonnontilassa olevalle maaperälle. Imeytysalueiden koko olisi noin 25 x 25 metriä ja imeytysteho 1 000–3 000 m³/d. Harjualueet olisivat pääosin luonnontilaisia, eivätkä ne kuuluneet valtakunnalliseen harjujen suojeluohjelmaan. Koska pintaimetyt alueet olisivat pieniä ja putkisto voitaisiin sijoittaa maastoon lähes huomaamattomasti, ei tekopohjavesihankkeen arvioitu aiheuttavan maisemallista haittaa ja alueiden virkistyskäyttämömahdollisuus säilyisi ennallaan. Myös imeytettävän raakavedenoton vaikutukset vesistöihin olisivat vähäisiä, koska ottomäärät olisivat pieniä vesistön virtaamiin nähden. Tekopohjaveden ei odotettu heikentävän pohjaveden laatua, koska käytettävä raakavesi olisi hyvää, ja aiemmin tehtyjen koeimeytysten yhteydessä vedenottamon vedenlaadun oli todettu parantuneen muun muassa happipitoisuuden osalta. Imeytyksen ja ottamisen sopivalla jaksottamisella pystyttäisiin ennalta ehkäisemään myös vettymishaitat. Hankkeen ei siten katsottu aiheuttavan YVA-lain tarkoittamien hankkeiden vaikutuksiin rinnastettavia vaikutuksia eikä arviointimenettelyn katsottu tuovan lisätietoa hankkeen ympäristövaikutuksista.

- Pohjois-Savon ympäristökeskuksen antamat lausunnot sisälsivät laajat hankekuvaukset ja monipuoliset arviot toimintojen mahdollisista ympäristövaikutuksista. YVA-menettelyn soveltamatta jättämisen perusteet ilmenivät hyvin lausunnoista.

Pohjois-Savon ympäristökeskuksen antamat lausunnot:

Kotisuon ja Pitkänlehdonsuon turvetuotantoalueet, 18.9.2003

Jyväskylän kaupunki, Vuoteenharjun ja Muuratharjun tekopohjavesihankkeet, 14.12.1995

3.13

Uudenmaan ympäristökeskus

Uudenmaan ympäristökeskuksen osalta aineisto sisälsi 55 lausuntoa. Aineiston joukossa oli lausuntoja, joihin myös ympäristöministeriö on antanut soveltamatta jättämislausunnon alueellisen ympäristökeskuksen antaman lausunnon jälkeen (Kymijoen Pernoon ja Hirvikosken haarojen välisen virtaamajaon muuttaminen, ks. jakso 2.3.3, Helsingin Keskuspuiston maakaasuputki, ks. jakso 2.6.2 ja Tuusulan pakastamolaitoshanke, ks. 2.10.9).

Uudellamaalla lausuntoja on annettu runsaasti erilaisista hanketyypeistä. Määrällisesti eniten niitä on annettu teollisen toiminnan muutoshankkeista (esimerkiksi asfalttiaseman ja voimalaitoksen muutoshankkeet sekä eteenilaitoksen kapasiteetin ja kalkkিতেhtaan laajennushankkeet). Useimmissa lausunnoissa hankkeet on kuvattu melko kattavasti ja sovelletut harkintakriteerit ilmenevät hyvin. Monet muutoshankkeista olivat kooltaan huomattavasti YVA-lain edellyttämän arviointirajan alapuolella, jolloin hankkeen koko oli ollut tärkeä harkintakriteeri. Fenoli- ja aromaattituotannon kapasiteetin nosto (2003) ja eteenilaitoksen kapasiteetin laajennushankkeissa (2002) tehtävät muutokset vähentäisivät toiminnan aiheuttamia päästöjä, mikä oli näissä lausunnoissa keskeinen harkintakriteeri. Hankealueen sijainti oli merkittävä harkintaperuste esimerkiksi biodieselyksikön perustamishankkeessa (2005), jota suunniteltiin teollisuusalueelle. Hankkeesta aiheutuvien vaikutusten arvioitiin kohdistuvan lähinnä teollisuusalueelle, ei sen ulkopuolelle.

Lausuntoja on annettu myös muutamasta kokonaan uudesta teollisuuslaitoshankkeesta kuten Tuusulan pakastamolaitoshankkeesta (1999) ja spraymaalien tuotantohankkeesta (2003). Lausunnoissa todettiin, että näiden hankkeiden vaikutukset olisivat lähinnä paikallisia, ja spray-maalien tuotantolaitoshanke olisi kooltaan pienempi kuin YVA-lain tarkoittamat hankkeet. Pakastamolaitoksen lausunto oli annettu yksityishenkilön yhteydenoton pohjalta, ja siinä todettiin etteivät hankkeen maisemalliset vaikutukset poikkeaisi juurikaan voimassa olevasta rakennuskaavasta ja hankkeesta aiheutuvaa liikennemäärien kasvua ei voitu pitää merkittävänä. Hankkeesta oli aiemmin tehty meluselvityksiä ja pohjaveteen kohdistuvien riskien selvityksiä. Ympäristökeskus piti hankkeesta aiheutuvia vaikutuksia pääosin paikallisina eivätkä vaikutukset olleet ympäristökeskuksen mielestä rinnastettavissa YVA-asetuksen hankeluettelon hankkeiden haitallisiin ympäristövaikutuksiin. Tämän hankkeen osalta myös ympäristöministeriö on antanut lausuntonsa siitä, ettei hanke edellytä arviointimenettelyä (ks. jakso 2.10.9).

Uudellamaalla on annettu useita jätehuoltoon liittyvien hankkeiden lausuntoja, kuten muun muassa Ämmäsuon biojätteen kompostointilaitos ja mädätyslaitos, Savion jätehuoltoalue Keravalla, kiinteän öljyisen jätteen käsittelylaitos Tuusulassa, Ämmäsuon kaatopaikan laajennusalueen jätemäärien muutos, Säkkiväline Oy:n renkaiden murskausasema Tuusulassa sekä Porvoon mlk:n jätevedenpuhdistamohanke. Näistä hankkeista huomiota herättää erityisesti Savion jätehuoltohanke (2000), jossa YVA-menettelyä ei edellytetty, vaikka jätemäärän lisäys (19 500 tonnia) vastasi lähes hankeluettelon kokorajaa (20 000 t.). Lausunnoissa YVA-menettelyn soveltamatta jättämistä perusteltiin ainoastaan hankeluettelon kokorajan alittumisella. Perusteluja ei voida pitää riittävinä, sillä lausunto ei sisältänyt varsinaista tapauskohtaisen arviointivelvollisuuden arviointia, vaan ainoastaan hankeluettelon tulkinnan.

Kiinteän öljyisen jätteen käsittelylaitoshankkeelta (2002) ei edellytetty YVA-menettelyä, sillä hanketta ei katsottu ongelmajätteen käsittelylaitokseksi, vaan ongelmajätteen esikäsittelyluonteiseksi toiminnaksi. Tapaus on mielenkiintoinen YVAA 6.1 §:n 11 a kohdan tulkinnan kannalta. Tapauksessa toimintaa ei pidetty YVA-asetuksessa tarkoitettuna ongelmajätteen fysikaalis-kemiallisena käsittelynä. Laitoksessa aiottiin lajitella, murskata ja johtaa jätettä keskipainolinkoon, jossa öljy erottuisi muusta jätteestä, jonka jälkeen metalli eroteltaisiin magneettien avulla muusta jätteestä. Tapauskohtaisen arviointivelvollisuuden osalta perustelut olivat hyvin niukat.

Säkkivälineen renkaidenmurskausasemahankkeessa (1996) oli tarkoitus perustaa kierrätysterminaali, johon koottaisiin ja jossa murskattaisiin käytöstä poistettuja auton renkaiden. Hankkeen ei katsottu olevan niin merkittävä, että siltä olisi edellytetty YVA-menettelyä. Myöskään Porvoon maalaiskunnan jätevedenpuhdistamohankkeelta (1995) ei edellytetty YVA-menettelyä, sillä se oli mitoitettu noin 36 000 asukkaalle, kun YVA-asetuksen hankeluettelon mukainen kokoraja on 100 000 asukkaalle mitoitettu yhdyskuntavesien käsittelylaitos. Lausunnoissa todettiin, ettei hankkeeseen muutoin-

kaan katsottu liittyvän sellaisia tekijöitä, jotka aiheuttaisivat YVA-lain tarkoittamien hankkeiden vaikutuksiin rinnastettavia vaikutuksia.

Uudellamaalla oli myös annettu useita maa-alueen kunnostukseen tai maa-ainekseen sijoittamiseen liittyviä lausuntoja kuten Myllypuron entisen kaatopaikka-alueen kunnostushanke, Tapanilan entisen asbestitehtaan ympäristön kunnostamishanke, ylijäämämaiden sijoittaminen Pitkäsuon täyttömäkeen, TBT-pitoisten sedimentti-ruoppausmassojen sijoittaminen Vuosaaren satamaan, kiviainestermiinalin sijoittaminen Laajasalon öljysatamaan, liikuntahallin rakentaminen ja pilaantuneiden maiden käyttö täyttömäina Kivikossa sekä maa-ainesten otto Nurmijärvellä.

Myllypuron kaatopaikan kunnostustoimia (1999) ei katsottu YVA-lain mukaiseksi hankkeeksi, sillä kyse oli kaatopaikan jälkihoidosta ja kunnostuksesta. Hankkeen vaikutukset katsottiin paikallisiksi eivätkä ne siten olleet rinnastettavissa YVA-lain tarkoittamiin hankkeisiin. Lausunnossa todettiin myös, että hankkeen ympäristövaikutukset tullaan selvittämään kaavamuutoksen yhteydessä ja hanketta koskevassa lupamenettelyssä. Ottaen huomioon tapaus koskevasta korkeimman hallinto-oikeuden päätöksestä KHO 27.1.2003 t. 175 ilmenevät seikat, lausunto antaa hieman yksioikoisen kuvan hankkeen mahdollisista ympäristövaikutuksista ja arviointimenettelyn soveltamistarpeesta. KHO:n päätöstä koskevassa eriävissä mielipiteessä hankkeen arviointivelvollisuuden katsottiin syntyvän hankeluettelon perusteella. Eriävissä mielipiteessä tuotiin esiin, että asiassa oli tarkoitus siirtää saastuneita maa-aineksia toiselle, asuintarkoitukseen varatulle alueelle. Saastuneiden maiden ja muiden jätemaiden määrä oli 58 000 m³ eli arviolta noin 100 000 tonnia jätettä 1,5–2 vuoden aikana. Korkein hallinto-oikeus ei ottanut päätöksessään kantaa siihen, olisiko hankkeeseen tullut soveltaa tapauskohtaista arviointia.

Tapanilan entisen asbestitehtaan kunnostushanke (1999) katsottiin niin ikään paikalliseksi ja jälkihoidolliseksi kunnostushankkeeksi, jonka vaikutukset olisivat lähinnä työsuojellullisia hankkeen aikana, josta ei aiheutuisi merkittäviä ympäristövaikutuksia. Lausunto oli kattavasti perusteltu, ja merkittävin harkintakriteeri oli asbestin ominaisuudet. Ainoastaan pölyävä asbesti luokitellaan ongelmajätteeksi syöpävaarallisuutensa vuoksi, mutta muutoin se luokitellaan pysyväksi jätteeksi, joka ei liukene, pala tai hajoa biologisesti eikä reagoi muiden aineiden kanssa edes pitkänkään ajan kuluessa. Paikalla tehtyjen toimenpiteiden jälkeen asbesti muuttuu tällaiseen haitattomaan muotoon.

Vuosaaren sataman TBT-pitoisten sedimenttien sijoittamishankkeeseen (2003) ei katsottu tarpeelliseksi soveltaa YVA-menettelyä hankkeen kertaluonteisuuden ja jo aiemmin samaan hankekokonaisuuteen liittyvän YVA-menettelyn vuoksi. Hankkeesta annettu lausunto oli kattavasti perusteltu. Myöskään syanidipitoisten maiden sijoittaminen Domargårdin jätteenkäsittelykeskukseen (2000) ei edellyttänyt YVA-menettelyä, sillä hanke katsottiin kertaluonteiseksi ongelmajätteiden käsittelyksi, joka ei ole YVA-lain tarkoittamaa ongelmajätteiden kaatopaikkatoimintaa.

Kiviainestermiinalin sijoittamishankkeelta Laajasalon öljysatamaan (2004) ei edellytetty YVA-menettelyä, sillä hankkeen vaikutuksia oli arvioitu jo toisen ympäristövaikutusten arviointimenettelyn yhteydessä sekä hankkeen ympäristöluovissa. Hankkeesta aiheutuvaa maaliikenteen lisäystä ei katsottu merkittäväksi ”jo entuudestaan raskasta liikennettä sijaitsevalla satama-alueella ja sen maaliikenneyhteyksillä”. Lausunto on perusteluiltaan ongelmallinen siinä mielessä, etteivät muiden lakien mukaiset arvioinnin tai muiden hankkeiden arviointimenettelyt lähtökohtaisesti korvaa YVAL:ssa tarkoitettua arviointia. Hankkeen kuuluminen muiden lakien mukaisten arviointien piiriin ei ole hyväksyttävä peruste jättää arviointimenettelyä tekemättä, elleivät muiden lakien mukaiset arvioinnit täytä kaikkia YVAL:n vaatimuksia. (ks. laajemmin jakso 1.6).

Liikuntahallin rakennusprojektissa (2005) täyttömaiksi oli suunniteltu käytettävän pilaantuneita maita. Annetussa lausunnossa todettiin, että hankkeessa kyse on

pilaantuneiden maiden hyötykäytöstä, ei hankeluettelon tarkoittamasta jätteenkäsittelylaitoksesta tai kaatopaikasta. Lausunnossa tuotiin myös esiin, että pilaantuneiden maiden sijoittaminen tarvitsee ympäristösuojelulain mukaisen ympäristöluvan, jossa annettavilla määräyksillä turvataan, ettei maiden hyödyntämisestä aiheudu merkittäviä haitallisia ympäristö- tai terveysvaikutuksia.

Kallioaineksen louhinta- ja murskaushanketta (2005) koskevassa lausunnossa otettiin ensiksi kantaa hankeluettelon tulkintaan. Ympäristökeskus katsoi, ettei kyseessä ollut YVA-asetuksen (268/1999) 6 §:n hankeluettelon 2b-kohdan mukainen hanke. Ottaen huomioon, että suunniteltu hanke sijaitsi satamakäyttöön osoitetulla alueella eikä sen lähiympäristössä ollut erityisiä suojelukohteita tai muita häiriintyviä kohteita (lähin asutus sijaitsi noin 600 metrin etäisyydellä) ympäristökeskus katsoi, ettei YVA-menettely tule sovellettavaksi myöskään tapauskohtaisesti.

Uudellamaalla on annettu muutamia liikennehankkeisiin liittyviä lausuntoja (Eliel Saarisen tien rakentaminen, Seittemänmiehenkadun (Viertolan) liikennejärjestelyt, Kehä I:n tunnelointi Otaniemi ja Keilaniemi, Klaukkalan ohikulkutie sekä Valtatien 3 yleissuunnitelma välillä Kehä III–Luhtaanmäki). Kaikki lausunnot oli melko kattavasti perusteltuja. Eliel Saarisen tien rakentamishankkeessa (1996), Seittemänmiehenkadun liikennejärjestelyhankkeessa (1998), Kehä I:n tunneloinnissa (2003) sekä Klaukkalan ohikulkutiehankkeessa (2004) vaikutukset olisivat lähinnä paikallisia ja hankkeen rakentamisaikaisia, eikä niiden vaikutuksia voitu verrata YVA-lain tarkoittamien hankkeiden vaikutuksiin. Kaikissa näissä hankkeet parantaisivat alueiden liikenneturvallisuutta ja useat hankkeiden vaikutukset olivat jo selvillä muiden arviointien jäljiltä.

Valtatien 3 yleissuunnitelma välillä Kehä III–Luhtaanmäki (2005) olisi toteutessaan pituudeltaan kolmea muuta hanketta pidempi, mutta sekään ei ylittäisi hankeluettelon raja-arvoja, eikä sen vaikutuksia siten katsottu niin merkittäviksi, että hanke olisi edellyttänyt YVA-menettelyä. Lausunnossa todettiin, ettei hankealueella olisi arvokkaita luontokohteita tai asutusta eikä hanke kohdistuisi arvokkaalle maisema-alueelle.

Uudenmaan ympäristökeskus on antanut neljä maakaasuputkihankkeisiin liittyvää lausuntoa (maakaasuputki Helsingin haaran rinnakkaisputki 1995, maakaasuputki Pirkkola–Ruskeasuo (keskuspuisto) 1998, Kerava–Lahti oikoradan maakaasuputkimuutokset 2001 sekä maakaasun rinnakkaisputki Mäntsälä–Kerava, 2003). Lausunnot eivät olleet pitkiä, mutta keskeiset harkintaperusteet ilmenivät niistä selkeästi. Kaikki hankkeet olivat kooltaan hankeluettelon hankkeita huomattavasti pienempiä ja niiden vaikutukset lähinnä paikallisia. Toiminnanharjoittajat olivat (ensimmäistä hanketta lukuun ottamatta) toimittaneet YVA-lausuntopyynnön ohessa ympäristöselvityksen, joista saatuihin tietoihin perustuen lausunnot oli voitu antaa ja näiden perusteella hankkeiden vaikutusten ei todettu olevan YVA-lain tarkoittamien hankkeiden vaikutuksiin rinnastettavia.

Eri tyyppisistä satama- ja kanavahankkeista on Uudellamaalla annettu yhteensä neljä lausuntoa (Vuosaaren Aurinkolahden kanava Helsingissä, Kantvikin väylän muuttaminen välillä Sommarö–Kantvik Kirkkonummella, konttiterminaali satama-alueella Loviisassa sekä Kantvikin sataman matkustaja- ja rahtiliikennehanke). Kaikki lausunnot oli melko hyvin perusteltuja. Kantvikin väylän muuttamishankkeelta (2005) ei edellytetty YVA-menettelyä, sillä kyseessä olisi muutoshanke, jonka vaikutuksia oli arvioitu aiemmin tehdyn YVA-menettelyn yhteydessä. Kantvikin sataman matkustaja- ja rahtiliikenteen kehittämishanke katsottiin sataman olennaiseksi muutokseksi, mutta koska hanke sijoittuisi jo olemassa olevaan rakennettuun satamaan, eikä siitä aiheutuisi merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia, ei siltä edellytetty YVA-menettelyä.

Aurinkolahden kanavahanke (1998) olisi liikenteellisesti niin pieni hanke, ettei sitä voitu pitää YVA-lain tarkoittamana ”merkittävänä kanavana”. Lausunnossa todettiin,

että kanavan lähtökohta olisi kaupunkikuvallinen, ei liikenteellinen ja siitä aiheutuvat haitalliset vaikutukset olisivat selvästi paikallisia. Loviisan konttiterminaalihanke (2002) merkitsi sataman olennaista muutosta tavaramäärän ja kuljetusten kaksinkertaistumisen vuoksi, mutta koska hanke sijoittuisi jo olemassa olevaan rakennettuun satamaan, eikä siitä aiheutuisi merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia, ei sitä pidetty YVA-lain tarkoittamana hankkeena.

Uudenmaan aineistossa oli kaksi voimajohto- ja kaapelihankelausuntoa (Estlink-kaapeli Suomen ja Viron välillä, 110 kV:n voimajohtohanke välillä Salmisaari–Meilahti, Helsinki). Estlink-kaapelista annettu lausunto (2000) oli kattava. Hankkeelta ei edellytetty YVA-menettelyä, mutta lausunnossa todettiin, että saadakseen hankkeelle kaikki tarvittavat luvat, hankevastaavan tuli täydentää ja laajentaa jo tehtyjä ympäristöselvityksiä.

Salmisaari-Meilahti voimajohtohankkeessa (2000) oli kysymys sähköasemien välisen, pituudeltaan noin 3,5 km voimajohdon uusimisesta. Hanke katsottiin kooltaan sen verran YVA-asetuksen hankeluettelon hankkeita (220 kV ja yli 15 km) pienemmäksi, ettei siihen ollut tarpeellista soveltaa YVA-menettelyä.

Uudellamaalla on annettu vain yksi lausunto sikalahankkeesta (Sikalayhtymä Bosas Guy Borup, Lapinjärvellä, 2001). Perustettava sikala olisi mitoitettu 800 emakolle ja 170 siitossialle. Lausunto oli hyvin perusteltu. Sikala sijaitisi haja-asutusalueella, ja sen ei arvioitu uhkaavan vesiensuojellisia erityiskohteita, eikä sillä olisi vaikutuksia arvokkaisiin luonto- tai kulttuurihistoriallisesti arvokkaisiin kohteisiin. Näillä perusteilla lausunnossa todettiin, ettei hankkeen vaikutuksia voitu rinnastaa YVA-lain tarkoittamien hankkeiden vaikutuksiin.

Lisäksi Uudellamaalla on annettu joukko lausuntoja erilaisista hankkeista (mm. Vuosaaren meluvallin rakentaminen, Tuusulan golf-kenttä, Tuusulanjärven kunnostushanke, Päiväkumpu 9 asemakaava Vantaalla, Espoon kaupungin monitoimihalli sekä Hyvinkään Martin asuinalueen liikennejärjestelyt). Näitä hankkeita koskevat lausunnot olivat kauttaaltaan kattavia. Useimmissa tapauksissa hankkeiden ympäristövaikutukset olisivat lähinnä paikallisia (Tuusulan golf-kenttä 2004, Espoon kaupungin monitoimihalli 1997, Päiväkumpu 9 asemakaava Vantaalla 2000), tai niitä oli arvioitu jo erilaisissa vaikutusten arvioinneissa (Hyvinkään Martin asuinalueen liikennejärjestelyt 2000) tai hankkeilla olisi tarkoitus saavuttaa myönteisiä vaikutuksia ympäristöön (Tuusulanjärven kunnostushanke 1997) sekä ihmisten ja luonnonsuojelualueen viihtyisyyteen (Vuosaaren meluvalli 2003). Ympäristökeskus katsoi, ettei hankkeita voitu verrata YVA-lain tarkoittamiin merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia aiheuttaviin hankkeisiin. Lausuntojen lopputulokset vaikuttivat sinänsä perustelluilta, mutta joidenkin niiden ongelmana oli arviointimenettelyn tekemättä jättämisen perusteleminen muiden lakien mukaisten arviointien tekemisellä.

- Uudenmaan ympäristökeskuksen lausunnoissa hankkeet kuvattiin pääsääntöisesti melko kattavasti ja sovelletut harkintakriteerit ilmenivät hyvin. Aineistossa oli tosin myös hyvin niukasti perusteltuja lausuntoja. Pelkistetyimmillään lausunnot sisälsivät lähinnä hankeluettelon tulkinnan eli sen toteamisen, ettei kyseessä ole hankeluettelossa tarkoitettu hanke ja toteamuksen, ettei hankkeeseen myöskään sovelleta YVA-lain 4 §:n 2 momentin mukaista menettelyä. Paikoin soveltamisharkinnassa painotettiin liikaa hankkeen kokoa suhteessa muihin soveltamisperusteisiin. Myös ympäristövaikutusten paikallisuus näytti saavan hieman ylimitoitettun painoarvon (esim. Myllypuron kaatopaikka-alueen kunnostus 1999). Hankkeella voi olla vaikutusten paikallisesta luonteesta riippumatta YVA-laissa tarkoitettuja merkittäviä ympäristövaikutuksia esimerkiksi kohdealueen erityislaatuisuuden vuoksi. Ongelmana oli eräissä tapauksissa myös arviointimenettelyn tekemättä jättämisen perusteleminen muiden lakien mukaisten arviointien tekemisellä. Hankkeen kuuluminen muiden arviointien piiriin ei ole lain mukainen peruste

jättää YVA-laissa tarkoitettua arviointimenettelyä tekemättä, elleivät muiden lakien mukaiset arvioinnit täytä YVA-lain vaatimuksia selvitysten sisällön ja kuulemisen osalta.

Uudenmaan ympäristökeskuksen antamat lausunnot:

- Danisco Sugar Oy, Kantvikin sataman matkustaja- ja /tai rahtiliikenne, Kirkkonummi, 30.11.2005
- Uudenmaan tiepiiri, Valtatien 3 yleissuunnitelma välillä Kehä III–Luhtaanmäki, Vantaa ja Nurmijärvi, 25.10.2005
- Fortum Oil Oy, Porvoon jalostamon biodiesel yksikkö, Porvoo, 17.5.2005
- Porvoon kaupunki, Kallioaineksen louhinta ja murskaus, Tolkkisten satama, Porvoo, 4.2.2005
- Kiviconstruction Oy, Liikuntahallin rakentaminen ja pilaantuneiden maiden käyttö täyttömaina, Kivikko, Helsinki 14.1.2005
- Salvor Oy, Asfalttiaseman toiminnan muutos, Risten, Lohja, 26.10.2004
- Metsähallitus/Morenia, Kiviainestermiinaalin sijoittaminen Laajasalon öljysatamaan, Helsinki, 19.10.2004
- Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta (YTV), Ämmässuon kaatopaikan laajennusalueen jätemäärien muutos, Espoo, 13.10.2004
- Tiehallinto, Uudenmaan tiepiiri, Klaukkalan ohikulkutie, Nurmijärvi, 30.6.2004
- Matti Vainio, Golfklubin golfkenttä, Tuusula, 14.4.2004
- Helsingin Satama, TBT-pitoisten sedimenttiruoppausmassojen sijoittaminen Vuosaaren satama, Helsinki, 24.11.2003
- Espoon kaupunki, Kehä I:n tunnelointi Otaniemi ja Keilaniemi, Espoo, 15.5.2003
- Borealis Polymers Oy, Fenoli ja aromaatti -tuotannon kapasiteetin nosto, Porvoo, 15.5.2003
- Maston Oy/Reijlers Oy, Spray-maalien valmistuslaitos, Kirkkonummi, 3.4.2003
- Fortum Oil and Gas Oy, Jalostamon ”Upgrade-projekti”, Porvoo 27.3.2003
- Helsingin kaupunki, Vuosaaren satamakeskuksen meluvalli, Helsinki, 4.2.2003
- Neste Engineering Oy, Maakaasun rinnakkaisputki Mäntsälä–Kerava, 17.1.2003
- Lassila & Tikanoja Oyj, Kiinteän öljyisen jätteen käsittelylaitos, Tuusula, 19.12.2002
- Loviisan Satamalaitos, Konttitermiinaali satama-alueella, Loviisa, 23.10.2002
- Vantaan kaupunki, Puhtaiden ylijäämämaiden sijoittaminen Pitkäsuon täyttömäki, Vantaa, 4.7.2002
- Fortum Oil and Gas Oy, Jalostamon ”Upgrade-projekti”, Porvoo, 9.4.2002
- Borealis Polymers Oy, Eteenilaitoksen kapasiteetin laajennus, Porvoo, 1.3.2002
- Minna Kuusio, Martinkylän maa-aineshankkeet, Sipoo, 12.12.2001
- Eino ja Raija Tonteri, Sikalayhtymä Bosas Guy Borup, Lapinjärvi, 30.10.2001
- Sipoon kunta, Martinkylän maa-aineshankkeet, Sipoo, 13.9.2001
- Gasum Oy, Kerava-Lahti oikoradan maakaasuputkimuutokset, 4.2.2001
- Länsi-Suomen ympäristölupavirasto/Merenkulkuhallitus, Kantvikin väylän muuttaminen välillä Sommarö–Kantvik, Kirkkonummi, Siuntio, Inkoo, 27.9.2000
- Martin asukasyhdistys, Martin asuinalue, Hyvinkää, 31.8.2000
- Unto Lehtinen, Sillankorvankatu, Ahdenkallio, Suonkatu–Seittenmänniehenkatu, Prisma-automarket ja Martin alue, Hyvinkää, 31.8.2000
- PVO-yhtiöt PVO-Engineering Oy, Estlink-kaapeli Suomen ja Viron välillä, 14.8.2000
- Vantaan ympäristöyhdistys ry, Päiväkumpu 9 asemakaava, Vantaa, 14.8.2000
- Porvoon kaupunki, Syanidipitoisten maiden sijoittaminen Domargårdin jätteenkäsittelykeskus, Porvoo 12.4.2000
- Keravan kaupunki, Savion jätehuoltoalue, Kerava, 31.1.2000
- Helsingin Energia, Voimajohto välillä Salmisaari–Meilahti, Helsinki, 27.1.2000
- Neste Oy Porvoon tuotantolaitokset, Uudet hankkeet, Porvoo, 29.11.1999
- Orion-Yhtymä Oyj Fermion, Tehtaiden laajennus, Hanko, 10.9.1999

Helsingin kaupunki, Myllypuron entisen kaatopaikka-alueen kunnostus, Helsinki, 1.7.1999

Viatek Oy (Helsingin kaupunki), Tapanilan entisen asbestitehtaan ympäristön kunnostaminen, Helsinki, 30.6.1999

Christer Wilkman, Tuusulan Pakastamolaitos ns. Jusslan työpaikka-alue, Tuusula, 2.3.1999

Tuusulan kunta, Rakentamisen vaikutus pohjavesiolosuhteisiin Jusslan työpaikka-alueella, Tuusula, 5.1.1999

Neste Oy, Porvoon tuotantolaitokset, Hankkeet, Porvoo, 14.12.1998

Helsingin kaupunki, Vuosaaren Aurinkolahden kanava, Helsinki, 20.8.1998

Helsingin keskuspuiston puolesta ry, Maakaasuputki Pirkkola–Ruskeasuo, Helsinki, 18.6.1998

Unto Lehtinen, Seittemänmiehenkadun (Viertolan) liikennejärjestelyt, Hyvinkää, 2.2.1998

Neste Oy, Porvoon tuotantolaitokset, Hankkeet, Porvoo, 11.12.1997

Espoon kaupunki, Espoon monitoimihalli, Tapiola, 13.6.1997

Keski-Uudenmaan vesiensuojelun kuntayhtymä, Tuusulanjärven kunnostus, Tuusula, 19.2.1997

Neste Oy, Porvoon tuotantolaitokset, Hankkeet, Porvoo, 21.1.1997

Pro Haaga-Pro Haga ry, Pohjois-Haaga Seura ry, ym. Eliel Saarisen tien rakentaminen, Helsinki, 20.12.1996

Christer Wilkman, Säkkiväline Oy:n renkaiden murskausasema, Tuusula, 5.7.1996

Borealis Polymers Oy, Kumeeni- ja fenoliyksiköiden muutos, Porvoo, 19.3.1996

Oy Nordkalk Ab, Kalkkitehtaan investointihanke, Tytyri, Lohja, 13.2.1996

Gasum Oy, Maakaasuputki Helsingin haaran rinnakkaisputki, Kerava–Vuosaaren haara, 14.11.1995

Porvoon kaupungin vesilaitos, Porvoon mlk., Jäteveden puhdistamo, Hermansö, Porvoo, 31.10.1995

Borealis Polymers Oy, Eteenilaitoksen kapasiteetin laajennus, Porvoo 20.10.1995

Ruotsinpyhtään kunta, Kymijoen Pernoonhaaran ja Hirvikosken haaran välisen virtaamajaan muuttaminen, Ruotsinpyhtää, 6.10.1995

Metsä-Serla paperi ja kartonki Oy, Imatran Voima Oy, Voimajohtohanke, Kirkniemi, Lohja, 27.6.1995

Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta (YTV), Suunniteltu biojätteen käsittelylaitos (mädätyslaitos) Ämmässuo, Espoo, 13.2.1995

Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta (YTV), Suunniteltu biojätteen kompostointilaitos, Ämmässuo, Espoo, 6.2.1995

Yhteenvedoa ja johtopäätöksiä ympäristökeskusten lausuntokäytännöstä

Lausuntojen määrä ja hanketyypit ovat vaihdelleet huomattavasti eri ympäristökeskusten välillä, mitä selittää maankuntien toisistaan poikkeavat elinkeinorakenteet ja erilaiset lausuntojen antamiskäytännöt. Lausuntoja oli annettu joissakin ympäristökeskuksissa (esimerkiksi Pohjois-Savo) vain sellaisiin hankkeisiin, jotka olivat kooltaan lähellä hankeluettelon rajaa. Sen sijaan osa ympäristökeskuksista (esimerkiksi Lounais-Suomi) oli antanut lausuntoja säännönmukaisesti myös pienemmistä hankkeista.

Lausuntojen laatu vaihteli melko runsaasti ympäristökeskuksittain. Lausuntojen perustelut pelkistyivät niukimmillaan toteamukseen, ettei hanke ylitä hankeluettelon rajaa. Näissä tapauksissa lausunnot eivät siis sisältäneet varsinaista tapauskohtaisen arviointivelvollisuuden arviointia, vaan ainoastaan hankeluettelon tulkinnan. Soveltamisratkaisujen legitimitietin ja lopputuloksen lainmukaisuuden arvioimisen kannalta ongelmallisimpia olivat tapaukset, joissa perustelut olivat hyvin niukkoja, vaikka hankkeet olivat kooltaan lähellä hankeluettelon rajaa. Näissä tapauksissa puutteita ilmeni erityisesti eri hankkeista aiheutuvien yhteisvaikutusten huomioon ottamisessa. Kyse ei kuitenkaan näyttänyt olevan aina siitä, että ratkaisut olisivat perustuneet puutteelliseen ennakkoselvitykseen, vaan kehittämistarve vaikutti liittyvän pikemminkin harkinnan perusteena olevien tietojen dokumentointiin.

Perustelujen puutteellisuus saattoi johtua osittain myös siitä, että lausunnon pyytäjällä, kuten lupaviranomaisella, olivat jo perustiedot hankkeesta. Tästä riippumatta lausunnon lopputuloksen kannalta relevantit seikat olisi ollut syytä kirjata perusteluina lausuntoon. Lausuntojen perustelujen laatuun lienee vaikuttanut osaltaan myös lausuntojen valmistelukäytännöt. Joissakin ympäristökeskuksissa, kuten Kaakkois-Suomen ympäristökeskuksessa, lausuntoja on laadittu ns. YVA-tiimissä. Useamman henkilön osallistuminen lausuntojen valmisteluun laajentaa käytössä olevaa tietopohjaa ja tämä heijastuu usein lausunnoissa monipuolisempaan argumentointiin. YVA-tiimit voivat toimia myös ad hoc -tyyppisesti eli tiimi voidaan perustaa tarpeen mukaan esimerkiksi monimutkaisia ja monialaista asiantuntemusta vaativia hankkeita varten.

Lausuntojen perustelujen laatu on kohentunut useissa ympäristökeskuksissa selvästi YVA-lainsäädännön voimassaolon aikana. Tämä selittyy muun muassa YVA-menettelystä saaduilla kokemuksilla ja YVA-lainsäädännön vuoden 1999 uudistuksella, jossa täsmennettiin soveltamisharkinnan kriteereitä. Ympäristökeskukset ovat myös konsultoineet ympäristöministeriötä hankalimmissa tapauksissa, mikä lienee osaltaan yhtenäistänyt ja kehittänyt käytäntöjä. Vaikka lausuntojen laatu on keskimäärin parantunut vuosien kuluessa, aineiston joukossa oli kuitenkin myös viime vuosina annettuja lausuntoja, joissa hankkeet ja niiden ympäristövaikutukset oli kuvattu hyvin niukkasanaisesti.

Hankekuvauksen suppeuden ja soveltamisharkinnan lopputuloksen perustelujen niukkuuden lisäksi lausuntojen tyypillinen puute oli se, ettei harkintaa oltu kaikilta osin perustettu YVA-lainsäädännöstä ilmeneviin harkintakriteereihin. Melko usein käytetty, lakiin perustumaton YVA-menettelyn soveltamatta jättämisen perustelu liittyi hankkeen ympäristölupavelvollisuuteen. Hankkeen kuuluminen myös ympäristönsuojelulain mukaisen lupamenettelyn piiriin ei ole peruste jättää YVA-menettelyä tekemättä. Ajoittain YVA-menettelyn soveltamatta jättämistä oli perustelu myös sillä, että hankkeesta tai sen ympäristöstä on jo aiemmin tehty muissa yhteyksissä ympäristöarviointeja. Kyseiset arvioinnit eivät kuitenkaan olleet selvitysten ja kansalaisosallistumisen laajuuden osalta verrattavissa YVA-menettelyyn, eivätkä korvaa YVA-lakiin perustuvaa arviointia.

Yhtenä YVA-menettelyn soveltamatta jättämisen perusteena käytettiin vaikutusten paikallisuutta. Vaikutusalueen laajuus (ottaen huomioon vaikutuksen kohteena olevan väestön määrä) on yksi YVA-asetuksen 7 §:ään kirjatusta harkintaperusteista. Paikallisuusperuste voi kuitenkin joissakin tapauksissa olla ongelmallinen, sillä vaikka vaikutukset kohdistuisivat vain pienehkölle, mutta ympäristöltään herkälle alueelle, arviointikynnys voi ylittyä. Soveltamisratkaisua ei siis tule tehdä yksin tämän kriteerin pohjalta, vaan soveltamisharkinnan tulee perustua laajempaan kokonaisarvioon hankkeen vaikutusten merkittävydestä.

YVA-menettelyn soveltamatta jättämistä saatettiin perustella myös sillä, että hanke sijaitsee jo kuormitetulla alueella. Se, että jokin alue on jo erityisen kuormittunut esimerkiksi teollisesta toiminnasta, ei ole peruste sallia alueelle uusia toimia tai jättää arviointimenettelyä tekemättä. Sen sijaan alueen ympäristön kuormittunut tila voi olla peruste edellyttää arviointia. YVAA 7 §:n nojalla soveltamisharkinnassa on otettava huomioon luonnon sietokyky ottaen huomioon muun ohella alueet, joilla yhteisön lainsäädännössä vahvistetut ympäristön tilaa kuvaavat ohjeet on jo ylitetty.

Kaiken kaikkiaan ympäristökeskusten antamista lausunnoista on todettavissa, että valta-osa niistä oli sekä hankekuvauksen että YVA-menettelyn soveltamatta jättämistä koskevien perustelujen osalta selkeitä. Lausunnot perustuivat pääsääntöisesti YVA-lainsäädännössä tarkoitettuihin harkintakriteereihin.

4 Soveltamisharkinnan kehittämistarpeet

Tässä selvityksessä analysoidun aineiston perusteella YVA-menettelyn tapauskohtaista soveltamista koskevien käytäntöjen keskeinen kehittämistarve koskee soveltamisharkinnan sitomista tarkemmin YVA-lainsäädännössä tarkoitettuihin harkintakriteereihin. YVA-menettelyn soveltamistarpeesta annetuissa lausunnoissa menettelyn soveltamatta jättämistä perusteltiin melko usein lainsäädäntöön kuulumattomilla tarkoituksenmukaisuussyillä, kuten sillä, ettei YVA-menettely toisi merkittävää uutta tietoa. Jatkossa on syytä erityisesti huomioida, että YVA-lain 6 §:n mukainen soveltamisratkaisu on luonteeltaan oikeusharkintainen päätös, joka on tehtävä YVA-lain ja YVA-asetuksen säännöksiä soveltaen ja niiden määrittämässä puitteissa.

Toinen olennainen kehittämishaaste koskee perustelujen kattavuutta ja soveltamisharkinnan perusteena olevien tietojen dokumentointia. Analysoidussa aineistossa ongelmallisimpia olivat ne tapaukset, joissa lausunnon lopputulosta perusteltiin hyvin niukasti, vaikka hankkeet olivat kooltaan lähellä hankeluettelon rajaa. Näissä tapauksissa puutteita ilmeni erityisesti eri hankkeista aiheutuvien yhteisvaikutusten huomioon ottamisessa. Toisaalta perustelujen puutteellisuus ei aina viittaa puutteelliseen ennakkoselvitykseen, vaan kehittämistarve saattaa liittyä harkinnan perusteena olevien tietojen dokumentointiin. Soveltamisharkinnan perusteena olevat asiakirjat ja muut seikat tulisi aina kirjata päätöksiin.

Jatkossa perustelujen monipuolisuuteen ja kattavuuteen on syytä kiinnittää huomiota varsinkin niiden hankkeiden osalta, jotka ovat kooltaan lähellä hankeluettelon hankkeita tai jotka sijoittuvat ympäristöllisesti herkille alueille. Myös hankkeen sijoittuminen jo ennestään kuormitetulle alueelle tulisi ottaa erityisesti huomioon. Alueen ympäristön kuormittanut tila voi olla peruste edellyttää YVA-menettelyä. Yhteisvaikutus-kriteerin merkitys korostuu myös niissä tapauksissa, joissa yksi merkittäviä vaikutuksia aiheuttava hankekokonaisuus toteutetaan useammassa osissa. YVA-lain mukaiselle arvioinnille on vahva peruste yhteisvaikutus-kriteerin kautta muun muassa silloin, kun arviointia edellyttävä hanke on jaettu osiin.

Soveltamisharkinnassa on tarvetta kiinnittää aikaisempaa laajemmin huomiota myös hankkeen vaikutuksiin liittyvien epävarmuuksiin. Mikäli hankkeen vaikutuksista ja niiden merkittävyydestä on epäselvyyttä, tämä tulisi nähdä varovaisuusperiaatteen mukaisesti arviointivelvollisuutta puoltavana seikkana. Epäselvyys arviointikynnyksen ylitymisestä voi olla myös perusteena lisäselvitysten hankkimiseen soveltamisharkintaa varten.

Kehittämistarpeet koskevat myös vaikutusten merkittävyyden kokonaisvaltaista tarkastelua. Aikaisemmassa käytännössä YVA-menettelyn soveltamistarve on saatettu poissulkea hankkeen pienehkön koon ja vaikutusten paikallisuuden perusteella. Tältä osin on syytä jatkossa huomioida, että arviointikynnys voi ylittyä, vaikka vaikutukset kohdistuisivat vain pienehkölle, mutta ympäristöltään herkälle alueelle. Soveltamisratkaisua ei siis tule tehdä yksin hankkeen koon ja vaikutusalueen laajuuden perusteella, vaan soveltamisharkinnan tulee perustua laajempaan kokonaisarvioon hankkeen vaikutusten merkittävyydestä.

Soveltamisharkinnassa on otettu paikoin huomioon myöhemmin toteutettavat haittojen lieventämistoimet, joiden toimivuudesta ei ole ollut selvyyttä. Mikäli arviointikynnys muutoin ylittyy, menettelyä ei tulisi jättää soveltamatta täsmentymätömien tai vaikuttavuudeltaan epävarmojen haittojen lieventämismahdollisuuksien olemassaolon perusteella. YVA-järjestelmässä lähtökohtana on, että tarvittavia haittojen välttämisen- ja lieventämismahdollisuuksia arvioidaan vasta varsinaisessa YVA-menettelyssä, jolloin myös kansalaiset voivat osallistua tarvittavien lieventämistoimien määrittelyprosessiin.

LÄHTEET

- Hahto, Matti 2003. YVAL:n järjestelmä hallinto-oikeuden näkökulmasta. Julkaisematon alustus valtakunnallisilla YVA-päivillä 25.3.2003, Helsinki. (10 s.)
- HE 84/1999 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle ympäristönsuojelu- ja vesilainsäädännön uudistamiseksi.
- HE 319/1993 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi ympäristövaikutusten arviointimenettelystä ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.
- HE 182/1998 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain muuttamisesta.
- HE 210/2005 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain muuttamisesta.
- Komissio 1999. Guidelines for the Assessment of indirect and Cumulative Impacts as well as Interactions. Saatavilla [www:stä osoitteesta: http://europa.eu.int/comm/environment/eia/home.htm](http://europa.eu.int/comm/environment/eia/home.htm) [viitattu 5.3.2006].
- Komissio 2001. Guidance on EIA. Screening. Saatavilla [www:stä osoitteesta: http://europa.eu.int/comm/environment/eia/home.htm](http://europa.eu.int/comm/environment/eia/home.htm) [viitattu 20.2.2006].
- Komissio 2003. Komission kertomus Euroopan parlamentille ja neuvostolle YVA-direktiivin (direktiivin 85/337/ETY, sellaisena kuin se on muutettuna direktiivillä 97/11/EY) soveltamisesta ja toimuudesta (23.6.2003). Saatavilla [www:stä osoitteesta: http://europa.eu.int/comm/environment/eia/home.htm](http://europa.eu.int/comm/environment/eia/home.htm) [viitattu 28.2.2006].
- Kuusiniemi, Kari 1992. Ympäristönsuojelu ja immissioajattelu. Helsinki.
- Kuusiniemi, Kari – Ekroos, Ari – Kumpula, Anne – Vihervuori, Pekka 2001. Ympäristöoikeus. Juva.
- Niemi, Matti – Keravuori, Marietta 2003. Hallintolaki. Helsinki.
- Pölonen, Ismo 2004. Ympäristövaikutusten arviointimenettely ympäristöoikeudellisena instrumenttina. Joensuun yliopiston oikeustieteellisiä julkaisuja 9. Joensuu.
- Pölonen, Ismo 2006. Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen YVA-linjaukset direktiivin laillisuusvalvontavaikutuksen ilmentymänä. Oikeus 1/2006, s. 35–53.
- Pölonen, Ismo – Määttä, Tapio 2004. Ympäristövaikutusten arviointimenettelyyn liittyvä muutoksenhaku. Selvitys (28.10.2004). Saatavilla [www:stä osoitteesta: http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=35665&lan=FI](http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=35665&lan=FI).
- YmVM 3/2006 vp. Ympäristövaliokunnan mietintö koskien hallituksen esitystä laiksi ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain muuttamisesta.

Oikeustapaukset

Korkein hallinto-oikeus

- KHO 3.7.1996 t. 2256 (ATK)
- KHO 18.2.2000 t. 312 (ATK)
- KHO 18.2.2000 t. 313 (ATK)
- KHO 27.1.2003 t. 175
- KHO 25.6.2003 t. 1543 (ATK)
- KHO 2003:40
- KHO 2004:123

Vaasan hallinto-oikeus

- VHAO 26.9.2002, nro 02/0181/3

Euroopan yhteisöjen tuomioistuin

- C-431/92, Großkrotzenburg, tuomio 11.8.1995, kok. 1995 s. I-02189
- C-72/95, Kraaijeveld, tuomio 24.10.1996, kok. 1996 s. I-05403
- C-392/96, komissio vs. Irlanti, tuomio 21.9.1999, kok. 1999 s. I-05901
- C-435/97, WWF, tuomio 16.9.1999, kok. 1999 s. I-05613
- C-287/98, Linster, tuomio 19.9.2000, kok. 2000 s. I-06917
- C-227/01, Komissio vs. Espanjan kuningaskunta, tuomio 16.9.2004, kok. 2004 s. I-08253
- C-117/02, komissio vs. Portugali, tuomio 29.4.2004, kok. 2004 s. I-05517
- C-87/02, komissio vs. Italia, tuomio 10.6.2004, kok. 2004 s. I-05975
- C-83/03, komissio vs. Italia, tuomio 2.5.2005, kok. 2005 s. I-04747
- C-121/03, komissio vs. Espanja, tuomio 8.8.2005, kok. 2005 s. I-07569

KUVAILELEHTI

<i>Julkaisija</i>	Ympäristöministeriö Alueidenkäytön osasto		<i>Julkaisu-aika</i> Kesäkuu 2007	
<i>Tekijä(t)</i>	Ulla-Riitta Käyhkö, Ismo Pölönen, Elisabeth Grönlund			
<i>Julkaisun nimi</i>	YVA-menettelyn soveltaminen yksittäistapauksissa – Soveltamisratkaisujen laatu ja yhtenäisyys 1994–2006			
<i>Julkaisusarjan nimi ja numero</i>	Suomen ympäristö 18/2007			
<i>Julkaisun teema</i>	Rakennettu ympäristö			
<i>Julkaisun osat/ muut saman projektin tuottamat julkaisut</i>				
<i>Tiivistelmä</i>	<p>Julkaisun tarkoituksena on tuottaa tietoa yksittäistapauksissa tehtävien YVA-päätösten laadun ja yhtenäisyyden edistämiseksi. Julkaisussa tarkastellaan vuonna 2006 uudistettua YVA-lainsäädäntöä tapauskohtaisesti sovelletavan ympäristövaikutusten arviointimenettelyn osalta. Lisäksi analyysin kohteena ovat ympäristöministeriön ja alueellisten ympäristökeskusten vuosina 1994–2006 tekemät YVA-menettelyn soveltamisratkaisut, joita on tarkasteltu erityisesti laadun ja soveltamiskäytäntöjen kehittämistarpeiden näkökulmasta. Ympäristöministeriön ratkaisuista on selvitetty myös soveltamisharkinnassa käytettyjä pääasiallisia kriteereitä, joita voidaan soveltuvin osin hyödyntää uusien hankkeiden arviointivelvollisuutta harkittaessa.</p> <p>YVA-menettelyn käyttöönoton alkuvuosina ympäristöministeriön ja alueellisten ympäristökeskusten soveltamisratkaisut olivat perusteluiltaan niukkoja sisältäen melko usein myös YVA-lainsäädäntöön kuulumattomia harkinta-perusteita. Viime vuosina ympäristöministeriön ratkaisut ovat olleet pääsääntöisesti monipuolisesti perusteltuja. Myös useiden ympäristökeskusten soveltamisratkaisujen perustelujen laatu on kohentunut selvästi YVA-lainsäädännön voimassaolon aikana. Lausuntojen laatu on kuitenkin vaihdellut melko paljon ympäristökeskusten välillä. Aineisto sisälsi eräitä tapauksia, joissa olisi ilmeisesti ollut perusteet edellyttää arviointimenettelyn tekemistä. Ympäristöministeriön päätökset ja lausunnot antoivat viitteitä siitä, että ympäristöministeriö on pitänyt kynnystä alistaa hankkeita arviointimenettelyyn korkealla.</p> <p>YVA-menettelyn tapauskohtaista soveltamista koskevien käytäntöjen kehittämistarpeet koskevat erityisesti soveltamisharkinnan sitomista tarkemmin YVA-lainsäädännössä tarkoitettuihin harkintakriteereihin, perustelujen kattavuutta, eri hankkeista aiheutuvien yhteisvaikutusten ja hankkeen vaikutuksiin liittyvien epävarmuuksien huomioonottamista sekä vaikutusten merkittävyyden kokonaisvaltaista tarkastelua.</p>			
<i>Asiasanat</i>	Ympäristövaikutusten arviointimenettely, YVA, tapauskohtainen YVA, YVA-menettelystä päättäminen yksittäistapauksessa			
<i>Rahoittaja/ toimeksiantaja</i>	Ympäristöministeriö			
	ISBN 978-952-11-2695-6 (PDF)	ISBN	ISSN 1796-1637 (verkkoj.)	ISSN
	Sivuja 110	Kieli suomi	Luottamuksellisuus julkinen	Hinta (sis.alv 8 %)
<i>Julkaisun myynti/ jakaja</i>	www.ymparisto.fi/julkaisut			
<i>Julkaisun kustantaja</i>	Ympäristöministeriö			
<i>Painopaikka ja -aika</i>	Helsinki 2007			

PRESENTATIONSBLAD

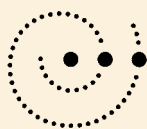
Utgivare	Miljöministeriet Markanvändningsavdelningen	Datum Juni 2007		
Författare	Ulla-Riitta Käyhkö, Ismo Pölönen, Elisabeth Grönlund			
Publikationens titel	YVA-menettelyn soveltaminen yksittäistapauksissa – Soveltamisratkaisujen laatu ja yhtenäisyys 1994–2006 (Tillämpningen av miljökonsekvensbedömningar i enskilda fall – beslutens kvalitet och enhetlighet 1994-2006)			
Publikationsserie och nummer	Miljön i Finland 18/2007			
Publikationens tema	Byggd miljö			
Publikationens delar/ andra publikationer inom samma projekt				
Sammandrag	<p>Syftet med publikationen är att producera information i avsikt att främja kvaliteten på och förenhetligandet av beslut om MKB i enskilda fall. Publikationen granskar den förnyade MKB-lagstiftningen från år 2006 gällande miljökonsekvensbedömningar som tillämpas i enskilda fall. Därtill analyseras miljöministeriets och de regionala miljöcentralernas beslut om tillämpningen av MKB-förfaranden under åren 1994–2006. MKB-förfarandena har granskats i synnerhet med tanke på behovet av att utveckla kvaliteten och tillämpningspraxis. Bland miljöministeriets avgöranden har även de främsta kriterierna inför beslut om tillämpningen av MKB utretts i avsikt att se vilka som till valda delar kan utnyttjas när bedömningsskyldigheten för nya projekt prövas.</p> <p>Under de första år som MKB-förfarandet var i bruk gav miljöministeriet och de regionala miljöcentralerna mycket knapphändiga motiveringar till sina beslut om en tillämpning av förfarandet och de innehöll rätt ofta motiveringar som inte ingick i MKB-lagstiftningen. Under de senaste åren har miljöministeriets avgöranden huvudsakligen varit mångsidigt motiverade. Kvaliteten på flera av miljöcentralernas motiveringar för ett tillämpningsbeslut har även stigit klart under den tid som MKB-lagstiftningen varit i kraft. Kvaliteten på miljöcentralernas utlåtanden har dock varierat rätt mycket. Materialet innehöll en del fall där det uppenbart hade varit motiverat att förutsätta en konsekvensbedömning. Miljöministeriets beslut och utlåtanden gav en antydning om att miljöministeriets tröskel för att underkasta projekt en miljökonsekvensbedömning har varit hög.</p> <p>Behovet av att utveckla praxis för tillämpningen av MKB-förfarandet i enskilda fall gäller i synnerhet bindandet av tillämpningsprövningen närmare prövningskriterierna avsedda i MKB-lagstiftningen, mer omfattande motiveringar, beaktandet av osäkerhetsfaktorerna gällande effekterna av samverkan mellan olika projekt och projektets effekt samt en övergripande granskning av effekternas omfattning.</p>			
Nyckelord	Miljökonsekvensbedömning (MKB), MKB i enskilda fall, beslut om MKB i enskilda fall			
Finansiär/ uppdragsgivare	Miljöministeriet			
	ISBN 978-952-11-2695-6 (PDF)	ISBN	ISSN 1796-1637 (online)	ISSN
	Sidantal 110	Språk Finska	Offentlighet Offentlig	Pris (inneh. moms 8 %)
Beställningar/ distribution	www.ymparisto.fi/julkaisut			
Förläggare	Miljöministeriet			
Tryckeri/tryckningsort och -år	Helsingfors 2007			

DOCUMENTATION PAGE

<i>Publisher</i>	Ministry of the Environment Land Use Department		<i>Date</i> June 2007	
<i>Author(s)</i>	Ulla-Riitta Käyhkö, Ismo Pölönen, Elisabeth Grönlund			
<i>Title of publication</i>	YVA-menettelyn soveltaminen yksittäistapauksissa – Soveltamisratkaisujen laatu ja yhtenäisyys 1994–2006 (Applying the EIA Procedure in individual cases – Quality and coherence of application decisions in 1994–2006)			
<i>Publication series and number</i>	The Finnish Environment 18/2007			
<i>Theme of publication</i>	Built Environment			
<i>Parts of publication/ other project publications</i>				
<i>Abstract</i>	<p>This publication aims to provide information needed in order to increase the quality and coherence of EIA decisions made in individual cases. It examines the EIA legislation, amended in 2006, with regard to the case-specific environmental impact assessment procedure. In addition, it focuses on analysing the application decisions taken in 1994–2006 under the EIA procedure by the Ministry of the Environment and the Regional Environment Centres, which are specifically evaluated from the point of view of quality and application practice development needs. In respect of the Ministry of the Environment, the document clarifies the main criteria underlying its decision-making, which can be used to the applicable extent in evaluating the need for conducting an EIA assessment of new projects.</p> <p>In the early years of implementing the EIA procedure, application decisions taken by the Ministry of the Environment and the Regional Environment Centres were scantily justified and often comprised assessment criteria not included in the EIA legislation. In recent years, most decisions taken by the Ministry of the Environment have been substantially justified. Moreover, the quality of the Regional Environment Centres' application decisions has risen markedly over the years since the EIA legislation came into force. However the quality of statements in different Centres has varied quite considerably. The assessed material included cases where there would have been apparent grounds for an impact assessment. In addition, the Ministry of the Environment's decisions and statements suggested that it has had a relatively high threshold for subjecting projects to the impact assessment procedure.</p> <p>The areas in which case-specific application practices under the EIA procedure need to be developed in particular concern following the EIA legislation's assessment criteria more closely in the application decision procedure, specifying the scope of the criteria, taking consideration of the combined impact of different projects and the uncertainties surrounding the impact of individual projects as well as adopting a holistic approach to the extent and importance of their impact.</p>			
<i>Keywords</i>	Environmental impact assessment procedure, EIA, case-specific EIA, deciding on the EIA procedure in individual cases			
<i>Financier/ commissioner</i>	Ministry of the Environment			
	ISBN 978-952-11-2695-6 (PDF)	ISBN	ISSN 1796-1637 (online)	ISSN
	<i>No. of pages</i> 110	<i>Language</i> Finnish	<i>Restrictions</i> For public use	<i>Price (incl. tax 8 %)</i>
<i>For sale at/ distributor</i>	www.ymparisto.fi/julkaisut			
<i>Financier of publication</i>	Ministry of the Environment			
<i>Printing place and year</i>	Helsinki 2007			

1.9.2006 voimaan tulleen lakimuutoksen myötä toimivalta päättää ympäristövaikutusten arviointimenettelyn (YVA-menettely) soveltamisesta yksittäistapauksissa siirtyi ympäristöministeriöltä alueellisille ympäristökeskuksille. Julkaisussa analysoidaan uudistunutta lainsäädäntöä sekä ympäristöministeriön ja alueellisten ympäristökeskusten aikaisempia päätös- ja lausuntokäytäntöjä YVA-menettelystä yksittäistapauksissa tehtävien päätösten laadun ja yhtenäisyyden edistämiseksi. Aikaisempien soveltamiskäytäntöjen osalta tarkastelukohteena ovat ympäristöministeriön ja alueellisten ympäristökeskusten vuosina 1994–2006 tekemät YVA-menettelyn soveltamisratkaisut (yhteensä 318 kpl).

Selvityksessä analysoidun aineiston perusteella YVA-menettelyn tapauskohtaista soveltamista koskevien käytäntöjen kehittämistarpeet koskevat erityisesti soveltamisharkinnan sitomista tarkemmin YVA-lainsäädännössä tarkoitettuihin harkintakriteereihin, perustelujen kattavuutta, eri hankkeista aiheutuvien yhteisvaikutusten ja hankkeen vaikutuksiin liittyvien epävarmuuksien huomioonottamista sekä vaikutusten merkittävyyden kokonaisvaltaista tarkastelua.

YMPÄRISTÖMINISTERIÖ
MILJÖMINISTERIET
MINISTRY OF THE ENVIRONMENT